הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר קדושה

שער המלך על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-ביאה/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה כג 4
פרק ב 4
הלכה ז 4
פרק ג 5
הלכה ו 5
הלכה טו 6
פרק יב 15
הלכה א 15
הלכה ב 17
הלכה כ 20
פרק יג 23
הלכה ו 23
פרק טו 24
הלכה ג 24
הלכה ד 31
הלכה ט 41
הלכה טז 48
הלכה יז 51
הלכה יח 55
הלכה כא 59
פרק יז 60
הלכה ב 60
הלכה ח 62
הלכה י 77
הלכה יא 79
הלכה יג 81
פרק יח 88
הלכה א 88
הלכה ב 88
הלכה ג 93
הלכה כד 99
פרק יט 106
הלכה א 106
הלכה ג 107
הלכה כג 107
פרק כ 111
הלכה ה 111
פרק כא 118
הלכה א 118

פרק א

הלכה כג

האב שאמר בתי זו מקודשת כו' אינה נסקלת על פיו כו'. כתב ה"ה בקידושין פרק האומר מחלוקת רבא ור"א ור"ח רבא ור"ח ס"ל דאין סוקלין כו' והוה ליה תרי לגבי חד כו' הנה בפ' האומר אמרי' ואזדא ר"ח לטעמיה דאמר ר"ח בני זה ט' שנים נאמן לקרבן ולא למכות ועונש כו' תניא כותיה דר"ח כו' וכתבו התוספו' ישנים וז"ל תימה היכי מייתי מדר"ח לטעמיה הא מסתמא ר"א לא פליג אמתניתין דלקמן דלשבויה לא הימניה למכות ולעונשין אין להאמינו טפי משבויה ע"כ וכתב הרב החי"ה ז"ל וז"ל ונראה דלאו קו' היא דלא האמינו קר' בשבויה משום דלאו בנשואין היא אבל מכות ועונשים שע"י נשואין כי הכא ודאי דהאמינתה תורה כדכתיב וסקלוה בהאי פרשה ולא ס"ל וסקלוה בעדים כמו שכתבו התוס' לרב עכ"ל והם דברים תמוהים לא זכיתי להבינם דודאי במכות ועונשים שע"י נשואין ל"ק להו להת"י דהא ודאי לא דמי לשבויה משום דלאו בנשואין היא דזה מבואר מדלא הקשו קושיתם לר"א דס"ל דסוקלין ממתני' דלקמן אלא מאי דק' להו ז"ל הוא למאי דקא' בגמ' ואזדא ר"ח לטעמי' דאמר ר"ח בני זה בן ט' שנים כו' נאמן לקרבן ולא למכות ועונשין דהתם לאו במכות ועונשים שע"י נישואין היא אלא שאם בא עליה אחד מן הערות לחייבו מיתה וא"כ היכי קאמר ואזדא ר"ח לטעמיה דמשמע דר' אליעזר פליג עליה דר"ח בהא והא אפילו רבי אליעזר מודה דומיא דשבויה וזה מבואר ולעיקר קו' י"ל דהכי מייתי דכי היכי דס"ל לר"ח התם דלא מהימנינן לי' לכולא מילתא אלא לקרבן ולא לעונשין ה"נ ס"ל הכא דלא מהימנינן ליה לכולה מילתא כדקאמר ר"א אלא לאיסור' ולא לעונשים משא"כ לר"א דס"ל דכל דמהימנינן ליה מהימנינן לי' לכול' מילת' ה"נ התם ס"ל דאינו נאמן כלל משו' דאי מהימנינן ליה לקרבן ה"נ דמהימנינן ליה לעונשים ולעונשים ודאי לא מהימנינן ליה דומיא דשבויה כנ"ל ועל דברי ה"ה ז"ל יש לי מן הקושי למה זה הוצרך לומר דהלכה כרבא ור"ח משום דהו"ל תרי לגבי חד ות"ל דבהדיי' אמרי' תניא כותיה דר"ח וי"ל ודוק:

פרק ב

הלכה ז

כיון שקדש אדם אשה כו'. עיין מ"ש הרב המגיד ז"ל ובמה שכתבתי פ"י מהלכות אישות קונטר' חופות חתנים ס"ה:

פרק ג

הלכה ו

באו עליה י' והיא בתולה כו'. כתב ה"ה ז"ל וקי"ל כחכמים דפליגי עליה דר' ומבואר הוא שהוא גורס בדברי רבינו ז"ל בד"א שבאו עליה כדרכה כו' אמנם המאירי ז"ל אינו גורס בד"א שבאו עליה כדרכה כו' וס"ל שדעת רבי' לפסוק כר' ועיין בשיטה מקובצת למסכת כתובות פ' אלו נערות שהביא דברי המאירי הלזו באורך ולגי' זו קשה דהי"ל לרבינו לפסוק דלענין קנס לר"ע בעולה היא כדאמרינן פ"ק דקיד' אר"י מודה ר' לענין קנס דכולהו משלמי גם לגי' ה"ג שפוסק כרבנן יש לתמוה אמאי השמיט רבינו דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה כדאי' התם וצ"ע ועיין בתוספות דפרק אלו נערות ד"ה ועל הכותית שהק' בס"ד וז"ל אבל קשה דליתני מחזיר גרושתו משניסת ונבעלה שלא כדרכה כו' וכתב הרב ח"ה ז"ל שם דהוצרכו לזה דר"י ן' כיפ' דסביר' ליה דאינו אסור מחזיר גרושתו אלא משנשאת ונבעלה כדכתיב אחרי אשר הוטמאה ודבריהם תמוהים שהרי בפ"ק דקיד' אמרינן דאפילו לרבנן דר' דס"ל דבעולה שלא כדרכה לא חשיב בעולה בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואמרינן התם דלר' קרא דבעולת בעל אצטריך לאשמועינן דבעל עושה אות' בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה לענין קנס יעיין שם ובדוחק יש ליישב דבריהם דס"ל ז"ל דכיון דטעמא דבעל עושה אותה בעולה ש"כ הוא משום דכיון דאהנייא ביאתו לקנותה אהנייא לאחשובה בעולה גמורה כמו שכ' הריטב"א ז"ל שם איכא למימר דדוקא כשמקדשה בביאה אמרינן מיגו דחשיבה ביאה לקנותה חשיבא נמי בעולה לדונה בחנק ולענין קנס וכן מאי דפריך עליו התם ע"כ ל"פ רבנן אלא באחר אבל בבעל כו' מה"ט הוא דפריך דכיון דכסף גרידא ל"ק עד דמקדש והדר בעיל א"כ מגו דחשיבא ביאה לקנותה חשיב' נמי בעולה לדונה בחנק אמנם לפי האמת בכסף לחוד קונה אם קידשה בכסף ובא עליה שלא כדרכה לא חשיבא בעולה כיון דליכא מיגו כך נראה לי. ואולם מדברי התו' פרק נערה דמ"ח ע"ב ד"ה היינו כר' סותר לזה שכתבו ועי"ל דס"ל ז"ל כשי' הרב בעל החידושין דשלא כדרכה דאיתמר התם היינו בלא השרת בתולים אבל שלא כדרכה ממש אפי' בעל אינו עושה אותה בעולה ובר מן דין דברי התוס' הללו סותרין למ"ש פרק נערה דף מ"ט ע"א דבור המתחיל ואימא דנשואין משוה לה בעולה לכל דבר אעפ"י שלא נבעלה וצ"ע:

הלכה טו

המערה בשפחה כו' פטור וכן אם בא עליה שלא כדרכה פטור כו' שנאמר שכבת זרע כו'. כתב ה"ה בגמרא מימרא שם ומבואר שם דמתיבת ש"ז נפ"ל תרוייהו שלא כדרכה והעראה וכן מבואר מדברי התוס' בפרק הבע"י דנ"ה ע"ב ד"ה אינו חייב שכתבו וז"ל ונראה דלמ"ד העראה זו הכנסת עטרה אין ראויה להתעבר אלא במירוק גיד שאם היתה ראויה להתעבר לא הוה מוקמינן קרא למעוטי העראה אלא שלא כדרכה יע"ש וק"ל טובא מהא דגרסינן בפ' ד' אחין דל"ד ע"ב ת"ר אותה פרט לכלה דברי ר"י וחכ"א פרט לשלא כדרכה כו' במאי קמיפלגי רבנן סברי ש"ז פרט להעראה אותה פרט לשלא כדרכה והערא' ור"י סבר שלא כדרכה והעראה מש"ז נפקא אותה פרט לכלה יע"ש הרי דלרבנן מתיבת ש"ז לא נפ"ל אלא הערא' גרידי' וא"כ הדבר קשה מ"ש גבי שפחה חרופה דנפ"ל מתיב' ש"ז תרוייהו והנראה ודאי דסוגיא דכריתו' דתני תנא קמי' דרב ששת אתיא אליבא דר"י דנפקא ליה העראה ושלא כדרכה מתיבת ש"ז אכן לרבנן ה"נ דבשפחה חרופה לא ממעטינן מש"ז אלא העראה גרידי' ושלא כדרכה בשפחה חרופה חיובי מיחייב ודברי התוס' דפ' הבע"י מתישבים לפי זה דא"א דבהעראה הראויה להתעבר היכי מוקמינן קרא אליבא דר"י למעוטי ב' אדרבא טפי מסתבר לאוקמי אשלא כדרכה גרידא ומכ"ש דק' נמי אליבא דרבנן דלא ממעטינן אלא הערא' דאם איתא דראויה להתעבר איפכא היה לנו לו' דאהעראה מחייב ואשלא כדרכה פטור ויש סעד למה שכתבתי ממתני' דכריתות דקתני התם מה בין שפחה לבין כל העריו' כו' כל העריו' עשה בהם מערה כגומר כו' וק' אמאי לא חשיב שלא כדרכה דבכל העריות עשה בהם שלא כדרכה ככדרכה ובשפחה חרופה אינו חייב אלא בכדרכה אלא משמע דמתני' אתיא כרבנן דר"י דסבירא להו דאשלא כדרכה חיובי מיחייב ובת"כ סדר קדשים איתא התם ש"ז פרט למערה ואילו שלא כדרכה לא קתני התם מכל הני נר' כמו שכתבתי ושוב מצאתי הדבר מפורש בחי' הרשב"א ז"ל פרק הבע"י דף הנזכר ע"א אההיא דאמרי' התם העראה דחייבי לאוין מנ"ל מדגלי רחמנא ש"ז גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה אדרבא מדגלי רחמנא העראה בחייבי כריתות מכלל דחייבי לאוין בגמר ביאה אמר ר"א אם כן לישתוק קרא משפחה חרופה כו' וכתב הרשב"א ז"ל וז"ל ואיכא למידק היכי אמר ר"א לישתוק קרא משפחה חרופה והא צריך הוא לשלא כדרכה כדאיתא בכריתות תני תנא קמיה דר"ש כו' וי"ל דההיא אליבא דר"י היא דאמר לעיל בשלהי ד' אחין דמערה ושלא כדרכה משכבת זרע נפקא אבל לרבנן דלא מפקי התם שלא כדרכה משכבת זרע אלא מאותה ה"נ אשלא כדרכה בשפחה חרופה חייב וסוגייא דהכא כרבנן א"ד וכן כתב

הריטב"א ז"ל בשיטה כ"י משם התוס' יע"ש הן אמת דקשה לכאורה על תי' ז"ל במ"ש דסוגייא דפ' הבע"י אתי' כרבנן דאכתי תקשי אליבא דר"י הראה דחייבי לאוין מנ"ל והי"ל לתלמודא להקשות הניחא לרבנן אלא לר"י מנא לן וכ"ת דה"נ לר"י אינו חייב על הראה בחייבי לאוין הא ודאי ממה שאין הפה יכולה לדבר דבכוליה תלמודא מיפשט פשיטא לן דאהראה מיחייב ולא מישתמיט לומר דר"י פליג בהא ותו דברייתא דכריתות דתני קמיה דר"ש עשו גומר שלא כדרכה כהמער' בכדרכה דפטור בשפחה חרופה כר"י אתיא וקתני דדוקא בשפחה חרופה אינו חייב על הראה מכלל דחייבי לאוין בעלמא בהראה מיחייב והנראה פשוט דכוונ' הריטב"א משום דבתר הכי פרכינן התם הראה דחייבי לאוין דכהונה מנ"ל אתיא קיחה קיחה מעריות וא"כ לר"י הראה בחייבי לאוין מג"ש דקיחה קיחה דכיון דאפילו בחייבי לאוין דכהונה מיחייב בהראה כ"ש שאר חייבי לאוין אלא דרב אשי אליבא דרבנן משני שפיר דלחייבי לאוין דעלמא בלאו ג"ש דקיחה קיחה נפ"ל שפיר משפחה חרופה אבל לר"י חייבי לאוין דעלמא וחייבי לאוין דכהונה תרוייהו נפ"ל מג"ש דקיחה קיחה וזה פשוט ואיך שיהיה זאת תורת העולה דלרבנן דר"י בשפחה חרופה אשלא כדרכה מחייב ומעתה יש לתמוה על רבינו דפסק כמימרא דר"ש דתרוייהו ממעטינן מש"ז כנרא' שדעתו ז"ל לפסוק כר"י ואילו בפ"ה מה' שאר אבות הטומאה דין ט' וי' פסק דהבועל שלא כדרכה והמער' אין בו טומאת ב"ק הנה מבואר שדעתו ז"ל לפסוק כרבנן דר"י דאותה למעוטי שלא כדרכה וש"ז למעוטי הראה שאילו היה דעתו לפסוק כר"י הי"ל להביא דין פרט לכלה דאינה מטמאה וכן מבואר מד' מרן כ"מ שם ע"ש והדבר תמוה מ"ש דבש"ח ממעטינן תרוייהו מש"ז ובר מן דין לא ידעתי מה יענה להה"א דפרק הבע"י שהקשה הרשב"א ז"ל דעכ"ל דלרבנן דר"י בשפחה חרופה חייב אשלא כדרכה ומצאתי בשט"מ כ"י תי' לקו' הרשב"א הלזו משם הר"ם מאיב"רא וז"ל וי"ל דמתרוייהו פריך מעיקרא וה"ק הראה ושלא כדרכה דחייבי לאוין מנ"ל ע"כ ולקו' קמייתא אפשר לומר דס"ל לרבינו דכיון דבכריתות מייתי הא דר"ש בסתמא משמע דאליבא דכ"ע היא ואפילו לרבנן דילפי מב"ק מה ב"ק עשה שלא כדרכה כמערה ה"נ בשפחה חרופה שלא כדרכה כמערה וזה ודאי דוחק דאיסור מטומאה לא ילפינן וצ"ע:

ודע שרש"י ז"ל שם בפ"ד אחים ד"ה להראה כתב וז"ל להראה שלא הזריע אי למ"ד נשיקה אי למ"ד הכנסת עטרה וכ"כ סמוך ונראה וז"ל שלא כדרכה והראה מש"ז נפקא שלא כדרכה אינו מקום זרע כו' נראה מבואר דס"ל דאם הזריע היא טמאה וכן מבואר מדברי רבינו ז"ל בפ' הנזכר יע"ש והנראה ודאי דס"ל דבהראה ראויה להתעבר ושלא

כדעת התוס' דפרק הבע"י שכתבנו לעיל דאי ס"ל דאינה ראויה להתעבר אפילו הזריע אינה טמאה כיון שאינו ראוי להזריע והרי ביאה ראשונה לר"י אינה טמאה מטעמא דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה ובעינן ש"ז הראוי להזריע וא"כ איך כתב רש"י ז"ל דלר"י הראה אינה מטמאה אלא דוקא בשלא הזריע גם גבי שפחה חרופה דאמרינן התם דאם אינו מתכוין כגון שנפל מן הגג ונתקע אינו חייב כתב רש"י ז"ל שם דה"ט משום דכשאינו מתכוין אינו ראוי להזריע הרי דמתיב' ש"ז ממעטינן ש"ז דאינו ראוי להזריע וא"כ אלו היה דעתו ז"ל דבהראה אינה מתעברת הי"ל לומר דאפילו הזריע אינה טמאה והר"ב מש"ל ז"ל פרק ט"ו מהלכות אישות הלכה ך' כתב בפשיטות דהראה אינה ראויה להתעבר והוכיח כן מדברי התוס' שכתבנו וכתב עוד וז"ל שוב ראיתי הדבר מפורש בפרק עשרה יוחסין דע"ח דאמרינן התם אמר ר"י כ"ג באלמנה לוקה ב' כו' ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו בשלא גמר ביאתו הרי מבואר דמהראה אינה ראויה להתעבר ועל פי זה כתב דה"ט דכל הפוסקים ז"ל שהשמיטו ההיא דבן זומא דפ"ב דחגיגה דאמרינן התם חיישינן שמא באמבטי נתעברה משום דהוי דלא כהלכתא דכיון דבהראה אינה מתעברת כ"ש באמבטי את"ד יע"ש:

ולדעתי נראה שדין זה במחלוקת הוא שנוי דמדברי רש"י ז"ל מבואר דס"ל דראויה להתעבר ומה שהביא ראיה מההיא דפרק עשרה יוחסין נראה דאין ראיה כלל דמ"ש שם בשלא גמר ביאתו לאו היינו מרוק הגיד ובשהזריע אלא ה"ק בשלא גמר ביאתו שלא הזריע ותדע דבפ"ב דנדה דף ט"ו פרכינן התם לר"י בנו של ריב"ז דאמר בעלה נכנס להיכל להקטיר קטורת ות"ל משום ב"ק ומשני בשלא גמר ביאתו והתם ודאי עכ"ל דשלא גמר ביאתו דקאמר היינו שלא הזריע ואם כן דכוותה נמי ההוא דפ' הבע"י הכי נמי מתפרשא וזה פשוט ועיין בתוספות פרק קמא דיבמות דף י"ב עמוד ב' דבור המתחיל ואפילו שכתבו בסוף דבור דמשכחת לה חמות' ממאנת כגון שעברה באמבטי יעיין שם מבואר דס"ל דההיא דבן זומא הלכתא היא ודו"ק ודע שמדברי רש"י ורבינו שכתבו דמעוטא דהראה היינו בשלא הזריע נראה מבואר דס"ל דכל שגמר ביאתו אע"פ שלא הוציא ש"ז טמא משום ב"ק דאל"כ מאי איכא בין הראה לגמר ביאה והרב בעל מש"ל ז"ל פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ג' הוכיח כן מפשט' דשמעתתא דההיא דפ"ב דנדה שכתבנו לעיל ולא זכר ש"ר דברי רש"י ורבינו הללו ואע"ג דקרא כתיב ואשה אשר ישכב איש אותה ש"ז כבר כתבו התוס' פ' הב"עי ד"ה הנז' גבי שפחה חרופה וז"ל נראה דמחייב אפי' בלא הוצאת זרע דלא בעינן אלא ביאה הראויה להזריע כמו בא"א דלא בעינן הוצאת זרע אע"ג דכתיב ביה ש"ז כו' יע"ש הן אמת שדבריהם ז"ל אינם מובנים

במה שהביאו ראי' מא"א דהתם שאני דאפי' בהעראה דהיינו נשיקה למ"ד או הכנסת עטרה למ"ד מחייב כשאר חייבי מיתות דעלמא דילפינן לה מהיקש' דרבי יונה כמ"ש רש"י ז"ל וא"כ דש"ז אתא למעוטי משמש מתה וש"ז לאו דוקא ממש משא"כ בשפחה חרופה דדרשינן ש"ז למעוטי העראה איכא למימר דבגמר ביאה נמי כל שלא הוציא ש"ז פטור דאהוצאת זרע הוא דקפיד קרא ויש ליישב בדוחק:

ואולם הא ק"ל מאותה שאמרו בפרק יוצא דופן דמ"א ורחצו במים וטמאו עד הערב אמר ר"ש וכי מה בא זה ללמדנו אם לענין נוגע בש"ז הרי כבר נאמר למטה או איש אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים אינה מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא ופרש"י וז"ל מה בא זה ללמדנו הא משום טבילה דידי' לא אצטריך דהא כתיב לעיל ואיש כי תצא ממנו ש"ז ואם ללמד עליה שצריכה טבילה כו' יע"ש והשתא אמאי ל"ק עדיפא מינה דקרא אצטריך למשמע דביאה משוי להו ב"ק ואפילו בלא הוצאת זרע והתוס' ז"ל ד"ה וסבר כתבו וז"ל ואע"ג דקרא במשמש' אייריי סבר המקשה דמטעם משמש' לא היתה טמאה אי לאו משום שהזרע נפלט לבית החיצון וא"ת לרבנן נמי תקשי כו' וי"ל כו' ואצטריך קרא למשמש' אף שנכנס הזרע מתחילה לבית הפנימי ולא יצא לבית החיצון כו' א"נ שמא לרבנן מטמא אלא כשהיה הזרע בבית הפנימי ויצא לחוץ כו' יע"ש:

והשתא קשה טובא דאיך אפשר לומר דסבר המק' דמטעם משמשת לא היתה טמאה אי לאו משום פליטת הזרע שהרי כל דאיכא גמר ביאה אפילו בלא הוצאת זרע טמאים הם משום טומא' ב"ק א"כ ע"כ לומר דגזיר' הכתוב הוא במשמשת דביאה משוי להו כב"ק וליכא למימר דס"ל למקשה דבגמר ביאה אינו טמא משום ב"ק אלא בהוצאת זרע דאם כן תיקשי ליה מעוטא דש"ז למעוטי מערה היכי משכחת לה ותו ק' דאמאי הוצרכו לידחק אליב' דרבנן דאצטריך קרא במשמשת אפילו לא יצא לחוץ עדיפא מינה הי"ל לומר דאצטריך קרא במשמשת אפילו בלא הוצאת זרע אלא מבואר דס"ל דבגמר ביאה גרידא אינו טמא משום ב"ק הפך דברי הרב מש"ל ז"ל ודו"ק וכן ראיתי להרב בעל קרבן אהרן דף קנ"ו ע"ב ד"ה פרט למערה שכ' בפשיטו' דכל שלא הוציא ש"ז אפי' גמר ביאתו אינו מטמא יע"ש ויש להסתפק במי שאסר עצמו הנאת תשמישי אשתו עליו אי מחייב עלה בהעראה גרידא מי נימא דכיון דקיימא עלויה בבל יחל הרי אשה זו נאסרה עליו כשאר חייבי לאוין בעלמא דמחייב אהעראה א"ד בנדרים שאני דהלך אחר לשון בני אדם ויש לי להוכיח דקאי עלי' בבל יחל אהעראה גרידא ממ"ש הר"ן בפ"ב דנדרים דט"ו ע"ב גבי ההיא דאמרינן באומר הנאת תשמישך עלי הקשה וז"ל וא"ת הא האי גדרא

דרבנן היא דהנאת תשמיש לית ביה ממשא והיכי אתי בל יחל דרבנן ועקר למצות עונה דאוריית' ותירץ דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה א"ד יע"ש וקשה ממה שכתב הרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג בה' שופר דרס"ד ד"ה אין תוקעין וז"ל אך קשה דא"כ בלא גזירה דרבה נמי לא היה להם לתקוע כו' דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשוא"ת וי"ל דלא אמרינן שו"את שאני אלא היכא דליכא הכשר מצוה כגון ההיא דאין מפקחין עליו את הגל דבעידנא דקמעקר שבות של דבריהם לא מקיים עשה דתקיעת שופר אבל היכא דבעידנא דקעקר איסורא דרבנן מקיים עשה דשופר לית להו כח לחכמים להעמיד דבריהם אפי' בש"ואת א"ד יע"ש ודבריהם הללו הפך דברי הר"ן שכתבנו שהרי הכא בעידנא דעובר על איסור דרבנן הוא מקיים מצות עונה שהוא ד"ת ואפי"ה כתב הר"ן דיש כח ביד חכמים כו' וכבר ראיתי בספר קול יעקב בלשון הרמב"ם דל"ו ע"ג תמה בזה והניחה בצ"ע ואולם אם כנים אנחנו לומר דבהעראה גרידא קאי בבל יחל כשאר חייבי לאוין דעלמא איכא למימר דה"נ בעידנא דעבר באיסורא דרבנן דהיינו אהעראה לא מקיים מ"ע דעונה דפשיטא ודאי דמצות עונה היינו בגמר ביאה כדרך גבר בעלמה ודוגמא לדבר כתבו התוספות גבי ההיא דמי שחציו עבד דלא אתי עשה דפ"ו ודחי ל"ת דלא יהיה קדש משום דמשעת העראה עבר אלאו ולא מקיים עשה אלא בגמר ביאה יע"ש ודו"ק:

מעשה חושב (**רצג**) ויש להסתפק במי שאסר עצמו הנאת תשמישי אשתו עליו אי מיחייב עלה בהעראה גרדאי כו'. גם אני נסתפקתי בזה והראה לי ב"ג ה"ח ר' העשיל שכבר קדמני בזה הגאון המחבר ז"ל והנה היה פשיטא לי ג"כ דבכל חייבי לאוין מיחייב בהעראה אע"ג דליכא ריבוי אך מצאתי דאתא לידי ספר ישועות יעקב אה"ע וראיתי שכתב בסי' כ"ו דלאו דלא תהיה קדשה אינו אלא בגמר ביאה ושמצא כן בתשובה אחת ע"ש: ותמהני דהא בפירוש כתבו התוס' בפשיטות בג' מקומות דאלאו דלא יהיה קדש מיחייב בהעראה עיין בתוס' חגיגה דף ב' ע"ב בד"ה כופין כו' ובגיטין דף מ"א ע"א בד"ה ליומא כו' ובב"ב דף י"ג ע"א בד"ה כופין כו' והתם נמי ליכא ילפותא ואפ"ה כתבו התוס' כן בפשיטות וא"כ מאי שנא ל"ת דלא תהיה קדשה מלאו דלא יהיה קדש ואמרתי לחלק בזה דאיסור דקדשה הוא רק מחששא דאח ישא אחותו וזה לא שייך אלא בגמר ביאה: ואם כנים דברינו בסברא זו היה נראה ראיה לזה מדברי הרמב"ם עצמו ולייישב בזה קושיא גדולה שהקשיתי עליו מחייבי כריתות דחייב עליהן בביאה בלי קדושין איך חל איסור חמותו למשל על לאו דלא תהיה קדשה דאין כאן לא כולל ולא מוסיף ולא איסור בת אחת אע"כ דאלאו דל"ת קדשה אינו חייב אלא בגמר ביאה ועל איסור חמותו חייב

בהעראה: שוב ראיתי שגם ס' המקנה בריש הלכות קדושין כתב דקדשה היא רק בגמר ביאה משום דלית בה ריבויא להעראה ותמהני שלא הזכיר כלל מדברי התוס' שבג' מקומות הנ"ל שהמה כנגדו אבל הנאני שכתב בשם הרמב"ם פ"ב הלכה י"ז מהלכות נערה הטעם לחלק בין שאר חייבי לאוין ללאו דקדשה אך מהסס הייתי בזה דהא אנן קיי"ל כת"ק דר' שמעון דלא דרשינן טעמא דקרא אלא די"ל דלא דמי להא דר"ש וע"ש: אבל הנך רואה דמ"ש ס' המקנה ובעל ישועות יעקב הנ"ל דמשום דליכא ריבויא דקדשה להוי בהעראה אינה אלא בגמר ביאה הרי מדברי התוס' שבג' מקומות הנ"ל מבואר דליתא וכן מוכח מהגאון המחבר הזה דפשיטא לי' דלאו דלא יחל חיובי' נמי בהעראה ולא נסתפק אלא משום דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם וגם ספיקו פשוט לאיסורא אפי' בהעראה: ואני לעצמי הוכחתי בצדוד למיפשט ספיקא דידן לחומרא דבהעראה נמי חייב בבל יחל והיינו דלמ"ש הרא"ם דאכילה סתם היא בכל שהוא אפי' בלשון תורה אלא דהלכה למשה מסיני באה דלהוי בכזית אפ"ה קיי"ל בנשבע שלא יאכל כת"ק דרע"ק דאינו חייב בכל שהוא ולהרא"ם קשה אמאי ומה דקאמר לרע"ק היכן מצינו כו' אע"כ צ"ל דדעת הנשבע לאסור עליו הלאו דבל יחל באיסור שבדה מלבו כמו באיסור שאסרה עליו רחמנא וכיון דכל איסורי תורה אינו חייב עליהן אלא בכזית הוא אסור נמי בכזית וא"כ הרי ממילא כן הוא באוסר התשמיש עליו דכיון דבשאר חייבי לאוין חייב אהעראה הוא נמי אסר עליו אפי' העראה. ולפ"ז אפי' אם נימא דבלאו דקדשה אינו חייב אלא בגמר ביאה מ"מ כיון דבכל שאר חייבי לאוין א"צ גמר ביאה א"כ דעת הנודר למאי שהוא ברוב איסורי תורה ולא כדין קדשה ושפחה חרופה דוקא דהרי גם התם הא משכחת איסורי אכילה שחייב עליהן בכ"ש וגם משכחת שאינו חייב עליהן אלא בככותבת ואפ"ה בנשבע שלא יאכל היום פטור בשאכל חצי שיעור וגם א"צ שיאכל ככותבת דוקא כמו ביוה"כ אלא דחייב בכזית כמו ברוב איסורי תורה וא"כ הרי מדברי הר"ן אין ראיה לומר דכל לאו אע"פ דלא נתרבה חייב בהעראה משום די"ל דבל יחל שאני משום דדעת הנודר כרוב לאוי תורה: והנה בטעמא דיהיב הרמב"ם בהלכות נערה הנ"ל אלאו דלא תהיה קדשה משום דשמא ישא אח את אחותו אשר מזה למד הגאון בעל ס' המקנה דאינו חייב על לאו זה אלא בגמר ביאה וכנ"ל קשה דא"כ אביאה הראשונה באשה שלא נבעלה אמאי חייב הא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה ואי נימא דבאמת מודה הרמב"ם דאינו חייב אלאו דקדשה אלא בביאה שניה א"כ הרי לא צריך המקנה לחלק לאו דקדשה משאר חייבי לאוין דחיובו בהעראה ליישב בזה תמיהת הראב"ד על הרמב"ם ממה דמשלם קנס דהא קיי"ל דאינו לוקה ומשלם שהרי בפשיטות ניחא דכיון

דקנס אינו חייב אלא בביאה הראשונה ע"י השרת בתולים א"כ ממילא אינו לוקה משום לאו דלא תהיה קדשה כיון דאינה מתעברת מב"ר: (ועוד יש לתמוה על הרב המקנה דא"כ לא ילקה אלאו דלא תהיה קדשה בבא עליה שלא כדרכה):

שוב ראיתי בהר"ן בפ"ק דקדושין בהאבעיא אי תחלת ביאה קונה שכתב שם דיבמה נקנית בהעראה ואפ"ה אמרינן בטעמא דאין עשה דיבום דוחה לל"ת דאלמנה לא יקח בכ"ג משום גזירה ביאה ראשונה אטו שניה ולא משום גזירה תחילת ביאה אטו סוף היינו משום דבעינן להקים לאחיו שם וזה רק בגמר ביאה ואע"ג דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה מ"מ זמנין דמתעברה וע"ש וא"כ לפ"ז יש ליישב קצת האי דקדשה ודוק: אבל דברי הר"ן הללו קשה להבינם דא"כ מאי פריך ביבמות דף ל"ד והא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה וע"ש הא אמרת דזמנין דמתעברה ולפיכך מפרישין כדי לברר הדבר ויש ליישב בזה דבאמת דרוב אינן מתעברות מביאה ראשונה: [אמר נ"ה המבלבה"ד בלשון "אין" שאמרו חז"ל אם הוא רק על הרוב ומיעוט שכיח כמו שכתב הר"ן שהביא מו"ז זצ"ל צ"ע דבשבת נ"ה ע"א אמר ר' אמי אין מיתה בלא חטא וכו' עיי"ש ומקשה שם מד' שמתו בעטיו של נחש עיי"ש ומסיים ש"מ יש מיתה בלא חטא וכו' עיי"ש ואם נאמר דלשון "אין" הוא רק על הרוב ל"ה תיובתא דר' אמי ועיין בתוס' שם ד"ה דמתו וכו' שכתבו והא דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ וכו' ברוב בני אדם קאמר משמע "דאין" הוא רק על הרוב וממקומו הוא מכרע שם להפך וצריכים לומר דלשון מקרא לחוד ולשון חז"ל לחוד מכ"מ צ"ע במלת "אין" עוד ע"כ הגה"ה] וס"ל להש"ס ביבמות דא"צ לחוש להמיעוט ולהפרישן כדי שלא לבטלן מפ"ו ג' חדשים דהבחנה (שוב ראיתי בנוב"י מה"ת חאה"ע סימן קל"ט שהקשה לו הגאון או"ח לפי המבואר ביבמות דף ל"ט דהכרת העיבור לשליש ימים הוא רק מצד רוב א"כ אמאי מותרת היבמה להתייבם אחר ג' חדשים הא במקום דאיכא לברורי אין הולכין אחר הרוב ויבמה נמי תמתין עד ה' חדשים ויום אחד ע"ש והשיב לו הנוב"י כמ"ש לעיל דזה לא מיקרי איכא לברורי לאסור עליה כל ביאות של שני חדשים ויום אחד ע"ש) אבל לענין יבום כיון דקיי"ל גם בזקן וזקינה דיש יבום בהו כיון שמצינו שנפקדו על זה ומשום הכי אע"ג דלהקים זרע ע"י ביאה ראשונה לא שייך מ"מ לא גרע זה מזקן וזקינה ואע"פ שי"ל למה נאסור ביאה השני' ואמאי לא ניזול בתר רובא (כדאזלינן בכל מקום) ונימא דלא נתעברה מביאה ראשונה מ"מ י"ל דלענין יבום די במציאות הקמת זרע בלבד כמו בזקן וזקנה דאל"כ נימא דכל זמן שלא נתעברה אפי' לעולם יחול עליה עדיין מ"ע דיבום: גם י"ל דהא דפריך ביבמות אהאי דמפרישין הנ"ל והא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה אע"ג דיש לחוש למיעוט במקום שיש לו

מתירין מ"מ למ"ש הנוב"י לענין דשיל"מ בספק מניקת חבירו דכיון דמדרבנן הוא הולכין בספיקו להקל אע"ג דיש לו מתירין לאחר כ"ד חודש משום דבכה"ג ל"ש דשיל"מ כמ"ש בצל"ח לענין טלטול מוקצה דבעי לטלטל היום ומחר וא"כ ה"נ בנ"ד ויהיה ראיה מזה לדבריו אלו דאל"כ מאי פריך הכא והא אין אשה כו' נימא דלא אזלינן בתר רוב דאינן מתעברות מב"ר משום דיש לה מתירין לאחר הפרשה אע"כ דליכא למימר הכי וכמ"ש וא"כ הרי מדברי הר"ן אלו ראיה להנוב"י הנ"ל לכאורה: אולם באמת להר"ן לשיטתי' דמספקא לי' בפ' אין צדין דלמא הא דקיי"ל דבדשיל"מ לא אזלינן בתר רובא היינו דוקא בתערובות כיון דאתחזק איסורא אבל לא בנכרי שהביא ביצים ביו"ט די"ל כיון דרובא לאו בני יומן נינהו מותרין אע"ג דהוי דשיל"מ וע"ש ולהאי צד אין ראיה ועיין במל"מ פ"י מהלכות מעילה ובמ"א הארכתי ובר מן דין י"ל דאין ראיה מזה לסברת הצל"ח הנ"ל די"ל דגם בל"ז לא הוי דשיל"מ משום דאין ההיתר עתיד לבוא בודאי ועיין מ"ש הט"ז ביו"ד סי' ט"ו ומ"ש הנקודות הכסף שם ודוק:

אפריון שלמה בסופו. מה שהביא בשם הרא"ם שהעלה דאין כח ביד רבנן לעקור דבר מן התורה בשוא"ת רק אם אינו עושה המצו' תומ"י רק לאח"ז אבל אם הוי בעידנא שמקיים המצוה תיכף אין להם כח לעקור דבר אפי' בשוא"ת עיי"ש עפ"ד הנ"ל יש ליישב מ"ש המג"א בסי' תמ"ו בשם השל"ה ומה שהקש' עליו עיי"ש ולפי הנ"ל דברי השל"ה נכונים דודאי האמת כדברי הר"ן שמה שאין נדחה בשופר היינו מטעם דהוי עשה ול"ת דאל"ה הוי דחי אף דלא הוי בעידנא כיון דהוי עשה דרבים ולא בעינן בעידנא כמ"ש המג"א רק מכח דהוי עשה ול"ת לכך לא דחי מיהו אעפ"כ נצרך לטעם דלא הוי בעידנא כיון דעכ"פ אינו עושה המצו' מיד נהי דלענין דחיית העשה כיון דהוי דרבים לא בעינן בעידנא מ"מ כיון דלא הוי בעידנא יש כח לחז"ל לעקור דבר מן התורה לעשותו כשל תורה ובשל תורה לא דחה דהוי עשה ול"ת אבל אם הוי בעידנא כגון גבי חמץ לא שייך לומר דהוי עשה ול"ת כיון דהוי דרבנן ואין כח ביד חז"ל לעקור דבר מה"ת אף בשוא"ת כיון דתיכף מקיים העשה לכך בהא אוקמוהו אדאורייתא והוי היתר ממש ואין כאן עשה ול"ת וז"ב כוונת השל"ה ולפ"ז נרא' דמ"ש בש"ע שם סעיף ב' די"א דיו"ט שני דינו כחוה"מ לענין זה ומשמע מדברי האחרונים דיותר יש להקל לטלטלו להשליכו לים מלשרפו עיי"ש. ולדידי נראה איפכא דדוקא לשרפו במקומו מתירין הי"א כיון דבזה מקיים המצוה תיכף בעידנא לכך כיון דיו"ט שני דרבנן אין כח ביד חז"ל לעקור ד"ת אבל לטלטלו לים כיון דלא הוי בעידנא ממש שעושה איסור טרם קיום המצוה בזה יש כח ביד חז"ל לעקור ד"ת בשוא"ת ואסור לבערו כנלפענ"ד. ואין להקשות ע"ד הרא"ם

הנ"ל ממה דאמרינן בש"ס דשניות מד"ס חולצת ולא מתייבמת ואף למ"ד דמצות יבום קודם משמע דהוי כן דליכא פלוגתא בהא מלתא כלל ואמאי לא נימא איך בטלו חז"ל מצות יבום למ"ד דקודם הרי הוי בעידנא דמעקר לאו ואין כח בידם לבטל אף בשוא"ת כמ"ש שם ביבמות כ' ע"ב דבאמת שייך בזה דעדל"ת ולכך בדעבד קנה עיי"ש אך באמת א"ש דהרי הוי מטעם גזרה ביאה ראשונ' אטו שני' והיכי דהוי גזרה אף הרא"מ מודה דאסרו אף בעידנא כמו דאסור באמת בשופר מטעם שמא יעבירנו ד"א ברה"ר מיהו באמת אין לדמות זה לזה ועדיין יהי' צ"ע על הרא"ם דבשלמא בשופר דהוי הגזרה מכח שמא יעבירנו ויעשה איסור תור' לכך שפיר העמידו דבריהם אבל כאן הרי אף ביאה שני' הוי אסור רק מדרבנן וא"כ אף אם גזרו ביאה ראשונ' אטו שני' הוי הכל רק מכח איסור דדבריהם ואיך העמידו דבריהם לעקור דבר מן התור' מה דהוי בעידנא וצ"ע ואפשר דלא אמר הרא"ם כלל זה רק היכי דהוי גזרת חכמים רק במקום מצוה לבד בזה אין להם כח לגזור לבטל המצוה אם הוי בעידנא אבל אם גזרו גזרה בדבר הרשות שזה יש כח בידם לעשות כעין דאורייתא אז נעשה כדאורייתא ממש ושוב אף אם אירע במקום מצוה אינו כדאורייתא כיון דהוי בשוא"ת וזה שפיר יש כח בידם והרא"ם מיירי רק כעין שופר דהוי רק במקום מצוה אבל בשניות הוי הגזרה בעלמא ובהיות כן יש לדחות דברי השעה"מ שרוצה להוכיח מהר"ן בנדרים דאם נדר מתשמיש אשה אסור אף בהעראה דאל"כ סתרי דברי הר"ן להרא"ם הללו עיי"ש ולפמ"ש ליכא ראי' דהתם בדברי הר"ן תקנת רבנן דחל הנדר דבל יחל מדרבנן משכחת לה גם שלא במקום מצוה בנדר מאשה שאינה אשתו עדיין או בשאר דבר שאין בו ממש וכדומה או אם היא נדרה וכדומה בכמה ענינים וכיון דחל האיסור בדבר הרשות חל אף במקום מצוה אף דהוי בעידנא כמו בשניות ויבום ועדיין צ"ע בכל זה. אך קשה על הרא"ם מתוס' פסחים ס"ב ד"ה כי לית לי' הואיל וכו' ודברי הרמב"ן במלחמות בסוגיא דאופה מיו"ט לחול שהעלו שניהם דהואיל זה הוי רק דרבנן דמה"ת אין לחלק בין לחומרא בין לקולא והנה התוס' שם הרגישו איך יביא פסח שני ויביא חולין בעזרה וכוונתם דבשלמא מה שפסלו הראשון זה הוי בשוא"ת ויש כח בידם לעקור ד"ת בשוא"ת אך מה שיביא פסח שני הוי בקום ועשה ואין כח בידם לעקור ד"ת בקום ועשה וע"ז תירצו כיון דלא יזרוק הדם שוב חייב מה"ת בפ"ש כלומר וא"כ ליכא כאן עקירה בקום ועשה ומה שלא יזרוק זה הוי שוא"ת ויש כח בידם אבל לדעת הרא"מ קשה טובא שהרי בפסח הוי השחיטה והזריקה והאכילה כולן מ"ע ממש והוי בעידנא ממש ואיך כח בידם לעקור ד"ת בשוא"ת ובהא נשאר קו' התוס' במקומה דאיך פסלוהו מדרבנן שלא יזרוק הדם ונראה מוכח מדבריהם דהם לא ס"ל כדעת הרא"ם

והרא"ם אפשר דסובר כדעת הבעה"מ שם דס"ל דהואיל זה הוי מה"ת לחומרא נמצא דין זה במחלוקת שנוי' וצ"ע ובדיקה בש"ס ופוסקים אם יסבול כלל זה של הרא"ם או לא:

פרק יב

הלכה א

אחד ז' עממין ואחד כל האומות באיסור זה כו'. הנה דעת רבינו לפסוק כר"ש דדריש טעמא דקרא ודריש כי יסיר לרבות כל המסירין וכן מבואר פרק האומר דס"ח ע"ב דאמרינן התם הניחא לר"ש דדריש טעמ' דקרא ופרש"י וז"ל וה"נ דריש טעמא דחתון משום כי יסיר ולא אצטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר לן כי יסיר לרבות כל המסירין והר"ן ז"ל פי' בפי' הלכות הסוגיא באופן אחר וכתב וז"ל דדריש טעמא דקרא כו' וה"נ טעמא דקרא דריש דכיון דטעמא דלא תתחתן משום כי יסיר הוא גמיר מיניה כל המסירין מאחרי המקום עכ"ל ומוהר"ש יפה ז"ל ס' בראשית דמ"ט הקשה על רש"י ז"ל אמאי לא פי' כפירוש הר"ן דמשמע הכי ריהטא דסוגיא טפי ולע"ד נראה שהכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן מכח ההיא דאמרינן פרק המקבל דקט"ו דהיכא דמפרש טעמא בקרא אפילו ר"י מודה דדריש טעמא דקרא ואם כן מאי פריך הכא ובגמרא הניחא לר"ש אלא לרבנן כו' הא אפילו רבנן מודו הכא דדרשינן טעמא דקרא היכא דמפרש קרא טעמא בהדיא ואדרבא על הר"ן יש לתמוה מה יענה לקו' זו ואפשר ליישב לפי' הר"ן דתלמוד' הכי פריך דודאי קרא דלא תתחתן בז' אומות הוא דבהכי הוא דמיירי קרא אלא דלר"ש דדריש טעמא דקרא ועבדינן עיקר מהטעם ועקרינן קרא מפשטיה ה"נ כיון דטעמא דלא תתחתן משום כי יסיר הוא א"כ מרבינן מיניה שאר אומות דשאר אומות נמי מסירין הם מאחרי המקום אמנם לרבנן דר"ש דלא עבדינן עיקר מהטעם ולא עקרינן קרא מפשטיה ה"נ הכא אע"ג דטעמ' דקרא איתיה בשאר אומות נמי אפי"ה לא עקרינן קרא מפשטיה ודוקא בז' אומות דכתיבי בהדיא הוא דאסרינן ומאי דקאמר בגמרא הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא לאו ממתני' דפרק המקבל הוא דמייתי דהתם לא מפרש קרא בהדיא טעמא ומשום הכי פליגי רבנן אלא מההיא דסנהדרין דפליגי ר"י ור"ש בלא ירבה לו נשים דר"י ס"ל דמרבה הוא ובלבד שלא יהיו מסירות את לבו ור"ש ס"ל דאפי' א' ומסירה את לבו ה"ז לא ישאנה הרי דר"י ס"ל דא' ומסירה את לבו מותר אע"ג דקרא טעמא קא יהיב דלא ירבה לו נשים משום דלא יסיר לבבו וא"כ ה"ט נמי איתיה באחת ומסירה את לבו אפי"ה ס"ל לר"י דלא עקרינן קרא מפשטיה ודוקא לא ירבה לו נשים הוא דאזהר רחמנא וא"כ ה"נ אע"ג דטעמא דכי יסיר איתיה בשאר אומות נמי אפי"ה נימא דדוקא ז' אומות דכתיבי

הוא דאזהר כך היה נראה ליישב פי' הר"ן אבל מה נעשה שהר"ן ז"ל בעצמו פי' דמאי דקאמר בגמ' הניחא לר"ש היינו ממתני' דהמקבל כפירוש רש"י ז"ל ואולי נאמר לדעת הר"ן דהא דפריך הכא בגמ' הניח' לר"ש כו' היינו משום דס"ל דרבנן דר"ש לא דרשי טעמא דקרא אפילו היכא דמפרש קרא בהדיא וכדס"ד התם בפרק המקבל אמנם למאי דמסיק התם דהיכא דמפרש טעמא בהדיא אפילו רבנן מודו לא תקשי לן קו' דהכא ולא צרכינן לומר דנפ"ל מקרא דכתיבא בהדיא ושוב ראיתי להרב ל"מ פ"ג מהלכות מלוה ולוה שכ"כ ליישב מה שהקשה על רבינו ז"ל דפסק שם כרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא א"כ ע"כ צ"ל דנפ"ל דנכרית ולדה כמוה מקרא דכי תהיין כדאסיקנ' בסוגיא דידן וא"כ ע"כ דקרא דהאשה וילדיה איצטריך לדרשא דר"י דאמר האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד לא אמר כלום והולד כמותה כמ"ש בגמרא ואלו רבינו ז"ל בפ"ז מהלכ' עבדים פסק כרבנן דדבריו קיימין וניחא ליה להרב ז"ל שרבינו מפרש סוגיא דידן כפירוש הר"ן שכתבנו וס"ל דלפום מאי דמסיק התם דהיכא דמפרש קרא דרשי' טעמא תו לא צרכינן לשינויא דהכא יע"ש והרב ז"ל כתב פי' זה מסברא דנפשיה ולא ראה דברי הר"ן ז"ל הללו שפירש כן בהדיא ומה שהקשה הרב הנז' לפירוש זה דאם כן לר"ש דדריש טעמא דקרא לישתוק קרא מטעמא דכי יסיר ומסברא ידעינן טעמא כדקאמר התם בהמקבל גבי לא ירבה לו נשים נראה דלק"מ דקר' דכי יסיר אצטריך לאשמועי' דבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך ואין בנך מן הגוי קרוי בנך ואדרב' לפרש"י שפי' דלר"ש דדריש טעמ' דקר' אייתר לן כי יסיר לרבות שאר מסירין קשה טובא דהא אצטריך לדר"י וכבר הוקשה לו כן למוהר"ש יפה ז"ל והניחו בצ"ע ואפשר שמכח קו' זו הצריכו להר"ן ז"ל לפרש כן: אך ק"ל דביבמות פ"ב דכ"ג פרכינן לר"י בר יאודה דס"ל דהבא על אחותו והיא בת אשת אביו אינו חייב אלא א' האי בת אשת אביך מאי עביד ליה ומשנינן דמיבעי ליה למעוטי אחותו מנכרית והדר פרכינן ורבנן נכרית מנ"ל אר"י כו' אמר קרא כי יסיר כו' האי בז' אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירין הניחא לר"ש כו' אלא לרבנן מנ"ל מאן תנא דפליג עליה דר"י ר"ש היא והשתא כפי מ"ש הרב ז"ל דלמסקנא דפרק המקבל אפילו לרבנן דר"ש נפ"ל מכי יסיר דולדה כמוה משום דמפרש טעמא אם כן תקשי לן המסקנא דפרק המקבל לר"י ב"י קרא דבת אשת אביך מאי עביד ליה דלמעוטי נכרית לא אצטרך דהא נפ"ל מקרא דכי יסיר לכ"ע ובשלמא לפירש"י ניחא שפיר דר"י ב"י ס"ל כרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא ולא נפ"ל מכי יסיר שאר אומות משום הכי אצטריך קרא דבת אשת אביך אבל לדברי הרב ל"מ ז"ל קשה ולעיקר קושית הרב ל"מ ז"ל על רבינו נראה ליישב ע"פ מ"ש ה"ה ז"ל פ"ד מהלכות נחלות על מ"ש רבינו ז"ל דישראל

שבא על שפחתו ולדה כמוה לכל דבר ושלא כדעת הרי"ף ז"ל שכתב משם רבותיו דדוקא לשפחה דאחרים הוא דאמרינן ולדה כמוה דומיא דנכרית אבל שפחה דידיה לא וכתב ה"ה ז"ל שדברי רבינו ז"ל מבוארים במכילתא שכך שנינו שם רבי נתן אומר אין תלמוד לומר האשה וילדיה אלא להביא את הרב שבא על שפחתו שולדיה עבדים כמוה תלמוד לומר האשה וילדיה כו' יע"ש ואם כן איכא למימר שפיר דלעולם דשפחה נמי נפ"ל מקרא דכי תהיין אלא דאצטריך האשה וילדיה להביא את הרב שבא על שפחתו דלא נימא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ושחררה וכדר"ן ותלמודא דקאמר מיבעי ליה לכדתניא ה"נ דהו"מ למימר מיבעי ליה לכדר"ן אלא דחדא מנייהו נקט כנ"ל נכון ליישב דעת רבינו:

האמנם אכתי קו' דידן קיימא באנפין על הטור דבה' גביי' כתובה סי' צ"ג פסק באלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה כרבנן דר"ש וא"כ ע"כ צ"ל דנפ"ל דולדה כמוה בנכרית מכי תהיין לאיש וא"כ האשה וילדיה ע"כ אצטריך לדר"י ואלו הטור ז"ל פסק בי"ד סי' רס"ו כרבנן דר"י ולהטור ז"ל לא מצינן לומר דאצטריך לדר"ן שהרי בה' נחלות מבואר שדעתו ז"ל שלא כדעת רבינו וכן נמי לא מצינן למימר דס"ל כתיר' הרב ל"מ ז"ל שהרי בא"ה סי' ט"ז השיג הטור על רבינו ז"ל במ"ש דקרא דלא תתחתן מיירי אפי' בשאר אומות וכתב וז"ל ונ"ל שאינו אלא בז' אומות דלא קי"ל כר"ש דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין ואי כדעת הר"ב ל"מ ז"ל מאי ק"ל הא אפי' לרבנן דר"ש קרא דלא תתחתן מיירי אפי' בשאר אומות למסקנא דפ' המקבל ומהתימא על הרב ל"מ ז"ל איך לא השגיח בזה ליישב דעת הטור. ואולי נאמר שהטור ז"ל פוסק כר"י ב"י דאינו חייב על אחותו שהיא בת אשת אביו אלא אחד ונפ"ל דנכרית ולדה כמוה מקרא דבת אשת אביך ומקרא דכי תהיינה לאיש לא נפ"ל מידי דההוא אצטריך לאשמועינן דקדושין תופסין בחייבי לאוין וכדר"פ וכן ראיתי להריטב"א ז"ל בשיט' כ"י למס' יבמות שכתב דהא דר"פ דדריש מקרא דכי תהיין דקדושין תופסין בחייבי לאוין פליגא אהך דרשא דשמעתין דלר"פ קרא לא מיירי אלא בחייבי לאוין ולהך דרשא דשמעתין מיירי אפי' בחייבי כריתות ומיתות ב"ד וכי תהיין דקאמר כל שיש בה הויה לאחריני קאמר יע"ש ודוק:

הלכה ב

ולא אסרה תורה אלא דרך חתנות אבל הבא על הגויה דרך זנות כו' מד"ס. הנה מסתמיות דברי רבי' ז"ל משמע דס"ל דבא על הגויה בין בפנויה בין באשת נכרי אין איסורו אלא מד"ס מדלא חילק וכן נראה ג"כ ממ"ש פ"ח מה' מלכים דין ג' וז"ל אין אשת

יפ"ת מותרת אלא בשעת שביה בין בתולה בין א"א שאין אישות לגוי והדבר קשה דבפ"ק דקדושין דכ"א ע"ב מפקינן לה מקרא דכתיב אשת אפי' א"א ואיך כתב רבי' דה"ט מפני שאין אישות לגוי וכבר התוס' שם הקשו דל"ל קרא הא קי"ל דאין אישות לגוי ותירץ דמ"מ איכא עשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו האמנם דעת רבינו ז"ל נראה דס"ל דאפי' איסור עשה אין בו וקרא דודבק באשתו בב"נ דאזהר אבל גבי ישראל אין אישות לגוי כלל וס"ל דמהך קרא דיפת תואר ילפינן בעלמא דאין אישות לגוי כלל וכ"כ הרב בחידושין שם גם דעת הרשב"א שם מבואר כדעת רבינו דאין אישות לגוי כלל ואפי' איסור עשה ליכא:

וראיתי למוהרימ"ט ז"ל שם בחידושיו הק' לדעת התוס' דס"ל דאיסור עשה איכא מדאמרי' פ"ד מיתות דף נ"ז כיוצא דיפת תואר מאי היא כי אתא רב דימי אמר ר"ח ב"נ שיחד שפחה לעבד ובא עליה נהרג עליה ועלה תני גוי בגוי וגוי בישראל אסור ישראל בגוי מותר ופירש"י דאפי' אשתו גמורה מותרת לו אלא דק"ק דאמאי נקט שפחה ולא א"א דמשמע דוקא שפחה דלא שייך בה עשה דאשת חברו דכבהמה חשיבה א"ד ז"ל ותמהני עליו דהתם בב"נ שיחד שפחה לעבדו ולקח ישראל בשביה מייתי כמ"ש רש"י שם וז"ל גוי שיחד שפחה לעבדו ולקח ישראל בשביה ובשביה אפי' א"א מותרת כנפ"ל מדכתיב אשת ומה שהקשה דאמאי נקט שפחה ולא א"א ל"ק כלל דרבותא אשמועינן דבן נח חייב עליה ולא נימא דכבהמה חשיבא וזה פשוט מיהו הא ק"ל טובא לדעת רבינו והרשב"א מהא דפרכינן התם דף נ"ט אהא דאמרינן התם ליכא מדעם דלישראל שרי ולגוי אסור ולא והרי יפת תואר ומשנינן התם משום דלאו בני כבוש נינהו והשתא אם איתא דישראל בגוי מותר אפי' בא"א אכתי תקשי ליה הרי א"א גוי' דלב"נ אסור ולישראל שרי וליכ' למימר דכיון דלישראל נמי אסור בא"א ישראל לא חשיב' כי האי מידי דלישראל נמי שרי ולגוי אסור כיון דלישראל במינן אסורי' דא"כ מאי פריך איפ' תואר הא יפת תואר מן ישראל בישראל אסירי ועיין בהרב ח"ה ובספר תורת חיים שם וראיתי למוהר"ש אלגאזי בס' לחם סתרים פרק אין מעמידין שהקשה למ"ש התוס' דבא"א גויה איכא איסור עשה דודבק באשתו וכ"כ הרא"ם ז"ל סדר תצא דהא ההוא קרא בב"נ כתי' ולא בישראל ותירץ דכיון דקי"ל נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני ליש' נאמרה ולא לב"נ אם כן האי עשה דודבק באשתו לא נשנית בסיני דלך אמור להם לדבר שבמנין הוא דאתא וא"כ ודבק באשתו שדינן ליה דלישראל נאמר ואתי למימר באשתו ולא באשת חבירו ואפי' גויה יע"ש ותמהני עליו דא"כ ב"נ שבא על אשת חבירו לאחר מ"ת לא יהא חייב מיתה ובסנהדרין דע"א ע"ב אמרינן דב"נ שבא על אשת חבירו ונתגייר

פטור הא לא נתגייר חייב וצ"ע:

מעשה חושב (**רצד**) בד"ה וראיתי למוהרימ"ט שם בחידושיו הקשה לדעת התוס' דס"ל דאיסור עשה איכא כו'. לק"מ דהא בשפחה שייחד לעבדו נהרג משום גזל ולא משום אשת איש דכבהמה חשיבא ואפי' בלי שבי' מותר לדעת רש"י דגזל נכרי מותר מה"ת:

(**רצה**) מיהו הא ק"ל טובא לדעת רבינו והרשב"א כו'. והשתא אם איתא דישראל בגוי מותר אפילו בא"א כו'. במחכ"ת לק"מ דרב דימי דקאמר בסנהדרין דף פ"ב דב"ד של חשמונאים גזרו דהבא על הנכרית חייב משום נשג"ז ע"כ ס"ל דמדאורייתא אין אפי' איסור עשה באשת נכרי דהא אמרת דהוא מגזירת ב"ד דחשמונאים בלבד ומכ"ש ר' אבין דס"ל דלא גזרו משום אישות דאין אישות לנכרי וא"כ מאי פריך הש"ס מיפת תואר היינו מרב דימי לעיל דף נ"ז והרי רב דימי ע"כ ס"ל דמה"ת עכ"פ אין לישראל איסור באשת נכרי ותקשי לך מי איכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור: ועוד אני תמה ואומר ולטעמיך דבאמת להוכיח מזה כדעת התוס' דאיכא איסור עשה באשת אחרים הא גם להתוס' קשה קושיא זו דהרי כתבו בע"ז דף ל"ו ע"ב בד"ה משום כו' בשם הירושלמי דבן נח הבא על זונה קנאה וב"נ אחרים שבאו אח"כ עליה חייבים עליה משום א"א אבל ישראל אינו חייב בעשה אלא אבעולת בעל ואשתו גמורה ע"ש וא"כ נימא מי איכא מידי דב"נ שבא על אשה שנבעלה בזנות תחלה נהרג עליה ולישראל שרי לגמרי ואפי' עשה אין בה אע"כ צ"ל דזה אין לו ענין כלל להאי מי איכא מידי דקאמר הש"ס שם כיון דגם בסיני לא אשתרי האיסור דודבק באשתו ולא באשת חבירו דנאסר תחלה לב"נ כדי שנאמר מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור אלא דבסיני נתחדשה הלכה בפירוש האי ולא באשת חבירו דכל שלא נתקדשה באחד מג' דרכים לאו אשת חבירו מקריא ואי נבעלה בזנות דעלמא שריא דלגבי ישראל זנות לאו קנין הוא בין בישראלית שנבעלה לישראל ובין בנכרית לנכרי נמצא דאיסור אשת איש כדקאי לב"נ קאי אלא דנתחדשה הלכה לפרש מה היא אשת איש וכיון דנכרים לאו בני אישות נינהו דעליהן לא נתחדשה ההלכה תו לא מצי הש"ס למפרך והרי א"א דלנכרי אסור ולישראל שרי דהא א"א באמת לישראל נמי אסור במי ששייך אישות והא באשת אחרים דשרי היינו משום דלית להו אישות וכמו דאמרינן דלאו בני כיבוש נינהו ומה דנכרי חייב באשת חבירו היינו משום דלדידהו ע"י ביאת זנות נמי נקראת אשת חבירו וכיון דאיסור א"א גופיה יש בישראל כמו בנכרי אלא דבפרטות יש חילוק ביניהן תו לא שייך למפרך מי איכא מידי כו' ודוק:

ונלע"ד ליישב סוגיא דקדושין דמרבינן גבי יפת תואר אשת אפי' א"א והא מוכח מסוגיא דסנהדרין דף פ"ב הנ"ל דבין לרב דימי ובין לר' אבין עכ"פ מדאורייתא אין אישות לנכרי

(ושפיר כתב הרמב"ם והרשב"א כמ"ש המחבר ז"ל וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' וא"ו ומטו בה משם הרמב"ן ועיין פ"ת סי' ט"ז ס"ק א') וא"כ האי אשת ל"ל ונ"ל משום דרב דימי בדף נ"ז קאמר דב"נ שייחד שפחה לעבדו ובא עליה ונהרג עלי' והיינו משום גזל עיין רש"י שם (והיינו ע"כ שלא ברשות העבד דהא צריך האי באשתו ולא באשת חבירו גבי ב"נ דנהרג עליה משום א"א וקשה אזהרה זו למה לי תיפוק לי' משום גזל וע"כ צ"ל דקרא אתא דאפי' ברשות הבעל נהרג עליה משום א"א אע"ג דבכה"ג משום גזל ליכא) וא"כ צריך גבי יפ"ת האי אשת לא מטעם אישות דהא לית לי' אישות אלא מטעם גזל דהא קיי"ל דגזל נכרי אסור וא"כ כמו דב"נ אסור בשפחת עבדו ואע"ג דלא שייך בי' אישות משום דכבהמה דמי מ"מ גזל יש בו ונהרג עליה ה"נ ס"ד דיפ"ת שיש לה בעל תאסר משום גזל משום הכי אצטריך האי אשת: אך באמת נתקשיתי בהבנת הסוגיא דסנהדרין דף נ"ז הנ"ל דקאמר התם לענין יפ"ת דנכרי בנכרי אסור וישראל שרי ומייתי הא דרב דימי דב"נ שיחד שפחה לעבדו כו'. ופירש"י דישראל לקחה בשביה מותרת לו ע"ש הא במלחמה ליתא משום גזל דשלל מותר ואפילו נכרי קונה את הישראל בשבי כדילפינן מן וישב ממנו שבי וא"כ גם נכרי בישראל מותר ואיך קאמר דנכרי בישראל אסור וניהו דבאשת איש דישראל אסור אפי' לקח בשבי' מ"מ הא רב דימי קאי אשפחה שאין בה אישות ואע"ג דרש"י פירש שם האי דנכרי בישראל אסור היינו בשפחה כנענית שמסר לעבד עברי מ"מ הא מה דאסורה לנכרי אינו משום גזל אלא משום אישות דהא חרופה היא לעבד עברי ולא שייך לומר דזה מותר וזה אסור אלא באותו ענין עצמו: ודע דבחידושי הארכתי בפי' דברי רש"י אלו גם לא ידעתי לרב דימי דגזרו ב"ד דחשמונאים נשג"א איך אפשר לחייב באשה אחת משום שפחה ומשום א"א והא כיון דאיסור שפחה היא הרי היא כבהמה ואין בה אישות וזה ודאי מיירי ברשות הבעל דאל"ה תיפוק לי' דאסורה מה"ת משום גזל וא"כ אי אמר דחייב עלי' משום א"א תו א"א לחייבו משום שפחה ויש ליישב: ובחידושי כתבתי דאע"ג דבמלחמה ואכלת שלל אויביך כתיב ואין איסור גזל נמי ביפ"ת שיש לה בעל מ"מ י"ל דצריך האי אשת להיכא שאינה מעם זה אשר המלחמה עמו אלא שהיא אשת איש מעם אחר שנשבה תוך הנלחמים וגזל שלא שייך להן הא אסור מ"מ הרי לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ומותרת ואין בה משום גזל ודוק:

הלכה כ

מצרי ב' שנשא מצרית ראשונה כו'. הנה רש"י ז"ל בקידושין פרק האומר דס"ז ע"א ד"ה מצרי ב' כ' וז"ל והא דאמרינן ביבמות להם הלך אחר פסולן היינו כו' דיש קדו' ויש

עבירה ופ"ק דסוטה ד"ט ד"ה אשיא לבני כ' וז"ל שאם הייתי משיא לבני מצרית ראשונה היה בן בני ב' מצד האם ואמרי' ביבמות להם הלך אחר פסולן כו' וצ"ע שדבריו סותרים שהרי במצרי שנשא מצרית כיון דיש קדושין ואין עבירה לא שייך לומר להם הלך אחר פסולן ואפי' למ"ד דס"ל דבנה ב' נפ"ל מאשר יולדו להם הכתוב תלאן בלידה ולא מקרא דלהם והיה נראה ליישב דס"ל לרש"י דלר' דוסא דבנה ב' הה"נ במצרי ראשון שנשא מצרית ב' דבנה ב' דאזלינן אחר הפגום שבשניהם וכמו שכן הוא דעת רבינו ז"ל וס"ל ז"ל דהא דנפ"ל לרבי דוסא מק' דאשר יולדו להם ולא מקרא דלהם הלך אחר פסולן היינו משום דאי לאו קרא דאשר יולדו מסתברא ודאי לומר דלהם לא נאמר אלא דוקא בישראל שנשא מצרית דיש קדושין ויש עבירה אבל מצרי שנשא מצרית כיון דיש קדושין ואין עבירה לבית אבותם קרינן ביה בישראל וכמ"ש רש"י ז"ל אמנם לבתר דכתיב אשר יולדו להם דגלי לן קרא דאע"ג דיש קידושין ואין עבירה לא קרינן ביה לבית אבותם ולבית אבותם דוקא לישראל נאמר אית לן למימר דכי כתיב להם אכלהו כתיב ואפי' מצרי שנשא מצרית גזירת הכתוב היא דהלך אחר פסולן אלא דזה לא יתכן לפי מ"ש ה"ה ז"ל שם שדעת רש"י דלרבי דוסא מצרי א' שנשא מצרית ב' הולד ג' דשדינן ליה בתר האם אפי' להקל וכן נראה ג"כ ממ"ש בפרק עשרה יוחסין דע"ח ע"א ד"ה מצרי ראשון שנשא מצרית א' כו' משמע דס"ל דלר"ד דקי"ל כותיה מצרי א' שנשא מצרית ב' הולד ג' ומשו"ה הוכרח לפרש דמיירי שנשא מצרית א' וכיון שכן הדק"ל וצריך עיון: ומוהרש"ך ז"ל ח"א דל"ג הקשה לדעת רבינו ז"ל מההיא דפרק הערל דקאמר אמר ר"י מנימין גר מצרי הי' כו' ואמר אני מצרי א' ונשאתי מצרי א' אשי' לבני מצרית ב' כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל ואם איתא דלא שדינן ליה בתר האם להקל למאי אצטריך למנימין לומר אם נשא מצרית א' או ב' בשלמא לפרש"י ניחא דה"ק אני ראשון וטעיתי שנשאתי מצרית ראשון שאם נושא הייתי מצרית ב' היה בני ראוי לבא בקהל עכשיו אשיא לבני כו' ולא ירדתי לסוף דעתו דלפי' רש"י ז"ל נמי תקשי לרבב"ח דס"ל דבנה ג' דאזלינן בתר האב ולדידיה מצרי ראשון שנשא מצרית ב' הולד ב' א"כ למאי אצטריך מנימין לו' נשאתי מצרית א' א"ו דמהא ליכא למידק דאיכ' למימר דה"ק שנשא מצרית כדי לטהר זרעו ולאפוקי מממזר' מיהו מההי' דאמרי' התם טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמ' בתר האב שדי' ליה והאמר רבא נכרית מעוברת כו' לכאורה ק' לדעת רבינו דס"ל דמאשר יולדו נפ"ל דבעינן ג' לאב ולבן דא"א ללידה בלא אב ואם כמ"ש ה"ה דא"כ מנ"ל לתלמודא דבעלמא בתר אבוה שדי' ליה אדרבא נימא איפכא דבעלמא בתר האם שדינן ליה ואשר יולדו איצטרך דלא ניזל בתר האם גרידא אלא בעינן ג' לאב ולאם בשלמ' לדעת רש"י דס"ל

דמאשר יולדו נפ"ל דשדינן לי' בתר האם לגמרי ניחא שפיר ויש ליישב דמאי דפריך בגמ' טעמא דכתיב אשר יולדו כו' לאו מדאצטריך אשר יולדו הוא דפריך דודאי איכא למימר דאצטריך לאשמועינן דלא שדי' לי' בתר האם לגמרי אלא למאי דמצינו התם להההיא דאמר ר"י הפריש חטאת מעוברת רצה בה מתכפר רצה בולד' מתכפר והיינו משום דסביר לי' דעובר לאו ירך אמו והכא שאני דכתיב אשר יולדו אהא הוא דפרכינן הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה דהיינו ההוא דהפריש חטאת מעוברת וה"נ הוה מצי לאקשויי מההיא דר"י גרידא אלא משום דה"מ למימר דרבא דאמר נכרית מעוברת כו' כאידך דר"י דקאמר בנה שני דעובר ירך אמו והדר ביה ר"י מההיא אבל השתא דמתרצי' להו לתרווייהו פריך שפיר כמ"ש הרשב"א ז"ל שם בחידושיו ולישנא דתלמודא דייקא שפיר לפי זה דקאמר הא בעלמא כו' ולא קאמר טעמא דכתיב אשר יולדו הא לא"ה בתר אבוה שדינן לה אלא משמע דמדאצטריך אשר יולדו ל"ק ליה וכמ"ש ונר' להביא ראיה לדעת רבינו ז"ל מההיא דריש פרק יש מותרות דאמרי' התם מתקיף לה ר"פ אם איתא להא דרב דימי כו' ליתני מצרי ב' שנשא ב' מצריות אחת ראשונה וא' שניה כו' והשתא לדעת רש"י ז"ל קשה טובא דאמאי קאמר ליתני מצרי ב' ואפילו מצרי א' נמי משכחת לה והוי לי' למימר ליתני מצרי סתם אלא משמע כדעת רבינו ז"ל דלר"ד מצרי א' שנשא מצרית ב' הולד ב' ומשום הכי לא משכחת לה אלא במצרי ב' וזו ראיה נכונה ועיין מ"ש פ"ב מה' גנבה ודוק: ודע דבפ' האומר דס"ז ע"ב פרכינן התם אלא כ"מ דסיפא לאתויי מאי וראיתי להרב החידושין שם הקשה וז"ל וא"ת נימא לאתויי יש' שנשא מצרית דיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפסול כדאמרינן ביבמות וי"ל דלא קרינן יש עבירה אלא חייבי לאוין אבל לא חייבי עשה ומצרי ואדומי חייבי עשה נינהו עכ"ד ויש לדקדק עליו דאכתי תקשי ליה דאמאי ל"ק לאתויי עמוני ומואבי שנשא ישראלי' דחייבי לאוין נינהו וקרינן ביה יש עבירה וכן ראיתי להרב ח"ה ז"ל שהקשה כן משם תוס' ישנים והנר' ליישב דבריו ע"פ מ"ש פרק הערל דע"ח ואצטריך למכתב להם הכא ואצטרך למיכתב לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הכא משום דבא מטפה פסולה אבל ממזר דבא מטפה כשירה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הכא אימא לא צריכא יע"ש וא"כ משום הכי ל"ק ליה להרב החידושין דלימא דכל מקום לאתויי עמוני ומואבי משום דכיון דתנא ממזרת ונתינה עמוני ומואבי בכלל הם דאיסורן איסור עולם אבל ממצרי ב' ק"ל שפיר דלא נפ"ל מממזרת ונתינה דאין איסורן איסור עולם והראיה דאצטריך קרא להכי כנ"ל:

פרק יג

הלכה ו

וצריך לטבול בפני ג' וכו'. זה מבואר פ' החולץ דמ"ו דאמרינן התם גר צריך ג' מ"ט משפט כתיב ביה וה"נ אמרינן בפרק האומר דס"ב דגר לא הוי בידו לגייר את עצמו משום דכיון דאמר ר"י גר צריך ג' מי יימר דמזדקקי ליה תלת וראיתי להתוספות שם ד"ה גר בס"ד שהקשה דא"כ לבעי מומחין כמו גזלות וחבלו' ותי' משם הר' נתנאל דבגר כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין וק"ק דא"כ בפ' החולץ דף ע"ו ע"ב דאמרינן התם ש"מ תלת ש"מ גר צריך ג' כו' ופריך ונימא ש"מ מומחין בעינן ודחי דילמא דאיקלעו והשתא קשה דהיכי סלקא דעתן למימר דבעינן מומחין דא"כ לדורותיכם ל"ל וכן נמי למאי דמשני דילמא דאיקלעו משמע דבדרך דחי' קאמר דמהא ליכא למיפשט והיל"ל דע"כ לא בעינן מומחין מדכתיב לדורותיכם ושוב ראיתי דלק"מ דבפ"ד מחוסרי כפרה אמרינן דלדורותיכם אצטרך לאשמועינן דמקבלין גרים בזמן הזה אע"גב דליכא הרצאת דמים וא"כ למאי דהוה ס"ד דבעינן מומחין הו"א דלדורותיכם איצטרך לאשמועינן דמקבלין גרים בזמן הזה ולפי האמת דלא בעינן היינו משום דתרתי שמעת מינה מדכתיב לדורותיכם ובהכי אין מקום למה שהק' הרב ע"י ז"ל לתי' הרב נתנאל דא"כ לישתוק ממשפט דשמעינן מינה דבעינן ג' ומדאצטריך לדורותיכם למעט דלא בעינן מומחין ידעי' לה יע"ש ולק"מ דאי לא כתיב משפט לא הוה שמעינן דבעינן ג' מדכתיב לדורותיכם דהי"א דלדורותיכם אצטריך לאשמועי' דמקבלים גרים בז"הז כדאיתא בכריתות ולפי הנראה אשתמיט מיניה ודוק ובמאי דאמרינן בגמרא מי יימר כו' עיין בהרב בתי כהונה ח"ב חלק בית אבות ד"א שהק' מההיא דפ' כירה דמ"ו דאמרי' התם אי לא מזדקק ליה חכם סגי בג' הדיוטות כו' ותי' דדוקא גבי מוקצה הוא דאמרינן הכי דאתינן עלה מדעת הנודר דאקצייה ואית לן למימר דהוא סבר דמזדקקי ליה וכיון דאיסור מוקצה מדרבנן כל דאיכא למימר דיהב דעתיה לא איכפת לן אבל גבי גר לענין קדושין נהי דאיהו סבר הכי אבל אינו בידו וגבי קדו' בעינן שיהא בידו ממש כו' את"ד יע"ש ועיין בהרב מש"ל ז"ל הלכות בכורות בתשו' שם ולדעתי אכתי קשה מהא דגרסי' בר"פ האשה רבה קונמו' נמי כו' אי דידיה משום דבידו לאיתשולי כו' ואלו בשמעתין אמרי' דכיון דגר צריך ג' לא מיקרי בידו והתם ליכא למימר הכי דאיהו סבר דמזדקקי ליה ומשום הכי נאמן דלפי דעתו בידו לאתשולי דאכתי ניחוש שמא טרח אחר ג' ולא מצאה ידו ומשום הכי שקורי משקר ואומר נשאלתי על נדרי אלא משמע דבידו קרינן ביה דהדיוטות שכיחי טובא והיה אפשר לומר דודאי הא דאמרינן בשמעתין דכיון דצריך ג' לאו בידו לאו

למימרא דאין בידו כלל אלא דכיון דבעי טורח גדול לאכופינהו גבי קדושין לא מהני דאנן בעינן שיהא בידו ממש באותה שעה כי היכי דניחול קדושין אמנם בההיא דהאשה רבה אמרינן ודאי דנאמן לומר נשאלתי כיון דבידו לאתשולי ואע"ג דבעי טורח גדול מ"מ הוה טרח יום או יומים עד דמזדקקי ליה דחזקה לא שביק היתר' ואכיל איסורא אלא דק"ל ממ"ש הנ"י ז"ל שם והא דאמרי' בידו לאתשולי בעלמ' אמרינן מי יימר דמזדקק ליה חכם י"ל דשאני נדרים דסגי להו בג' הדיוטות דידעי פתחי נדרי' ומילת' דשכיח הוא עכ"ל והשתא קשה דאכתי תקשי ליה משמעתין ואי ס"ל לחלק כמ"ש א"כ מאי ק"ל מדאמרי' בעלמא מי יימר דמזדקק ליה חכם וליכא למימר דס"ל כדעת האומרים דגבי נדרים סגי בהדיוטות גמורים ובגר צריכים דגמרי וסברי להו ומשום הכי קאמר בשמעתין דלאו בידו הוא שהרי כתב הנ"י דבעי' דידעי פתחי נדרים ומכ"ש ודאי דבעינן דגמרי ומסברי כמבואר בב"י סי' רכ"ח דגמרי וסברי גריעי מיודעים פתחי נדרים ודו"ק ועיין בחי' הרשב"א שם שהוקשה לו כן בשמעתין ותי' לחד תי' וז"ל עוד י"ל דגבי הפרת נדרים לא בעי' ג' מומחין ובג' הדיוטות היודעים לפתוח סגי וכיון שכן לא אמרינן מי יימר כו' יע"ש וצ"ע שהרי בגר נמי לא בעינן מומחים כדאיתא בהחולץ דמ"ו ועיין בהרשב"א שם וליכא למימר שדעתו לומר דבנדרים לא בעינן מומחין ואפילו הדיוטות גמורים סגי משא"כ בגר שהרי כתב הרשב"א דבעי' יודעים לפתוח וכמ"ש וכ"כ ג"כ בחדושי נדרים דף ע"ח ע"ב דבעי שיודעים לפתוח ויודעים בטיב נדרים וצ"ע:

פרק טו

הלכה ג

גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו'. כתב ה"ה מסקנא דגמרא פ' החולץ והלכתא גוי ועבד כו' הולד כשר כו' ודלא כר"ע דאמר הולד ממזר ודע שמדברי התוספות פרק עשרה יוחסין דע"ה ע"ב ד"ה ורבי ישמעאל נראה דס"ל דהא דאמרינן הולד כשר היינו אם נתגייר אח"כ ולאפוקי ממ"ד דהולד ממזר וזה ממ"ש בתוך דבריהם וז"ל ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר הגוי כו' ומדבריהם ז"ל נראה דס"ל דהא דאמרי' גוי ועבד הבא על ב"י הולד כשר היינו אם נתגייר או נשתחרר אח"כ דלא הוי ממזר וכ"כ בהדיא בפסקי תוס' וז"ל גוי ועבד הבא על ב"י הולד כשר והוי גוי וכן נראה מפירש"י ז"ל לעיל ס"פ האומר שכתב וז"ל לימא קסבר רבינא נכרי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר גרסינן דאתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר נכרי דנימא נכרי הוא ואם נתגייר יהא מותר לבא בקהל אלא בתר ישראל שדינן ליה כו' וראיתי להרב ח"ה ז"ל שהקשה על רש"י ז"ל

שדבריו סתרי שממ"ש לקמן בשמעתין אהא דפרכינן איסורא מאי משום שפחה וז"ל דע"כ נכרי ועבד הבא על ב"י הולד כשר אלא שפחה כו' נראה בהדיא דס"ל דהולד כשר לגמרי וא"צ גירות דאי ס"ל דאינו כשר אלא ע"י שנתגייר או נשתחרר העבד הרי יש לחוש בעבד שנתערב בהם כמו בשפחה ומההיא דס"פ האומר משמע דס"ל דאינו כשר אלא ע"י שיתגייר יע"ש שהניחו בצ"ע. ולי עוד ק' ממ"ש לעיל בפרקין ד"ע ע"ב אההיא דאמרי' התם כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינ' עבדא הוא וז"ל שכל זרעו הרג' הורדוס ועבד הי' ומלך תחתיהם כו' ומסתמא לאו מבנות ישראל נסיב כו' ובודאי שכונת רש"י ז"ל דק"ל דלו יהי דעבד הי' הא קי"ל גוי ועבד כו' הולד כשר ואהא כתב דמסתמא לאו מבנות ישראל נסיב כו' והשתא כפי מ"ש בס"פ האומר לו יהי דהורדוס נסיב מבנות ישראל אכתי הולד עבד ואינו כשר אלא ע"י שישתחרר והכא כיון שאין להם בעלים ידועים מי המשחרר אותם ולהכי קאמר שמואל דעבדא הוא גם ממ"ש פרק החולץ דמ"ה ע"א בת מינך וז"ל בת ישראל הבא מן הנכרי כמותך אבל ממזרת ושפחה לא תשא אלמא כשר הוא ע"כ נראה בהדיא דס"ל דהולד כשר לגמרי דאי ע"י שנתגייר איך כתב דאסור לישא ממזרת הא קי"ל דגר נושא ממזרת ולכן נראה לע"ד ליישב דברי רש"י שדבריו לא סתרי כלל דמ"ש בפרק האומר דהולד כשר ע"י שנתגייר לא כ"כ אלא לפום מאי דס"ד התם דכל היכא דשדינן ליה בתר ישראל הולד ממזר משום דכיון דבעבירה נולד הו"ל כמי שאין עליו קדושין דתנן התם דהולד ממזר והילכך כי אמרינן דהולד כשר עכ"ל דשדינן ליה בתר גוי לגמרי ומש"ה בעינן גירות דאי הוה שדינן ליה בתר ישראל הי' הולד ממזר אמנם למאי דמסיק התם וקאמר נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי פגום מיהא הוי ופרש"י ז"ל דאע"ג דשדינן ליה בתר ישראל אפי"ה ממזר לא הוי דבעינן דומיא דאשת אב דאין לו עליה קדושין אבל יש לו על אחרים קדושין לאפוקי נכרי ועבד דלית בהו קדושין כלל יע"ש א"כ איכא למימר ודאי דלא בעינן שיתגייר אלא הולד כשר לגמרי דשדינן ליה בתר ישראל ואפ"ה אין הולד ממזר וא"כ מ"ש רש"י ז"ל לקמן בשמעתין וכן לעיל בפרקין דלא בעי' גרות כלל היינו לפי המסקנא דפרק האומר ומ"ש רש"י ז"ל דהולד כשר לאו למימרא דכשר לגמרי ולא הוי פגום כלל שהרי כיון דשדינן ליה בתר ישראל פגום מיהא הוי כדמסיק התם אלא כשר דקאמר לאפוקי דלא הוי ממזר ולעולם דפגום מיהא הוי כדמסיק בהאומר ובפרק החולץ וכמ"ש והוא דעת רוב הפוסקים ז"ל דהולד פגום זה הנראה אמת בדעת רש"י ז"ל ומ"מ דברי התוס' דשמעתין יתד הם שלא תמוט דסבירא להו לקושטא דמילת' דהולד כשר והוי גוי עד שיתגייר ומה שרצה הרב ח"ה ז"ל לצדד בדבריהם באופן דס"ל דהולד כשר לגמרי אין דבריו מובנים ובר מן דין

מדברי התוס' פ"ק דיבמות דף ט"ז ע"ב ד"ה אמוראי ובד"ה נכרי שקדש מבואר בהדי' דס"ל דהולד גוי גמור ממ"ש שם דלר"י דאמר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אין חוששין לקדושיו הרי דס"ל דהולד גוי גמור גם הרב ח"ה ז"ל שם כ"כ והביא ראיה מדברי התוס' ז"ל דשמעתין הפך ממ"ש כאן ע"ש מיהו קשה לי בדבריהם ז"ל שם שכתבו ואע"ג דר"י ס"ל בהחולץ דנכרי ועבד כו' הולד כשר הכא משמיה דרב אשי קאמר כו' דאכתי תקשי להו הא דאמרי' התם כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל בנך הבא מן הישראל כו' והאיכא בנות כו' ומשני גמירי דבנתי דההוא דרא איצטרויי איצטרו ובודאי דהא דפריך דהא איכ' בנות לשמואל הוא דפריך דקאמר דאין חוששין לקדושין משום טעמא דבנך הבא מן הישראל כו' דאכתי ליחוש משום בנות והשתא מאי קו' הא שמואל ס"ל בפרק החולץ דנכרי ועבד כו' הולד כשר ולפי דעתם הולד גוי גמור ואין חוששין לקדושיו ויש ליישב בדוחק ועיין בתוס' פ' החולץ דמ"ה ע"ב ד"ה כיון דאמו שהק' אההיא דאמר שמואל כל דאמר מדבי' חשמונאי אתינ' עבדא הוא ושמואל גופיה ס"ל דנכרי ועבד הבא עב"י הולד כשר הנה מבואר שדבריהם ז"ל סותרים למ"ש בפ"ק דיבמות דכפי שיטת' דס"ל דהולד כשר עד שיתגייר או ישתחרר לא תקשי להו מידי כמ"ש לעיל. ולע"ד נראה להבי' ראיה לדעת התוס' דשמעתין ודפ"ק דיבמות מאותה הגדה שאמרו והביאה רש"י ז"ל בפי' החומש ס' אמור וז"ל בן איש מצרי בתוך בנ"י מלמד שנתגייר והשת' קשה למה צריך להתגייר הא קי"ל גוי ועבד הבא עב"י הולד כשר אלא משמע דגוי גמור הוא וצריך גרות ועיין בהרא"ם שם שהוק' לו כן וכתב בפשיטות דגוי הבא עב"י הולד ישראל גמור ע"ש ותמהני שדבר זה במחלוקת הוא שנוי כמ"ש וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שכתב בפ"ב דסנהדרין דמתניתין דהכל כשרים לדון דנ"מ לאתויי גר מיירי באמו מישראל והקשה עליו הרשב"א ז"ל בחידושי יבמות דק"ב דבג' אמרינן חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכי דאי תנא ממזר דאתי מטפה כשרה אבל גר דאתי מטפה פסולה אימ' לא צריכי אלמ' בגר שהורתו שלא בקדושה היא דאי באמו מישראל האי לאו גר הוא ואפי' בא עליה גוי כו' ואי בגר הבא עב"י האי לאו מטפה פסולה היא כו' אלא ע"כ בגר גמור קאמר יע"ש אכן כפי מ"ש י"ל דעת הרי"ף דמיירי בגוי שבא עב"י וקרי ליה גר משום דס"ל כדעת התוס' דהרי זה גוי גמור עד שיתגייר כנ"ל דרך אגב הוקשה אצלי טובא בדברי התוס' פ"ק דיבמות בריש דבריהם שכתבו וז"ל פירש בקונטריס דקסבר נכרית שילדה מישראל הולד ממזר ותימ' דבכמה משניות מוכח דאין מתיחס אלא אחריה כדתנן לקמן פ"ב ובפרק האומר דולד שפחה ונכרי' כמות' ונראה דלא קשי' כ"כ דהנהו משניות סברי דנכרי ועבד הבא עב"י הולד כשר וה"ה איפכ' ורב אשי סבר כרב דאמר דאין קדושין

תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מנכרי ועבד וה"ה הבא על שפחה ונכרי ע"ש והדבר תימא אצלי איך אשתמיט מנייהו משנה ערוכה פ' אלמנה לכ"ג דס"ט כי שם באר"ה דלא תלייא הא בהא דסתם לן תנא התם תרוייהו דולד שפחה ונכרית כמותה כדקתני הלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן ה"ז עבד ואפ"ה ס"ל דנכרי ועבד הבא עב"י הולד ממזר כדקתני סיפא ממזר פוסל ומאכיל כו' והלכה הבת ונשאת לעבד או לנכרי וילדה בן ה"ז ממזר וא"כ איך כתבו ז"ל דס"ל לרב אשי דלמאן דס"ל דנכרי כו' הולד ממזר ה"ה הבא על השפחה ונכרית והא מתני' צווחת ככרוכייא דלאו הא בהא תליא וצ"ע כעת ולדעת התוס' ז"ל דס"ל דהולד כשר והוי גוי גמור עד שיתגייר היה קשה לכאורה מהא דגרסינן פרק עשרה יוחסין דע"א ע"ב עולא איקלע לפומבדיתא לבית ר"י חזייה לר"י בריה דגדל ולא נסיב אמר ליה מ"ט לא קמנסיב ליה איתתא לבריה אמר ליה מי ידענא מהיכא אנסיב ליה א"ל אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דילמא מהנך דכתיב בהו נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה וכ"ת נכרי ועבד כו' הולד כשר ודילמא מהנך כו' והשתא לפי דברי התוס' דס"ל דהולד הוי גוי עד שיתגייר מאי קאמר וכ"ת נכרי ועבד כו' הולד כשר הא אכתי גוי הוי ומותר בממזרת ואפי' נימא דמסתמא ודאי הנך דכתיב בהו נשים בציון ענו גיירו את בניהם דמלו וטבלו לשם גירות הא אכתי גר הוי ומותר בממזרת ואע"ג דאמרינן גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור הא אמרינן בשמעתין דאינו אסור אלא בממזרת ודאי משום גזירה שמא יאמרו ישראל נושא ממזרת אבל הכא כי היכי דגר ישן ה"נ ממזרת ישנה ותו דכיון דאינו אלא איסורא מדרבנן משום חשש איסור דרבנן לא היה לו לבטל מפ"ו ומיהו הא ודאי ל"ק מידי דהא דאמרינן דבן גר מותר בממזרת אינו אלא בבן גר וגיורת אבל בבן גר שנשא ישראל' הרי הוא כישראל לכל דבר כמ"ש רבינו בדין ט' וא"כ מסתמא ודאי ברוב הזמן דור אחר דור ודאי דהנך דאתו מנשים בציון ענו שנשאו בישראל ולא נשאו למינם דוקא וא"כ הו"ל הולד ישראל גמור ואסור בממזרת ואפי' לדעת התוס' החולקים על רבינו ז"ל וס"ל דמותר בממזרת היינו דוקא בבן גר שנשא ישראל' אבל ישראל שנשא גיורת לכ"ע הולד ישראל גמור וא"כ ה"נ קרוב לודאי הוא שישראל נשא מהם והולד חשוב כישראל גמור וזה פשוט ומיהו הא קשיא לי מהא דגרסינן בפרק יש בכור דמ"ו אמר רב אדא בר אהבה לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואוקימנא לה התם בנתעברה מגוי ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולדות אלא אפי' למ"ד מזהמין פסול מיקרי ומשמע דוקא לויה בנה פטור משום דלוי פסול מיקרי אבל בישראל בנה חייב לכ"ע והדבר תמוה דלמאן דס"ל דהולד כשר והוי גוי גמור עד שיתגייר אמאי חייב בה' סלעים הא גוי הוא ובבניך

כתיב ורבא גופיה דס"ל בפ' החולץ דהולד כשר קאמר התם דכהנת שנתעברה מגוי בנה חייב בה' סלעים מטעמא שכבר נתחללה בביאתו וזה ודאי אין הדעת סובלתו דגוי יהא חייב בחמש סלעים אלא משמע ודאי דכשר לגמרי משמע והרי הוא כישראל גמור וצ"ע ולענין הלכה הנה מסתמיות דברי רבינו שכתב דגוי ועבד הבא עב"י הולד כשר נראה דס"ל דכשר לגמרי ואפי' לכהונה ושלא כדעת הרא"ש ז"ל בפרק החולץ שכתב דהולד פגום לכהונה יע"ש גם הריטב"א ז"ל סוף פרק האומר כתב וז"ל ומורי נר"ו היה פוסק הלכה להיתרא לגמרי ככל הנהו דמורו להיתיר' דכי נקטינן בפסקא סתמא הולד כשר לגמרי קאמרינן כלישנא דאמרי' התם ברב מורה בה להיתרא דא"ל להההוא גברא הולד כשר כלומר כשר לגמרי יע"ש אלא שהוסיף עוד לומר דכיון דקי"ל הולד כשר ע"כ לית לן דרשה דר"י משום רשב"י דקאמר מנין לגוי ועבד הבא עב"י שפסלוה דכתיב כי תהיה אלמנה וכתב עליו הריטב"א ז"ל דכפי זה צריך לומר דכולה מתניתין ושמעתתא דאסרינן שבויה לכהונה אליבא דהני דמורו להיתרא ואליבא דהלכתא אין אסורין לכהונה אלא לכ"ג דוקא משום בעולה אבל לכהן הדיוט מותרת ובתה כשרה לכהונה וינאי המלך שערערו עליו לפי שנשבי' אמו היינו משום שהיה אביו כ"ג והיא פסולה לו משום בעולה יע"ש וראיתי בספר בני דוד שהקשה משם שמעתי מקשי' מההיא מתני' דפרק האומר דף ס"ד דקתני נשבית ופדיתיה אינו נאמן דכפי דברי הריטב"א ז"ל צריך לומר דאינו נאמן דקתני היינו לפוסלה לכ"ג וכיון שכן ק' דמאי פריך התם בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' והרי בידו להשיאה לממזר כלומר ויהא נאמן במ"ש נשבית במגו דאי בעי משיאה לממזר ואם איתא הא לא חשיב מיגו דדילמא האב אינו רוצה לפוסלה אלא לכ"ג דוקא ואם היה משיאה לממזר היה פוסלה לכ"ה ג"כ א"ד יע"ש ואי מהא לא אריא לע"ד דאיכ' למימר דתלמודא התם פריך אליבא דמ"ד דהולד פגום לכהונה מיהו ממאי דקתני מתני' בין שהיא גדולה אינו נאמן קשה לכאורה דאי לענין כ"ג קאמר מאי אינו נאמן דקאמר הא בלא"ה בוגרת אסורה לכ"ג וצ"ל דמתני' אתא כר"א ור"ש דמכשירין בבוגרת כדתנן ביבמות דנ"ט וא"כ נ"מ אם עבר ונשא דקי"ל דאינו מוציא ודוק גם מהא דתנן בפרק אלמנה לכ"ג העבד פוסל ומאכיל אין להקשות לדעת הריטב"א ז"ל שהרי קתני דפוסלה לתרומה ומכ"ש לכהונה דההיא מתני' רבי היא דס"ל דגוי ועבד הבא עב"י הולד ממזר כדקתני סיפא ולדידיה ודאי דפסלה לגמרי דהשתא ממזר הוי מיפסלי מביאתו מבעייא מיהו קשה מהא דתנן פ"ג דעדיות מ"ו השבויה אוכלת בתרומה דר"ד וחכ"א יש שבויה אוכלת ויש שאינ' אוכלת וצריך לומר דחכמים דר"ד ס"ל כר"א ור"ש דגוי ועבד כו' הולד ממזר וזה דוחק. האמנם הא קשיא לי טובא לפי דעתו ז"ל שהרי בפרק החולץ קאמר

התם דאף רבא מורה בה להיתר' דאמר ליה זיל גלי או נסיב בת מינך וא"כ לפי דעתו צריך לומר דרבא ס"ל דגוי ועבד הבא עב"י לא פסלה ואלו רבא גופיה קאמר פרק יש בכור דכהנת שנתעברה מגוי בנה חייב בה' סלעים משום דנתחללה בביאתו והיינו מהא דר"י כמ"ש רש"י שם וכן קשיא לי עוד מהא דגרסינן פרק ארוסה דכ"ו ע"ב אמר ר"ה גוי מקנין על ידו ופוסל בתרו' ופרכינן פוסל בתרומה פשיטא מהו דתימא כו' והשתא לפי דעתו ז"ל היכי פריך פשיטא במילתא דאדרב' לית הלכתא כות' וצ"ע כתב ה"ה ז"ל וז"ל ויש מי שכתב שאם ילדה בת פסולה לכהונה דקדק הרב ז"ל לומר בת דדוקא בת הוא דפגו' לכהונה אבל אם ילדה בן כשר לגמרי ונ"מ שאם בא עב"י אין הולד פסול לכהונה וכ"כ הריטב"א ז"ל שכן אמרו בירושלמי וכן נראה בהדיא דעת רש"י ז"ל בפרק החולץ ד"ה שבנה פגום שכתב דבנה פגום לאו דוקא וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל שכתבו דאי ברתא היא אסורה לכהונה וכן כתב בחידושי הרשב"א ז"ל שם ולאפוקי מדעת הרמב"ן ז"ל שכתב דהבן נמי פגום יע"ש ויש לתמוה על הרב ח"ה ז"ל שכתב בדף הנזכר ע"ב גבי ההוא דהוו קרי ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקרייו כתב וז"ל יש מקשים דמשמע דלפוסלו הוו קרי ליה הכי כו' וא"כ קשה ממ"נ אם היתה אשתו גויה מה מועיל מה שטבל לקרייו ואם היתה ישראלי' אף אם לא טבל לקרייו הא ס"ל לריב"ל דגוי ועבד הבא עב"י הולד כשר ותי' דריב"ל לטעמיה דאמר לעיל פגום מיהא הוי אבל אם טבל לקרייו אינו פגום כו' יע"ש והדבר תמוה דלפי דברי רש"י והרי"ף והרא"ש ז"ל לא ניתן ליאמר תי' זה כלל דדוקא בת הוא דפסול לכהונה אבל בנה אינו פגום והכא בן הוא כדקאמר בר ארמאה ועיין בספר נחלה ליהושע סי"א ודוק ועמ"ש ה"ה ז"ל והרמב"ן העלה הדבר בספק וכתב דאם נשאת אין מוציאין אותה מידו והולד ס' חלל ראיתי להרב מ"ל ז"ל פ' י"ז מה' אלו דין ז' שתמה עליו דהא למ"ד גוי ועבד הבא עב"י דהולד פגום ד"ת הוא דהא מק"ו דאלמנה מייתינן לה וכיון שנסתפק הרב הלכה כמאן הו"ל למיזל לחומרא כדין ס' גרושה או ס' זונה שפסק הרמב"ן דמוציא בגט וכתב ה"ה ז"ל שזה פשוט דספק דאוריי' היא יע"ש שהניחה בצ"ע ועיין בספר יש"ש פרק החולץ שתמה עליו כן ולי נראה ליישב ע"פ מ"ש מהריב"ל ז"ל ח"ד סי"ט שנסתפק הרב ז"ל היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא באיסור ערוה קצתם אומרים שהיא אסורה לבעלה וקצתם אומרים שהיא מותרת אי אזלינן בתר המחמיר כיון דהוי דבר ערוה א"ד כיון דכופין אותו לגרש דאזלינן בתר המיקל כי היכי דלא ליהוי גט מעושה כו' יע"ש ולפי זה י"ל דברי הרמב"ן ז"ל דתופס לשון אחרון שכתב מוהריב"ל וס"ל דדוקא בספק גרושה במציאות כגון ספק קרוב לו וכיוצא מוציאין אותה בע"כ כיון דספק דאורייתא היא וד"ת

מוטלת עליו לגרשה הו"ל גט מעושה כדין אבל הכא דמספקא ליה הלכתא כמאן אין מוציאין אותה בע"כ כיון דלכשת"ל דהלכה כמאן דמיקל הו"ל גט מעושה וזה שדקדק הרב ז"ל אין מוציאין אותה מידו ולא כתב לא יוציא לאשמועינן דדוקא בע"כ הוא דקאמר דאין מוציאין מידו כנ"ל נכון:

מעשה חושב (**רצו**) ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר הגוי כו'. וכ"מ ממ"ש הרשד"ם ביו"ד סי' קצ"ו מביאו רבינו המחבר לקמן ריש הלכה ד' לחלק בין איסור שפחה לישראל דס"ל להרמב"ם לשיטתי' דאינו אלא מדרבנן ובין איסור ישראלית לעבד כנעני דהוי מה"ת דמכח הוכחה ממה שהתירה התורה שפחה לעבד עברי אינו מוכח אלא דאיסור שפחה לישראל אינו מה"ת דעבד עברי ישראל גמור הוא אבל כיון דלא מצינו דהתירה התורה למסור אמה עבריה לעבד כנעני מש"ה כתב הרמב"ם פי"ח דנבעלת לעבד כנעני הואיל ואסורה לו היא זונה וע"ש: ואני תמהני על הרשד"ם דמהא דלא מצינו בתורה דהרב מוסר לעבד כנעני שלו אמה עבריה אין ראיה כלל משום דדוקא בעבד עברי שייך דבר זה דהיינו עבודתו לרבו בלילה שיהיו הולדות להרב וזה דוקא שייך כשמוסר שפחה כנענית לעבד עברי דולדה כמותה ולהרב הילדים משא"כ להיפך למסור אמה עבריה לעבד כנעני דהילדים ישראלים גמורים הם ואין להרב בהם כלום א"כ מה לו להרב למסור לו אמה עבריה שלו שאין לו מעבודתו בלילה כלום: וכעת נ"ל דס"ל להרשד"ם ז"ל כפסקי התוס' דס"ל דגוי הבא על בת ישראל הולד גוי וה"ה לעבד וא"כ הרי הילדים הוו עבדים והמה להרב ואפ"ה לא מצינו בתורה דהרב מוסר אמה עבריה לעבד כנעני שלו א"כ מוכח מזה דאיסור תורה יש בו: אולם י"ל דאפי' להתוס' הנ"ל דוקא בגוי הדין כן שיש לו חיים משא"כ בעבד דמבואר ביבמות דף ס"ב דאין לו חיים אין הולד נגרר אחריו כלל ואם בא על אמה עבריה הוי הולד ישראל גמור ולא שייך להרב כלל ובהכי ניחא דלא תקשה קושיית המהרש"א בסתירת דברי רש"י ז"ל אהדדי (וכמדומה לי שכבר כ"כ חד מגאוני בתראי ליישב כן סתירת דברי רש"י ז"ל): אבל גם בל"ז דברי הרשד"ם תמוהים הם וכאשר אאריך בזה אי"ה לקמן בדף הסמוך ועיין מ"ש רבינו המחבר ז"ל בשם הריטב"א ודוק:

וממזר הבא על הגויה הולד גוי כו'. משנה פרק האומר ואמרינן התם בגמ' נכרית מנ"ל אמר קרא לא תתחתן בם ולדה כמוה מנ"ל אמר קרא כי יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה ופרש"י ז"ל מדלא כתיב כי יסיר את בתך משמע דבן הנולד לגוי מבתך קאמר כו' וקרי ליה בנך משום דבני בנים הרי הם כבנים וכן כתב הריטב"א ז"ל וק"ל מדאמרינן פרק הבע"י דס"ב ע"ב א"ל רבה

לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן בני בנים הרי הם כבנים אילימא כו' ופרש"י ז"ל אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן והשתא אמאי לא מייתי לה מהכא דקרי לבן בתו בנך וצ"ע עוד פי' רש"י בד"ה בנך הבא מישראל וז"ל ולא מקרא קא דייק לה אלא ה"ק מדלא קפיד קרא כו' ודבריו סתומים עיין בהרא"ם ז"ל פ' ואתחנן ובמוהריב"ל ח"ג ס"י ובמוהרש"י ז"ל ספר בראשית מ"ש בלשון זה והנראה לע"ד בכונת רש"י ז"ל דס"ל דמאי דקאמר ר"י בנך הבא מישראל קרוי בנך לא קאי אקרא דכי יסיר את בנך דמוכח מינה דבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך דאם כן רבינא היינו ר"י וכמו שהקשו התוספות ותו דא"כ הכי הו"ל לר"י למימר בן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך כלישנא דרבינא אלא ר"י אבעלמא קאי וקאמר דבנך הבא מן הישראל דהיינו שהוא מישראל ומישראלית קרוי בנך ולאפוקי בנך הבא מן הגויה דאינו קרוי בנך וכל עיקרו דר"י לא אתא אלא לאשמועינן דבנך הבא מן הגויה אינו קרוי בנך וזהו שכתב רש"י ז"ל בנך הבא מן הישראל כו' לאו מקרא קא דייק כלומר דלבנך הבא מישראל דהיינו כשהוא מישראל ומישראלית לא צריך קרא להכי דלמשפחותם לבית אבותם כתיב אלא ה"ק מדלא קפיד כו' כלומר דכל עיקרו של ר"י לא אתא אלא לבנך הבא מן הגויה ואהא קאמר דש"מ מדלא כתיב כי יסיר את בתך דדוקא בנך הבא מישראל קרוי בנך ולפי זה צ"ל דמ"ש רש"י לעיל בד"ה כי יסיר וז"ל ושמעינן דבן בתך מן הגוי קרוי בנך לאו אדר"י קאי אלא מילתיה דר"ה דלקמן הוא דקאמר דמהך קרא שמעינן דקרוי בנך כדקאמר רבינ' ודוק. ודע שגירסת הריטב"א שם כך היא נכרית מנ"ל אמר קרא כי יסיר כו' וכתב וז"ל וכ"ת נימא ולדה כמוה מנ"ל דלא תפסי קדושין י"ל דנפ"ל מדכתיב שבו לכם פה עם החמור דהא ב' נערי' היו וחד מינייהו אליעזר שהוא עבד והב' גוי ותרוייהו איתקוש לחמור דליכא למימר דהב' היה ישמעאל דההוא בנו קרי ליה בכל דוכתא ואע"ג דהכי איתא באגדה אנן לא שמעינן לה הכי עכ"ל וק"ל טובא דבפרק הבע"י דס"ב גרסינן אמר רב הכל מודים בעבד שאין לו חייס דכתיב שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור והשתא כפי דברי הריטב"א ז"ל אם כן גוי נמי נילף מהכא דהא תרוייהו איתקוש לחמור ובגוים הכתיב קרא בהדיא דיש להם יחס כדמייתי התם מקרא דבלאדן בן בלאדן וכי היכי דבגוים יש להם יחס אע"ג דאיתקוש לחמור ה"נ נימא דעבד נמי יש לו יחס ויש ליישב בדוחק:

הלכה ד

לפי דבר זה התירו לממזר לישא שפחה כו'. הנה דעת רבינו מבואר דס"ל דאיסור שפחה לב"ח הוא מדרבנן ומשום הכי הותרה לממזר משום דהם אמרו והם אמרו ושלא כדעת רש"י פרק האומר דס"ט ד"ה לכתחילה שכתב וזה לשונו וקסבר דכי כתיב לא יהיה קדש

בישראל כשר כתיב וכעין זה כתבו הר"ן והריטב"א משם ר"ת אשר מבואר מדבריהם דס"ל דאיסור שפחה לב"ח מדאורי' שלא כדעת רבינו וכן נראה ג"כ ממ"ש בפרק י"ב וכן כתב מוהרשד"ם ז"ל י"ד סי' קצ"ו שזה דעת רבינו ז"ל אמנם בתשו' שאחר זה דחה מוהר"א ן' יעיש ז"ל דבריו ממ"ש רבי' בפ' י"ח וז"ל מפי השמועה למדו שהזונה האמורה בתורה כו' אבל הנבעלת כו' או לגוי ועבד הואיל והיא אסורה לינשא לו ה"ז זונה ע"כ ואלו היה איסורו מד"ס לא קראה זונה ומוהרשד"ם ז"ל החזיק בסברתו וכתב דאין ענין זה לזה שהרי לא מצינו בתורה שאמה עבריה יוכל האדון למוסרה לעבד כנעני משא"כ בעבד עברי שהתיר הכתוב לאדון שימסור לו שפחה כנענית ומטעם זה כתב רבינו שאין איסור שפחה מן התורה כיון דע"ע הוא חייב בכל המצות כשאר ישראל איך אפשר שיתיר לו מה שאסור לישראל מה שלא עשה כן לאמה עבריה אלא שאיסור ישראלית לעבד מן התורה מקרא דלא יהיה קדש לכך אסור באמה עבריה א"ד יע"ש הנה מבואר דדוקא איסור שפחה לב"ח אינו אלא מד"ס אבל ישראלי' לעבד אסור מן התורה וכ"כ מוהרח"ש ז"ל ח"ג סימן מ"ד יע"ש ומהתימא על הרב כנ"הג ז"ל ח"א סימן ד' בהגהת הטור אות ח' שכתב וז"ל איסור שפחה לב"ח וישראלית לעבד לדעת הרמב"ם ז"ל הוי איסור דרבנן רשד"ם ז"ל עכ"ל והוא תימה שהרי מבואר מדברי הרשד"ם דישראלי' לעבד אף רבינו ז"ל מודה דאיסורו מן התורה וכן יש לתמוה על הרב פמ"א ז"ל ח"א סימן ל"ב כמו שיע"ש. אך זו היא שקשה לי לדברי מוהרשד"ם דאם איתא דישראלי' לעבד אסורה מן התורה א"כ מאי פריך פ"י יוחסין ת"ש א"ל לר"ט טהרת את הזכרים ולא טהרת את הנקבות אי אמרת לכתחילה קאמר ממזרת נמי תנסיב לעבד והשתא מאי קושיא נימא דדוקא בזכרים התירו לממז' לישא שפחה משום דכיון דאיסור שפחה מדרבנן הם אמרו והם אמרו כמ"ש רבינו ז"ל אבל ממזרת לעבד כיון דאיסורו מן התורה לא התירו אלא משמע ודאי דל"ש לן בין ישראל לשפחה לישראלי' לעבד אלא תרוייהו דאוריית' או תרוייהו דרבנן גם מ"ש דאיסור ישראלי' לעבד נפ"ל לרבינו ז"ל מקרא דלא יהיה קדש תמהני עליו שהרי רבינו ז"ל בס' המצות סי' ש"ן כתב וז"ל שהזהירנו שלא לבא על הזכר והוא אומרו ואת זכר לא תשכב וכו' כבר נכפלה האזהרה בזה הענין בעצמו והוא אומרו יתעלה לא יהיה קדש מבני ישראל וזה דרך האמת שזה הלאו הוא נכפל לחיזוק עכ"ל והשתא כפי דברי מוהרשד"ם ז"ל אמאי הוצרך רבינו ז"ל לידחק ולומר שלא יהיה קדש נכפל לחיזוק והיל"ל בפשיטות דאצטריך להזהיר ישראל לעבד גם מוהרח"ש ז"ל סימן הנז' הקשה וז"ל ואיברא דלכל הפי' קשה להרמב"ם במנין המצות אמאי לא הביא לאו דלא יהיה קדש אלא לא תהיה קדשה בלחוד ותי' דאפשר לומר בדוחק דהרמב"ם ס"ל

דלא תהיה קדשה ולא יהיה קדש כולה חדא מילתא היא לישראל' הנבעלת לישראל דרך זנות וחד אזהרה לנבעלת וחד אזהרה לבועל יע"ש והוא תימא איך אשתמיט מיניה דברי רבינו ז"ל הללו דסי' ש"ן שכתב בפי' דלא יהיה קדש בא אזהרה למשכב זכור וכמ"ש ועיין בהרדב"ז ז"ל ח"א סימן קפ"ח שנראה מדבריו שלדעת רבינו ז"ל בין איסור עבד לישראלי' בין איסור שפחה לב"ח אינו אלא מד"ס שלא כדעת מוהרשד"ם ז"ל ומה שהקשה מוהר"א ן' יעיש ממ"ש רבינו דהנבעלת לגוי ועבד הואיל והיא אסורה לו ה"ז זונה י"ל דזונה מדרבנן קאמר דנפסלה לכהונה מד"ס ומ"ש מפי השמועה למדו שזונה האמורה בתורה כו' לא קאי אלא אאינך דקא מני בהדייהו אלא דק' לזה ממ"ש רבינו שם בדין ד' הבא על השניה וכיוצא בהם לא עשאה זונה שהרי אינה אסורה לינשא לו מן התורה הרי בהדיא דכל שאיסורו מד"ס לא מיקרייא זונה ולא נפסלה לכהונה ועיין בספר בתי כהונה ח"א למורינו הרב ז"ל בחלק בית ועד סי' ח' שהכריח כן יע"ש:

האמנם אחר העיון נראה דהא ודאי ל"ק שהרי נתין לדעת רבינו ז"ל אין איסורו אלא מד"ס כמ"ש פי"ב מה' אלו דין כ"ב ואפי"ה כתב שם בדין ג' שאם נבעלה לנתין עשאה זונה וכן מצאתי למוהר"ר דוד עראמה בחי' כתב שם וז"ל או נתין ואע"פ שלדעת הרב איסורו מד"ס הולד פסול וכן ממזר מדרבנן משא"כ בשניות שהולד כשר עכ"ל אלא שהרב ז"ל לא ביאר לחלק מה בין שניות לנתין ואפשר דטעמא דמילתא דשניות אין איסורן מצד עצמן כלל אלא משום גדר וסייג לעריות משא"כ בנתין שגזרו עליהם מצד עצמן מפני האכזריות שהיה בהם וכבר הארכתי בזה במקום אחר והבאתי סמוכות לזה ואם כן עבד נמי אע"ג דאיסורו מד"ס לא גרע מנתין דה"נ איסורו מצד עצמו מפני שגורם לבן לסור מאחרי ה' כמ"ש רבינו אך קשה לכאורה מהא דתנן בפרק המגרש דפ"ה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך כו' לעבד ולנכרי ה"ז גט כשר משום דלאו שיורא הוא דבלא"ה אסירי ולא תפסי בה קדושין והשתא אם איתא דישראל לעבד מותרת לינשא מן התורה הא מדאוריית' גט בטל הוא דשיורא הוא כיון דאי לא הוה משייר היתה מותרת לינשא לו והאי משום איסור אישות שבה אסורה לינשא לו והרי חייבי לאוין דמדאורייתא אסירי לינשא להם ואפי"ה חשיב שיורא משום טעמא דכיון דחייבי לאוין תפסי קדושין ולהא לא תפסי מחמת איסור אישות שבה כ"ש בעבד דחשיב שיורא כיון דישראל לעבד מותרת להנשא ולהא אסירא משום איסור אישות שבה וכ"ת הרי קתני מתני' לעבד ולנכרי ונכרי נמי אין איסורו אלא מד"ס דבית דינו של שם גזרו עליו הא ודאי ל"ק דדרך אישות מיהא אסורה מן התורה מקרא דלא תתחתן ונראה לומר דאע"ג דמן התורה ישראל לעבד שרי אפי"ה כיון דחכמים אסרו לא חשיב שיור' ונמצא

גט כשר מן התורה דכיון דמה שהקפידה התורה הוא שיהיה דבר הכורת בינו לבינה והשתא מיהא מכח גזירת רז"ל הרי הוא דבר הכורת בינו לבינה שפיר דמי וזה נראה מוכרח ממאי דאיבעייא לן התם חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא שייר או דילמא שייר בביאה א"ל תניתוה לאבא ולאביך במאי אילימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות כו' והשתא קשה למאי דס"ד השתא דאלא לאבא ולאביך דקאמר שלא תבעלי בזנות הוא דקאמר א"כ כי קתני נמי לעבד ולנכרי בזנות הוא דקאמר דאי בנשואין עבד ונכרי בני נשואין נינהו כדפריך אאבא ואביך וכיון שכן קשה דהיכי קתני דהגט כשר הא מדאוריית' ישראל לגוי דרך זנות מישרא שרי וא"כ הו"ל שיור בגט אלא משמע ודאי דכיון דמדרבנן אסירא א"כ השתא מיהא לית ביה שיורא והגט כשר ד"ת כנ"ל ועיין בספר מח"א ה' קנין משיכה סי' ב' ותמצא מעין האמור ועיין עוד בספר מים חיים להפר"ח ז"ל בה' נחלות פ' ודו"ק מיהו מהא דגרסינן פרק אלמנה לכ"ג דס"ט נראה שיש להוכיח כדעת מוהרשד"ם ז"ל דפריך התם לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ומאי כי תהיה לאיש זר כי תבעל אלמנה וגרושה ל"ל והשתא אם איתא דישראל לעבד ד"ת מותרת לינשא לו א"כ מאי פריך אלמנה וגרושה ל"ל ופרש"י דהאי כי תהיה אם בא ללמד על ביאת הפסולין אינו אלא לשון בעילה וכל הזרים אצלה במשמע ואפי' גוי ועבד ע"כ והא איכא למימר דאצטריך אלמנה וגרושה לאשמועינן דעבד הבא על הישראלית פסולה מן התרומה דאי מקרא דכי תהיה לאיש זר ליכא למשמע שהרי עבד לאו זר אצלה הוא שהרי מותרת לינשא לו אבל מקרא דאלמנה וגרושה ממעטינן ליה שפיר כיון דלא שייך אלמנות וגרושין בו ואין לומר דלדידן נמי תקשי דאימא דאלמנה וגרושה אצטריך למעוטי נכרי דאי מקרא דכי תהי' לאיש זר לא שמעינן לה כיון דמאודריית' שרי דהא ודאי בורכא היא דכיון דדרך אישות אסור ד"ת מקרא דלא תתחתן א"כ שפיר קרינן ביה לאיש זר שזר אצלה להתחתן בו תו ק"ל מהא דגרסינן פ' החובל דפ"ח ע"א אלא מעתה לרבנן יהא עבד כשר לעדות דכתיב כו' אמר עולא עדות לא מצית אמרת דאתיא בק"ו מאשה ומה אשה שהיא ראויה לבא בקהל פסולה לעדות עבד שאינו ראוי לבא בקהל אינו דין שפסול לעדות והשת' אם אית' לדעת רבינו דישראלי' לעבד ד"ת מותר אכתי תקשי דמן התורה מנ"ל דעבד פסול לעדות כיון דמדאורייתא מותר לבא בקהל מיפריך ק"ו ועיין בתו' פ"ק דר"ה ד"ה אלו שכתבו בס"ד דעבדים לא קחשיב בפ' זה בורר משום דפסולים דאורייתא הוא יע"ש ודוק ועיין בהרב מש"ל ז"ל פ"ג מה' עבדים הלכה ג' שהקשה דאם איתא דשפחה מותרת מדין תורה איך כשאסרו חכמים השפחה לא אסרוה ג"כ לעבד ומדברי רבינו מוכח דהשפח' מותרת לעבד ואפי' מדרבנן וכן מבואר מההיא

דרבי שמלאי יע"ש ולי נראה שלפי מ"ש הרב ט"ז י"ד סי' קי"ז סק"א דבדבר המפורש היתרו בתורה אין כח ביד חכמים לאסור ועשה סמוכות לזה מדברי התוס' דפ' לולב הגזול יע"ש כבר כתבתי בזה באורך בה' יסודי התור' נרא' דלק"מ וק"ל כתב הרדב"ז ז"ל סימן הנז' דס' ממזר נמי מותר בשפח' ול"מ לדעת רבינו דס"ל דאיסור שפחה מדרבנן אלא אפי' לדעת ר"ת ודעימיה דס"ל דאיסור שפחה מן התורה שרי יע"ש שהאריך בזה ומוהר"א יצחקי ז"ל בס' זרע אברהם חי"ד סי' החזיק בסברא הלזו ודחה דברי הרב פ"מ ח"ג שכתב דס' ממזר אסור בשפחה יע"ש ואני תמיה עליהם איך אשתמיט מינייהו דברי הר"ן והריטב"א ז"ל בר"פ עשרה יוחסין שכתבו וז"ל והא דתנן חרורי דמשמע דעבדים לא אליבא דר"ט דקי"ל כותיה ה"ה לממזרים דמותרים בעבדים אלא דמשום אינך השנויים במתניתין שאין מותרים בעבדים תנא חרורי עכ"ל הרי בהדייא דס"ל דשתוקי ואסופי השנוים במשנה אינם מותרים בעבדים וכן מבואר עוד בחי' הרשב"א שכתב וז"ל ולא תנא חרורי אלא משום אינך כולהו דמתני' דאינם מותרים בעבדים וא"ת ואיך שתוקי ואסופי מותרים בעבדים וא"ת בנתיני' והא קיימי בלא תתחתן בם כו' ושתוקי ואסופי אסירי באיסורי חיתון ע"כ דאי לא לישתרו אפי' בגוים ועבדים כו' ועיין שם הנה מבואר בהדייא דשתוקי ואסופי אסורים בשפחה וצ"ע ודע שהרב חלקת מחוקק סי' ד' ס"ק כ"ב נסתפק בגר עמוני ומואבי אי מותרים בשפחה כממזר או עדיפי ממזר והרב בית שמואל ס"ק נ"ה כתב דלכאורה נראה דתלייא בפלוגתא דרבינו ור"ת שלדעת רבינו ז"ל דס"ל דאיסור שפחה מדרבנן ומשו"ה לא גזרו על הממזר כדי לטהר זרעו ה"נ יש להתיר בגר עמוני מה"ט ולדעת ר"ת שכתב הר"ן דה"ט דממזר מותר בשפח' אע"ג דאיסורו מדאורייתא משום דכתיב לא יהיה קדש יצא ממזר שקדש ועומד הוא א"כ בגר עמוני י"ל דאסור דהא אין יצירתו בעבירה א"ד יע"ש ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל ביבמות פ' הערל דע"ז ע"א שכתב שם דגר מצרי מותר לישא שפחה והביא שם ירושלמי דפרק עשרה יוחסין דקאמר בהדייא דעמוני נותנים לו שפחה ומבואר הוא שדעת הרשב"א ז"ל דאיסור שפחה מדאורייתא כדעת ר"ת כמ"ש בריש עשרה יוחסין ולא ידעתי איך אשתמיט מנייהו ירושלמי הלזו ועיין בהרמ"ע מפאנו במאמר חקור דין דכ"ט שכתב שישי אבי דוד חשש דילמא מואבי ואפי' מואבית ואמרו רז"ל שפי' מאשתו בזקנותו ולקיים מה שנאמר ולערב אל תנח ידך בקש לבוא על שפחתו ושחררה על תנאי יעיין שם הנה מבואר דגר עמוני ומואבי מותרים בשפחה כנ"ל:

מעשה חושב (**רצז**) הנה דעת רבינו מבואר דס"ל דאיסור שפחה לבן חורין היא מדרבנן כו'. לא זכיתי לעמוד על דעת רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל איך אפשר לומר כן דהא ב"ד

של החשמונאים גזרו דהבא על הנכרית חייב משום נשג"א או נשג"ז והרמב"ם גופי' בפי"ב מהא"ב נקט נש"ג והיינו נדה שפחה גוי'. והיינו דגזרו על נדה ושפחה משום דאתי לאחלופי בנדה ישראלית או בשפחה כנענית ממש ועיין רש"י ע"ז דף ל"ו ע"ב בד"ה נשג"א וא"כ תינח אי שפחה אסורה לישראל מה"ת מש"ה גזרו ב"ד אנכרית אטו שפחה אבל אי נימא דשפחה גופה מה"ת מותרת לישראל א"כ איך שייך למגזר נכרית אטו שפחה מאי מקום איכא לאחלופי למגזר בגוי' כיון דהיא נמי מדרבנן בעלמא אסורה וצ"ע:

(**רצח**) ומטעם זה כתב רבינו שאין איסור שפחה מה"ת כו'. איך אפשר שיתיר לו מה שאסור לישראל כו'. זה תמוה דהא עבד עברי כהן הרי רבו מוסר לו שפחה כנענית כרב בקדושין דף כ"א ע"ב וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ב הלכה ב' מהלכות עבדים אע"פ שהיא זונה ואסורה לו מה"ת כמ"ש הרמב"ם בפי"ח ה"א מהא"ב וזה אפי' בנשתחררה פחות מבת שלש נמי אסורה לכהן מן התורה (ועיין בראב"ד בהשגות שם שכתב דאסורה מה"ת משום דכתיב בתולות מזרע ישראל ועיין במ"מ שם) וכיון דקראה זונה ע"כ דהיא מדאורייתא ועיין ח"מ וב"ש בסי' וא"ו ובסי' ט"ז ודוק וצ"ע:

(**רצט**) איסור שפחה לב"ח וישראלית לעבד לדעת הרמב"ם ז"ל הוי איסור דרבנן כו'. וכ"כ הרדב"ז ז"ל ח"א סי' קפ"ח דגם ישראלית לעבד הוי נמי מדרבנן לחוד ותמהני דא"כ תקשי לי' מתניתין דגיטין דף מ"א ע"א במי שחציו עבד וחציו בן חורין דכופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואמאי הא האדון עובר בעשה דאורייתא דלעולם בהם תעבודו וא"כ מוטב שתעביד האשה איסורא זוטא משיעביד האדון איסורא רבה ועיין תוס' שם בד"ה כופין כו' שהקשו שם דליתי עשה דפ"ו ולידחי את הל"ת דלא יהיה קדש ותירצו דכיון דאפשר ע"י כפי' לא דחי וע"ש וא"כ הא תינח אי איכא ל"ת דאורייתא אבל אי נימא דאין בזה אלא איסורא מדרבנן הרי הקושיא במקומה עומדת גם שאר התירוצים של התוס' לא סלקו כהוגן לפ"ז: ויש ליישב בדוחק ולומר דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וגם איסור ביאה דרבנן חיובה בהעראה וא"כ עדיף טפי לכוף האדון לשחררו אע"ג דאיסורא רבה הוא משום דהאדון אינו עובר בעשה אלא פעם אחת משא"כ הישראלית עוברת בכל ביאה וביאה והרי כתב הר"ן בתשובתו על האי דנשאל הראב"ד לענין חולה שיש בו סכנה דמוטב לעבור על איסור סקילה החמור והיינו לשחוט לו בשבת מלהאכילו נבילה משום דבשחיטה לא עביד איסורא אלא פעם אחת ואנבילה חייב על כל כזית וכזית עיין ר"ן פרק יוה"כ אלמא דעדיף טפי לעבור על איסור חמור פעם אחת מלעבור כמה פעמים על איסור קל ודוחק: אבל מה שכתב הרשד"ם ז"ל דישראלית אסורה לעבד מה"ת

מהא דלא מצינו בתורה באמה העבריה שיכול האדון למסרה לעבד כנעני תמהני דהא דאדון מוסר שפחה כנענית לעבד עברי היינו משום דזהו עבודתו לרבו בלילה שיהיו הילדים של השפחה כנענית שלו לרבה משום דולדה כמותה וזה שייך רק בשפחה כנענית שהיא של האדון אבל באמה עבריה דאין להאדון שייכות בולדה ובניה ישראלים בני חורין נינהו א"כ למה לו להאדון למסרה לעבד כנעני. ועוד דהא אי אפשר לקטנה שתלד דא"כ הרי מצינו חמותו ממאנת ובנים הרי הן כסימנים או עדיפי מנייהו עיין יבמות דף י' והרי היא יוצאת מרשות האדון וכן ק"ל לדברי הרשד"ם ולכל מאן דס"ל בדעת הרמב"ם ז"ל דשפחה אינה אלא מדרבנן ומטעמא דאל"כ אמאי עבד עברי מותר בה דאטו משום דנמכר לעבד עברי נפיק מכלל ישראל אפי' בפרט אחר וכעין שהקשה המל"מ בפ"ג מה' עבדים שמביאו המחבר בסוף העמוד הזה דא"כ יהיה אסור בשפחה מדרבנן ומה שמיישב הגאון המחבר כאן עפ"י דברי הט"ז יו"ד סי' קי"ז דמה שמפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור הנה תירוצו זה עולה יפה לפי מה דנקט המל"מ לישנא דקושיא והיינו איך כשאסרו חכמים שפחה לישראל לא אסרו ג"כ לעבד אבל אני הקשיתי הקושיא להיפך איך אפשרות לומר דשפחה אינה אסורה אלא מדרבנן (ומטעמא דע"ע מותר בה אע"ג דלא נפיק מכל מה שישראל חייב ע"י מה שנמכר לע"ע וכנ"ל) הא משום דפירשה התורה בהדיא דעבד עברי מותר בשפחה אע"פ שבכל מילי דיניה כישראל גמור בלי הפרש שוב אי אפשר לחכמים לאסרה אישראל למ"ש הט"ז הנ"ל דכיון דעבד עברי נער ישראל גמור הוא א"כ הו"ל כאילו מפורש בתורה דישראל מותר בשפחה:

ועוד ק"ל מש"ס אלו שהקשיתי מעל"ד אמוהרשד"ם ז"ל בד"ה זה תמוה כו' באות רצ"ט דאי ס"ד דשפחה אינה אלא מדרבנן מה קאמר הש"ס שם גבי האי דמבעי להו עבד עברי כהן מהו בשפחה חידוש הוא כו'. וא"כ מאי חידוש הוא כיון דמדאורייתא מותר ואי נימא דחידוש הוא משום דמדרבנן אסור ישראל בשפחה א"כ איך אפשר למילף מהיתר איסור דרבנן היתר ללאו דאורייתא דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דכהן שבא על הנכרית לוקה משום זונה (ואע"פ שעדיין לא זינתה) כמבואר ברישׁ פי"ח מהלכה זו וכ"כ המחבר בש"ע סי' וא"ו סעי' ח' והח"מ וב"ש סי' ט"ז סעיף א' וזה מוסכם ממחברי הראשונים והאחרונים בדעת הרמב"ם ז"ל: (מנ"ה עיין במל"מ פ"ג מהלכות עבדים ד"ה וכופהו שהרגיש בזה ועיין בבית מאיר סי' ט"ז מה שפלפל בדברי המל"מ הללו עיי"ש): ולכאורה יש להביא ראיה דבאמת ילפינן מחידוש היתר איסור דרבנן לאיסור דאורייתא מהך אבעיא שני' בש"ס שם כהן מהו ביפת תואר וע"ש והא ישראל שבא על הנכרית דרך זנות איסורו

מדרבנן בלבד וכהן שבא עליה לוקה מה"ת לדעת הרמב"ם ז"ל כמבואר בסי' ט"ז סעיף א' הנ"ל וא"כ איך יליף הש"ס היתרא לכהן ביפ"ת מישראל: אבל באמת משם אינו ראיה משום דאפי' אי נימא דהרמב"ם לא ס"ל כהתוס' דאשת לרבות אשת איש משום דיש אישות לנכרי משום עשה דודבק באשתו מ"מ אכתי איכא חידוש היתר דאורייתא כמ"ש המ"מ בפ"א מהלכות אישות הלכה ד' דהבא על אשה שלא לשם אישות עובר בעשה דרחמנא אמר כי יקח וגו' וא"כ חידוש הוא ביפ"ת דאי לשם אישות הרי עובר בלא תתחתן (אלא צ"ל דע"כ לא קאמר המ"מ אלא בבא על ישראלית שלא לשם אישות דעובר בעשה כיון דבת קדושין היא משא"כ בנכרית תדע דא"כ אמאי צריכין לגזירה דחשמונאים בזנות נכרית ועוד דא"כ הא בשפחה נמי איכא עשה זו ולמה אינה אסורה אלא מדרבנן להרמב"ם ז"ל) א"נ דחידוש הוא דבפרהסיא נמי מותרת אבל לומר דילפינן מאיסור דרבנן לדאורייתא זה לא ניתן להאמר: והנה חתני הרב ר"ש ראפופורט הגיד לי שמצא קושייתי בס' המקנה ותירץ שם דהרמב"ם ז"ל ס"ל כהתוס' דאין איסור תורה לכהן בנכרית אם לא שנבעלה כבר בודאי כמ"ש ביבמות דף פ"א והנה המעיין ברמב"ם רפי"ח יראה שא"א לומר כן בדעתו מדכתב איזו זונה כל שאינה בת ישראל כו' ואח"כ בהלכה ג' כתב וכן הגיורת כו' ע"ש היטב ודוק וכן פירשו כל המפרשים (אלא דהגאון המקנה הביא ראיה ממג"א סי' קנ"ג וע"ז יש להשיב הרבה ואין הגליון מספיק): ואני אומר דלא הועיל בזה כלל דבשלמא להתוס' לשיטתייהו דס"ל דשפחה אסורה מדאורייתא מלא תהיה קדשה גו' שפיר קאמר הש"ס דחידוש הוא אבל להרמב"ם ז"ל דס"ל דאינה אסורה אלא מדרבנן א"כ ניהו נמי דגם כהן אינו אסור בשפחה אלא מדרבנן מ"מ לא שייך לומר דמשום שהתירו רבנן שפחה לעבד עברי ישראל התירו נמי לעבד עברי כהן דאטו רבנן התירוה הא אדרבה כשאסרו רבנן שפחה הרי היה בדין שעבד עברי נמי יהיה אסור בה אלא שלא היה כח בידם לאסור משום דמפורש בקרא דמותר וכהט"ז הנ"ל א"כ תו אינו חידוש כדי שנאמר ל"ש כהנים כו' דאדרבה כיון דעבד עברי כהן אינו מפורש בקרא הוא אסור בשפחה כיון דליכא כאן חידוש כלל שהרי לא התירו כאן חכמים דבר האסור אלא שלא יכלו לאוסרו מחמת דהתורה התירה בפירוש ואיך נימא דחידוש הוא כדי דנשרי נמי עבד עברי כהן. והבן זה באופן דממנ"פ יקשה על הרמב"ם ז"ל אי ס"ל כפשוטו דכהן לוקה אבעילת נכרית אע"פ שלא נבעלה תחילה וכדעת הפוסקים רובם ככולם א"כ קשה מאי מייתי ראיה מאיסור דרבנן אלאו דאורייתא וכנ"ל ואי ס"ל כהתוס' הנ"ל דבעו שזינתה תחילה ואי לא אינה אסורה מדאורי' לכהן א"כ אכתי יקשה איך קאמר דחידוש הוא הא רבנן לא התירו מידי בשפחה לעבד עברי ישראל אלא שלא היה כח

בידם לאסרה לו משום דמפורש היתרו בקרא ואיך אפשר להתיר משום זה שפחה לכהן נמי וכי דנין אפשר משאי אפשר הא עבד עברי ישראל אי אפשר לאוסרו בשפחה ועבד עברי כהן אפשר לאוסרו כיון דאינו מפורש בקרא להיתר ולישנא דחידוש הוא אין לו שחר כלל אי שפחה אינה אסורה אלא מדרבנן ועיין מ"ש על הגליון בדף ב' ע"א בד"ה בחידושי פלפלתי כו':

ודע דבמכילתא הביאה המל"מ בפ"ב מהלכות עבדים משמע להדיא דשפחה מותרת מדאורייתא דהא אמרינן התם אם בעל אשה הוא בישראלית הכתוב מדבר או אינו אלא בשפחה כתיב אם אדוניו יתן לו אשה הרי שפחה כנענית אמורה כו' ע"כ ואי ס"ד דשפחה אסורה מדאורייתא איך אפשר לומר דבשפחה מיירי אלא דלכאורה המכילתא זו צריכה רבה דהא הכתוב קראו בעל אשה ואיך שייך בה אישות כיון דלא תפסי בה קדושין ועוד דהא אסורה עליו בלאו דלא תתחתן כל שבא עליה דרך אישות לדעת הרמב"ם ז"ל ואפי' בשאר אומות ועכ"פ כיון דקראו הכתוב בעל אשה משמע דבא עליה דרך אישות וא"כ איך ס"ד דהמכילתא דמיירי קרא בשפחה עד דצריך לימוד דבישראלית מיירי. ועוד ק"ל להני הסוברים בדעת הרמב"ם ז"ל דשפחה מותרת מדאורייתא לע"ע הרי ס"ל להרמב"ם ז"ל דישראל שבעל נכרית דרך אישות לוקה מה"ת משום לא תתחתן בם והרי מסירת השפחה לעבד דרך אישות הוא דהרי מקרא מלא דבר הכתוב אהבתי את אשתי ואפי' אי נימא דשפחה דמיירי בה הכתוב אינה מז' עממין מ"מ הא הרמב"ם ז"ל ס"ל ברפי"ב מהא"ב דאפי' שאר אומות איתנייהו בלא תתחתן וא"כ ניהו דהרמב"ם ז"ל ס"ל דשפחה בזנות אינה אסורה מלא תהיה קדשה ואין איסורה אלא מדרבנן אבל דרך חתנות כמו במוסרה לעבד עברי שפיר קאמר הש"ס בקדושין הנ"ל דחידוש הוא: אמנם הדבר נכון מאד שהרי הרמב"ם ז"ל שם בהלכה י"ד כתב להדיא דאפי' לקח שפחה דרך חתנות אינו לוקה מה"ת והיינו דאזיל לשיטתי' דס"ל דבגיורת ליכא לאו דלא תתחתן ושפחה נמי כיון שטבלה יצאתה מכלל עכו"ם וא"כ גם המכילתא ניחא דכל שלקחה דרך אישות אע"פ שאין תופסין בה קדושין נקראת בשם אשה וראיה מהך מכילתא לדעה זו ומ"מ אין קושיא מהמכילתא להנך דס"ל דשפחה אסורה מדאורייתא די"ל דהתם קאי אשפחה משאר אומות וס"ל דלית בהו איסור חתנות ודוק:

(**ש**) והוא אומרו ואת זכר לא תשכב כו'. וכבר נכפלה האזהרה בזה כו'. לא יהיה קדש מב"י כו'. שזה הלאו הוא נכפל לחיזוק כו'. זה תמוה דמה צריך לומר דנכפלה האזהרה לחיזוק הא תלמוד ערוך הוא בסנהדרין דף נ"ד רע"ב דאת זכר גו' הוא אזהרה לשוכב ולא יהיה קדש הוא אזהרה לנשכב ע"ש ואי משום דפוסק כרע"ק דפליג שם אר'

ישמעאל א"כ מנ"ל דלא יהיה קדש אתא לאזהרה זו כלל דהרי רע"ק דריש אזהרת נשכב מלא תשכב דקרי וא"כ מנ"ל דלא יהיה קדש אתי כלל לזכר ועוד ק"ל כיון דהרמב"ם ז"ל פוסק כאן דיש אם למסורת ולא למקרא ועיין סנהדרין דף ד' וברמב"ם רפ"ד מטו"מ ובכמה מקומות דמשמע דתנאי דסברי יש אם למקרא מוקמי בשיטה ועיין רמב"ם פ"ד משגגות וצע"ק:

(**שא**) שישי אבי דוד חשש דילמא מואבי ואפי' מואבית ואמרו רז"ל שפירש מאשתו בזקנותו כו'. ביקש לבוא על שפחתו ושחררה על תנאי כו'. תמהני איך אפשר לשחרר על תנאי להני פוסקים דס"ל דאחד ממשפטי התנאי הוא שיהיה אפשר לקיימו ע"י שליח והא שיחרור אי אפשר ע"י שליח משום דאין שליח לדבר עבירה שהרי קיי"ל דהמשחרר עבדו עובר בעשה ונמצא דהשליחות בטל כמ"ש התוס' ב"מ דף יו"ד ע"ב בד"ה דאמר כו': [אמר נ"ה המבלה"ד הנה משנה מפורשת (גיטין י"א ע"ב) האומר תן וכו' שטר שחרור זה לעבדי מבואר דמהני שחרור ע"י שליח וכבר תמה בזה הגאון מהר"י הלוי האבד"ק אה"ו וצ"ל הא אין שלד"ע עיין בשו"ת נוב"י ס"ק אהע"ז סי' ע"ו וסי' ע"ז והנכון בזה כמו שתירץ בקצה"ח סי' קפ"ב אות ב' שהמשחרר עבדו אינו עובר בעשה רק כשמשחררו בחנם עיי"ש שהביא כן בשם הרשב"א ועיין בחינוך מצוה שמ"ז וא"כ ה"ה בזה דשחרורה משום דעבדא לי' נייחא דנפשי' ועוד י"ל כמ"ש הר"ן פ' השולח דהיכא דאינו עושה לטובת העבד ליכא עשה ועיין מג"א סי' צ' ס"ק ל' וה"ה הכא שעושה לטובתו לקיים מצות פו"ר ולא לטובתה יכול לשחררה ע"י שליח וה"ה דיכול להטיל תנאי בזה וז"ב]. ע"כ הגה"ה:

וא"א לומר דכיון דמשום לקיים המצוה דלערב אל תנח ידך עביד הכי שפיר דמי דז"א דהא משום מצוה זו אין מוכרין ס"ת והרי בברכות דף מ"ז ע"ב במעשה דר"א דשחרר עבדו להשלימו לעשרה לבתר דמשני התם מצוה שאני פריך שם והא מצוה הבאה בעבירה היא ומשני דמצוה דרבים שאני וע"ש. וא"כ הרי מצוה דלערב קיל וגם אינה מצוה דרבים ולפ"ז ודאי מצוה הבאה בעבירה היא וא"א לשחרר על תנאי. ואולם אי נימא כמו שצדד המל"מ בפ"ו מהלכות אישות דבתנאי דלשעבר א"צ למשפטי התנאי ומסתמא גם לענין משפט זה דאפשר לקיימו ע"י שליח נמי כן הוא לפ"ז לק"מ דה"נ התנאי הוא איך קיבל משה רבינו ע"ה פירוש מואבי מסיני דהוי תנאי לשעבר וא"צ למשפטי התנאי. ועוד י"ל לפי מ"ש הרמב"ן ב"ב בדף קכ"ו דבינו לבין עצמו א"צ שיהי' אפשר לקיימו ע"י שליח ניחא שפיר דה"נ כיון דיכול לשחררה בע"כ ולא הוי תנאי

בינו לבינה ולא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן מש"ה א"צ בזה שיהיה אפשר לקיימו ע"י שליח ודוק:

הלכה ט

גר שנשא בת ישראל כו' הולד יש' לכל דבר. כתב ה"ה ז"ל בדין הקודם וז"ל אבל אם היה ישראל גמור אחד מהם אסור בממזרת וזה פשוט שאם גר הוא שבא על ב"י לא גרע מגוי כו' הנה הר"ן ז"ל פרק עשרה יוחסין דע"ד ע"ב כתב וז"ל גר מותר בממזרת כר"י מיהו דוקא עד עשרה דורות וכדאית' בגמ' לקמן וכתב' הרמב"ם ז"ל בגר שנשא גיור' דוקא ולא ידעתי מנין לו דאע"ג דגוי הבא על ב"י הולד ישראל התם ה"ט לפי שא"א לו להתייחס אחר אביו דלמשפחותם לבית אבותם בישראל הוא דכתיב אבל זה שאביו ישראל למה לא יתייחס אחר אביו והרי כאן יש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר וצ"ע א"ד יע"ש וכן נראה דעת התוס' ז"ל שלא כדעת רבינו ז"ל ממ"ש שם בד"ה והרי גר וז"ל ונראה לפרש הרי גר שנשא בת ישראל שהבת מותרת לכהן ומותרת בממזר כראב"י יע"ש וראיתי להרב ע"י שהק' וז"ל וקשה היכא הוזכר זה בדברי ראב"י דהוא מותר בממזרת ושמא כיון דהולד הולך אחר הזכר הוי גר דעד עשרה דורות הוי גר ומותר בממזרת א"ד והנה הרב ז"ל כתב זה בדרך שמא ואשתמיט מיניה שדבר זה במחלוקת הוא שנוי בין רבינו והר"ן ז"ל וא"כ מבואר הוא שדעת התוס' ז"ל כדעת הר"ן ז"ל ולדעת רבינו צ"ל דמאי דקאמר בגמ' והרי גר שנשא בת ישראל דכהן מותר לישא בתו ומותרים לבא זה בזה אגר עצמו דוקא קאי דמותר לישא ממזרת ולא אבת גר כדעת התוס' והיינו דקא פריך דמדקתני מתניתין כל שבתו אסורה לכהן מותרים לבא זה בזה והאי מותרים אכולהו קאי בין אגר עצמו בין אבתו וא"כ כי דייקינן הא ממזרת אסור אכולהו נמי משמע דכיון שבתו מותרת לכהן איהו נמי אסור בממזרת ואהא פריך והרי גר כו' דהא גר עצמו מותר לישא ממזרת אע"ג דבתו מותרת לכהן וראיתי להרב חלקת מחוקק סימן ד' ס"ק כ"ג שהקשה לדעת הר"ן מהא דגרסינן בפ' האומר אמתניתין דקתני כל מקום שיש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר פרכינן וכללא הוא והרי גר שנשא ממזרת ויש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הפגום דתניא כו' ומשני תנא אי זו למעוטי והדר פרכינן ואי זו ותו לא והרי חלל שנשא ישראלית כו' והרי ישראל שנשא חללה כו' והולד הולך אחר הזכר ומדלא פרכינן והרי גר שנשא ישראל' ולא שייך תי' דתי' בגמ' תנא כל מקום לאתויי גר שנשא בת ישראל דאכתי ק' דניתנייה בהדייא כדפריך התם אלא ש"מ דהולד הולך אחר הפגום ואסור בממזרת את"ק יע"ש ולדידי חזי לי לומר דמשום הכי לא פריך והרי גר שנשא בת ישראל דהולד הולך אחר הזכר משום דלא מצי למתנייה בהדי

הנך דהוה משמע דהולד הולך אחר הזכר לגמרי ופסולה לכהונה דומיא דאינך דהולך אחר הזכר לגמרי ומתני' ס"ל כראב"י דאמר דכל שאמו מישראל כשרה לכהונה דלא כר"י דס"ל דבת גר זכר כבת חלל זכר שהרי אוקימנא למתני'' כרבי דוסתאי דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללים וא"כ בבת גר זכר נמי ודאי דלרבי דוסתאי כשרה לכהונה דומיא דבת חלל זכר ואע"ג דהתם אוקימנא למתניתין כר"י דס"ל דגר מותר בממזרת ור"י ס"ל דבת גר וגיורת כשרה לכהונה וא"כ כי הוה תני מתניתין גר שנשא בת ישראל הולד הולך אחר הזכר לא הוה משתמע מינה דפסולה לכהונה שהרי אפי'' שדינן ליה בתר הזכר כשירה לכהונה לר"י הא ל"ק דאי' למימר דמתניתין ס"ל כר"י בחדא דגר נושא ממזרת ובחדא כראב"י דבת גר וגיורת פסולה לכהונה ותדע דלמאי דמוקמינן התם לחד תי' למתניתין כר"י דס"ל גר נושא ממזרת צ"ל ג"כ דלא ס"ל לגמרי כר"י שהרי ר"י ס"ל דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין כדמוכח בפ' ארבע מיתות ואלו מתניתין סבירא לה דקדושין תופסין בחייבי לאוין וכמ"ש הריטב"א ז"ל שם יע"ש ועוד נ"ל לומר דמש"ה לא הדר פריך לה מגר שנשא בת ישראל משום דאיכא למימר דתנא כל מקום לאתויי כדמשני אקושי' דוהרי ישראל כו' ולא תקשי לן דליתנייה בהדייא משום דכיון דפלוגת' היא שהרי לר"י דס"ל גר לא ישא ממזרת לא מצי למיתנייה הולד הולך אחר הזכר דלא נפ"ל מידי דאפי' שדינן ליה בתר הזכר הרי אסור לישא ממזרת וא"כ משו"ה לא תני לן בהדייא וכ"כ הרב החידו' שם אהא דמשני התם דמתניתין ר"י היא ותנא כל מקום דסיפא לאתויי וז"ל אי קשייא וליתנייה בהדייא כדמקשינן לקמן י"ל משום דבפלוגתא היא לא תני לה בהדייא אלא מכללא דמ"מ אבל גבי ישראל שנשא חללה דד"ה היא ק"ל דליתנייה בהדייא יע"ש ודוק מיהו אין להקשות לדעת רבינו מהא דפרכינן וכללא הוא והרי גר שנשא ממזרת כו' ולא פרכינן מגר שנשא בת ישראל דאין הולד הולך אחר הזכר די"ל ודאי דתלמודא ניחא ליה להק' מגר שנשא ממזרת דקתני ברייתא בהדייא דהולד הולך אחר הפגום ולא מגר שנשא בת ישראל שלא בא מפורש בברייתא בהדייא ובמאי דמשנינן דמתניתין ר"י היא דגר לא ישא ממזרת מתרצא נמי הא דכיון דס"ל דגר אסור בממזרת א"כ לא שייך לומר דאין הולד הולך אחר הזכר דאסורה בממזר שהרי אפי' שדינן ליה בתר הזכר אסור כנ"ל האמנם זו היא שקשה בעיני ואשתומם על המראה איך נעלם מעיני הר"ן וה"ה ז"ל סוגייא ערוכה פרק הבע"י דכ"ז דגרסינן התם בעא מיניה ר"י מרבי אושעי' פצוע דכא כהן שנשא בת גרים מהו שיאכילנה בתרומה ופרכינן למאן אי לר"י בין בקדושתיה קאי כו' לא אכלא ואי לר"י בין בקדושתיה קאי כו' אכלה דהא אמר גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה ואי לאו בקדושתיה קאי אכלה דהא אמר קהל

גרים לא איקרי קהל אלא אליבא דהאי תנא דתנן ראב"י אומר אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שיהא אמה מישראל והכי קא מבעייא ליה כשרות איתוספ' בה ואכלה או קדושה איתוספת בה ולא אכלה ת"ש כו' אלא לאו ראב"י היא וש"מ כשרות איתוספת בה ואכלה ופרש"י ז"ל וז"ל אליבא דהאי תנא קא מיבעיא ליה לר"י וכגון שאמו מישראל כשרות איתוספת בה דראויה לכהונה ולאו קדושה לאיקרויי קהל ומותרת לפצוע דכא ואכלה ממ"נ כו' או דילמא קדושה איתוספת בה וקהל איקרי ואסור' לפצוע דכא ולא אכלה ל"א מפי המורה בת גר וגיורת קא מיבעייא ליה אליבא דראב"י מאי כשרות איתוספת בה בהך דאמה מישראל לאיקרוייה קהל אבל בת גר וגיורת לאו קהל הוא ואכלה שמותרת לפצוע דכא והאי לאו בקדושתיה קאי דתתסר עליה משום כהונה או דילמא קדושה איתוספת בה לינשא לכהונה והך דאין אמה מישראל נהי דקדושה לית בה כשרות מיהא אית בה ובכלל קהל היא ואסור לפצוע דכא ולשון ראשון נראה עיקר כנ"ל הנה מבואר שדין זה שכתבה רבינו לפי פרש"י בעייא דר"י הוא דמיבעייא ליה אי בכלל קהל היא ואסורה לפצוע דכה או לאו בכלל קהל היא ומותרת לפצוע דכא או לממזר ופשטי' לה דלאו בכלל קהל היא גם הריטב"א ז"ל שם בשיטה כ"י כ' כפרש"י ז"ל וז"ל כשרות איתוספת בבת גר זו שאמה ישראל ואכלה פירוש כשרות דפסילי כהונה בלחוד איתוספת לאחשיבה חללה ליפסל לכהונה אבל לא איתוספת בה קדושה לא חשובה קהל ועדיין היא מותרת לממזר ולפצוע דכא דכיון דאביה גר בתריה שדינן ליה וקהל גרים לא איקרי קהל ופשטינן להיתרא וכן הלכתא א"ד יע"ש ולפי פי' המורה שכתב רש"י ז"ל בבת גר שנשא ישראל פשיטא ליה לתלמודא דחשיב קהל ובבת גר וגיורת דוקא הוא דקא מיבעיא ליה וא"כ תימא על ה"ה ז"ל שכתב שזה פשוט שאם גר הוא כו' ואיך כתב שזה פשוט בדבר שזה תלוי בפירוש ההלכה שלדעת רש"י ז"ל בת גר שנשא ישראל פשיטא ליה לתלמודא דלא איקרי קהל וא"כ הי"ל לה"ה לומר שרבינו ז"ל מפרש כפי' המורה ושרש"י ז"ל חולק עליו גם על הר"ן ז"ל ג"כ יש לתמוה איך כתב שלא ידע מנין לו והניח הדבר בצ"ע דממ"נ אי הר"ן ז"ל מפרש ההיא דפ' הבע"י כפרש"י א"כ הי' לו להקשות עליו דתלמודא פשיט לי' להדיא להיתרא ואי ס"ל כפי' המורה א"כ מאי ק"ל מנין לו שהרי לפי' המורה מבואר בסוגייא הנז' דבת גר שנשא ישראל איקרי קהל ואסורה לפצוע דכא ולממזר כדעת רבינו ז"ל וצ"ע ואין להקשות לפרש"י דבאמו מישראל הוא דקא מבעיא ליה לר"י אמאי קאמר בגמרא דאליבא דר' אליעזר בן יעקב דוקא הוא דקא מיבעייא ליה ואמאי ל"ק דאליבא דר"י ג"כ דס"ל דבת גר וגיורת כשרה לכהונה באמה מישראל מבעייא ליה לר"י מי אמרי' דאיתוסף' בה קדושה לאיקרוייה

קהל או לא די"ל דס"ל לתלמודא דדוקא לראב"י דס"ל דאמה מישראל דאיתסופת בה כשרות לינשא לכהונה הוא דאיכא לספוקי כיון דס"ל דאמה מישראל תוסיף תת כחה לה לינשא לכהונה ה"נ איתוספת בה קדושה אמנם לר"י לא שמעי' ליה מידי באמה מישראל דאיתוספת בה מילתא שהרי אפי' בבת גר וגיורת מכשירה לכהונה אלא דאכתי קשה דאמאי ל"ק דבבת גר וגיורת מיבעייא ליה דר"י אליבא דר' יוסי מי אמרי' דכיון דאיתוספת בה כשרות לינשא לכהונה איתוספת בה קדושה לאיקרוייה קהל וכי קאמר ר"י דקהל גרים לא איקרי קהל ה"ד בגיורת עצמה וכדקתני בברייתא גר נושא ממזרת דברי ר"י דמשמע דמיירי בגר עצמו שנתגייר או דילמא כשרות דוקא איתוספ' בה אבל קדושה לא"ב וכי קאמר גר נושא ממזרת אפי'' בבת גר וגיורת קאמר וכדמבעייא ליה השתא באמה מישראל אליבא דראב"י מה"ט דאיתוספת בה כשרות וי"ל דהא לא מצינן למימר דבבריית' קתני בהדייא פרק עשרה יוחסין דגר עד עשרה דורות מותר בממזרת ומסתמא ודאי הך ברייתא ר"י היא דלא שמעינן ליה בהדייא דקאמר גר נושא ממזרת אלא ר"י ודוק האמנם לפי' המורה ז"ל דס"ל דבת גר וגיורת הוא דקא מבעייא ליה אליבא דראב"י אי חשיבא קהל ק"ל טובא דמאי קמיבעייא ליה שהרי כיון דלר"י דס"ל דבת גר וגיורת כשרה לכהונה ואיתוספת בה כשרות אפי"ה ס"ל לתלמודא דלא חשיבא קהל וכדפריך אי לאו בקדושתיה קאי הא אמר קהל גרים לא איקרי קהל א"כ מהיכא תיתי לן לומר דלראב"י בת גר וגיורת איתוספ' בה כשרות לאיקרוייה קהל הרי מקו' דר"י נפקא והשתא ומה לר"י דס"ל דבת גר וגיורת איתוספת בה קדושה לכהונה אפי"ה ס"ל דלא איתוספת בה כשרות לאיקרויי' קהל כ"ש לראב"י דס"ל דלא איתוספת בה קדושה לכהונה דודאי ס"ל דלא חשיבא קהל וליכא למימר דהיא גופא מיבעייא ליה לראב"י אי ס"ל דקהל גרים איקרי קהל כר"י או לא איקרי קהל כר' יוסי דא"כ אדמבעייא ליה בבת גרים תבעי ליה בגיורת עצמה ותו דא"כ לא הו"ל לתלמודא למיבעי בהאי לישנא אי כשרות איתוספת בה כו' ובפשיטות הי"ל מי ס"ל לראב"י קהל גרים אקרי קהל או לא ותו דא"כ כי פשטינן לה מברייתא דקתני מנין לפצוע דכא כו' שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כו' היינו לומר דראב"י ס"ל דקהל גרים לא אקרי קהל וכיון שכן אכתי תקשי ליה דלראב"י כיון דס"ל דקהל גרים לא איקרי קהל דלא מייתר ליה קהל יתירה לרבויי גרים כדס"ל לרבי יאודה א"כ ל"ל נפש יתירא וכדפריך מה"ש לר' יוסי אלא ודאי דלפי' המורה כי מיבעייא ליה לר"י אליבא דראב"י היינו לומר דאפי'' ס"ל לראב"י כר"י דקהל גרים לא איקרי קהל היינו דוקא בגיורת עצמה אבל בבת גרים מיבעייא ליה אי כשרות איתוס' בה או לא וכיון שכן הדק"ל וראיתי להתוס' פ' יש מותרות דפ"ד ע"ב

ד"ה אי נסיב כי אורחייהו שכתבו בתוך דבריהם וז"ל וא"ת אמאי לא נקט דליהוי קאי אתרווייהו כגון מצרי ב' שנשא ישראלית ומצרית א' והשתא אחד מהם ישראל גמור כו' וי"ל דבן הישראלית ממצרי ב' אין חשיב כישראל לענין קהל אלא חשיב קהל גרים עכ"ל הנה מבואר שדעתם ז"ל כדעת רש"י דבת גר שנשא ישראל לא חשיב קהל אך יש לתמוה על דבריהם מעיקר' בקו' מאי הוו סברי דאי הוו ס"ל בקו' כפי' המורה א"כ הי"ל בתי' להזכיר סוגייא דפ' הבע"י על דל שפתיהם ולומר שהעיקר כפירש"י ולא לומר כן מסברא דנפשייהו וראיתי להרב ח"ה ז"ל במ"ב דנ"ט ע"ב שהק' לדבריהם וז"ל ויש לדקדק דמשמע דבן מצרי ג' לישראל דודאי חשיב ישראל גמור לענין קהל וא"כ אכתי תקשי אמאי לא נקט בכה"ג דליהוי קאי אתרווייהו כגון מצרי ג' שנשא ישראל ומצרית א' דהשתא א' מהם כו' וכמ"ש בקו' יע"ש שהניחו בצ"ע ולע"ד לא ידעתי מאי פשיטותיה דהרב ז"ל במצרי ג' שנשא ישראל לומר דהבן חשוב כישראל גמור אי משום דהותר לבא בקהל וע"כ לא כתבו התו' אלא במצרי ב' דלא הותר לבא בקהל הילכך בנו שהותר לבא בקהל חשיב כגר הא ליתא שהרי לדעת רש"י והתו' פ' עשרה יוחסין אפי' בשאר גרים דעלמא דהותרו לבא בקהל ס"ל דלא חשיב קהל וכן לדעת הר"ן ז"ל מבואר דס"ל דמ"ש גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מיירי אפי' בגר שנשא ישראל שלא כדעת רבינו ז"ל וא"כ מבואר הוא שהתוס' ז"ל בפ' יש מותרות ה"נ ס"ל ועיין בס' יש"ש למס' יבמות פ' הנז' סימן ג' שתמ' על דברי התוספות הנז' וז"ל ותימ' הוא שהרי עמוני ומצרי ב' אפי'' בתו כשרה לכהונה לכתחיל' מאחר דאיכא צד ישראל כדאית' בהערל אלמא דיצ' מכלל גרים ק"ו במה שאסור לישראל וכן דעת הרמב"ם דהיכא דאיכא צד ישראל דאסור ויצא מכלל גרים א"ד יע"ש והנה מבואר שאף להרב ז"ל אשתמיט מיניה סוגייא דפ' הבע"י שכתבנו גם הקו' שכתב פריכא איהי שהרי בת גר וגיורת לרבי יוסי יוכיח דכשירה לכהונה ולא יצא מכלל גרים כדאמרי פרק הבע"י. עוד ראיתי להרב ח"ה מהדורא הנז' דברים תמוהים שכתב על מ"ש התוספ' שם בתחילת דבריהם וז"ל לא שנשא בו שניה וג' שלישית דא"כ ב' מותרות כו' דהא קסבר קהל גרים לא אקרי קהל כתב וז"ל ולפי פירש"י ז"ל שכתב דג' ישראל הוא ואסור בשניה ה"ה דשלישית ישראל היא ואסורה לב' כמ"ש במ"ק נראה דלא תקשי ליה הא דקאמר מותרת לאלו גיורת ולא משום דקהל גרים לא איקרי קהל דהיינו דוקא גר או גיורת שנתגיירו עצמן כיון שנולדו בגיותם לא איקרי קהל אבל מצרי ג' שנולד בקדושה אלא דאבותיו גרים היו שפיר מיקרי קהל ואסור בשנייה א"ד יע"ש ואתמהה איך אישתמיט מיניה ברייתא ערוכה פרק עשרה יוחסין דקתני גר עד עשרה דורות מותר בממזרת גם מסוגייא דפ' הבע"י מבואר דבת גר וגיורת לרבי אקרי לא

קהל ולדעת רש"י שם אפי' בבת גר וישראל דינא הכי כי על כן דברי רש"י שכ' דמצרי ג' אסור בשניה הם דברים תמוהים וצ"ע ומכלל האמור שכתבנו מבואר הוא שדעת רבינו שהוא מפרש כפי' המורה שכתב רש"י וכפי זה צ"ל דמ"ש בפ"ז מה' תרומות דפצוע דכא שנשא בת גרים מאכילה בתרומה מיירי בבת גר וגיורת כפי' המורה וסמך אמ"ש בפט"ו מה' איסורי ביאה וע"פ האמור מקום אתנו ליישב מ"ש רבינו ז"ל ריש פרק ט"ז מה' אלו דאפי' פצוע דכא כהן מותר לישא גיורת כו' ואפי' נתינה או אחת מן הספיקות הואיל ופצוע דכא אסור לבא בקהל לא גזרו בו לא על הספיקות ולא על הנתינים אבל אסור בממזרת ודאית כו' ותמה עליו הרשב"א בחי' פרק הערל דף ט"ו ע"ב וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו שהוא ז"ל נראה שסובר דאין איסור הנתינים ד"ת וזהו כסברא הראשונה דרבא דאמר דלא תתחתן בגיותן הוא דכתיב וכיון שכן מנ"ל להתיר פצוע דכא בגיורת ומנ"ל דלאו בקדושתיה קאי דהא רבא לסברא קמא הוה ס"ד למימר דבקדושתיה קאי ואסור בגיורת א"ד יע"ש גם ה"ה ז"ל נרגש בקו' זו ונדחק בישובה כמו שיראה הרואה אכן כפי מ"ש שדעת רבינו ז"ל ע"כ לפרש סוגייא דפרק הבע"י כפי' המורה דבריו ז"ל נכונים דס"ל דאע"ג דפשיטותא דרב ששת אזדא לה מכח מאי דדחי רבא ברי"ה קי"ל דפצוע דכא מותר לישא גיורת ולאו בקדושתיה קאי מכח סוגייא דפ' הבע"י דפשיטא להו לר"י ולרב הושעיא דלאו בקדושתיה קאי כמ"ש רש"י ז"ל לפי פירוש המורה גם מברייתא מפשטינן מינה לבעייא דר"י צ"ל ע"כ דס"ל דלאו בקדושתיה קאי זה הנראה לי אמת ויציב בדעת רבינו ודרך אגב אומר שיש לתמוה בדברי רבינו במ"ש דפצוע דכא מותר לישא ס' ממזרת והדבר תמוה דמאחר שלדעתו ז"ל פצוע דכא אסור בממזרת ודאית א"כ איך הותר לו הספק הא ממ"נ אסורה לו שאם היא ממזרת הרי אסורה לו ואם היא כשרה אסורה לו משום קהל ישראל ונראה שדעתו ז"ל כמ"ש מוהרימ"ט ז"ל חי"ד סימן א' דמה שהתירה תורה ס' ממזר לגמרי התירתו מתורת ודאי ולא מתורת ס' ואפי' לישא ממזרת וישראלי' כאחד דהוו תרתי דסתרן אהדדי התירתו תורה משום דכל שהוא ס' הו"ל כקהל בפ"ע ולא חשיב קהל וא"כ מה"ט כתב רבינו דפצוע דכא מותר לישא מן הספקות וזה ראיה נכונה לדברי מוהרימ"ט ז"ל האמנם אכתי תמיה לי מילתא במ"ש ה"ה ז"ל בפ' זה דין י"א ד"ה פנויה ובדין כ"ו ד"ה הטבילוהו דס' ממזר אסור לישא ממזרת ודאית ד"ת והרב אליהו רבה ד"נ עשה לו סמוכות מדברי רבינו וכ' דס"ל לרבינו דלר"א דס"ל דודאן בספיקן אסור לאו היינו משום דעשו מעלה ביוחסין אפי' בפסולי יוחסין כמ"ש הר"ן אלא ה"ט דר"א משום דס"ל דקהל ספק איקרי קהל ולא דריש קהל יתירא למעוטי קהל ספק ומש"ה ממזר ס' אסור לישא ממזרת ודאית ד"ת מכח ספק דשמא אחד מהם אינו

ממזר יעש"ב והדבר תמוה דאם הדבר כן איך כתב רבינו ז"ל דפצוע דכא מותר לישא מן הספיקות והלא ק"ו הדברים דכיון דבממזר ודאי אע"ג דלכשת"ל דשני ממזרים אין כאן איסור כלל אפי"ה אסרתן תורה משום ספק כ"ש וק"ו דס' ממזר אסור לפצוע דכא ד"ת שהרי ממ"נ אסורה לו וקהל ס' הא אמרינן דלר"א איקרי קהל אלא משמע ודאי שדעת רבינו דאפי' לר"א ג"כ ס"ל דד"ת ס' מותר בממזרת משום דקהל ספק לא איקרי קהל ולא אסר ר"א אלא משום מעלה עשו ביוחסין ומש"ה ס"ל לרבינו דפצוע דכא מותר לישא מן הס' דכיון דאינו אלא מדרבנן לא גזרו כמו שלא גזרו בנתינים וכ"ת עוד היום תקשי לרבינו ז"ל למה מותר פצוע דכא בס' הא ממזר ודאי אסור מדרבנן לישא ספק ממזרת אע"ג דמותר בנתינה וא"כ פצוע דכא נמי אע"ג דמותר בנתינה בס' יהא אסור מדרבנן דומיא דממזר וכבר ראיתי להרב בית שמואל סימן ה' ס"ק ב' שנתקשה בזה ואפשר לומר דס"ל לרבינו ז"ל דכיון דטעמא דר"א משום דעבוד מעלה ביוחסין מסתברא דדוקא בפסולי יוחסין כגון ממזרת ונתינ' עבוד מעלה על הספיקות אבל פצוע דכא דלאו פסולי יוחסין הוא אלא פסולי הגוף לא עבוד מעלה על הספיקות האמנם לדברי ה"ה דס"ל דס' ממזר אסור ד"ת בממזרת ק"ט כמ"ש וכבר כתבתי בפ"ט מהלכות טומאת מת מה שיש לתמוה עוד על דברי הרב המגיד ז"ל הללו וצ"ע ועל דברי התוספות שכתבנו לעיל הלא מראש ונראה לפרש כו' ראיתי להרב ע"י שהקשה וז"ל וקשה דא"כ כיון דמהך קו' נייד היכי מוקי רב נתן בר הושעיא דהק' כל שכהן אסור לישא בתו דאכתי קושי' קמייתא במקומה קיימא והרי גר שנשא בת ישראל כו' יע"ש ולע"ד נראה ליישב ע"פ מ"ש הרב ח"ה ז"ל שם דהא דפריך ותו הא מותר אסור והרי גר כו' סיומא דקו' קמייתא דקאמר והרי אלמנה כו' הוא משום דקושי' דהא מותר אסור גרידא ל"ק כלל דאיכא למימר דמתניתין ה"ק כל האסורים לבא בקהל מותרים לעולם לבא זה בזה הא מותר אית בהו אסורים בממזרת ואית בהו מותרים בממזרת כגון גר אלא מעיקרא פריך והרי אלמנה כו' ובתר הכי קאמר ותו הא מותר אסור כו' כלומר דלא תימא דקו' דהרי אלמנה לכ"ג ל"ק דאיכא למימר דמתניתין ה"ק כל האסורים אית בהו מותרים ואית בהו אסורים וא"כ דייקינן מינה הא מותר לעולם אסור ואהא פריך ותו כו' נמצא דכולה חדא קו' היא את"ד יע"ש וא"כ לפי דבריו נתיישבה שפיר קו' הרב ע"י ז"ל דרב נתן בר הושעיא משום קו' קמייתא דהרי אלמנה לכ"ג הוא דנייד לאוקומא דה"ק כל שכהן אסור לישא בתו כו' דמהשתא ל"ק ליה מאלמנה לכ"ג וממילא נמי ניחא קו' דהא מותר אסור דאיכא למימר דה"ק כל שבתו אסורה לכהן לעולם מותרים זה בזה הא כל שבתו מותר אית בהו אסורים ואית בהו מותרין והיינו דפריך ליה תלמודא והרי ישראל כו' ותו הא מותר אסור וסיומא דקו'

קמייתא הוא כקו' דמעיקרא ודוק עוד בענין זה ראיתי לעמוד אמ"ש התוס' פ' עשרה יוחסין דף ע"ה ד"ה ור' ישמעאל וז"ל וצ"ל דהיינו מחששא דילמא ממזר בן ישראלית ישא כותית שהיא גויה גמורה כו' ובתוס' רי"ד כתב וז"ל ק"ל כיון דאמרינן גרי אריות הם מאי נפ"מ כו' אי מתחתן ממזר דידהו בגוים והילכך צריך לפרש דהאי דאסרינן ליה כגון אם פירשו מדרכי הגוים ורוצים להתגייר א"נ י"ל אותו הדור היו גרי אריות אבל אחרי כן נתגיירו וחזרו להיות כישראל כו' יע"ש ויש לדקדק עליו במ"ש דמאי נפקא מינה אי מתחתן ממזר דידהו בגוים ומאי קו' הא כיון דס"ל דגוי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר א"כ הו"ל ישראל ממזר ואסור בגויה כמ"ש התוס' וכ"כ בתוספ' רי"ד בעצמו ס"פ האומר דלא תתחתן בישראל כתיב ואפילו ממזרים הוזהרו בו ויש ליישב דס"ל דכיון דטעמא דלא תתחתן משום הסרת בנו הוא כדכתיב כי יסיר את בנך כו' ה"ט ליתיה אלא בישראל גמור שאביו ואמו מישראל אבל גבי כותי הבא על ב"י אע"ג דהולד חשיב כישראל ממזר אפי"ה מותר לישא גויה דלא שייך טעמא דכי יסיר דבלא"ה הוא מוסר ועומד שהרי נטמע בין הכותיים ומסתמא הוא למוד בדרכי אביו מיהו מ"ש דצ"ל דמאי דאסרינן ליה כגון אם פי' כו' וא"נ דאותו הדור דוקא היו גרי אריות ק"ט דאכתי מאי נפ"מ הא קי"ל דגר מותר בממזרת וכבר ראיתי להריטב"א ז"ל שם שתב כפירוש תוספות רי"ד משם י"מ וכתב דר"א כר"י ס"ל דגר אסור בממזרת יע"ש אכן לדברי תוס' רי"ד ק"ט שהרי לעיל מזה סמוך ונראה כתב וז"ל ר"א אומר ספיקן בספיקן אסור נראה שאנו צריכים לומר דס"ל לר"א דקהל גרים לא איקרי קהל שאם לא כן במי יתחתנו הספקות וצ"ע:

הלכה טז

כו' כשם שנאמן לומר כו' כך נאמן לומר זה בני ממזר כו'. הנה התוס' פרק עשרה יוחסין דע"ד ע"א ד"ה כשם הקש' וז"ל וא"ת מנ"ל לר"י הא בשלמא זה בני בכור דין הוא שיהא נאמן דהוי טוב לולד אבל לפוסלו אמאי נאמן ותי' משם הרב אליהו דה"ט דנאמן משום דכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר כו' וקאי יכיר אתרוייהו יע"ש וראיתי להרב ע"י ז"ל לקמן בדע"ח הקשה דא"כ היכי אמרינן לקמן במתניתין דהאומר זה בני ממזר ר"י אומר נאמן ואמרינן התם בגמרא כדתניא כו' והיכי מייתי מבן גרושה לענין ממזר דאנא אמינא דדוקא בן גרושה שאינו פוסלו לבא בקהל נאמן לא לעשותו ממזר ובשלמא לתי' הא' שכתבו התוספות ניחא אכן לתירוץ הרב אליהו קשה דיליף דנאמן לומר זה בני ממזר מדכתיב בן השנואה יכיר ולדידיה לא מוכח אלא לבן גרושה ותירץ דצ"ל דר"י סבירא ליה דיש ממזר מחייבי לאוין כמ"ש התוספות לקמן א"ד יע"ש והן דברים תמוהים שהרי אי ס"ל לר"י כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין ע"כ ס"ל דקרא דכי תהיין מיירי בחייבי

עשה או בבעולה לכ"ג אליבא דרבי סימאי כדאיתא פרק האומר דס"ח וא"כ אכתי הדרא קושיא לדוכתא דכיון דקרא לא מיירי אלא בחייבי עשה דאין בהם משום ממזרות היכי יליף מינה לענין ממזר ואף למ"ש הריטב"א ז"ל בחידושי יבמות מכ"י פ"ב דהא דר"פ דקאמר דקרא דכי תהיין כו' מוקמינן לה בחייבי לאוין לרבנן או בחייבי עשה לר"ע פליגא אההיא דאמרינן בס"פ האומר גבי נכרית ולדה כמוה מנ"ל אמר קרא כי תהיין לאיש וילדו לו כל היכא דקרינן כי תהיין קרינן ביה וילדו לו ודרשינן כל היכא דהויא בה הויה לשום אדם כגון חייבי כריתות ומיתות ב"ד קרי' ביה וילדו לו וכל היכי דלא קרינן ביה כי תהיין לשום אדם דהיינו שפחה ונכרית לא קרינן ביה וילדו לו וכיון דמוקמי' לה אפי' בחייבי כריתות ואצטריך להאי דרשא תו ליכא למדרש מיניה ההיא דר"פ א"ד יע"ש וא"כ כיון דמוקמינן ליה לקרא בחייבי כריתות אם כן שפיר שמעינן מינה דנאמן לומר זה בני ממזר שהרי קי"ל יש ממזר מחייבי כריתות מ"מ אכתי קשה לר"פ דס"ל דכי תהיין לא מיירי אלא בחייבי לאוין לרבנן או בחייבי עשה לר"ע אם כן היכי יליף מניה ר"י לענין ממזר ולכן נראה ליישב דר"י הכי יליף דכיון דנאמן לומר זה בני בן גרושה ה"ז בא לפוסלו בקהל כהונה דכיון דמשוי ליה לבנו חלל אם נשאת לחללה או לבת ישראל אליבא דר"י דס"ל בת חלל זכר פסולה לכהונה הרי היא פוסלת לבת בנה מלבא בקהל כהונה ה"נ נאמן לומר זה בני ממזר לפוסלו בקהל כנ"ל ודע שכפי דברי הריטב"א ז"ל הללו נראה ליישב מה שהקשה הרב ל"מ ז"ל פ"ב מה' נחלות על מ"ש רבינו ז"ל בדין י"ג וז"ל היה הבכור ממזר נוטל פי שנים שנאמר כי את הבכור בן השנואה יכיר זו ששנואה בנשואיה והקשה הרב ז"ל שהרי בגמ' מוקמינן דקרא דכי תהיין בחייבי לאוין דתפסי בה קדושין ואנן קי"ל דאין ממזר אלא מחייבי כריתות דאם כן היכי יליף מינה רבינו ז"ל לענין ממזר יע"ש אכן כפי דברי הריטב"א ז"ל שכתבנו הנה נכון שרבינו ז"ל פסק כסתמא דתלמודא דמוקמי לקרא דכי תהיין בחייבי כריתות ומיתות בית דין וזה על דרך שכתבתי לעיל פי"ב מה' אלו דרבינו ז"ל נפקא ליה דולד נכרית כמוה מקרא דכי תהיין וכמ"ש הרב ע"י ז"ל יע"ש ודוק:

מעשה חושב (**שב**) והיכי מייתי מבן גרושה לענין ממזר כו' ה"ז בא לפוסלו בקהל כהונה כו' ה"נ נאמן לומר זה בני ממזר לפוסלו בקהל. אני תמה מאי צריך לדוחק הזה כי היכי דנאמן לפוסלו בקהל כהונה כו' דאין לו טעם והרי באמת דקושיא מעיקרא ליתא דאטו בן גרושה מפורש טפי בקרא מבן ממזרת דהא שנואה דקרא מתוקמא בחייבי לאוין דקרינן בהו תהיין לר"פ ומה לי חייבי לאוין דגרושה לכהן מה לי ממזרת לישראל הא שניהן חייבי לאוין נינהו ואי משום דלאו דגרושה אינו שוה בכל הא ר"פ יליף מקרא דכי

תהיין דכל חייבי לאוין אפילו השוים בכל אית בהו הוי' וא"כ הא חזינן דהאמינתו תורה לומר שאמה של בתו ממזרת היתה ובנה ממזר וממילא ידעינן תו דאפי' אם יאמר דבן אחותו הוא שילדה ממנו נמי מהימן והבן ממזר מחייבי כריתות ושפיר תנן במתניתין האומר בני זה ממזר נאמן דהיינו בכל האופנים בין שהוא בן ממזרת ובין שהוא בנו מחייבי כריתות:

ומלבד הדוחק שבתירוץ הגאון המחבר ז"ל לא הועיל בזה לכאורה שהרי הא דנאמן באומר בני זה ממזר הלכה הוא ונמצא דפוסלו ואת כל זרעו אחריו לקהל משא"כ בבן גרושה דאם נשא ישראלית וילדה בת ונשאת אותה הבת לישראל וילדה בת הבת הזו כשרה לכהונה וכן הוא באה"ע סי' ז' סעיף ט"ז ונמצא שאין פוסל כל זרעו אחריו לכהונה. והא דנקט הש"ס כשם שנאמן לומר בני זה בכור כך נאמן לומר בני זה בן גרושה כו' ולא נקט בני זה בן ממזרת י"ל משום דרע"ק נמי מודה בזה ואליבא דר' סימאי די"ל דר' יהודה נמי ס"ל כותי' אליבא דרע"ק ולא כר' ישבב ור' יהודה עצמו כרבנן ס"ל ולא כרע"ק אלא דר' יהודה נקט כשם כו' אליבא דכ"ע ודוק:

(**שג**) והקשה הרב ז"ל שהרי בגמ' מוקמינן קרא דכי תהיין בחייבי לאוין דתפסי בה קדושין כו' וא"כ היכי יליף מינה רבינו ז"ל לענין ממזר. גם אני כוונתי לקושיא זו אבל יישבתי לעצמי דלק"מ למ"ש לעיל דלר"פ ילפינן מתהיין דקדושין תופסין בחייבי לאוין ושנואה למקום חייבי לאוין וממזרת בכללן וא"כ ממילא מפורש בקרא דבכור ממזר נוטל פי שנים דבכור בן השנואה יכיר כתיב וממילא נמי ה"ה ממזר מחייבי כריתות באומר בני זה בן אחותי בכורי ואי משום דמשים עצמו רשע שבא על חייבי כריתות הא בחייבי לאוין נמי משים עצמו רשע (ואפשר דבאומר בני זה ממזר לא שייך משים עצמו רשע די"ל דרוצה בתשובה שלא להכשילו לבוא בקהל וחייב לגלות אע"פ דממזר שנטמע במשפחתו א"צ לגלותו ה"ט כיון דכבר נטמע ומשפחה שנטמעה נטמעה אם לא דנימא למ"ש המוהרי"ט ליישב להרמב"ם דספק ממזר מותר בישראלית ובממזרת ולא קשה עליו קושית הרשב"א אפשר דספק ממזר כספק ערלה בח"ל דאפי' היודע שהוא ערלה ודאי א"צ להפריש האוכלו ואפי' לספק עליו מותר כמ"ש הר"ן ספ"ק דקדושין) וכיון דאמרינן בפ"ש דיבמות דממזר הוי לכל דבר אין לחלק בין בן ממזרת לבן חייבי כריתות לענין בכורה נמי ואע"פ שהי' מקום לחלק קצת ולומר כיון דתנן בפ"ק דחגיגה איזהו מעוות שאינו יכול לתקן זה הבא על הערוה והוליד ממנה בן ומשמע מזה דדוקא על ערוה ולא על ממזרת היינו משום דבערוה הוי מעוות טפי דאלו היתה נבעלה לכשר לה היה בנה כשר משא"כ בממזרת. אולם י"ל דאכתי אינו משים עצמו רשע באומר בני

זה בן אחותי הוא משום די"ל דצריך לגלות הדבר כדי שלא יקח זה הבן את אחותו מאמו ומה"ט גופי' גם באומר בני זה בן ממזרת נמי אינו משים עצמו רשע בזה אע"פ שנאמר דמטעם ממזרת א"צ לגלות משום דהוי כערלה בחוץ לארץ מ"מ משום שלא ישא את אחותו מאמו צריך לגלות והא דכתב הר"נ בפ"ג דקדושין דחידוש הוא שחידשה התורה להאמין לאב היינו בזה שהאמינתו אע"פ שהוא עד א' אבל לא מה שהאמינתו לומר בני זה ממזר אע"פ שמשים עצמו רשע בזה דז"א משום דלא אמרינן בזה אין אדם משים עצמו רשע כיון דצריך להציל בזה את בנו מאיסור שלא ישא את אחותו מאמו. ועי' בנמוק"י פ' י"נ דמביא בשם הריטב"א דהא דנאמן האב לומר בני זה ממזר ולא אמרינן דמשים עצמו רשע בזה משום דמיירי באומר שוגג הייתי וא"כ לפ"ז נמי אין חילוק בין אומר שהוא בן ממזרת או שאומר שהוא בנו מאחותו או משאר חייבי כריתות ודוק:

הלכה יז

ארוסה שנתעברה כו' הרי הולד בחזקת ממזר. פ' אלמנה לכ"ג דס"ט ופרק עשרה יוחסין דע"ז ופסק כשמואל דהולד שתוקי וראיתי להתוס' שם באותו פ' דע"ג ע"א ד"ה מאי איכא שהקשה וז"ל תימא דמשמע כו' הא אם היינו יודעים דמארוסה היא ודאי איכא לחזוקי בממזרת כו' עד מ"ש שאם היה מן הארוס לא הי' משליכתו וראיתי להרב ח"ה ז"ל שם שכתב וז"ל וליכא לאקשויי כיון דארוסה נמי בארוס תולה והולד כשר למה השליכתו כמו א"א די"ל דמ"מ אף שהולד כשר היא בושה לתלות בארוס דהוי דרך זנות דומיא דפנויה שזנתה שהשליכתו משום גנאי אף שהולד כשר מה שאין כן בתולה בבעלה א"ד ולא הבינותי דבריו דאם כן איך כתבו התוס' ז"ל שאם אנו יודעים שהיא מארוסה מחזקינן ליה בודאי ממזר אכתי ניחוש שמא נתעברה מארוס ומחמת בושה השליכתו ומידי ספק ממזר לא נפקא והדרא קו' לדוכתא דאם כן איך קאמר בגמרא כיון דאיכא פנויה כו' דמשמע שאם היינו יודעים דמארוסה היא הוי ודאי ממזר ושרינן ליה בממזרת: ולעיקר קושייתו יש ליישב דא"נ דארוסה נמי בארוס תולה לה ונאמנת לומר דמארוס נתעבר' היינו לדידן דקי"ל דהלכה כאבא שאול דהיה קורא לשתוקי בדוקי כדקאמר בגמ' לקמן אמנם ת"ק דאבא שאול משמע דפליג עליה וס"ל דאינה נאמנת ומשום הכי רבא דקאי הכא את"ק דמתניתין קאמר שפיר מאי איכא מיעוט ארוסות כו' והתוס' ז"ל ל"ק להו אלא למאי דמשמע בגמ' דאי ידעי דמארוסה היא הוי ממזר ודאי דאפי' אי ידעי' בודאי דמארוסה היא מידי ספק לא נפקא והולד שתוקי לכ"ע כדאמרינן לקמן דף ע"ה ארוסה שנתעברה הולד שתוקי ועי"ל והוא הנכון דדוקא בא"א קאמר בגמר' דלא חיישינן לה דא"א בבעלה תולה לה ויכולה לומר שמבעלה נתעברה ואין

הבעל יכול להכחישה דלא קים ליה בגוה אבל בארוסה אע"ג דיכולה לתלות בארוס ונאמנת לומר שנתעברה ממנו אפי"ה הרי הארוס מכיר בשקרה דקים ליה בגוה שלא נתעברה ממנו וא"כ איכא למימר דמשום הכי השליכתו כי אינ' רוצה להכחיש ארוסתה ותו דאפי' למאי דקי"ל כאבא שאול היינו דוקא היכא שמת הארוס או הלך למ"ה אבל כל שארוס מכחיש אותה ואומר דלא נתעברה ממנו אינה נאמנת כמ"ש הרא"ש ז"ל ספ"ק דכתובות וא"כ משום הכי השליכתו משום דיודעת היא שהארוס יכחישנה והולד ממזר וזה פשוט כתב הרא"ש שם וז"ל כתב בה"ג בסו"ה גיטין אהא דאמרי' התם אין חוששין לממזרות ה"ד כגון אשה שהלך בעלה למ"ה וילדה דלא חייש לממזרות דאמרינן דילמא אתא בעלה בצנעא (או ע"י שם) ושמש ומקשו עלה מהך דשמעתין כו' וי"ל דשאני הכא דאי אתא בעלה ושמש לא היתה משליכתו כו' ואינו מקובל לי זה התי' דנשי לאו דינא גמירי ואין דין זה ידוע שיאמינוה שבא בעלה בצנעא והשליכתו מפני הבושה כו' יע"ש ויש לי לדקדק עליו דאכתי תקשי ליה לדידיה קו' התו' ז"ל דהיכי קאמר בגמ' מאי איכא מיעוט ארוסות כו' דמשמע דאי ליכא למיתלי אלא בארוס הוי ממזר ודאי ולא ספק ואמאי הא קי"ל דארוסה שעיברה הולד שתוקי וליכא למימר כתי' התוס' דשאני הכא דאיכא ריעותא שהשליכתו שאם היה מן הארוס לא היתה משליכתו דה"נ נימא דנשי לאו דינא גמירי דהלכה כאבא שאול דאמר דנאמנת לומר שמארוס נתעברה ואדרבא בהא איכ' למימר טפי דנשי לאו דינא גמירי כיון דבמחלוקת היא שנוי וסבורה היא שלא יאמינוה ומש"ה השליכתו ויש ליישב דבשלמא בהלך בעלה למ"ה איכא למימר שפיר דנשי לאו דינא גמירי ואין דין זה ידוע שיאמינוה כיון שאין הבעל לפנינו שיודה לדבריה מה שא"כ בארוסה דמסתמא הארוס הוא בעיר אין לומר דנשי לאו דינא גמירי דהלכה כאבא שאול דאם איתא שמהארוס נתעברה מסתמא ודאי שהארוס ג"כ יודה לדבריה ובהא ודאי ליכא למיחש כלל לכ"ע ולא צרכינן לדאבא שאול כלל וכדאמרינן ספ"ק דכתובות למאי ניחוש חדא דהא קא מודה ועוד האמר שמואל הלכה כר"ג כנ"ל והנה המתבאר מדברי הרא"ש שלדעת בה"ג תלינן שבא בעלה על ידי שם ולא חיישי' לממזרות כלל וכן מבואר ג"כ ממה שהקשה מההי' דרבא תוספאה ומ"ש דאי ליכא למיתלי אלא באותן שהלכו בעלי' למ"ה הוי ממזר ודאי ולא ספק לאו למימרא דלבה"ג ז"ל הוי ספק ממזר אלא כונתו ז"ל לומר דלדעת בה"ג דס"ל דתלינן שבא בעלה ע"י שם א"כ הכא דאיתחזק ריעותא שהשליכתו היל"ל דלפחות ספק ממזר הוי ושלא כדעת הפריז שכתב בסי' ד' שלדעת בה"ג ספק ממזר הוי ולית' וכבר השיגו בזה בספר בית שמואל וזה פשוט ודעת רבינו ז"ל נראה שחולק לדעת בה"ג ממ"ש בפרק זה דין י"ט וז"ל אמר האב אינו

בני או שהיה בעלה במ"ה ה"ז בחזקת ממזר ע"כ ואלו לדעת בה"ג תלינן שבא ע"י שם וכ"כ הטור ז"ל סי' ד' שרבינו חולק על בה"ג ויש לתמוה על ה"ה שכתב וז"ל או שהיה בעלה במ"ה פשוט הוא והוא תימא איך כתב פשוט הוא בדבר שבמחלוקת הוא שנוי ואולי נאמר דסובר ה"ה ז"ל שאף בה"ג לא כתב כן אלא דוקא היכא שאומרת שבא וכתי' שני שכתבו התוס' ורבינו ז"ל מיירי בשאינה אומרת כלום כגון שמתה או שהיתה אלמת ומש"ה כתב שפשוט הוא עוד יש לדקדק על מ"ש ה"ה שם וז"ל ומ"ש אם אמר מגוי ועבד נתעברה הולד כשר הטעם ממה שכבר נזכר למעלה שהיא נאמנת בשתוקי להכשיר וה"ה שיכולה ודאי לתלות בגוי דהא ולד זה ספק מגוי וכשר ספק מישראל וממזר ובכל ספק היא נאמנת להכשיר ע"כ הנה מבואר כונתו ז"ל דס"ל דאפי' לא טענה איהי מגוי ועבד נתעברתי הולד ספק ממזר ומש"ה נאמנת לומר כן וכן מדוקדק מדברי רבינו שכתב אמר האב אינו בני כו' ה"ז בחזקת ממזר ולא כתב ה"ז ממזר משמע דאינו אלא בחזקת ספק ממזר וכמ"ש בדין שלפנינו הרי הולד בחזקת ממזר ואסור בבת ישראל ובממזרת ע"כ הרי דלשון בחזקת ממזר ר"ל ספק ממזר ולפי זה מ"ש רבינו וכן אם היתה אשתו מעוברת נאמן לומר אינו בני ויהיה ממזר ודאי צ"ל ע"כ דמיירי בשהיא טוענת שממנו נתעברה דהתם ודאי לא תלינן לומר שמא מגוי ועבד נתעברה כיון שהיא טוענת בהיפך אבל כל שהיא אינה טוענת כלום כגון שמתה וכיוצא אז הולד ספק ממזר דחיישינן שמא מגוי ועבד נתעברה ויש לתמוה על הרב בית שמואל סי' ה' ס"ק נ"ב שכתב שממ"ש הטור ז"ל אבל האב שאמר על העובר שאינו בנו נאמן לפוסלו והוא ממזר ודאי נראה שחולק על רבינו וס"ל דכל שלא טענה איהי שמכותי ועבד נתעברה הולד ממזר ודאי והוא תימה שלשון זה שכ' הטור הוא ממש לשון רבינו שכתבנו ועכ"ל כמ"ש דהתם מיירי בשהיא טוענת שממנו נתעברה וכן מבואר מדברי מרן שכ' ומ"ש רבינו האב כו' כל זה לשון הרמב"ם פ' ט"ו הנה מבואר דס"ל שדברי הטור ורבינו הם שפה אחת ודברים אחדים ועיין בתשובות למוהר"א אלפאנדארי ז"ל הובאו דבריו בס' בני דוד פ' זה אך זו היא שקשה בעיני לדעת רבינו דס"ל דכל שהיא אינה טוענת הולד ספק ממזר דחיישינן דמגוי ועבד נתעברה דא"כ תקשי ליה מ"ש בשמעתין מאי איכא מיעוט ארוסו' ושהלכו בעליהן למ"ה דמשמע דאי ליכא למיתלי אלא באותן שהלכו בעליהן למ"ה הולד ממזר ודאי ולא ספק ואמאי ניחוש שמא מגוי ועבד נתעברה ואף שהולד כשר השליכתו משום גנאי דומיא דפנויה שזנתה שהשליכתו משום גנאי ומה גם הכא בא"א שהיא נאסרת על בעלה בביאת גוי כהסכמת רוב הפוסקים ורבינו ז"ל מכללם דאיכא למימר דמש"ה השליכתו כדי שלא תיאסר על בעלה ובדוחק י"ל דאע"ג דקי"ל דגוי ועבד הבא על ב"י

הולד כשר ורבא גופיה הכי ס"ל פרק החולץ דמ"ד ע"ב אפי"ה הכא לרווחא דמילתא קאמר דאפילו מאן דס"ל גוי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר אפי"ה ד"ת אסופי כשר כנ"ל: **ואם הכחישה הארוס כו'** כן הוא דעת הרא"ש ספ"ק דכתובות דהא דנאמנת להכשיר את הולד היינו כשהארוס שותק כגון שהלך למ"ה וכיוצא אבל כל שהארוס מכחישה ואומר שאינו ממנו הולד ממזר והאי דקי"ל כר"י דאמר נאמן אדם לומר זה בני ממזר גם דעת הטור ז"ל סימן ד' מבואר כן וכן מבואר גם כן מדברי הריטב"א ז"ל שכתב הנ"י ס"פ אלמנה לכ"ג יע"ש זולתי דעת תוס' רי"ד ז"ל שכתב בפרק ע"י דאפילו כשהארוס מכחישה היא נאמנת ומתניתין דהאומר זה בני ממזר נאמן מיירי בשאין האשה מכחישתו כגון שמתה כו' יע"ש ונראה שסברא דחויה היא נגד כל הפוסקים שכתבנו ותמהני על הרב ש"ך ז"ל י"ד סי' ש"ה ס"ק כ"ג דמספ"ל מילתא אי הא דר"י דאמר נאמן אדם לומר זה בני ממזר הוי אפילו כשהיא מכחישתו והוכיח כן מדברי הרב תה"ד ז"ל ולבסוף העלה הדבר בצ"ע ותמהני עליו איך אשתמיט מיניה להקת הנביאים שכתבנו דס"ל דאפילו במכחישתו נאמן זולתי לדעת תוספו' רי"ד ומ"מ נראה דבנדון שלו פטור מפדיון הבן מאחר שלדעת תוספו' רי"ד היא נאמנת גם לדעת בה"ג ור"ת שכתב מרן ז"ל סימן ד' ס"ל דדוקא בדאיכא הכרת בכור הוא נאמן לשוויה ממזר אבל בלא"ה אינו נאמן גם לדעת ריא"ז שכ' בשה"ג אמתני' דזה בני ממזר ס"ל דדוקא באו' זה בני וממזר הוא נאמן אבל באומר אינו בני אינו נאמן וא"כ מצי למימר קים לי כהנך רבוותא והמע"ה כנ"ל להל' ועיין בש"הג ספ"ק דכתו' שהביא ס' תוס' רי"ד הללו וכתב עליו ואני אומר שלא האמינוה חכמים אלא כשהיא טוענת טענת ברי ואין מי שיכחיש אותה כגון שמת הארוס אבל אם הארוס טוען כנגדה פסולים מספק יע"ש ועיין בס' בני יעקב סי' יו"ד מה שהקשה עליו שדבריו סתרי למ"ש בפ' ע"י אמתני' דזה בני ממזר וז"ל דעל בנו דוקא האמינתו תורה ולא על שאינו בנו להוציאו מחזקת כשרות ותי' דע"כ לא קאמר ריא"ז הכי אלא דוקא גבי א"א שבעלה מצוי עמה ובא להוציאה מחזקת כשרות לומר שהוא ממזר שאינו בנו אבל גבי ארוסה דאיכא רגלים לדבר דבעלה אינו רגיל עמה כי מכחיש לה ואומר שלא נתעברה ממנו פסול מס' יע"ש ותמהני עליו דלמה הוצרך לחילוק זה שכפי מ"ש שם לעיל מזה דע"כ לא אמרה ריא"ז אלא באומר זה בני ממזר שהוא בחזקת כשרות אבל בעובר דלית ליה חזקת כשרות אפילו אמר אינו ממני נאמן והכריח כן מסוגייא דהתם יש ליישב שפיר דמ"ש ריא"ז ספ"ק דכתובות מיירי בעובר וכמדוקדק בלשונו שכתב והיא אומרת שמהארוס היא מעוברת ואע"ג דבעובר ס"ל לריא"ז דנאמן האב לגמרי ואלו בכתובות כתב דפסול מספק י"ל דס"ל דמתניתין דזה בני נאמן מיירי

בשאינה מכחישתו כס' תוספות רי"ד ז"ל אבל במכחישתו ספיקא הוי ואמנם מדברי מוהראנ"ח ז"ל ח"א סי' מ"ה מבואר דס"ל שלדעת ריא"ז ז"ל אפי' בעובר ואפילו בארוסה שאין הבעל רגיל אצלה אינו נאמן והולד כשר ולפי דבריו ז"ל נמצאו דברי ריא"ז סותרים ודוק:

הלכה יח

היו העם מרננים כו' ואם נבדקה ואמרה עובר זה מארוסי ה"ז כשר. כתב ה"ה ונראה שהוציא דין זה מלישנא קמא דאתמר ביבמות הבא על ארוסתו כו' פ' רבינו כלישנא קמא כו' עיין בהרא"ש שם שכתב דללישנא דאמרינן פ' ע"י מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ולקמן דמוקי לה מאי שתוקי בדוקי כתב דלהך לישנא פליגי רב ושמואל והק' הרב ע"י ז"ל דצריך ליתן טעם למה לא כתב דלהך לישנא נמי מר אמר חדא כו' והיה נראה לע"ד לומר שהכריחו להרא"ש לומר כן מהיא דאמרינן פ' אלמנה לכ"ג דס"ט אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דדיימא מעלמא אבל לא דיימ' מעלמא בתר דידיה שדינן ליה מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל ה"ד אי דדיימא מעלמא אמאי תאכל אלא לאו דלא דיימא מעלמא והשתא אם איתא דלהך לישנא נמי מר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי א"כ היכי מוכיח רבא ממתני' דאפילו בשלא נבדקה אמו דבתר דידיה שדינן ליה נימא דמתני' מיירי באומרת שממנו נתעברה וליכא למימר דרבא ס"ל כאידך לישנא דפרק ע"י דקאמר מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו דהשתא כ"ש דאיכא למימר טפי דרב מודה דאם נבדקה אמו נאמנת כיון דאפילו שמואל לא מיירי בהכי כלל אלא משמע ודאי דרבא ס"ל כלישנא בתרא דמאי שתוקי בדוקי דהשתא רב ושמואל בהכי פליגי וכן ראיתי להרב יש"ש ז"ל בפ' הנזכר סימן יו"ד שכתב דההיא סוגייא אתיא כלישנא דפ' ע"י דפליג רב אפי' בנבדקה אמו דאל"כ לא מייתי ראיה ממתניתין כלל יע"ש אלא דכפי זה קשה טובא על רבינו ז"ל שכתב פ"ח מה' תרומות הלכה י"ד מי שנשאת לכהן כו' או שאנס אותה כהן וילדה אוכלת בשביל בנה כו' והוא שלא יצא עליה קול עם אחר אלא הכל מרננין אחריה בזה הכהן והשתא קשה דכיון דקי"ל דהלכה כשמואל דכל שנבדקה אמו נאמנת כמ"ש כאן א"כ אמאי הביא אוקמתא דרבא דמוקי למתני' בדלא דיימא הרי רבא לא הוצרך לאוקמא למתני' בהכי אלא אליבא דרב דס"ל דאפילו ע"י בדיקה לא מהני אמנם לדידן דקיימא לן כשמואל מתניתין כפשטא אתיא אפילו בדיימא מעלמא כדכתיבנא ולומר דרבינו ז"ל מיירי בשלא נבדקה אמו כגון שהיתה חרשת או שוטה זה ודאי דוחק גדול דכל כי האי הי"ל לפרש ומהיותר תימא על מוהרש"ל ז"ל שרצה ליישב דעת רבינו ז"ל שכתב דכל

היכא דדיימא מעלמא ודיימא מיניה הולד ס' ממזר וכתב ה"ה ז"ל שפסק כלישנא קמא לחומרא ותמה עליו שהרי רבינו ז"ל אזיל בכל מקום בשיטת הרי"ף לפסוק כלישנא בתרא שכתבו הפוסקים ז"ל (עיין בס' גט פשוט בכללים שבסוף הס') ותי' דכיון דסוגיא דהתם אתיא כלישנא בתרא דפ' ע"י דפליג רב אפילו היכא דבדקו אותה אם כן איכא למימר דרבא דאמר מסתברא מילתיה דרב בדלא דיימא מיניה ודיימא מעלמא אבל דיימא מיניה ודיימא מעלמא בתריה שדינן ליה מיירי נמי בכה"ג בבדקו אותו אבל בלא בדקו מודה ורבינו פסק כלישנא בתרא ומש"ה כתב דאי לא נבדקה הולד ספק ממזר דאי נבדקה נאמנת את"ד יע"ש ואתמהא דכפי דבריו אם כן אמאי כתב רבינו ז"ל בה' תרומות והוא שלא יצא עליה קול דהיינו אוקמתא דמוקי רבא ללישנא קמא והיל"ל דאפילו בדדיימא מעלמא כאוקמתא דרבא ללישנא בתרא גם מה שתי' עוד שם מלבד שדבריו דחוקים הרואה יראה שאשתמיט מיניה דברי רבינו הנזכר ולמאי דאקשינן עלה על דברי רבינו ז"ל שבתי וראה דטעות היא בידי שהרי תלמוד ערוך פ"ק דכתובות די"ג דפרכינן התם לר"י דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה מדתניא בד"א בעדות אשה בגופה אבל בעדות אשה בבתה ד"ה הולד שתוקי ומתרצינן מאי שתוקי שמשתקין אותו מידי כהונה שאינו עובד עבודה ואינו אוכל בתרומה דדוקא להכשיר את הולד הוא דנאמנת משום דאית לה חזקה דכשרות דמסייע לה אבל להחזיקו בכהן דליכא חזקה דמסייע לה לא ולפי זה כי אמרינן במתניתין מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג אומר נאמנת לאו למימרא שהיא נאמנת לגמרי להחזיקו בכהן אלא נאמנת להאי מילתא שלא נבעלה לפסול לה וכ"כ הריב"ש ז"ל בתשובה סימן מ"א והרא"ש בתשובה כלל פ"ב סימן א' ובכלל ל"ב סימן ט"ז יע"ש וא"כ צדקו דברי רבינו ז"ל שכתב אוקמתא דרבא דמתני' מיירי בדלא דיימא מעלמא משום דהך אוקמתא אליבא דכ"ע היא ואפילו לשמואל דקי"ל כותיה משום דמתני' דהתם איירי לענין דחשבינן ליה כהן ודאי ואוכלת בשביל בנה ולהא ודאי אינה נאמנת לכ"ע להחזיקו בכהן ומעתה מ"ש מוהרש"ל דסוגיא דהתם אתיא כלישנא בתרא דשמעתין דפליג רב אפילו בבדקו את אמו דאל"כ לא מייתי ראיה ממתני' כלל מבואר הוא שאין לדברים הללו שחר כלל דאפילו נימא דרב ס"ל שבדקו את אמו נאמנת כשמואל היינו דוקא להכשירו לבא בקהל אבל להחזיקו בכהן לכ"ע אינה נאמנת ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה סוגיא זו ודו"ק ומ"מ דברי רבינו ז"ל שפ' כלישנא קמא כמ"ש ה"ה ז"ל יש בהן מן הקושי כמו שתמה מוהרש"ל ז"ל שהרי דעת רבינו ז"ל לפסוק בכ"מ כלישנא בתרא כדעת הרי"ף ומהיותר קשה מ"ש ה"ה ז"ל בפ"ב מה' יבום הלכה ד' שהביא שם דעת הרשב"א שכתב בתשובה דהלכה כלישנא

בתרא דאפילו בדיימא מיניה ודיימא מעלמא שדינן ליה בתריה וכתב עליו ובזה נראה להחמיר דהי"ל ספק דאורייתא ונקטינן חומרי דלישני ע"כ מבואר מדבריו דאם היה באיסור דרבנן לית דין צריך בשש דקי"ל כקולא דלישנא בתרא דספק דרבנן הוא וכיון שכן תיקשי ליה דהיאך כתב רבינו דהולד ספק ממזר ואסור בבת ישראל הא כגון דא אפי' ללישנא קמא איסורא מדרבנן הוא דמדאורייתא ספק ממזר מותר לבא בקהל וא"כ הו"ל למינקט כקולא דתרווייהו לישני ותו קשה שהרי כתב הר"ן ז"ל שם דאפשר דהלכה כלישנא בתרא דסוגיא דפ"ק דכתובות אתיא כי ההיא לישנא וכיון שכן ממילא יגדל התימא על רבינו מה ראה על ככה דשבקיה לכלליה לפסוק כלישנא קמא מאחר דסוגיא דפ"ק דכתובות נמי אתיא כותיה גם הרא"ש ז"ל בתשו' כלל פ"ב סימן ח' כתב דאבי העזרי פסק כלישנא בתרא משום דבפ"ב דקדושין לא מייתי אלא האי לישנא יעיין שם וראיתי למוהר"ר י"ט ן' יעיש הובאו דבריו בספר בני אהרן סימן ס"א דע"ג ע"ב שכתב שמה שהכריחו להרא"ש לומר דסוגיא דשמעתין אתיא כלישנא בתרא הוא ממאי דאמרינן מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו ופרכינן פשיט' ומשנינן בדתפס והשתא אי ס"ל כלישנא קמא דהתם דרב מיירי בדיימא מיניה ומעלמא אמאי מפקינן מיניה ה"ז ספק והמע"ה וכתב שלא מצא לו הכרח אחר לומר דסוגיא דע"י אתיא כלישנא בתרא כי אם זה יעויין שם ואחר המחילה לא דק בזה כלל דכפי דבריו לא הו"ל לאבי העזרי לומר משום דבפ"ב דקדושין לא מייתי אלא האי לישנ' ומאי מייתי דקאמר הלא תלמודא לא מייתי כאן שום לישנא והיל"ל משום דסוגיא דפ"ב דקדושין אתיא כותיה אלא כונתו מבוארת למה שהביא סוגיא דידן מימרא דרב ושמואל בארוסה שעיברה כדקאמר דאתמר ארוסה שעיברה כו' דהיינו ודאי כלישנא בתרא דהתם דאלו לישנא קמא מתני לפלוגתייהו בבא על ארוסתו וזה פשוט וכן מבואר בתוס' רי"ד יע"ש ולייישב דעת רבינו נראה לע"ד על פי מ"ש מוהרי"ט ן' יעיש ז"ל שם ליישב דברי הרא"ש בתשובה דמיהדר טובא אליבא דאביי כנראה לכאורה דחש לה אע"ג דמשנה שאינה צריכה כיון דקי"ל בכוליה תלמודא דהלכה כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם וכתב דהיינו דמספ"ל להרא"ש דכיון דהכא לא אמר רבא זה מסברא דנפשיה אלא תלה דינו ממתניתין דילדה תאכל בתרומה שאמר מנא אמינא לה כו' ואביי הקשה לו דמשם אין ראיה דמתני' בדלא דיימא כלל ורבא לא השיב לו וגם התלמוד לא השיב בעדו יש מקום להסתפק דילמא רבא גופיה חזר בו וחש לדאביי להחמיר ואין כאן מחלוקת בין אביי לרבא וכתב עוד שכן נ"ל דעת רבינו שמשון שכתב הרא"ש באותה תשובה דס"ל דאביי ורבא לא פליגי מדהקשה מההיא עובד' דארוס וארוסתו דפ"ק דכתובות דקאמר רב יוסף למאי ניחוש חדא דהא

קא מודה ללישנא קמא דפ' אלמנה לכ"ג דקאמר אביי דאפילו בדלא דיימא מעלמא הולד ספק ממזר ואי אביי ורבא פליגי הכא מאי קו' נימא דרב יוסף אתי כרבא דקי"ל כותיה לגבי אביי אלא משמע דסבירא ליה להרא"ש דאביי ורבא ל"פ א"ד יעיין שם והנה למה שהקשה לדברי הרא"ש דמאי ק"ל נימא דרב יוסף אתי כרבא עד שמכח זה הוכרח לומר דס"ל דרבא חזר והודה לאביי אחר המחילה לא ירד לכונתו ז"ל שכונתו מבוארת להק' מאביי גופיה דקאמר בפ"ק דכתובות א"ל אביי לרב יוסף ובהא כי לא מודה מי מכשר ר"ג כו' משמע שאביי לא הקשה לו לרב יוסף אלא למאי דקאמר ועוד האמר רב יהודה כו' אבל במאי דקאמר חדא דהא קא מודה כו' הודה לו אביי דשפיר קאמר ואמאי הא ללישנא קמא דפרק אלמנה לכ"ג אפילו בדלא דיימא מעלמ' ודיימ' מיניה ס"ל לאביי דהולד ספק ממזר וזה דבר מוכרח שהרי ה"ה כתב דסוגיא דפ"ק דכתובות אתיא כלישנא בתרא ובודאי שכונתו להא דארוסה וארוסתו שכתב רש"י ז"ל דס"ל להרב המגיד מכח קו' הר"ש ז"ל דההיא דרב יוסף אתיא כלישנא בתרא והשתא תיקשי ליה להרב ז"ל דמי הכריחו לה"ה לומר דסוגיא דהתם אתיא כלישנא בתרא אמאי לא נימא דאתיא כלישנ' קמא וכרב' דקי"ל כותיה ובדברי ה"ה ז"ל ליכא למימר דס"ל דאביי ורבא לא פליגי כדעת ר"ש שהרי מבואר מדבריו שם דפליגי אלא ודאי כמ"ש ודו"ק ומ"מ לדעת הרא"ש ז"ל שכתב ליישב ההיא דפרק קמא דכתובות אליבא דלישנ' קמא דהתם מיירי שאמר הארוס שהיה רגיל אצלה תמיד וההיא דבא על ארוסתו מיירי באומר הארוס שלא בא עליה אלא פעם א' יע"ש ק"ל טובא דא"כ אמאי הוצרך אביי לדחוקי ולומר דמתניתין מיירי בשהיו שניהם חבושים בבית האסורים ואמאי ל"ק דעדיפ' מינה דמתני' מיירי בשהיתה רגילה אצלו וצ"ע כעת ואיך שיהיה נקוט מיהא מדברי מוהר"ר יו"ט הנז' דיש לאומר שיאמר דאביי ורבא לא פליגי ואף רבא חזר והודה לדברי אביי ואף שהרב ז"ל יחס סברא הלזו לדעת הר"ש ז"ל ולא כן אנכי עמדי כמ"ש מ"מ לא נפלא' היא ליחס סברא זו לדעת רבינו ז"ל ונמצא א"כ שרבינו ז"ל פסק כלישנ' בתרא ממש ומש"ה כתב דכל דדיימא מיניה ומעלמא הולד ספק ממזר ודו"ק ודע שהתוספות ז"ל שם בד"ה אבל דיימא מיניה כתבו דהא דאמרי דדיימא מיניה ומעלמ' שדינן ליה בתריה פי' דיימא מיניה שבא עליה בודאי ודיימא מעלמא היינו שם רע אבל אי דיימא מיניה בש"ר גרידא אפילו רבא מודה דלא שדינן ליה בתריה והכריחו הדבר ממאי דמייתי ראיה רבא ממתניתין דילדה תאכל בתרומה ואם איתא מאי ראיה מייתי שאני התם דבא עליה וכ"כ הרשב"א והריטב"א ז"ל בחי' אך מדברי התוספות פ"ד דסוטה דכ"ז ע"א ד"ה רוב בעילות נראה דס"ל דללישנ' בתר' אליבא דרבא אפילו בדיימ' מיניה בש"ר גרידא שדינן ליה בתריה כמבואר שם

ובבא עליה ודיימ' מעלמ' אפילו אביי מודה דשדינן ליה בתריה ומלבד שדבריהם ז"ל סותרים למ"ש בפ' אלמנה קשה טובא דמה יענו לקו' דהכא דא"כ מאי מייתי רבא ראיה ממתניתין דילדה תאכל בתרומה שאני התם דבא עליה ודאי דבהא אפילו אביי מודה ואולי דס"ל דרבא בהדרגות הוא דמייתי דכיון דבפנויה דעלמא כל היכא שבא עליה אחר שדינן ליה בתריה אע"ג דלהאי איסור' ולהאי איסור' ממילא איכא למשמע בארוס דכיון דלהאי היתר' ולהאי איסור' שדינן ליה בתריה אף על גב דלא בא עליה ודאי ודו"ק:

הלכה כא

דין תורה שספק ממזר מותר לבא בקהל כו'. זה מבואר פרק עשרה יוחסין דאמרינן דה' קהלי כתיבי חד למשרי ממזר בשתוקי וחד למשרי שתוקי בישראל ולכאורה היה נראה דדוקא גבי ממזר הוא דשרינן ממזר ספק וקהל ספק משום דאיכא בהו יתורא דקהל אבל גבי עמוני ומואבי כיון דלית לן יתורא דקרא אפי' עמוני ספק וקהל ספק אסור ד"ת וכן מוכח מההיא דפרק תפלת השחר דכ"ח דאמרינן בו ביום בא יהודה גר עמוני א"ל מאי אני לבוא בקהל כו' א"ל ר"י וכי עמון ומואב במקומן הם עומדים כבר עלה סנחריב ובלבל כל האומות וכל דפרישׁ מרובא פרישׁ ומה"ט מסיק התם דהתירוהו לבא בקהל הרי משמע דדוקא משום טעמא דכל דפרישׁ מרובא פרישׁ הא לא"ה אי הוה ספק שקול היו נאסרים כולם ולא אמרינן עמוני ודאי הוא דלא יבא הא עמוני ספק יבא כדאמרינן גבי ממזר וכ"כ הרב אליהו רבה דמ"ט ע"ד וע"פ זה הקשה דכיון דתרי קהלי יתירי נינהו מי אמר לך דהנך דיתירי דממזר נינהו דנידרוש להו לענין ממזר אימא דהנך דיתירי דעמוני ומואבי נינהו ונדרוש להו לענין עמוני ומואבי ותי' דשמא קבלה היתה בידם דהנך דיתירי דממזר נינהו ולדרש' דממזר גופיה הוא דאתא יעיין שם והנך רואה כמה מהדוחק בתי' זה ולכן נראה ודאי דאף בעמוני ומואבי וכל הני דרשינן ודאי הך דרשא בקהל ודאי הוא דלא יבא וכן עמוני ודאי הוא דלא יבא והיינו טעמ' דכיון דכת' רחמנ' תרי קהל למשרי קהל ספק ולא ידעינן אהי מינייהו קאי דרשינן ליה אכולהו דהי מנייהו מפקת והיינו נמי משום דדרשי' כולהו קהלי דכתיבי באוריית' בקהל ודאי דומיא דאינך ומאי דנקט בגמרא ממזר בשתוקי לאו משום דדווקא ממזר בשתוקי הוא דשרי אלא משום דמתניתין לא קתני אלא ממזר בשתוקי גרידא נקט תלמודא הכי וא"נ משום דעמוני ומואבי בז"הז ליתיה דכבר בא סנחריב ובלבל כל העולם ומה שהכריח הרב ז"ל מההיא דפרק תפלת השחר דצרכינן לטעמא דכל דפרישׁ נראה דאין ראיה כלל דמשום הכי אצטריכו לטעמא דכל דפרישׁ לענין שיהא מותר לבא בקהל אפילו מדרבנן דאי הוה ביה ספק שקול אע"ג דמן התורה שרי אפילו הכי מדרבנן מיהא אסור דומייא דממזר

ושוב ראיתי להתוספות ז"ל פרק הערל דע"ח שמבואר מדבריהם כמ"ש וזה שכתבו בד"ה מצרי ב' במאי יטהר וז"ל וא"ת ישא שתוקי דהא ר"י אית ליה פרק עשרה יוחסין בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא והבן נמי יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא יע"ש הנה מבואר מדבריהם כמ"ש דקהל דכתיב גבי מצרי דרשינן נמי בקהל ודאי כו' דומיא דממזר וכנראה שאשתמיטתיה מהרב ז"ל מיהו עיקר דבריהם שכתבו דהא ר"י ס"ל בקהל ודאי כו' תמוהים הם בעיני דלמאי הוצרכו לזה הא אפילו בממזר ודאי מותר לבא ואע"ג דר"י ס"ל דקהל גרים לא אקרי קהל הא אמרינן פרק עשרה יוחסין דאפילו ר"י לא קאמר אלא בגר הראוי לבא בקהל אבל בגר עמוני ומואבי דאינן ראוים לבא בקהל מודה וא"כ בפשיטות הי"ל להקשות דישא שתוקית ואפילו אי לא ס"ל לר"י הא דקהל ודאי אפי' הכי גר מצרי מותר לישא אשה ושמא דהוצרכו לזה למ"ש בתר הכי והבן יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי כו' דהיינו משום דדריש רבי יהודה הא דקהל ודאי דתרי קהלי כתיבי ודו"ק:

הגהות הרה"ג יוסף שאול נאטאנזאן - על שער המלך מ"ש ראי' מתוס' יבמות דף ע"ח ד"ה מצרי שני לכאורה אין ראי' דשם מקשה התוס' דישא שתוקית והוא קהל ספק אבל אין ראי' להפך דלמא המצרי הוא ספק דתהי' מותרת הישראלית בו אמנם מצאתי במהדורא בתרא של מהרש"א דביאר להדי' דכיון דהפסוק לא יבא בקהל לך קאי גם אמצרי ודרשינן קהל ודאי ה"ה להיפך דקהל ספק ג"כ יבא ע"ש:

פרק יז

הלכה ב

כל כהן כו' ואם בא עליה דרך זנות אינו לוקה כו'. כתב ה"ה שדעת רבינו דאע"ג דסוגיין דאיתאמרא על ההוא דרב יהודה משמע דבשארה נמי לוקה אבעל ולא קדש מדאמרינן ב' שמות על זו כו' א"ה אימא סיפא כו' ההיא דלא כהלכתא והביאו לזה מ"ש אבייכ"ג באלמנה כו' ומודה רבא בכ"ג באלמנה כו' ואם איתא למה אמרו כ"ג באלמנה לימרי אינך דאף על גב דאלו מחוללות כבר לוקה כו' יע"ש ודברי' תמוהים לעין כל רואה דאיך אפשר לומר דרבא ס"ל דדווקא על כ"ג באלמנה לוקה אבל אשארה לא הרי רבא גופיה הוא דפריך לעיל לרב יהודה ממתני' דקתני אלמנה וגרושה לוקה משום ב' שמות מאי לאו ב' שמות ותו לא והשתא אם איתא דרבא ס"ל דאשארה לא מחייב כמו שהכריח ה"ה ז"ל מדקאמר ומודה רבא בכ"ג באלמנה כו' א"כ מאי פריך הא התם כיון דהו"ל גרושה אינו חייב משום לא יחלל והוא פלא לא ידענ' מאי אידון ביה ואפשר לומר

בדוחק דס"ל לה"ה ז"ל דרבא מגופא דמתניתין לא ק"ל דכיון דבאלמנה שהיא גרושה עסקינן אינו חייב משום לא יחלל אלא דרבא הכי קא פריך דס"ל דב' שמות דקאמר במתניתין ב' מלקיות לבד קאמר ומש"ה ק"ל דא"כ מדקתני במתניתין דבאלמנה וגרושה חייב ב' מלקיות משמע דכ"ג באלמנה אינו לוקה אלא א' דאי לא אמאי קתני מתניתין דאלמנה וגרושה לוקה ב' מלקיות כי היכי דנטעי דבאלמנה לחודה אינו לוקה אלא אחת וטפי הו"ל למתניתין לאשמועינן דבאלמנה לחודה לוקה ב' ובתר הכי לישמועי' דאם היתה אלמנה וגרושה חייבים עליה משום ב' שמות דאיסור גרושה חל על האלמנה דהוי איסור מוסיף ואהא משני דב' שמות דקתני מתניתין לאו למימרא ב' מלקיות גרידא אלא ב' שמות על זה וב' שמות על זה והיא גופה קתני מתניתין דהשתא מתניתין בהך בבא תרתי אשמועינן דכ"ג באלמנה לוקה ב' ואלמנה שהיתה גרושה נמי לוקה ב' דס"ל השתא להתרצן דאפילו בשארה נמי מיחייב בבעל ולא קידש והשתא היינו דפריך שפיר א"ה אימא סיפא גרושה וחלוצה כו' דלפום פשטא דשמעתת' קשה מאי א"ה דקאמר דמשמע דקו' זו לא שייכ' אלא לפום מאי דמתרצינן ב' שמות על זה כו' ובלא"ה ת"ל מסיפ' והכי הו"ל להש"ס למימר ת"ש מסיפ' כדקאמר בדוכתי טובא אכן לפי האמור הנה נכון דמעיקר' לא הוה ק"ל מסיפא משום דס"ל לרבא דדוקא כ"ג באלמנה לוקה בבעל ולא קידש אבל אשארה לא מיחייב אלא בקידש ובעל ואינו חייב אלא אחת ומשו"ה קתני מתניתין שפיר דגרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת אמנם מריש' דמתני' ק"ל כמ"ש והוצרך לשנויי דאשארה נמי מיחייב ב' וב' שמות דקתני ב' שמות על זה כו' ואהא פריך א"ה כו' ודו"ק כי נכון הוא ועוד אפשר ליישב דרבינו ז"ל מפרש להך דמתניתין דקתני אלמנה וגרושה לוקה משום ב' שמות שלא כפרש"י ז"ל שפי' בא על האלמנה שהיא גרושה ובאשה א' משום דק"ל דאי תנא עיקר דינא דאיסור מוסיף אתא לאשמועינן הו"ל לאשמועינן בכלהו דאם היתה אלמנה וגרושה וחללה זונה לוקה ד' כדאשמועינן בבריית' דלעיל ולעיל פרכינן אלא זונה מאי איסור מוסיף איכא ומשנינן הואיל ושם זנות פוסל כ"ש וא"כ כל כי האי הו"ל לתנא לאשמועינן אלא הוא מפרש דמתניתין בתרתי נשי מיירי וקאמר דאם בא על האלמנה ועל הגרושה חייב משום ב' שמות והיינו דפריך רבא שפיר מאי לאו ב' שמות ותו לא כלומר דבאלמנה מיהא ליליקי ב' ועל הגרושה א' וא"כ הול"ל ג' מלקיות ותריץ יתיב דב' שמות על זה קאמר ואהא פריך שפיר א"ה כדרך האמור לעיל וניחא השתא להאי פי' הא דפריך בגמרא וחלוצה דרבנן כו' דקשה דאפילו נימא דחלוצה דאוריית' אפי"ה שפיר קתני מתניתין דאינו חייב אלא אחת משום דאין אח"עא ואין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף וכמו שנתקשו בזה

מוהרימ"ט ז"ל והרב ע"י אכן לפי פי' זה הנה נכון וכמובן וכ"ת אם איתא להאי פי' אם כן מאי אשמועינן מתניתין פשיטא דחייב דהם גופין מוחלקין ושמות מחולקין הן הא לא תיקשי דהא אתא לאשמועינן דלא תימא דאינו חייב אלא אחת משום דהו"ל לאו שבכללות ועיין בהריטב"א ובס' המצות לרבינו האמנם בגירסא דמתניתין דידן בפרק אלו הן הלוקין גרסינן חייבין עליה משום ב' שמות ולפי הך גירסא אין מקום לפי' זה כלל דא"ה חייבין עליהן משום ב' שמות הו"ל למיתני ואולם בתלמודא דידן דמייתי להך מתני' לוקה משום ב' שמות קתני משמע דלא גרסי עליה ודו"ק ודעת ה"ה דכ"ג אפילו אשארה לוקה בבעל ולא קדש ובכ"ה דוקא בקדש ובעל לוקה אבל בעל ולא קדש אינו לוקה יע"ש וק"ל לפי דעתו ז"ל דא"כ היכי קאמר בבריית' דלעיל לא יאמר גרושה בכ"ג ותיתי בק"ו מכ"ה דאנא אמינא השתא לכ"ה אסורה לכ"ג מבעי' למה נאמרה כו' והשתא מאי קו' הא אי מייתינן מק"ו מכ"ה י"ל דאינו לוקה אלא בקדש ובעל דומיא דכ"ה דדיו לבא מ"ה להיות כנדון להכי כתיב גרושה לאשמועינן דאפילו בעל ולא קידש לוקה וליכא למימר דק"ו הכי דכי מייתינן ומה אלמנה שמותרת לכ"ה לגמרי אסורה לכ"ג אפילו בעל גרושה שאסורה לכ"ה בקידש ובעל אינו דין שאסורה לכ"ג אפי' בבעילה וכ"כ הרא"ם ז"ל בס' אמור דאכתי תקשי דאין מזהירין מן הדין וכבר הרא"ם ז"ל נרגש מזה וכתב וז"ל וליכא למימר משום דאין מזהירין מ"ה דאטו מגרע גרע מפני שנעשה כ"ג נתמעט קדושתו שבהדיוטותו נאסרה עליו ובגדולתו תהיה מותרת לו יע"ש והשתא לדעת ה"ה לא ניתן ליאמר תי' זה שהרי בהדיוטותו אינו מוזהר אלא בקדש ובעל דוקא וא"כ כי מייתי' מק"ו לומר דאפי' בבעל ולא קידש לוקה הו"ל אין מזהירין מ"ה ואפשר ליישב דכיון דאפילו בכהן הדיוט דאמרינן דאם בעל ולא קדש אינו לוקה לאו למימרא דמותר לגמרי אלא שאינו לוקה משום לאו דגרושה אבל איסורא מיהו איכא משום לאו דלא תהיה קדשה לדעת רבינו ז"ל א"כ בהא ודאי מזהירין מ"ה כיון דבלא ק"ו איכא איסור' דומה למ"ש ה"ה בפ"א מה' מאכלות אסורות דכל דאיכא לאו הבא מכלל עשה מזהירין מן הדין ע"ש אלא דלא דמי דשאני התם דהוי ממניה ודוק:

הלכה ח

כלל גדול הוא בכל איסורין שאין איסור חל על איסור כו' או שהיה איסור האחד מוסיף כו' או אם הוא כולל כו'. כתב ה"ה ז"ל דין זה דאיסור חל על איסור הוא מחלוקת בגמרא בהרבה מקומות ופסק רבינו דאין איסור חל על איסור אלא באחד מג' דרכים וכן משמע במתניתין ובגמ' בכריתו' עד כאן אמר המחבר יען שורש זה דאין איסור חל על איסור רבו סוגיאות בתלמוד ולא ראיתי לשום אחד מהראשונים נ"נ שקדמוני במה

שיש לעמוד בענין זה על כן אמרתי אעלה על ספר מה שקוצר דעתי דעת הדיוט קלה מגעת וזה החלי בסיעתא דשמיא. הנה דעת ר"ש דאפילו באיסור כולל אין איסור חל על איסור וזה מבואר בבריית' הובאה בהרבה מקומות ובפרק עשרה יוחסין תניא ר"ש אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור ובפרש"י ז"ל דאפילו בנתנבלה ביוה"כ אפי' הכי פטור מאיסור יוה"כ לר"ש משום דכבר היה אסורה עליו מבערב משום אמ"ה כו' והריטב"א ז"ל בחי' תמה עליו דאכתי בשנתנבלה ביוה"כ ופקע מיניה אמ"ה אמאי לא חיילי כי הדדי איסור נבלה ויוה"כ דדכוותא אמרינן ביבמות גבי זר שאכל מליקה כו' וכן תמהו עליו התוס' ז"ל פ"ג דשבועות יע"ש וכתב עוד הריטב"א והראב"ד ז"ל פי' דלעולם קדם איסור נבילה ליוה"כ שאין דנין בענין זו בחתיכה עצמה אלא בחתיכה כיוצא בה והאי גברא משעה שנעשה גדול קודם יוה"כ נתחייב באיסור נבלה ואע"ג דעדיין לא נתנבלה זו הא איכא כמה נבלות בעלמא דמיתסר בהו ולא חל עליו איסור יוה"כ עד עכשיו שהרי לא היה שם יוה"כ בעולם משנעשה גדול עד עכשיו יע"ש וק"ל טובא מסוגיא דשמעתין דאמרינן דאלמנה ונעשית גרושה הו"ל איסור מוסיף דאלמנה מותרת לכ"ה נתגרשה מיגו דאיתוסף כו' ואם איתא הרי איסור גרושה קדים דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בגרושות דעלמ' מדין כ"ה ואיסור אלמנה לא חייל אלא משעה שנעשה כ"ג וכיון שכן הי"ל לומר דאינו חייב אלא משום אלמנה וליכא למימר דמיירי בשמינוהו לכ"ג משעה שהביא ב' שערות דכגון דא הי"ל לפרש ובר מן דין קשה דהיכי קתני בבריית' דאם זנתה ונתחללה אינו חייב אלא אחת הא הו"ל לחייבו משום גרושה וחללה ג"כ דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בגרושות וחללות דעלמ' וכההיא דזר שאכל מליקה ומהתי' על הריטב"א אמאי הוצרך להביא עצות מרחוק לדחות סברת הראב"ד מההיא דפ' ד"א ודפ' ג"ה מסוגיא דשמעתין גופה הי"ל לדחותו וצ"ע ותו קשה לדעת הראב"ד ז"ל מההיא דגרסינן בפרק ג"ה דק"א ע"ב דשגג ועשה מלאכה בשבת ויוה"כ חשיב איסור בת א' וחייב ב' ולדעת הראב"ד הא איסור שבת קדים דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בשבת קודם שיבא שם יוה"כ עליו וכההיא דנבילה ממש וליכא למימר דהתם מיירי בשהביא ב' שערות בשבת והוא יוה"כ דכל כי האי הי"ל ותו דהא ודאי ליתא דמי הגיד לו לרבא דר"י מיירי בהכי אדתקשי ליה עוד כתב הריטב"א ז"ל וז"ל לפיכך יש לפרש האוכל נבלה ביו"ה שהוא פטור מן האחרון שאם נתנבלה מעי"ה פטור מיו"ה וחייב משום נבלה דקדים ואם נתנבלה ביו"ה מעיקרא חייל עליה איסור יו"ה ולא חייל עליה השתא איסור נבלה כו' ורבנן מודו בנתנבלה ביו"ה ופליגי עליה בנתנבלה מעיו"ה כו' עד ובמקצת נוסחאות מדוייקות אשכחן במס' חולין רש"א כו' אינו חייב אלא

אחת פי' אלא מסייעא דפעמים חייב משום נבלה ופעמים חייב משום י"ה כו' ע"ש וק"ל שהרי בנתנבלה בי"ה הו"ל איסור מוסיף דקודם שנתנבלה לא נאסר בי"ה אלא להדיוט אבל לגבוה שרי וכשנתנבלה נאסר לגבוה וכן כתבו התוספות פג"ה דק"א ד"ה מאן דג"ה של נבלה חשיב איסור מוסיף מטעמ' דאיתוסף ביה איסור לגבוה והכי אמרינן בהדיא בכריתות פרק אמרו לו דנותר חשיב איסור מוסיף מה"ט דאיתסר לגבוה ואע"ג דאמרינן בשמעתין דכ"ג הבא על אחותו אלמנה אפילו רבנן מודו דלא חייל איסור קל על איסור חמור אפילו באיסור מוסיף וא"כ ה"נ גבי נבלה אע"ג דאיסור מוסיף הוא לא חייל לרבנן משום דהוי איסור קל על חמור מ"מ אכתי קשה מה שהקשה הריטב"א שם בסמוך וז"ל ואיכא למידק מעיקרא היכי אוקימנא כר"ש דאי משום ההיא דאוכל נבלה בי"ה לא דמי דההיא איסור כולל והא דהכא איסור מוסיף ואע"ג דלית ליה לר"ש איסור כולל אפשר דמודה באיסור מוסיף כו' וכ"ת דקים ליה לתלמודא דלית ליה לר"ש לא איסור כולל ולא איסור מוסיף אלא איסור בת א' כדאיתא פ' ד"א מ"מ הו"ל לפרושי הכי ולא למינקט סתמא ממתני' דהאוכל נבלה דההיא לא מכרעא ואיכא למימר דאי (לא) אתי תלמודא להכריח דהא ר"ש ה"נ דהו"ל לאתויי ההיא דפד"א להוכיח דלי' לי' לר"ש אח"ע כלל אבל לא אתא תלמוד' הכא אלא לומר דהא לאו רבנן היא כו' יע"ש והשתא קשה דלפי מה שפי' הוא ז"ל מאי ק"ל הא מדפטר ר"ש בנתנבלה ביו"ה משום נבלה ע"כ דלית ליה איסור מוסיף ולומר דקו' היא לפי' רש"י והראב"ד ז"ל הא ודאי דחיקא מלתא טובא מאחר שהוא ז"ל כבר דחאם וכתב שהפירוש הנכון כמ"ש (גם מה שתי' הריטב"א ז"ל קשה דמה יענה לסוגייא דפ' דם שחיטה דפריך התם מדר"ש אדר"ש ולא שייכא תי' ז"ל והמעיין בדברי התוספות שם יתיישב) וכן קשה ג"כ על מש"כ התוס' פ' ד"א דל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י דאף על גב דבאיסור מוסיף ס"ל לר"י דחייל איסור קל על חמור באיסור כולל סבירא ליה כו' דלכ"ע לא חייל קל על חמור והקשו וז"ל וא"ת דאמרינן בחולין התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב והיינו קל על חמור באיסור כולל וק"ט שהרי נבלה איסור מוסיף הוא כמ"ש ז"ל בחולין והוא מוכרח מההיא דכריתות ובאיסור מוסיף הרי כתבו ז"ל דלר"ש חייל איסור קל על חמור והיה נראה לומר דהתוס' ז"ל דפד"א פליגי על מה שכתבו בחולין וס"ל דמשום טעמא דנאסר לגבוה לא חשיב איסור מוסיף דסתם בהמה לאו למזבח קאי והאי דכריתות שאני דמיירי בבהמת קדשים ובהכי נתיישבו דברי הריטב"א ז"ל:

האמנם דברי התוס' דזבחים פרק חטאת העוף ד"ע ד"ה יבא איסור נבלה נכונים שכתבו וז"ל תימא למאן דאי' ליה איסור מוסיף למה לי קרא וכ"ת מהכא יליף בעלמא שאני

הכא דאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכן אתי איסור נבלה וחייל עד כאן הנה מבואר בהדייא דס"ל דנבלה הוי איסור מוסיף וכבר ראיתי להרמ"ע מפאנו ז"ל בתשובה סימן ק"ך שכתב דאיסור מוסיף שכתבו לאו דוקא דלא שייך בנבלה אלא איסור כולל יעיין שם ולדעתי דבריהם ז"ל מדוייקים ואדרבא דברי התוס' דיבמו' צ"ע ובהכי ניחא מ"ש וכ"ת שאני חלב דקיל כו' ודבריהם תמוהים דאע"ג דחלב אית ביה קולא דהותר מכללו לא מפני זה יקרא נבלה איסור חמור על איסור קל שהרי בחלב נמי אית ביה חומרא דאיסור כרת הוא ולפחות מיהא שוין הן. והתוספות ז"ל בפרק ד"א כתבו וז"ל ועוד יש חומרא בנבלה שכן מטמאה ואע"ג דיש חומרא בחלב דליכא בנבלה אין לחוש בכך כדאמרינן בג"ה מאי חזית דטומא' הגוף חמורה שכן א"ב כרת דילמא טומאת בשר חמורה שכן אין לה טהרה במקוה כו' ודבריהם סתומים לכאורה במה שהביאו ראיה מפ' ג"ה דהתם אדרבא מאי חזית דטומאת הגוף חמורה כי היכי דלא ליחול איסור טומאת הגוף אטומאת בשר וא"כ ה"נ נימא מאי חזית דאיסור נבלה חמורה דילמא חלב חמור ולא ליחול על איסור חלב וכבר ראיתי להרב בעל חידושי הלכות במהדורא בתרא שהקשה כן האמנם כונתם מבוארת דבפ' ג"ה אליבא דר"י הגלילי קאי התם דלית ליה איסור כולל אפילו בשהאיסורין שוין אלא דוקא באיסור חמור על קל ומש"ה קאמר התם דטומא' הגוף לא חשוב איסור חמור כי היכי דתיחול אטומאת בשר מטעמא דמאי חזית כו' וכיון שכן הו"ל כשוין ומש"ה לא חייל אמנם הכא התוס' ז"ל קיימי אליבא דמאן דס"ל איסור כולל אפי' באיסורין שוין אלא דוקא באיסור קל על חמור הוא דלית ליה ואהא כתבו שפיר דנבלה וחלב לא חשיב קל על חמור מטעמא דמאי חזית כו' וכיון שכן הו"ל כשוין ומש"ה חייל ודוק:

ואולם דברי התוס' ז"ל דזבחים קשים לשמוע שכתבו בפשיטות דאיסור חלב חשיב קל מטעמא דהותר מכללו כיון דאיכ' למימר מאי חזית כו' היכי פסיקא להו הכי אכן כפי מ"ש הנה נכון דק"ל למאן דס"ל איסור מוסיף ואפילו באיסור קל על חמור אליבא דר"י וכמו שאמרו ביבמות למה לי קרא וכ"ת דיליף מהכא אכתי מנ"ל דקל על חמור חייל שאני חלב דהותר מכללו וכיון שכן הוה ליה כשוין אבל בקל על חמור מנא ליה ודוק אך אמנם דברי התוס' בזבחים שם באותה סוגייא קיימי באנפין הפך מה שכתבו שם בדף הקודם ד"ה ור"י וז"ל תימא אפילו נבלה גמורה לא תטמא לר"י דלא חייל אאיסור קדשים כדדריש ר"י בגמרא דנבלת עוף אינו מטמא בגדים כו' מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה כו' ובפ' ג"ה דייקינן מינה דס"ל לר"י דאין איסור חל על איסור הי"ל דדוקא עוף טמא שאין במינו משום בל תאכל נבלה קממעט כו' יע"ש ודבריהם תמוהים בעיני דמאי

קושייא הא אע"ג דבפ' ג"ה מוכחינן דס"ל לר"י דאין אחע"א היינו דוקא בא"חעא גרידא אבל באיסו' מוסיף ה"נ דס"ל לר"י דהא אפילו מאן דלית ליה איסור כולל אית ליה איסור מוסיף וה"נ גבי נבי' אי' מוסיף מגו דאיתוסף איסורא לגבוה ודבריהם סתרי אסוגייא דפרק אמרו לו ולא שייכא תירוץ שכתבנו לעיל דהכא בבהמת קדשים קיימינן וצריך עיון ובעיקר תירוץ שתירץ דלא ממעטינן אלא עוף טמא שאין במינו נבלה ראיתי להרב בעל צאן קדשים שם שהק' וז"ל ודבריהם קשים להולמם דהא עיקר קושיית התוס' לר"ש דס"ל דאין אחע"א אפילו נבלה גמורה על הטמא וא"כ מאי מתרצי בזה הא ע"כ הטע' שאין במינו משום נבלה הוא משום דאין אחע"א כמו שפי' רש"י בחולין ולפ"ז הדק"ל וצ"ע ולע"ד הקו' יש ליישב באופן אח' דר"י ס"ל כמאן דאמ' דבקדשי' איסור חל על איסור אפי' איסור קל על חמור כדאמרי' בכריתות דכ"ג עכ"ל ואני אומר שדבריו קשים להולמם ודברי התוספו' ברורים שהרי טעמא דאין אחע"א לא שייך אלא דווקא גבי אכילה שאם אכל נבלת עוף טמא אינו חייב משום נבלה למאן דסבירא ליה אין איסור חל על איסור וה"נ ודאי דס"ל ז"ל דאם אכל נבלת קדשי' דאינו חייב משום נבלה אע"ג שיש במינו נבלה מטעמא דאין איסור חל על איסור אמנם גבי טומאה לא שייכא כלל לומר שלא יטמא נבלת עוף טמא משום נבלה מטעמא דאין איסור חל על איסור שהרי גבי טומאה בעוף טמא אין כאן משום טומאה אלא משום שהקישן הכתוב איסור טומאה באיסור אכילה כדכתב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה הוא דקאמר ר"י מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה כו' וזה מוכרח דאל"כ אמאי הוצרך ר"י למילף מקרא דנבלה וטרפה כו' דאין נבלת עוף מטמא ות"ל משום דאין אחע"א אלא ודאי כדכתיבנא וא"כ אהא כתבו התו' שפיר דדוקא עוף טמא שאין במינו משום נבלה הוא דממעטינן מטומאה אבל נבלת קדשים כיון שיש במינו ה"נ דמטמא וזה פשוט גם מה שתי' הוא ז"ל דר"י ס"ל כמ"ד דבקדשים אחע"א הא נמי ליתא דעד כאן לא אמרה ר"ש אלא כשהאיסור אחרון ישנו במוקדשין דוקא כגון מעילה וכמ"ש הרמ"ע מפאנו בס"ס קכ"ג ודבריו פשוטים מההיא דפ' ג"ה ועיין בספר לשון למודים למו"ה ה"י הלכות בשר בחלב די"ב וכן מוכח גם כן מההיא דכ"ה דקי"ד ע"א דפריך התם מברייתא דהפיגול והנותר כו' ומשני האי תנא סבר איסור חל על איסור ולא משני שאני קדשים דאיסור ח"ע איסור וה"מ רבי שמעון היא אלא משמע ודאי שלא אמרו כן אלא בשהאיסור אחרון הוא מוקדשין וז"פ:

ודע שמדברי התוס' דפ' ד"א שכתבנו לעיל נר' דס"ל דהא דאמרינן התורה אמרה יבא איסור נבלה כו' אינו אלא אליבא דמאן דס"ל אחע"א באיסור כולל אבל לר"ש דלי' ליה אחע"א כלל אלא באיסור בת א' לית ליה האי דרשא וכן מוכח מפשט לשון רבינו פ"א

מה' מאכלו' אסורות ד"ב ושלא כדעת ה"ה ז"ל שם שכתב דבדין זה אפילו מאן דלית ליה איסור מוסיף מודה מדכתיב וחלב נבלה כו' דגזרת הכתוב היא דאי ס"ל כדע' ה"ה מאי ק"ל הא אע"ג דנבלה הוי קל על חמור ובעלמא לא חייל איסור' דקל על חמור בכולל הכא שאני דגזרת הכתוב היא כדס"ל לר"ש ועיין בתוס' פרק אלו הן הלוקין ד"ט ובפרק קדשי מזבח שכתבו דלוי ס"ל דאיסור נבלה חייל אאיסור טומאה אפילו למאן דלית ליה כולל הכא שאני דגלי קרא דנבלה חל על חלב וה"ה על טומאה הנה מבואר דס"ל הפך ממ"ש בפרק ד"א דגבי נבלה כולי עלמא מודו דגזרת הכתוב הוא גם מ"ש דלוי ס"ל דאיסור נבלה חל על הטומאה צריך עיון שהרי בפרק גיד הנשה סבירא ליה לר"י דאין איסור נבלה חל על הטומאה ומוכחינן מינה דס"ל דאין אחע"א הפך מ"ש ז"ל וא"כ אדמותבינן התם פ' ק"מ לרב ולר"א מברייתא דאכל חצי זית פרה כו' אמאי לא מותבינן ללוי מהך ברייתא ומסייעינן מניה לרב וכבר ראיתי למוהרש"ל ז"ל בספר יש"ש שהקשה כן מההיא דפרק אלו הן הלוקין ומה שתירץ הן דברים דחוקים והרב ח"ה ז"ל כתב עליו דנעלם ממנו דברי התוס' שם דפרק אלו הן הלוקין שכתבו וז"ל אבל ק' איך יצטרף אותו שלם לכזית נבלה והא אין איסור נבלה חל כו' וי"ל דהכא אתיי' כמ"ד אחע"א כו' יע"ש ולא ידעתי האיך נתיישבה דעתו ז"ל בזה שהרי עלי' אנו דנין למאן דס"ל דאיסור נבלה חל על איסור טומאה תקשי ליה מהך ברייתא ושוב ראיתי לה"ה ז"ל פ"ד מה' הנז' הלכה ב' שהקשה כקו' מוהרש"ל ז"ל והניחה בצ"ע ולדידי יש ליישב דברי התוספות ז"ל דודאי למאן דס"ל בעלמא דאח"עא בכולל ובמוסיף ודאי ליתלן למימר דאיסור נבלה חייל על איסור טומאה מדגלי קרא דחייל על חלב דא"ל דדוקא על חלב חייל משום דהו"ל כולל ומוסיף אבל על טומאה דליכא כולל ומוסיף ה"נ דלא חייל אלא מאי דפליגי רב ולוי אינו אלא למאן דלית ליה אחע"א כלל אפי' כולל ומוסיף דרב ס"ל דדוקא גבי חלב גלי קרא אבל על טומאה לא חייל ולוי ס"ל דכי היכי דגלי קרא דחייל אחלב אע"ג דבעלמא לא חייל ה"נ גבי טומאה מש"ה מותבינן מינה לרב מההיא ברייתא דבשלמא ללוי איכא למימר דהך ברייתא ליתליה אחע"א כלל ומש"ה חייל ומש"ה מהך ברייתא דר"י לא תקשי לן ללוי דאיכא למימר דר"י ס"ל דאחע"א בכולל ומוסיף ומש"ה לא ילפינן מדגלי גבי חלב ודוק כי נכון:

מיהו אכתי קשה מההיא דפ' כ"ה שהביא ה"ה ז"ל וז"ל ומתבאר נמי ממשנה פכ"ה במ"ש ריה"ג את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב ואין בהמה וחי' בכלל זה הרי דריה"ג סביר' ליה דאין איסור נבלה חל על הטומאה אע"ג דריה"ג ל"ל א"כ אלא בא"ח על הקל כדאיתא פג"ה (ואם כן אין חל נבלה על חלב וע"כ דגזה"כ הוא ואם כן נימא

דכמו דהתורה אמרה דיחול על חלב כמו כן יחול על טומאה) ולפי מה שכתבתי דנבלה הוי איסור מוסיף כמ"ש תוס' פג"ה ל"ק דא"ל דריה"ג א"כ ל"ל א"מ א"נ ואם כן לא ילפינן מדגלי קרא דנבלה חל על חלב חייל נמי אטומאה דשאני חלב דאיסור מוסיף הוא לגבי' ועוד דהמעיין במשנה פ' כ"ה יראה דלא בא מבואר בדבר דסבירא לר' יוסי הגלילי דאין איסור נבלה חל אטומאה כמ"ש הרב המגיד ז"ל ודוק:

ועל דברי התוס' דפ' ד"א שכתבנו דס"ל דהך דרש' דהתורה אמרה יבא איסור נבלה כו' אינו אלא למאן דס"ל איסור כולל אבל לר"ש לית ליה הך דרש' ק"ט דא"כ בפרק ג"ה דק"ג היכי אמרינן בחד לישנא דר"י ס"ל דאיסור טריפה חייל אאיסור אמ"ה מידי דהוי אחלב כו' ומאי ראיה התם שאני דטריפ' לגבי חלב הוי איסור כולל אבל לגבי אמ"ה דלאו איסור כולל הוא כמ"ש התוס' שם בסוף הדבור מנ"ל דחייל וכן נמי קשה אמאי הוצרך תלמוד' התם לומר ואידך אחלב הוא דחייל דהותר מכללו ואמאי לא קאמר עדיפא מיניה דדווקא אחלב חייל משום דהוי איסור כולל ובשלמא לפי מ"ש התוס' פרק אלו הן הלוקין ופ' ק"מ דהך דרשא דהתורה אמר' כו' אתייא ככ"ע וכמ"ש ה"ה ז"ל א"ל דההו' לישנא דהתם ס"ל לר"י דאין אחע"א אפילו בכולל ומוסיף וכמ"ש התוס' שם בד"ה מסי' דוקא גבי נבלה וחלב גלי קרא ומש"ה קאמר שפיר דכי היכי דגלי קרא בטריפה דאחע"א מה שא"כ הדין בעלמא ה"נ טריפה חייל אאמ"ה אמנם לדעת התוספת דפ' ד"א ליכא למימר הכי דר"י להההוא לישנא לית ליה איסור כולל דאי ס"ל הכי ע"כ לית ליה הך דרשא דהתור' אמרה כמ"ש וצ"ע ותו ק"ל טובא מהא דגרסינן פ"ב דחולין דף ל"ח ע"א דבעי התם מסוכנת מנ"ל דשרייא וקאמר דנפ"ל מהכא דכתיב וחלב נבלה כו' ואמר מר התורה אמרה יבא איסור נבלה כו' יע"ש והשתא אם איתא דלר"ש דלית ליה כולל לית ליה הך דרש' א"כ אכתי תקשי ליה דלר"ש מסוכנת מנ"ל דשרייא ולומר דלר"ש ה"נ דמסוכנת אסירא אין אלו אלא דברי תימא ותו דבהדייא קתני התם אמר רבי שמעון השוחט בלילה כו' הרי דר"ש אית ליה דמותרת וצ"ע ולכן נראה שאף התוס' פ' ד"א ס"ל דבנבלה כ"ע מודו ואפי' ר"ש דגזרת הכתוב היא וכמ"ש בפרק אלו הן הלוקין אלא דק"ל דבשלמא לר"ש כיון דחזינן דס"ל בעלמא דאין אחע"א כלל עכ"ל דס"ל דלא ילפינן מנבלה דגזרת הכתוב היא דוקא בנבלה דר"ש יליף מתרומה דכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת כדאיתא פ' כ"ה אמנם למאן דס"ל דאחע"א באיסור כולל מנ"ל דבקל על חמור לא חייל ולא נילף מנבלה אימא דאפילו בקל על חמור חייל ונילף מנבלה לכל התורה כולה כיון דלא ילפינן מקרא דומתו בו לכל התורה כולה כנ"ל ודוק: אך ק"ל מההיא דגרסינן פ' ג"ה דק"א ע"ב ור"י הגלילי לית ליה איסור כולל והתני'

שבת ויה"כ כו' וכתבו התוס' וז"ל וא"ת ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך ולגמר מיניה וליכא למימר דאדרב' נגמר מתרומה כו' דלחומרא מקשי וילפינן מהכא כו' והשתא קשה דאם איתא דגבי נבלה כ"ע מודו ואפי' ר"ש א"כ תקשי מקמי דליגמר מיניה ולא נילף מתרומה דלחומרא מקשינן כי היכי דפריך דלגמר משבת ועיין בתוס' פרק כ"ה דקי"ג ע"ב ד"ה ושאני כו' יע"ש (שם) ויתיישב ודוק ועיין בתוס' כריתות סוף פרק דם שחיטה דבור המתחיל ומי אית ליה כו' עיין שם תו ק"ל על דברי הריטב"א ז"ל דבנתנבלה ביה"ך הו"ל איסור מוסיף שהרי קודם שנתנבלה לא היה אסור אלא ביום הכפורים לבד הא למחר שרי וכשנתנבלה מגו דאיתוסף ביה איסור לשאר יומי איתוסף נמי ליוה"כ והיה נראה ליישב במ"ש רבינו פ"ד מה' שבועות הלכה יו"ד וז"ל וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה ואכלה כו' אינו חייב אלא אחת כו' והראב"ד ז"ל השיגו דאמאי לא חייל בכולל דבתחילה לא נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע לעול' וכתב מרן ז"ל דאין כאן שיבוש דמה לנו אם נשבע לעולם גבי אותו היום אין כאן תוס' כו' ודבריו ז"ל באו סתומים האמנם בתשובות הרדב"ז ז"ל שנדפסו מחדש בהלכות הנזכר מבואר חילוק זה שכתב וז"ל טעמו של רבינו דלא אמרינן איסור מוסיף אלא היכא שאיסור נוסף על החתיכה בעצמה בזמן שעדיין איסור הראשון עליה כגון חמותו ונעשית אשת איש דמגו דאיתוסף עלי' איסור א"א איתוסף נמי משום חמותו ובזמן המגו עדיין שם חמותו עליה אבל הכא בזמן המגו דהיינו שאר הימים מותר היה לאכול הילכך לא אמרינן ביה מגו לאכלה ביום עצמו אלו דבריו ונאים הדברים למי שאמרן ואם כן ממילא מתרצתא היא לדעת הריטב"א ז"ל דה"נ דכוותא וכמובן:

ויש להבי' ראיה לחילוק זה מההיא דגרסינן ברפ"ג דשבועות דכ"ה מתיב רב המנונא לא אכלתי היום ולא הנחתי תפילין היום הרי זה חייב בשלמא לא אכלתי איתיה בלא אוכל אלא לא הנחתי תפילין מי איתיה בלא אניח והשתא קשה דמאי פריך מי איתיה בלא אניח הא איתיה שפיר כגון שנשבע שלא אניח תפילין בין בחול בין בשבת דמיגו דחייל אשבתות וי"ט חייל נמי על ימי החול והתוס' ז"ל הוקשה להו דלוקמא לברייתא בנשבע שלא הנחתי בשבת דאית' שפיר בלא אניח בשבת ותירצו דלמאי קתני לא הנחתי אי לאו לאשמועינן אע"ג דליתיה בלא אניח דהיינו בנשבע שלא הנחתי תפילין בחול אבל מ"מ אכתי תקשי דאפילו בנשבע בחול איתיה שפיר בלא אניח שנשבע שלא אניח בין בחול בין בשבת אלא משמע דס"ל דכל כה"ג לא חשיב כולל ומוסיף כיון דבזמן המיגו ליתיה לאיסור' קמא כלל ולדעת הראב"ד ז"ל אפשר לומר דס"ל כמ"ש הר"ן ז"ל משם הרמב"ן בסוף פ"ג יעויין שם ודוק ראיתי למו' הרב בספר עץ החיים דף ע"ד שהקשה

לסבר' רבינו ז"ל מהא דפריך בגמ' בנדרים דכ"ז לרב הונא דאמר לא שנו אלא שאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דמיגו דאיתוסף יומא דהיתיר' חייל ופריך דכוותא גבי שבועות כו' שבועה שלא אוכל תאנים שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וכדאמר רבא כו' ומשני ר"ה לית ליה דרבא והשתא לסברת רבינו לוקמה בכה"ג שנשבע שלא יאכל ככר זה היום וחזר ונשבע שבועה שלא אוכלנה דלא חייל לדעת רבינו ומנ"ל דפליג אדרב' וע"ש שהניחה בצ"ע ולע"ד נראה דל"ק כפי מ"ש הר"ן ז"ל שם וז"ל דכוות' גבי שבועות כי אמר שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאני' וענבים לא חיילה שבועה בתריית' על התאנים כלל דלית ליה לר"ה שתחול שבועה על שבועה אפי' בכולל ועדיין אין דעתי נוחה בזה דמ"ש כי היכי דבשבועה ב' אינה חלה על התאנים מפני שכבר נשבע עליהם כך הנזירות אינו חל בכ"ט יום שכבר נזיר בהם לפיכך אני אומר דכי אמרינן כו' ה"ק שלא אוכל אותם כאחת כו' ואמרינן דרב הונא לא ס"ל דרבא דכה"ג ס"ל לר"ה דלא חיילה שבועה ב' כו' יע"ש וא"כ היא גופה מצינן למימר לדעת רבינו ז"ל דמשום הכי לא קאמר בגמרא בכה"ג שנשבע שלא אוכל ככר זה היום וחזר ואמר שלא אוכלנה לעולם משום דנהי דבאותו יום לא חייל מ"מ למחר מיהא חייל שפיר דומיא דתאנים וענבים שכתב הר"ן ז"ל למאן דלית ליה כולל דאתאנים לא חייל ואענבים חייל וא"כ איך קאמר במתניתין דאין שבועה בתוך שבועה הא כי היכי דבשבועה לא חייל על אותו יום דחייל למחר ה"נ גבי נזירות לא חייל אכ"ט יום וכקושית הר"ן ז"ל זה היה נ"ל פשוט ושוב אחר זמן רב זה כמו עשרים שנה שכתבתי זה נדפס ס' לשון למודים למו"ה ה"י וראיתי לו בהלכות שתירץ כן אלא שאחר כך מצאתי למוהרש"ק ז"ל בח"א סימן קצ"ו שנסתפק בכעין נדון זה וכתב דל"ד לנשבע שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ונשבע שאוכל תאנים וענבים דחייל אענבים משום דהתם אפשר לקיים שבועתו תיכף בשעה שנשבע על הענבים אבל בנ"ד שבאותו שעה א"א לקיים שבועתו כלל לא חיילה כלל יע"ש ומדברי מרן הב"י ז"ל נ"ל שחולק עליו ממ"ש בסימן רל"ט וז"ל ומ"ש רבינו ונראה כיון שהטעם שאין הב' חיילא כו' אם אמר שלא אוכל בשר עשרים יום כו' זה דבר פשוט דשבועה ב' חיילא כיון דאית ליה רווחא אבל מ"ש שאסור מכ' יום תימא הוא בעיני דמשמע לי דבכ"ב יום סגי יע"ש והשתא קשה דכיון דלפי דעתי אינו אסור אלא בכ"ב יום איך כתב זה פשוט דשבועה ב' חיילא הא במחלוקת הוא שנוי דלדעת רבינו ז"ל לא חיילא כיון שבעשרים יום אין כאן תוספת וכמ"ש בכ"מ ולדעת הראב"ד חייל ואיך כתב נ"ל דבכ"ב יום סגי דמשמע דליכא מאן דפליג ואם נאמר דס"ל למרן ז"ל דאף לדעת רבינו אע"ג דבאותו יום לא חייל שבועה ב' חייל' שפיר אשאר ימים א"ל דמש"כ

זה דבר פשוט דהשבוע' ב' חיילא היינו לשיהא אסור בכ"ב יום אבל אה"נ דאעשרים יום לא חיילא שבועה ב' ודלא כמוהרש"ק ז"ל כנ"ל ועיין בספר משפטי שמואל סי' קי"א שנראה שאשתמיט מיניה דברי הר"ן הללו ועיין במוהרדב"ז ח"א סי' רע"ח ובמוהר"א ששון סי' קצ"ו ומן האמור בזה תשובה מוצאת למה שראיתי למוהר"ם ן' חביב בקונטריס כפות תמרים דל"ג שהקשה לדעת הפוסקים דשבועה חיילא בכולל אפילו בביטול מצוה בשב וא"ת מההיא דגרסינן פ"ק דנזיר ר"ש נמי הכתיב מיין ושכר יזיר ההוא מ"ל לאסור יין מצוה כיין הרשות ומאי היא כו' אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשת' וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חיילא אשבועה ורבנן נמי הא מ"ל לאסור יין מצוה כיין רשות א"כ כו' והשתא ק' דמאי פריך ורבנן כו' הא כיון דס"ל לרבנן דר"ש בעלמא דאיסור חל על איסור בכולל לא פריך קרא דמיגו דחל איין דרשות חל נמי איין דמצוה אכן לפי מ"ש י"ל דאיצטריך קרא אפי' בנשבע שבועה שאשתה היום וחזר ואמר הריני נזיר דלא מיקרי כולל כיון דבזמן המיגו ליתא לאיסור' קמא והכי מדוקדקים דברי רבינו זלה"ה נזירות הו"א יע"ש האמנם אכתי קשה לדעת הראב"ד ז"ל דס"ל בכה"ג אמרינן מיגו וחייל ולכן נראה לע"ד דלק"מ משום דבפ' ג' מינין דף פ"ד פריך בגמרא ויין יותר מכללו ק"ו מטומאה ומה טומאה כו' יין שאינו סותר אינו דין שיותר מכללו ומשני אמר קרא מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות יע"ש וא"כ שפיר אצטריך קרא גבי נזיר משום דאי לאו קרא אע"ג דבעלמא קיי"ל דחייל בכולל הו"א דנזיר קיל מק"ו דטומאה והיינו דפריך בגמ' ורבנן הא מיבעי ליה כו' כנ"ל נכון ומ"מ לדאתאן ליישב דברי הריטב"א נראה שהריטב"א לא ס"ל כחילוק זה שכתבנו בזה ממ"ש בשמעתין לקמן סמוך ונראה גבי כ"ג שבא על אחותו אלמנה בתי' הב' דחשיב איסור מוסיף מטעמא דלמחר תהא אסורה לכ"ג שיתמנה אחריו של זה וכיון שאיתוסף בה איסור' לעלמא איתוסף נמי להאי כו' יע"ש הרי דאע"ג דבזמן המיגו ליתי' לאיסור' קמא אפי' הכי חשיב לה איסור מוסיף ואם כן הדק"ל וצ"ע תו ק"ל בדברי הריטב"א ז"ל דאיך אפשר לומר דבנתנבלה בי"ה לא חייל איסור נבלה איה"כ ואפי' רבנן מודו הלא בי"ה אינו חייב אלא בככותבת ונבלה לר"ש דאית ליה כ"ש למכות אפי' בכ"ש מחייב ולרבנן בכזית מיהא מחייב ואם כן מכי אכיל כזית הרי נתחייב בנבלה ומבואר הוא דאפי' ר"ש דס"ל כ"ש למכות בי"ה מודה דבעי בככותבת וכמו שנראה מדברי הי"מ שכתב לעיל דבי"ה ביתובי דעתא תליא מילתא ובהדי' אמרינן בפ"ג דשבועות דאע"ג דנשבע שלא לאכול נבלות אין שבועה חלה עלה משום דמושבע מה"ס ואין אחע"א במפרש חצי שיעור כ"ע מודו דשבועה חלה עליו וא"כ מכ"ש בשאר איסורין דודאי איסור חל על איסור בכה"ג וליכ' למימר דהריטב"א

ס"ל כחד תי' שכתבו התוס' דלר"י דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה אין שבועה חל' עליו שהרי מבואר מדבריהם שלא כתבו כן אלא גבי שבועה ולענין קרבן משום דבעינן שישנו בלאו והן ובנשבע שיאכל חצי שיעור מנבלה ודאי לא חייל אבל לענין מלקות דלא בעינן לאו והן מודו התוס' דבנשבע שלא יאכל חצי שיעור נבלה שבועה חלה עליו ולא אמרינן אין אחע"א כיון דבאיסור הראשון אין כאן לאו או עשה אלא איסור גרידא ועיין במה שכתב המש"ל פ"ד מהלכות שבועות ה"א ובמה שכתבו התוס' ז"ל פג"ה דק"ב ע"ב ד"ה שאין ע"ש ותו דאכתי תיקשי לר"ל דס"ל דחצי שיעור דרבנן א"כ תיקשי ליה ברייתי' הלזו דפטר ר"ש בנתנבלה בי"ה ואי ס"ל דלר"ל ברייתא מתוקמ' בנתנבלה בעי"ה דוקא זה ודאי דוחק כי על כל אלה דבריו ז"ל צ"ע: כתבו התוס' ז"ל פ' ד"א דאיסור מוסיף חייל לר"י אפילו קל על חמור והביאו ראיה לזה מפרק אמרו לו גבי אם זקן נשאה כו' דס"ל לר"י דאיסור כרת חייל על חייבי מיתת ב"ד יע"ש ובהכי ניחא לי מאי דהוה ק"ל על רבינו ז"ל שהשמיט בה' א"ב הא דאמרינן בשמעתין כ"ג הבא על אחותו אלמנה אינו חייב משום אלמנה ובין לא"ד קמא ובין לא"ד בתרא אפי"ה רבנן דר"ש מודו בהא משום דאין איסור קל חל על חמור אכן כפי דברי התוס' הללו ניחא שפיר דאע"ג דאמרינן הכא דלרבנן דר"ש מודו דקל על חמור לא חייל לא קי"ל כותיה אלא כר"י דנימוקו עמו דס"ל דבאיסור מוסיף אפי' קל על חמור חייל וכמו שפסק בפ"ד מה' שגגות ה"ב יע"ש והא דשמעתין איסור מוסיף הוא כמ"ש התוס' ודוק מצינו לרש"י ז"ל כלל מחודש שכתב בפג"ה דק"א ע"ב דאיסור מוסיף מיקרי אע"ג דלא ניתוסף ביה שום איסור מחדש אלא שנתחדש בו חיוב מיתה שכ"כ שם דשבת לגבי יו"ה איסור מוסיף הוא דאיתוסף ביה מיתת ב"ד וצ"ע ממ"ש רש"י בפרק ד"א דל"ד ע"א ד"ה מעיקרא דזר ששמש בשבת לא מקרי מוסיף כיון שלא ניתוסף בו איסור בחתיכה זו עצמה ולפי מ"ש בג"ה הרי שבת איסור מוסיף הוא דמעיקרא משום זרות לא היה חייב אלא מיתה בי"ש וכי אתי שבת ניתוסף בו מיתת ב"ד ואמאי אינו חייב שתים לר"י דהא ר"י אית ליה איסור מוסיף כמ"ש שם סמוך ונראה ואולי נאמר דר"י כר"ש ס"ל דזר ששמש חייב מיתת ב"ד כדאית' בהנשרפין ויותר נראה לומר דאיסור מוסיף שכתב רש"י ל"ד אלא איסור חמור קאמר דס"ל לר"י הגלילי דבאיסור חמור אחע"א ודוק: כתבו התוס' פרק ד"א דל"ב ע"ב ד"ה איסור כולל משם ר"י דלההוא לישנא דקאמר התם דר"י ס"ל איסור כולל ס"ל דא"א ונעשית חמותו לא חשיב איסור כולל אע"ג דאיתסר בשאר קרובות כיון שאינם משם א' יע"ש וזה כלל גדול דכל שאינן משם א' לא אמרינן כולל ומבואר שם פד"א דההיא לישנא מסקנ' דגמרא היא התם ועיין בהרב ח"ה ז"ל וי"ל לכאורה מההיא דפג"ה דפרכינן

ור"י הגלילי לית ליה איסור כולל והתניא י"ה ושבת כו' וכתבו התו' שם משם ר"י גופיה דהשתא ס"ד דלאו איסור בת אחת היא אלא חשיב שבת קדים משום דקביעא וקיימא יע"ש הרי די"ה חשיב ליה איסור כולל מטעמא דמיגו שנאסר באכילה נאסר במלאכ' אע"ג דאינן משם א' אמנם אחר ההתבוננות הא ודאי לאו מילתא היא דמעולם לא כתבו התוס' כן אלא אליבא דר"י דס"ל דא"ח ונעשית חמותו נדון כזיקה ראשונה אמנם לרבנן דר"י דס"ל התם דנדון בחמור' ע"כ דס"ל דא"א ונעשית חמותו חשיב איסור כולל דאל"כ אמאי חייב משום חמותו הא אין אחע"א כלל וקי"ל הלכה כרבנן כמ"ש הרע"ב והרמב"ם בפיה"מ ובפ' מה' סנהדרין וא"נ משום הכי קאמר התם בג"ה די"ה לגבי שבת חשיב איסור כולל לר"י הגלילי דר"י הגלילי ס"ל כרבנן דר"י ואין להקשות מהא דפרק ג"ה למ"ש הריב"ש דלא שייך כולל אלא כשהפעולה אחת אבל אם נשבע שלא יאכל מצה ושלא ילבש בגדי משי לא חשיב כולל כיון שהן ב' פעולות שהרי י"ה חשיב ליה הכא איסור כולל אע"ג דאכילה ומלאכה ב' פעולות דהמעיין בדברי הריב"ש שם יראה שלא כ"כ אלא דוקא גבי שבוע' ומטעמא דכיון שהן ב' פעולות חשיב כאלו פרט שבועה אכל א' וא' משא"כ בשאר איסורים דעלמא ודוק ועל פי האמור יש לי מן הקושי על מ"ש הרב ל"מ ז"ל בפ"ב מה' אלו הלכה ז' ליישב השגת הראב"ד ז"ל שהשיג על רבינו במ"ש דהבא על בת בתו מנשואתו חייב ב' והשיג עליו דאלו ה"ב אינן אלא לקוברו בין רשעים גמורים ותמה עליו למה לא הוקשה לו כן בהבא על אמו שכתב שם רבינו שחייב ב' ותי' דסובר הראב"ד שאם נשא אשה ואח"כ בא על בתה אינו חייב אלא משום אשה ובתה לבד כו' וא"כ לא משכחת לה דחייב ב' אלא בשאנס אשה וילדה בת ונאסרה משום בתו ואח"כ נשא האנוס' ונאסר' משום בתו ומשום בת אשתו והשתא ודאי אינו חייב ב' חטאות משום דאין אחע"א דהשתא אין האיסור בבת אחת כו' יעוין שם וק"ט שהרי איסור כולל הוא כשנשא האנוסה מיגו דאיתסר בשאר קרובות נאסר נמי בבתו משום בת אשתו דומיא דא"א ונעשה חמותו ממש ואע"ג דאינן משם א' חשיב איסור כולל לדידן דקי"ל כרבנן דר"י וצ"ע: כתב מוהרימ"ט לקמן בשמעתין גבי הא דאמרי' חזר ובא עליה עשאה חללה דכי אמרינן דאין איסור חע"א היינו דוקא לחייבו ב' משום אלמנה ומשום אחותו אבל אם התרו בו משום אלמנה ולא משום אחותו או שהיה שוגג באחותו ומזיד באלמנה פשיט' דחייב דמשום שהיא אחותו לא גרעא מאלמנה דעלמא א"ד ז"ל ואני אומר מאי דפשיטא ליה להרב ז"ל טובא לדידי צריכה רבה ודבריו ז"ל הפך דברי התוס' פ' ד"א ד"ה חמותו כו' וז"ל וליכא למימר דמשמע ליה נידון בחמותו ולא חל כלל איסור ואם לא התרו בו משום חמותו אלא משום א"א פטור כו' והשתא אם איתא לדברי הרב ז"ל

דהיכא דהתרו בו משום אלמנה אע"ג דאין אחע"א חייב א"כ מאי האי דכתבו דמשמע ליה למקשה כו' והיכי מצינן למימר דמשמע ליה למקש' הכי דא"כ תקשי ליה לדידיה אפי' נימא דר"י לית ליה איסור מוסיף מ"מ כל היכא שהתרו בו משום א"א חייב לכ"ע דומיא דזונה ונעשית חללה דאע"ג דלא הוי איסור כולל ומוסיף אפ"ה אם התרו בו משום אלמנה חייב לדעת הרב ז"ל ומאי האי דקאמר ותו חמותו ונעשית א"א איסור מוסיף הוא הא אע"ג דלא הוי איסור מוסיף תיקשי ליה גם בפ' הנשרפין דף פ"א ד"ה לידון כו' כתבו וז"ל לענין קרבן קא פריך א"נ אם התרו בו משום א"א ולא משום חמותו יע"ש והשתא ק"ל דאי משום ה"ט קא פריך אמאי הוצרך רב אדא ב"א לומר דלידון נמי אאיסור א"א דהא א"ר אבהו כו' הא אפי' לית ליה לר"י איסור מוסיף אפי' הכי ק' גם הריטב"א ז"ל בשיטה כ"י למס' יבמות כתב אהא דאמרינן א"ל בתרי קטלי קטלת ליה וז"ל הוי יודע דאפי' מאן דאית ליה איסור מוסיף אהני לן שאם לא התרו בו משום חמו' והתרו בו משום א"א נדון משום א"א והא דקתני נדון בחמותו כגון שהתרו בו משום חמותו או משום ב' עכ"ל הרי מבואר דדוק' למאן דאית ליה איסור מוסיף אהני לן שאם התרו בו כו' אבל למאן דלית ליה אחע"א וא"נ היכא דליכא לא א"מ ולא א"כ לא מהני התרו בו גם רש"י ז"ל פ' כ"ה דקי"ד ע"א ד"ה ומר כתב וז"ל ומאן דאמר אינו לוקה אאכילה דאם לא התרו בו משום חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה דלא אתיא איסור בב"ח וחייל אחלב ע"כ הנה מבואר בהדיא שלא כדברי מוהרימ"ט זכרונו לברכה ודבריו צריך עיון: כתבו התוס' פד"א דל"ג ע"ב דאיסור כולל בקל על חמור לא חייל ומשמע מדבריהם דלכ"ע לא חייל ממה שהק' שם מהא דר"מ דלקמן וכ"כ בשבועות פ"ג דכ"ד ע"ב ד"ה מיגו דשבועה שלא אוכל תמרים וחלב אע"ג דבקל על חמור לא חייל חלב קיל הואיל והותר מכללו יע"ש ולפי דבריהם יש לדון בדבר חדש דמי שנשבע שלא יאכל חמץ ושאר פירות לא חייל בכולל משום דהוי קל על חמור וצ"ע דבתוספתא הביאוה התוס' שם ד"ה אלא התם דשבועה חל על פיגול בכולל לרבנן אע"ג דהוי קל על חמור דפיגול במיתה וכעת צ"ע יע"ש ומבואר מדבריהם שם דר"י בעל התוס' נמי הכי ס"ל וק"ל ממ"ש בפ' ג"ה דק"א ד"ה ואיסור כולל לית ליה שכתבו שם משם ר"י דהשתא ס"ד דלאו איסור בת אחת היא אלא חשיב שבת קדים משום דקביעה וקיימא והשתא קשה דא"כ היכי הוה ניחא ליה למקשה במלתא דר"י גופיה דהא לו יהי דס"ל לר"י הגלילי בעלמא איסור כולל הא בקל על חמור לכ"ע לא חייל ומאי משני איפוך הא אכתי תקשי ליה מילתיה דר"ע דהיכ' חייל איסור כולל בקל על חמור דיה"ך לגבי שבת קל על חמור הוא דזה זדונו בכרת וזה במיתת ב"ד ויש ליישב דודאי למאי דהוה ס"ד דשבת לגבי יוה"כ חשיב שבת

קדים ודאי דהוה ס"ל דאיסור כולל חייל בקל על חמור כדנפ"ל מקרא דיוה"ך הוא אמנם לפי מאי דמסיק דשבת ויה"כ חשיב איסור בת אחת א"כ מקרא די"ה הוא ליכא למילף מידי דהתם שאני דהוי בת אחת ולעולם דבכולל קל על חמור לא חייל וההיא דפרק ד"א דפריך והאמר ר"י הבערה ללאו יצאת אתא לפום מסקנא דג"ה ודוק:

גרסינן בפ' כ"ה דקי"ג אמר שמואל גדי לרבות את החלב כו' וסבר שמואל אחע"א והאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת אבע"א בעלמא קסבר איסור חע"א ושאני התם דמיעט רחמנא ומתו בו כי יחללוהו ואב"ע בעלמא אין אחע"א ושאני הכא דרבי רחמנא גדי כו' והנה רבינו ז"ל נראה שפוסק כאבע"א קמא שהרי בפ' ז' מה' תרומות פסק להא דשמואל אע"ג דבעלמא קי"ל דאחע"א באיסור כולל וה"נ איסור כולל הוא כמבואר אלא משמע דס"ל דשאני הכא דגלי קרא והנה מסוגיא זו מבואר דהא דאמרינן כהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה ה"ד בשנטמא התרומה ואח"כ הגוף דאז שייך טעמא דאין אחע"א אבל אם נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר לכ"ע חייב מיתה דאיסור מיתה קדים וליכא טעמ' דאין איסור חע"א כלל דהכי אמרינן בהדיא פנ"ה דקאמר גבי קדשים דלר' יוסי הגלילי דאמר טמא שאכל את הטמא פטור מטעמא דאין אחע"א מודה הוא דאם נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר דחייב משום דאיסור כרת קדים וכן כתבו התוס' שם ד"ה בנטמא דלפי האמת בנטמא הגוף ואח"כ נטמא התרומה חייב וכתבו שכן משמע בפ' כ"ה וכ"כ בפ' הנשרפין ד"ה פרט יע"ש והיינו ודאי מדאקשינן וסבר שמואל אחע"א והאמר שמואל כו' ואם איתא דאפי' בנטמא הגוף תחילה קא פטר שמואל מאי פריך הא התם ע"כ לא משום טעמ' דאין אחע"א הוא שהרי אפי' בנטמא הגוף תחילה דלא שייך ה"ט קא פטר אלא ודאי דבנטמא הגוף תחילה ס"ל לתלמודא דחייב ועל פי האמור הנה מקום ליישב מה שהקשה הרב לח"מ ז"ל פי"ט מה' סנהדרין על מה שפסק רבינו ז"ל שם דזר שאכל תרומה בין טמאה בין טהורה חייב מיתה והק' דכיון דבזר לא ידעינן דחייב מיתה אלא מדכתיב ומתו בו כי יחללוהו וסמיך ליה וכל זר לא יאכל קודש כדאיתא פרק הנשרפין א"כ כיון דבכהן עצמו דעיקר קרא כתיב ביה אם אכל תרומה טמאה אינו לוקה ואם כן זר דיליף מיניה היכי נימ' דאפי' תרומה טמאה חייב הרי דיו לבא מן הדין להיות כנדון ואף שיש לומר דס"ל לרבינו דדוקא גבי כהן כיון שהוא מותר בתרומה הוא דאמרי' דפטור משום דאוקי טומא' בהדי טומאה והוה ליה כתרומה טהורה דהוא מותר בה אבל בזר דלעולם אסור בתרומה א"כ כשהוא טמא והיא טמאה דהוי קודש לגבי' חייב מ"מ אין זה מספיק לחייב מיתה מסברא זו כיון שאין לו

ראייה ברורה את"ד יע"ש האמנם לפי האמור יציבא מילתא ואין כאן קו' כלל דמשום הכי כתב רבינו ז"ל זר שאכל תרומה טמאה חייב משום דכיון דאיסור זרות קדים איסור מיתה לא פקע מיניה והוה ליה דומיא דכהן טמא ממש דבנטמא הגוף תחילה חייב כמ"ש ודוק אלא שמדברי רבינו שסתם וכתב בה' תרומות דכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה ולא חילק בין נטמא הגוף תחילה משמע דס"ל דבכל ענין פטר קרא וההיא דפכ"ה אפשר לומר דלפום ס"ד דהוה ס"ל דטעמא דשמואל משום דס"ל דאין אחע"א ה"נ ס"ל דבנטמא הגוף תחילה חייב דלא שייך טעמא דאין איסור חע"א כלל אמנם למאי דמשני דבעלמא ס"ל דאחע"א ושאני הכי דגלי קרא אית לן למימר דאפי' בנטמא הגוף תחילה פטר קרא ולא משום דאין אחע"א כיון דבעלמא קי"ל דאחע"א בא"כ וכיוצא וא"כ הכא גזרת הכתוב היא דכל שהתרומה טמאה אינו חייב וא"כ מה"ט נמי אפי' נטמא הגוף תחילה פטור ולזה נראה שכונו התוס' פג"ה שכתבו וכן משמע בפ' כ"ה ולפי האמור לעיל הרי מבואר הוא להדיא ומאי משמע שכתבו אלא משום דאיכא לדחויי כמ"ש וא"כ מעתה קו' הלח"ם הדרא לדוכתא ולכן נרא' דטעמו של רבינו כמ"ש הוא ז"ל ומה שהק' דאין זה מספיק לחייב מיתה בסברא כזו יראה לע"ד דהכריחו לרבינו כן מהא דתנן בתרומות ופסקה רבינו פ"ו מה' תרומות דזר שאכל תרומה טמאה משלם קרן וחומש ובפרק כלל גדול אמרינן רבא אמר מיתה במקום כרת עומדת וחומש במקום קרבן וקי"ל כרבא ואם איתא דזר שאכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה ואפי' מלקות אין בו דומייא דכהן טמא א"כ היכי קאמר רבא דחומש במקום קרבן הרי מצינו דחייב חומש אפי' במקום דליכא מיתה דאי חומש במקום קרבן קאי היכי מחייב אלאו הא אמרינן בפרק כלל גדול דשבועת ביטוי דחייב עליה קרבן חידוש הוא דבכל התורה לא אשכחן לאו דמייתי עליה קרבן והכא מייתי ועיין בהרב פ"ד בדרך מצותיך ד"ע ע"ג ודוק עוד כתב הלח"ם שם וז"ל גם מ"ש בהלכות תרומות שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה אין זה במשמע דברי הגמ' דשם לא אמרו אלא שאינו במיתה משום שנאמר גבי מיתה חילול אבל מלקות מיהא איכא אלו דבריו יע"ש ולדעתי לק"מ וכנראה דאישתמיט מיניה סוגייא דפרק כ"ה שכתבנו דמשם בארה דאפי' מלקות אין בו דאם איתא מאי פריך בגמ' וסבר שמואל אחע"א והאמר שמואל כו' הא מדלא קא פטר שמואל אלא ממיתה אבל מלקות מיהא מחייב אדרבא מוכח מינה דס"ל דאחע"א דאי אין אחע"א אפי' מלקות לא לחייב שהרי כהן טהור שאכל תרומה טמאה אינו אלא בעשה וכיון דאיסור הגוף לא חייל האיסור טומא' עצמה אפי' לאו אין בו וכ"נ כי משני ואבע"א בעלמא קסבר שמואל אין איסור חע"א ושאני בו"ח דרבי רחמנא גדי איך אפשר לומר הכי דאם איתא אפי'

מלקות נמי לא לחייב אלא ודאי משמע דס"ל לתלמודא דשאינו במיתה דקאמר שמואל לאו בדוקא ואפי' מלקות אין בו וזה פשוט:

כתב רבינו פ"ג מה' מאכ"א וז"ל תלש אמ"ה ונטרפה בנטילתו חייב ב' משום אמ"ה ומשום טרפה שהרי ב' האיסורים כו' והק' הפר"ח חי"ד סי' ס"ב סק"א וז"ל וק"ט בדבריו חדא שהרי הרב פוסק כמ"ד איסור חע"א באיסור מוסיף וכמ"ש בפי"ז מה' איסורי ביאה ואמ"ה איסור מוסיף מקרי שמעיקרא לא נאסר לב"נ ועכשיו נתוסף בו איסור לב"נ וא"כ למה כתב הרב ונטרפה בנטילתו דמשמע שאם היה טריפה מקודם לא אתי אמ"ה וחייל אאיסור טריפה ועוד שהרי כתב אח"כ שהתולש חלב מן החי לוקה שנים אלמא אתי איסור אבר מן החי וחייל כו' יעיין שם והנה קושיא הא' שהקשה הרב היא קו' ראויה אליו וכבר התוס' ז"ל פ' ג"ה דק"ג ד"ה מ"ס הקשו קו' זו לר"י דקאמר התם מ"ס בהמה בחייה לאברים עומדת דמשמע דאי לאו לאברים עומדת דאיסור טריפה קדים לא אתי איסור אמ"ה וחייל ובפ"ג דשבועות ס"ל לר"י איסור כולל וכ"ש איסור מוסיף ותי' דאע"ג דפי' התם מתניתין בכולל לדידיה לא ס"ל הכי יע"ש אכן לדברי רבינו ז"ל צ"ע דכיון דהוא ז"ל פסק בעלמא דאח

הלכה י

חזרה להיות גרושה כו' נתוסף בה כו'. הנה בפ' הע"י דע"ז ע"ב אמרינן אמר רבא מנא הא מילתא דאמור רבנן אין חללה אלא מאיסורי כהונה דתניא לא יאמר גרושה בכ"ג ותיתי בק"ו מכהן הדיוט כו' למה נאמרה אלא כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כו' ופרש"י בד"ה כשם וז"ל ללמדך שאם זונה וחללה וגרושה היא לוקה עליה אף משום גרושה כו' הנה הריטב"א ז"ל פי' פירוש אחר וז"ל פי' שחייב על גרושה לחודה אע"פ שאינה זונה דהא פלגא קרא ואשה גרושה מאישה לא יקחו ללמד שילקה עליה בפ"ע וה"ה על חללה או זונה בפ"ע הא לא"ה הו"א דאינו חייב עד שיהו כולן בה כו' אבל ליכא לפרושי כדפרש"י דקרא אתא לחלקן ולחייבן על כולן דאם כן תפשוט מהכא דאחע"א בא"מ מיהא ותקשי לכולהו תנאי דפליגי בהא ונימא להו קרא למאי אתא כו' יע"ש ולע"ד נראה דאין כאן מקום קו' כלל לפרש"י ז"ל דאי' למימר דמאן דלית ליה איסור מוסיף איצטריך קרא לחייבו על כולן היכא דהוו איסור בת אחת כגון בכהן שהביא ב' שערות אחר שנתגרשה ונתחללה וכמ"ש תוספי הרא"ש לקמן בההיא דר"א ועיין במוהרימ"ט וא"כ איכא למימר דאפי' מאן דלית לי' בעלמא איסור מוסיף הכא שאני דגלי קרא ולא ילפינן מינה לעלמא דאיסור כהונה שאני ואע"ג דכ"ג שבא על אחותו אלמנה אמרינן לעיל דאינו חייב משום אלמנה דאין אחע"א התם שאני דהוה איסור

קל דכהונה על איסור חמור דאחותו אבל באיסורי כהונה גופייהו מודו כ"ע דחייל ולא ילפינן מיניה לעלמא ואדרבא לפי הריטב"א ז"ל דקרא אצטריך לחייב על גרושה לחודה דהו"א דאינו חייב עד שיהיו כולן בה ק"ל דתקשי ליה דהניחא לרבי יאשיה דאמר כל מקום שנאמר ו' להוסיף הוא בא אבל לר' יונתן דס"ל ו' לחלק ל"ל קרא והיאך הוה ס"ד דאינו חייב עד שיהיו כולן בה וקי"ל בעלמ' הלכתא כר"י כמ"ש ז"ל וצ"ע אך אי קשיא לפרש"י ז"ל הא קשיא דלרבנן דס"ל בעלמא אחע"א באיסור מוסיף קרא למאי אצטריך וכי תימא דמינה ילפינן שאני כהנים דריבה בהן מצות יתירות וכמו שהקשה מוהרימ"ט ז"ל וכתב דע"כ לומר דאתא לחלק אפילו שלא כסדרן אלא דזה תימה דא"כ ברייתא דלעיל דבעי כסדרן לא אתיא כרבנן יע"ש והיה אפשר לומר דרבנן דס"ל בעלמא אחע"א באיסור מוסיף אצטריך קרא לכדתניא בתורת כהנים פ"ב וז"ל יאמר אלמנה כו' מה ת"ל גרושה שאלו נאמר אלמנה ולא גרושה הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנה חולין גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט יהא זרעו ממנה ממזר ת"ל גרושה ולא יחלל ע"כ ולפ"ז צ"ל דהך ברייתא דתלמודא דידן ס"ל בעלמ' דאין אחע"א אפילו בא"מ ומש"ה איצטריך הכא קרא להכי. האמנם הנראה ודאי דהך ברייתא דתורת כהנים אתיא אליב' דר"ע דס"ל בעלמא דיש ממזר מחייבי לאוין ומשו"ה איצטריך ליה קרא דגרושה דלא נימא דזרעו ממנה ממזר כשאר חייבי לאוין אמנם לרבנן דר"ע דס"ל בעלמ' דאין ממזר מחייבי לאוין א"כ קשה למאי אצטריך ומהיכא תיסק אדעתין דזרעו ממנה ממזר ולכן הנראה עיקר כמ"ש מוהר"י מ"ט דלרבנן ע"כ קרא אצטריך לחלק אפילו שלא כסדרן ובריייתא דלעיל ע"כ דלא אתי' כרבנן ובהכי ניחא לי לשון רש"י ז"ל שכתב לעיל ד"ה והרי אלמנה לכ"ג כו' וכן זונה מביאת פסולין שבא עליה כ"ה נקראת חללה ללקות עליה משום חללה כו' והוא תימה דהא אין אחע"א והיאך לוקה עליה משם חללה אחר שנעשית זונה וליכ' למימר דמיירי בכהן שהביא ב' שערות אחר שנתחללה כמ"ש תוספי הרא"ש בההיא דרב אשי דמי הכניסו בתגר זה לרש"י ז"ל וכבר מהר"י בירב בשיטה כ"י נתקשה בזה וכתב שאינו לשון רש"י אכן כפי מ"ש הנה נכון דרש"י ז"ל אליבא דהלכתא קאי דקיימא לן בעלמ' כרבנן דאחע"א באיסור מוסיף ואם כן ע"כ קרא אתא לחלק אפילו שלא כסדרן ובריית' דבעי כסדרן אתא דלא כהלכת' וההיא דרב אשי נמי דלקמן מתוקמ' כפשטא ולא צרכינן לאוקמ' בכהן שהביא ב' שערות כמ"ש הרא"ש ובהכי ניחא נמי דברי ריו"ו שהביא מוהר"י בירב ז"ל שכתב דכהן הבא על אחותו לוקה ב' משום זונה ומשום חללה דסבירא ליה כדעת רש"י שכתבנו ועיין בתוספת זבחים דמ"ב:

הלכה יא

מי שנתאלמנה מאנשים הרבה אין לוקין עליה אלא אחת על כל ביאה כו'. ברייתי' פרק עשרה יוחסין דף ע"ז ת"ר אלמנה אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת ופרכינן עלה האי אלמנה ה"ד אי לימא שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון כו' אמאי אינו חייב אלא אחת הרי גופין מוחלקין והרי שמות מוחלקין כו' לא צריכי שבא על אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון וכתבו התוספות שם בד"ה הרי גופין וז"ל נראה דבכדי נקט שמות מוחלקין שהרי בא על ג' נשים נידות כו' חייב על כל אחת כו' וראיתי למוהרימ"ט ז"ל שם שהקשה דשאני התם דדרשי' בכריתות ואל אשה לחייב על כל אשה בפני עצמה וכ"ת נילף מיניה חייב כריתות שאני יע"ש מה שתי' ולי נראה דלק"מ דברישׁ פרק ב' דכריתות אמרינן דהבא על חמש שפחות חרופות בהעלם אחת חייב על כל אחת ונפ"ל מקרא דכתיב והיא שפחה הרי אע"ג דשפחה חרופה לאו מחייבי כריתות היא אמרינן גופין מוחלקין וא"כ ילפינן מינה שפיר עוד הקשה משם תוספי הרא"ש מהא דאמרינן פרק ג"ה דק"ב במ"ה ובשר מן הטריפה לרשב"ל חייב ב' לר"י אינו חייב אלא א' אמ"ה ובשר מן הטריפה לדברי הכל חייב ב' ומוקי לה התם רב יוסף הא דקאמר חייב ב' בשני בהמות וא"כ רישא נמי דקאמר במ"ה וטריפה ע"כ בב' בהמות מיירי ואפי"ה אמרינן דלר"י אינו חייב אלא אחת ומוהרימ"ט ז"ל כתב דלק"מ דהתם לא מקרי גופין מוחלקין הואיל ויכול לאוכל בבת אחת אבל הכא בעילות מוחלקין לגמרי א"ד יע"ש ואין תי' זה מעלה ארוכה לדעת תוספות רי"ד ז"ל שכתבו בשמעתין ונ"ל דגם בבהמה נמי אמרינן גופין מוחלקין בב"ח דמה לי רבע ה' בהמות מה לי בא על ה' נדות וכן אם אכל אבר מ"ה מה' בהמות או שתולש חלב מה' בהמות ואכל כו' חייב על כל א' כו' יע"ש הרי בהדיא גבי אכילה נמי אע"ג דיכול לאוכלן בבת אחת סבירא ליה דאמרינן גופין מוחלקין והנה מהך חלוקה דבשר מן החי ובשר מן הטריפה דקאמר לר"י דאין חייב אלא אחת הי' אפשר לומר דל"ק דמיירי באוכל כזית מטריפה שנשחטה משו"ה אינו חייב אלא א' דדוקא בב"ח אמרינן גופין מוחלקין כמ"ש תוספת רי"ד בהדייא אלא דאכתי קשה מרישׁ' דקתני אמ"ה ובשר מ"ה לר"י חייב ב' לר"ל אינו חייב אלא אחת והשת' קשה כיון דבב"ח גופין מוחלקין הן אפילו לר"ל חייב שנים וליכ' למימר דפלוגת' דרישׁ' מיירי בבהמה א' וסיפא דקאמר לדברי הכל חייב ב' מיירי בב' בהמות והא כדאית' והא כדאית' דהא לית' דאכתי סיפא דקאמר אמ"ה ובשר מן הטריפה לד"ה חייב ב' כיון דמיירי בב' בהמות מאי איריא טריפה דהו"ל לאוין מוחלקין אפי' אמ"ה חייב ב' כיון דגופין מוחלקין וכבר אפשר לומר דסיפ' נמי מיירי באוכל כזית מטרפה שנשחט' דלא חשיב גופין מוחלקין

אלא דמ"מ זה דוחק דא"כ ריש' לא הוי דומיא דסיפא ולכן נראה שאף תוספת רי"ד לא כתבו כן אלא דוקא כשאכלן בזא"ז דומיא דבעילות אבל אם אכלן בבת אחת אע"ג דגופין מוחלקין הן אינו חייב אלא א' וההיא דג"ה מיירי כשאכל בבת אחת אלא דמ"מ כל כי האי הי"ל לפרש וכפי מה שאכתוב לקמן יש ליישב דבריו וראיתי להתוספת פרק ד' מיתות דנ"ד ע"ב ד"ה הנרבע לזכר שכתב וז"ל אע"ג דגופין מוחלקין לא מיחייב לר"י אלא אחת וגבי ה' נידות כו' דמחייב משום דדרשינן ואשה לחלק כו' ע"ש והנראה שדבריהם סותרים למ"ש בשמעתין וס"ל דדוקא נקט תלמוד' הכא גופין מוחלקין ושמות מוחלקין אבל גופין מוחלקין גרידא לא מהני אלא דוקא גבי ה' נידות דגלי קרא ומה שהוכיחו בשמעתין ממאי דלא משני שבא על שלש אלמנות של אדם א' לא מכרעא להו מילתא ועיין בהרב ח"ה ז"ל האמנם לדברי התוספות דשמעתין ק"ט דמה יענו להההיא דפרק ד' מיתות וכבר היה אפשר לומר דהתוס' דשמעתין ס"ל דלא אמרינן גופין מוחלקין אלא דוק' גבי בני אדם דחשיבי דומיי' דחמש נדות אבל בהמה לא חשיב' ושלא כדעת תוספות רי"ד ואול' לדעת תוספות רי"ד ז"ל דס"ל דאף בבהמה אמרינן גופין מוחלקין לא ידעתי מה יענה להההיא דפרק ד' מיתות ובר מן דין דברי התוספות דפרק ד' מיתות ק"ט דהן לו יהי דהתוספות דהתם פליגי אמ"ש בשמעתין דגופין מוחלקין ושמות מוחלקין בדוק' נקט מ"מ הא מיהא כל דאיכא גופין מוחלקין ושמות מוחלקין אמרינן בשמעתין דחייב על כל אחד ואחד וא"כ בנרבע לזכר ולבהמה נמי אין לך גופין מוחלקין ושמות מוחלקין גדול מזה מכל שכן דאלמנת ראובן ואלמנת שמעון וא"כ אמאי אינו חייב אלא אחת ולכן נראה דהתוספת ז"ל ודאי ס"ל דהא דשמעתין פליגא אהא דרבי אבהו דס"ל דאפילו בגופין מוחלקין ושמות מוחלקין אינו חייב אלא אחת אלא דהוה ק"ל מההיא דחמש נדות דמתני' היא בהדייא פרק אמרו לו ואהא כתבו דס"ל לר' אבהו דשאני התם משום דגלי קרא ובהכי נתיישבו דברי התוספת רי"ד ז"ל שכתבנו שלא כ"כ התוספות רי"ד אלא לפום סוגיי' דשמעתין אבל ההיא דרבי אבהו ודאי פליג' וקיימ"ל כסתמא דש"ס דידן ובהכי יש ליישב ג"כ ההיא דפרק ג"ה דהתם רב יוסף הוא דקאמר הכי ואיכא למימר דרב יוסף ס"ל כרבי אבהו אמנם אנן לא קיי"ל כותייהו אלא כסתמא דתלמודא דשמעתין דפריך בפשיטות הרי גופין מוחלקין כו' ואי קשיא לך דלפום סוגיא דשמעתין קשה ההיא דפריך פרק ג"ה מדר"ל לר"ל י"ל דלפום מאי דמוקי לה התם לחד לישנא דבבהמה אחת פליגי ודכ"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ובמיתי איסור אמ"ה חייל אאיסור טריפה קא מפלגי איכא לאוקמי' ההיא דקאמר ד"ה חייב ב' בבהמה אחד וכגון שתלש ממנה אבר ונטרפה דלכ"ע חייב דהו"ל איסור בבת אחת ודוק ועל פי האמור מקום אתנו

ליישב דברי רבינו ז"ל שכתב בפ"ה מהלכות שגגות דין ג' הבא על עריות הרבה בהעלם אחד כו' מכאן אתה למד שזה שאמרו חכמים הבא על הזכר והביא זכר עליו בהעלם א' חייב חטאת א' במד"א כשהיה אותו זכר עצמו אבל אם היה זכר אחר כו' חייב על כל גוף וגוף וה"ה בבא על הבהמה כו' וק"ט שהרי נרבע לזכר ולבהמה דגופין מוחלקין נינהו ואפ"ה קאמר ר"א דלר"י אינו חייב אלא אחת וא"כ מינה נשמע לדידן בבא על הבהמה והביא בהמה עליו וכבר ראיתי מי שתמה עליו כן עיין בס' לחם יהודה ואולם כפי מ"ש יש ליישב שהרמב"ם ז"ל דחה להההיא דר' אבהו מכח סתמא דש"ס דשמעתין וסבירא ליה דשמות מוחלקין דקאמר במתני' בכדי נסבה וכמו שהוכיחו התוס' ז"ל בשמעתין כנ"ל ודוק ועיין בהרב מש"ל ז"ל פ"ו מה' הנזכ' ה"ב שהביא משם תוספו' ריי"ד דגם בבהמה אמרינן גופים מוחלקין ותמה עליהם וז"ל וק"ל מהשוחט ה' זבחים בחוץ שאינו חייב אלא אחת יע"ש ויש ליישב דהתם כיון שהחיוב לא בא לו אלא בגמר שחיטה אם כן לא חשיבי גופין מוחלקין דלא אמרו אלא בב"ח דוקא כשהם חיים ועיין במ"ש עוד הרב הנזכר פ"א מהלכות אלו ועיין מ"ש פ"ט מהלכות כלאים ה' י"א:

הלכה יג

מ"ע על כ"ג שישא נערה כו' בבתוליה ולא בוגרת כו'. כתב ה"ה ז"ל שם במשנה ופסק כת"ק ובדין הסמוך כתב רבינו נבעלה שלא כדרכה ה"ז כנבעלה כדרכה וכתב ה"ה שם דמבואר דרב אמר הכי יע"ש וק"ט דשם בגמ' אמרי' במאי קמפלגי ר"מ סבר בתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא ור"א ור"ש סברי בתולה שלימה משמע בתוליה ואפילו מקצת בתולים בבתוליה בין כדרכה בין שלא כדרכה ואמרינן תו אמר רב נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה ואותבינן עליו מברייתא ומשנינן הא מני ר"מ ורב דאמר כר"א כו' וא"כ מאחר שרבי' ז"ל פסק כר"מ דלא ישא את בוגרת איך פסק דנבעלה שלא כדרכה פסולה והוה ליה תרתי דסתרין ואף דבסמוך שם אמרינן רב ור"י דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואלו הכא אמרינן דרב דאמר כר"א כבר כתבו התוס' שם דלא סבר כר"א דהא רב ס"ל דלא ישא את הבוגרת אלא ה"ק דרב דאמר כר"א וליה לא ס"ל יע"ש והרמב"ן ז"ל בחידושיו דחה דברי תוס' הללו דלישנ' דגמר' משמע השת' דרב כר"א ס"ל וכתב דההי' דבוגרת ומוכת עץ לא ישא הו"א אם נשא נשוי קמ"ל ונקט בוגרת לר"מ ואם כן ר"י קאמר לה יע"ש ולדעת רבינו לא יתכן שום אח' מהתי' הללו והרשב"א ז"ל בחידושיו אההיא דבוגרת ומוכת עץ לא ישא כתב וז"ל ק"ל אינהו דאמרי כמאן דהא במוכת עץ כ"ע לא פליגי דאסירא וי"ל דס"ל כתנא דלעיל דקתני נבעלה למי שאינו איש אעפ"י

שבסקילה כשרה כו' ואכתי ק"ל דהא מוכת עץ סתם מתני' היא כו' ומיהו בבוגרת לא ק"ל דלאו סתם גמור הוא להקשות מינה לר"י דהא מחלוקת ר"א ור"ש בצדו וכל כי האי לאו סתם גמור כו' א"ד ז"ל ומתוך דבריו מבואר דסבירא ליה דאם נשא נשוי ואפי"ה לכתחילה מיהא לא ישא מדרבנן דאי הוה ס"ל כת"ק דאמר לא ישא את הבוגרת ואסירא מדאורייתא מקרא דבבתוליה אפי' אם נשא מוציא כיון דאסורא מדאורייתא וזה שלא כדעת התוספו' והרמב"ן שכתבנו דס"ל דרב ור"י אתו כת"ק דר"א דבוגרת ומוכת עץ אסורא מדאורייתא ואפי"ה אם נשא נשוי מטעמא דסופה להיות בוגרת ולפי דברי הרשב"א אין מקום לקו' התוס' ואולם לדעת רבינו לא יתכן לומר דס"ל כדעת הרשב"א שהרי ממה שכתב בבתוליה ולא בוגרת מבואר דמדאוריית' קאמר וכת"ק דר"א ובר מן דין ק"ל לדברי הרשב"א ז"ל דס"ל דבוגרת ומ"ע לא ישא היינו מדרבנן דא"כ מאי האי דפריך התם לרב דאמר אנוסת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי ומוציא בגט והא רב ור"י דאמרי תרוייהו בוגרת ומ"ע לא ישא ואם נשא נשוי אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו ה"נ סופה להיות בעולה תחתיו ומאי קוש' בוגרת כיון דאין איסור אלא מדרבנן מש"ה לכתחילה לא ישא ואם נשא נשוי משא"כ בעילה עצמו כיון דאסירא מן התורה מוציא בגט וליכא למימ' דמש"ה קאמ' בגמ' קשיא ולא תיובת' דעיקר קושי' מעיקר' ליתא ודקארי לה מאי קארי לה וליכא למימר דס"ל להרשב"א ז"ל כדעת ר"ת שכתבו התוס' ז"ל פרק אלו נערות דבעול' עצמו אין איסורו אלא מדרבנן שהרי לפי שיטה זו ע"כ לומר דמאי דפריך בשמעתין לרב דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה מברייתא דקתני ולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג ה"ד אלימא כדרכה מאי אריא משום אלמנה תיפוק ליה משום בעולה הכי פריך דכיון דנבעלה שלא כדרכה אסורה מן התורה א"כ פשיטא דבעולת עצמו ג"כ שלא כדרכה אסור' מדרבנן וא"כ מאי אריא משום אלמנה ת"ל משום בעולה ושפיר ממעט' מקרא דולו תהיה לאשה אף שאין איסורו כי אם מדרבנן דומי' דחלוצה דנקט הברייתא אבל אי אמרינן דשלא כדרכה אין בה איסור תורה ניחא דפשיטא דבעולת עצמו לא אסרו חכמים בשלא כדרכה וכמו שביאר כל זה באורך הרב מש"ל בפי"ח הלכ' ב' וכן ראיתי בשיטה מקובצת כ"י למס' סנהדרין פ' כ"ג דף י"ח וז"ל ועוד אומר ר"ת ז"ל דבעולת עצמו דרבנן היא ומדקדק מדאמרינן אנוסת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי כו' ואין זה דיוק דהכי אמרינן התם בוגרת ומ"ע לא ישא וא"נ נשוי והנהו ע"כ דאורייתא כדדריש התם מקרא ועוד דפרכינן התם מאי אריי' משום אלמנה ומאי קו' והלא בעולת עצמו דרבנן ור"ת ז"ל הגיה בספרו והו"ל כחלוצה דאפקועה רבנן א"ד יע"ש ומ"מ לדברי הרשב"א ז"ל לא יתכן לומר כן ממה שראיתי לרשב"א ז"ל שם אההיא דפריך

מאי אירייא משום אלמנה ת"ל משום בעולה הקשה וז"ל ק"ל דמידי הוא טעמא אלא לרב והא רב אשי לקמן קאמר דלרב אנוסת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי ויש לו' דרבה הוא מאריה דהאי קושיא ס"ל כרב הונא דאמר משמיה דרב אם נשא נשוי ומוציא בגט וד"ת אסור לקיימה ואינו מחוור דכי אמרינן מוציא' בגט לאו מדאורייתא אלא מדרבנן דאי מדאוריי' אפילו נשא אינו פטור מקנס כו' ואי ס"ל כדעת ר"ת אפי' נימא דמוציאה בגט מדרבנן קאמר פריך שפיר דכיון דמדרבנן אינו יכול לקיימה ממעטינן שפיר מקרא דולו תהיה לאשה דומיא דחלוצה אלא מבואר דס"ל דבעולת עצמו מדאורייתא וכיון שכן ק' טובא דמאי פריך מבוגרת וצ"ע ודאתאן עלה ליישב דעת רבינו ז"ל היה נראה לע"ד לומר דרבינו ז"ל הוקשה לו קו' התוס' הלזו ולא ניחא ליה בתי' ז"ל דפשט' דלישנ' משמע דכר"א ס"ל כמ"ש הרמב"ן גם תי' הרמב"ן ז"ל דחיקא מילתא טובא ותירוץ הרשב"א ז"ל יש בו מן הקושי כמ"ש ומה גם לדעת רבינו ז"ל דס"ל דבעולת עצמו דאורייתא כי על כן הוכרח לומר דהא דאמרינן בגמ' דלר"מ דס"ל דלא ישא את הבוגרת ס"ל דשלא כדרכה כשרה לכהונה ור"א ס"ל דנבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה היינו משום דאכתי לא שמיע ליה לתלמודא ההיא מימרא דרב דבוגרת ומ"ע לא ישא ואם נשא נשוי אלא הוה ס"ל דמוציא בגט כמימרא דר"ה משמיה דרב באנוסת עצמו אבל לפום מאי דמייתי רב אשי בתר הכי מימרא דרב איכא למימר דנבעלה שלא כדרכה לכ"ע פסולה ואפי' לר"מ והיינו טעמא דלפי מ"ש רש"י ד"ה בבתוליה דלר"מ לא מצינן למדרש בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה כדדרשינן אליבא דר"א משום דכיון דבתוליה ממעט בוגרת כ"ש בעולה שלא כדרכה אבל לר"א דאתרבאי בוגרת להתירו אצטריך למיסר שלא כדרכה יע"ש ואם כן איכא למימר דלפום מאי דס"ל השתא דבוגרת אפילו נשא מוציא מש"ה ע"כ לומר דבבתוליה אתא להכשיר שלא כדרכ' דאי למיסר מק"ו דבוגרת נפקא אמנם למאי דס"ל לרב דבוגרת אם נשא נשוי איכא למימר דלר"מ נמי שלא כדרכה פסולה דאצטריך בבתוליה למעוטי אפילו נשא דאי מק"ו דבוגרת הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ומעתה הנהו תרי מימרי דרב כפשטה מתפרשי ואי קשיא לך דאם כן לפום קושטא דמילתא תקשי לרב ברייתא דולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג דאוקימנא לה בשלא כדרכה ולא אשכחנא לה פתרי אלא לאוקמוה אליבא דר"מ ורב דאמר כר"א ואי ס"ל לרב דלר"מ נמי שכתב פסולה ההיא בריית' מני הא לא תקשי לך שהרי לדעת רבינו ס"ל דעל בעולה שלא כדרכה אינו משלם קנס כמ"ש בה' נערה בתולה ע"כ ברייתא זו ליכא לאוקמי בשלא כדרכה וכבר הראשונים ז"ל תמהו על סברתו ז"ל מסוגייא הלזו וכנודע והרב המאירי ז"ל הובאו דבריו בשיטה מקו' למוהר"ב

פרק א"נ ד"מ הכריח כדעת רבינו מסוגיא דהתם וכתב דההיא ברייתא דפרט לאלמנה לכ"ג לפום סוגיא דפרק א"נ בבעולה כדרכה היא שנויה וה"ה שהיה יכול ליגע בה מטעם בעולה אלא שתפס אחת מהן וכל הסוגיא שנויה שם דרך משא ומתן וזאת הסוגייא עיקר א"ד יע"ש ויש סעד עוד לדעת רבינו ז"ל מסוגייא דפרק אלו נערות ד"ל עלה ההיא דאמרינן א"ב בעולה לכ"ג ופירשה רש"י ז"ל כשנבעלה מאחר שלא כדרכה וכבר הרב מש"ל פי"ח מה' אלו ה"ב יחס פי' זה לדעת רבינו והתו' ז"ל הוקשה להם לפי' זה דא"כ הו"ל לתלמודא למיפרך דלר"מ דאמר נבעלה שלא כדרכה כשרה מאי איכא למי' ומכח זה דחו פירש"י ז"ל אכן לפי מ"ש הנה נכון דסוגיא דהתם אתיא לפום קושטא דשמיע לן הא דרב דמהשתא לכ"ע פסולה כנ"ל נכון ואולם דברי ה"ה ז"ל מנגדי' למ"ש בדין נבעל' שלא כדרכ' מימר' דרב ופלוגתא דתנאי היא בסוגייא ולפי מ"ש דעת רבינו דלפי המסקנא מימרא דרב אליבא דכ"ע הוא ושוב אחר זמן בא לידי ס' יש"ש למס' יבמות וראיתי שם שתמה על דברי רבינו כמ"ש ומ"ש נ"ל נכון ודוק ועל מ"ש רבינו נבעלה שלא כדרכה ה"ז כנבעלה כדרכה נבעלה לבהמה ה"ז מותרת יש לדקדק קצת דמסתמיות דבריו משמע דאפילו נבעלה לבהמה כדרכה מותרת מדלא פי' והוא תימה דכיון דמוכת עץ פסולה לכהונה מי גרע ממוכת עץ הן אמת דבפרק הבע"י איתא הכי בברייתא נבעלה למי שאינו איש אף ע"פ שבסקילה כשרה לכהונה וכבר הרשב"א שם בחי' כתב וז"ל נ"ל דאפילו כדרכה קאמר דאינה אלא כמוכת עץ וכאידך תנא דפ"ק דנדה דס"ל דמוכת עץ כשרה לכהונה ע"ש אכן לדברי רבי' ז"ל קשה וצ"ע עוד ראיתי להרשב"א שם שהקשה אההיא דאמרינן התם מעשה בריבה אחת שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כפרי מאחריה והכשירה ר' לכהונה וז"ל ק"ל דהכא משמע דדוקא משום דרבעה כלב ולר' מ"ש כלב אפי' אדם נמי דהא איהו הוא דקאמר פ"ק דקדושין בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה וצ"ע עכ"ל ולא זכיתי להבין קו' ז"ל דבעולה לכ"ג שאני דממעטינן בעולה שלא כדרכה מקרא דבבתוליה כדאיתא התם בהדיא ומהיותר תימה שהרשב"א ז"ל לעיל סמוך ונר' כתב דטעמא דר"ש דלא ממעט לה משו' בעולה אלא משום דריבה הכתוב בבתוליה הוא משום דס"ל כר' דאין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה א"ד יע"ש ודבריו צ"ע וראיתי להר"ב מש"ל בדין שלפנינו עלה ונסתפק אם בעולה זו שאסר הכתוב אי ה"ד כשנבעלה והוציא דם דאין לה בתולים אבל אם בא עליה בהטייה ועדיין בתולותיה קיימין מהו כיון דאיסור דבעולה מקרא דבבתוליה נפקא אם כן כל שיש לה בתולים אף שנבעלה שריא לכהן מדין בעולה ונשא ונתן הרבה בס' זה ובסוף דבריו זו הלכה העלה שמדברי התוספ' פרק בן סורר דע"ג

שדחו פי' רש"י שפי' דבאונס אינו חייב קנס כי אם על השרת בתולים מדקי"ל דאם בא עליה שלא כדרכה אינו חייב קנס יע"ש יש להוכיח דלדידן דקי"ל דאפי' שלא כדרכה חשיבה בעולה פשיטא דאין הדבר תלוי בהשרת בתולים את"ד ואנכי הרוא' לא ידעתי למה זה הוצרך הרב להביא ראיה מדברי התוספות דמסוגייא דפרק הבע"י מבואר הוא כן מדפרכינן התם לרב דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה מברייתא דקתני ולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג האי אלמנה ה"ד אילימא כדרכה מאי אריא משום אלמנה ת"ל משום בעולה אלא לאו בשלא כדרכה כו' והשתא אם איתא דאם בא עליה בהטייה שרייא לכ"ג אמאי לא מוקי לה בשנבעלה בהטייה אלא מבואר דדין בעולה אינו תלוי בהשרת בתולים ולא היה לו להרב להביא ראי' מדברי התוספות מאחר שרש"י חולק וס"ל דנבעלה שלא כדרכה אע"ג דאין בו השרת בתולים יש לה קנס משום דחשיבה ביאה דמשכבי אשה כתיב וביאה זו היינו רבותיה בלא השרת בתולים משא"כ כדרכה דלא חשיבה ביאה אלא בהשרת בתולים כדרך גבר בעלמה וכמ"ש הר"ן ליישב דעת רש"י הובא דבריו בשיטה מקובצת למסכת כתובות ד"מ יע"ש וא"כ דכוותא נמי איכא למימר גבי בעולה לכ"ג דאע"ג דבנבעלה שלא כדרכה פסולה אפי"ה בכדרכה בעינן השרת בתולים אכן ההיא דפרק הבע"י שכתבנו הוא ראיה שאין עליה תשובה אליב' דכ"ע וזה פשוט ועוד אני מביא ראיה לדין זה ממ"ש הרא"ש פ"ק דכתובות וז"ל קטן שבא על הגדולה רב אמר עשאה לה מוכת עץ ושמואל אמר אין מוכת עץ בביאה ובשלא השיר בתוליה מיירי דאלו השיר בתוליה לא עדיפה ממ"ע והלכתא כשמואל ושרייא לכ"ג מדקבעה תלמודא למילתייהו אמתני' דהכא אלמא לענין דינא אתשיל והלכתא כשמואל בדיני כו' יע"ש וכונתו מבוארת דק"ל כיון דקי"ל הלכה כרב באיסורי ובעולה לכ"ג מידי דאיסור' הוא ואם כן היכי אמרינן דהלכה כשמואל ושרייא לכ"ג ואהא תריץ יתיב דכיון דקבע לפלוגתייהו גבי כתובה דמידי דממונא הוא ולענין דינא אתשיל קי"ל כותיה גבי איסור' ג"כ והשתא אי ס"ל דכל שלא השיר בתוליה שרייא לכ"ג אם כן מאי אריא קטן הבא על הגדולה אפילו גדול נמי כל שלא השיר בתוליה מישרא שרי ומאי הלכה כשמואל דקאמר הא הלכה זו לכ"ע היא גבי כ"ג דבעי' השרת בתולים אלא מבואר דס"ל שדין בעולה לכ"ג אינו תלוי בהשרת בתולים ודוק עוד כתב הרב הנזכר ונראה שאף דעת רש"י ז"ל דאית ליה דגבי קנס אינו משלם קנס אלא בהשרת בתולים לאו למימר דבעי' השרת בתולים ממש אלא דבעינן ביאה הראויה להשרת בתולים ולאפוקי נשיקה אבל לעולם דעל הכנסת עטרה חייב קנס אף בלא השרת בתולים וראיה לזה מההיא דאמרינן פרק א"נ דל"ב אמר עולא ל"ק כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת ואימ'

אידי ואידי באחותו נערה ומתני' דעדות דלוקה מיירי בלא השרת בתולים דאינו חייב קנס כו' יע"ש ולדעתי נראה שאין זו ראיה כלל שהרי לדעת רבינו דס"ל דעל ביאה שלא כדרכה אינו חייב קנס וכבר הרב ז"ל ייחס סברא הלזו לדעת רש"י כמ"ש בפרק י"ח מה' אלו דין א' יע"ש א"כ אכתי תקשי אמאי לא מוקי למתני' בבא עליה שלא כדרכה דאינו חייב קנס אלא ודאי מהא ליכא למשמע מינה דעדיפ' מינה משני ודוק עוד כתב הרב הנזכר וז"ל אך את זו אדרש ההיא דאמרינן פ"ב דחגיגה שאלו לבן זומא בתולה שעיברה מהו לכ"ג מי חיישי' לדשמואל או דילמא דשמואל לא שכיח והשיב להם דשמואל לא שכיח מוכח דאם היה שכיח דשמואל הוה שריה לכ"ג אף שנבעלה בעילה גמורה כל שלא היה שם השרת בתולים והנך רואה כמה רחקו דברי בן זומא ממ"ש דלדידיה אפילו בגמר ביאה שריא לכהן ולדידן אפי' בהכנסת עטרה אסורה לכ"ג כו' יעויין שם ובאמת שהדבר מתמיה לפי מה שהוכחנו מסוגי' דפרק הבע"י דאפי' בלא השרת בתולים חשיב בעולה ואסיר' דנמצ' אם כן סוגיאות חלוקות עד שמכח זה היה נראה לי דסוגי' דהתם אפכא היא מתפרשת והכי פירש מי חיישינן לדשמואל כלומר אי שכיח הא דשמואל חיישינן שמא נבעלה בהטיי' ואסיר' לכ"ג דחשיב' בעולה א"ד דשמואל לא שכיח וע"כ לא נבעלה אלא באמבטי עיברה ושריא לכ"ג והשיב להם בן זומא דשמואל לא שכיח למיחש לה ולאוסרה לכ"ג אלא חיישינן שמא באמבטי עיברה האמנם מדברי התוס' שם מבואר דס"ל דחיישי' לדשמואל דאמרינן התם היינו להתיר' לכ"ג ממ"ש שם וז"ל פי' רש"י שהיא אומרת בתולה אני ואי שכיח דשמואל מהימנ' וקשה להר"י דהא פ"ק דכתובות תנן היתה מעוברת מה טיבו של עובר זה מאיש פ' וכהן הוא כו' ר"י אומר לא מפיה אנו חיים כו' והכא משמע דקבעי אליב' דכ"ע ושמא כאן שאף היא בכלל האיסור כדכתיב כי יקח איש אשה קרי ביה כי יקיח נאמנת כו' הנה מבואר דאי חיישינן לדשמואל שריא לכ"ג וזה הפך סוגי' דפרק הבע"י דמבואר משם דכל שנבעלה אפי' בלא השרת בתולי' אסורה לכ"ג מדלא מוקי לה בהכי ואין לומר דס"ל להתוס' דסוגי' דהתם היינו אליב' דמ"ד נבעלה שלא כדרכה פסולה דמינה נמי נבעלה בלא השרת בתולים פסולה וההיא דבן זומא אתיא כמ"ד דנבעלה שלא כדרכה כשרה דאם כן מאי קשיא להו מההיא דפ"ק דכתובות ה"נ נימא דהא דבן זומא אתיא אליב' דר"ג ואדרב' הא עדיפ' שהרי קי"ל כר"ג כדאית' התם ונמצא א"כ דאתי' אליב' דהלכת' מה שאין כן בהא דנבעלה שלא כדרכה דאי מוקמינן להא דבן זומא כמ"ד כשרה אתי' דלא כהלכת' וברמן דין מה שתי' לההיא דכתובות דכיון שאף היא בכלל האיסור נאמנת לא זכיתי להבין דבריהם דא"כ היכי קאמר ר"י דה"ז בחזקת בעולה לנתין ולממזר ואסורה לכהן ואמאי

כיון שאם נבעלה לממזר ולנתין אף היא בכלל האיסור א"כ יהא נאמנת לומר שנבעלה לכשר וליכ' למימר דס"ל היכא דנבעלה לממזר היא אינה בכלל האיסור שהרי בפ' יש מותרות אמרינן לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש והאמר רבא כל היכא שהוא מוזהר היא מוזהרת וכל היכא דהוא אינו מוזהר היא לא מוזהרת יע"ש וא"כ כל שנבעלה לנתין כיון שהוא מוזהר עלי' כדנפ"ל בפרק אלמנה לכ"ג מקרא דובת כהן כי תהיה לאיש זר ומק"ו דגרושה כדאית' התם פשיט' ודאי דהיא נמי מוזהרת דומי' דגרושה ואמאי אינה נאמנת ודבריהם צל"ע וכבר עלה על דעתי לחלק ולומר דע"כ לא כתבו דכל שהיא בכלל האיסור נאמנת אלא דוקא באומרת בתולה אני דלכשיבא עליה כ"ג ותמצא בעולה נמצא היא עוברת על דת לעיני כל העם כיון שאף היא בכלל האיסור וכל כי האי לא ניחא ליה לאיניש להיות רשע בעיני הבריות מה שאין כן בההיא דר"י דכי חיישינן שמא נבעלה לנתין ולממזר הרי זו מילתא דלא עבידא לאגלויי לעיני כל העם וכל כי האי לא אכפית להיות רשע בעיני המקום ודוגמ' לדבר אמרינן בפרק חזקת גבי מכר לו בית אינו מעיד לו עליה דחיישינן דשמא מעיד עדות שקר כי היכי דלא ליהוי לוה רשע ולא ישלם והוקשה להו להראשונים ז"ל כנראה דהן עוד היום הרי הוא רשע שמעיד עדות שקר וניחא להו דניחא ליה לאיניש להיות רשע בעיני המקום ולא להיות רשע בעיני הבריות יע"ש האמנם כל כי האי מעלומי העין בדבריהם ז"ל ובר מן דין לא ידעתי היכי ניחא להו בהכי דאכתי הן לו יהי דנאמנת לומר שהיא בתולה מטעמא שכתבו ז"ל אכתי ניחוש שמא נבעלה בהטייה לנתין ולממזר שאינה נאמנת אליבא דר"י ואפי' לר"ג דס"ל דנאמנת ה"ד בטוענת מאיש פ' וכשר הוא אבל כל שאינה טוענת לכ"ע אינה נאמנת כמבואר שם למעיין באורך וא"כ בהא דבן זומא ודאי ע"כ מיירי כשהיא אינה טוענת שהיא מעוברת מאיש פ' דאל"כ היכי קאמר בן זומא שמא באמבטי עיברה סוף דבר שדבריהם ז"ל לא זכיתי להבינם וצ"ע גם מ"ש דקרינן ביה כי יקיח לא ידעתי היכא רמיזא ובפרק קמא דקדושין ד"ט פרכינן מ"ט קרית ביה כי יקנו משום דכתיב ומכר ה"נ קרי בה כי יקיח דכתיב את בתי נתתי אלא אמר רבא הלכתא נינהו כו' הרי מבואר דלא קרינן ביה כי יקיח ובפשיטות הי"ל לומר שאף היא בכלל האיסור מטעמא דכל שהוא מוזהר היא מוזהרת כדאיתא פרק יש מותרות ועל הכל צ"ע:

פרק יח

הלכה א

מפי השמועה למדו כו'. עיין בהשגת הראב"ד ובה"ה ז"ל ובמ"ש בזה באורך בפ' זה הלכה כ"ד:

הלכה ב

וכן הבא על הפנויה כו' לא נעשה זונה. פ' הבע"י ודלא כר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה וראיתי להרב מש"ל ז"ל שנסתפק אי לגמרי משוי ר"א ביאה זו דפנוי לביאות אסורות דקי"ל דאפי' נבעלה באונס ושלא כדרכה עשאה זונה או לא והוכיח מדברי רש"י ז"ל פרק אלו נערות ד"ל ע"א ד"ה בעולה לכ"ג דס"ל דאפי' באונס עשאה זונה וכתב עוד דלענין שלא כדרכה ליכא למיפשט מינה משום דלא מצי לאוקמה ההיא דפרק א"נ כשבא עליה כ"ג שלא כדרכה שהרי כתב רבינו פ"א מה' נערה דליכא קנס כי אם בבא עלי' כדרכה וכן נראה דעת רש"י ז"ל פ' בן סורר ומ"מ נראה שהדין דין אמת א"ד יע"ש ולא ידעתי אמאי לא הוכיח כן מדברי רש"י ז"ל דפרק האומר דף ס"ח ע"א ד"ה בבעולה לכ"ג שכתב וז"ל וליכ' לאקשויי הא זונה היא כו' דבעילת פנויה לאו זונה היא ומדלא מוקי לה בנבעלה באונס או שלא כדרכה מבואר דלר"א עשאה זונה דכאן לא שייך תי' ז"ל כמובן עוד ראיתי לו ז"ל שהקשה לדברי רש"י ז"ל דפרק א"נ דאמאי לא מוקי לה בממאנת דמשום בעולה איכא ומשום זונה ליכא כיון שנבעלה לשם אישות וכדאמרי' בהדיא בפרק הבע"י דנ"ט וכתב וז"ל וסבור הייתי לומר דטעמיה דרש"י דלא אוקמא בממאנת מן הארוסין ונבעלה שלא כדרכה משום דס"ל כהרי"ף ז"ל דכל ביאה דאחר ארוסין עושה אותה כנשואה לגמרי כו' וכיון שדינה כנשואה אע"פ שלא נבעלה אין לה קנס כמ"ש רבינו ז"ל כו' יע"ש ויש לדקדק עליו דאכתי מה יענה הרב ז"ל למ"ש רש"י ז"ל בשמעתין דאמאי לא מוקי לה בממאנת וכן ראיתי להרב החידושין ז"ל שכ"כ ואולם אחר ההתבוננות נראה דבדברי רש"י ז"ל דשמעתין אין כאן מקום קושי' כלל משום דבשמעתין קיימינן אקרא דכי תהיינה לאיש וא"כ איך אפשר לאוקמי קרא בממאנת הא נשואי קטנה דרבנן הם ומדאוריית' אין כאן נשואין כלל ואדרב' על הרב החידושין ז"ל יש לתמוה איך כ"כ וכ"ת השתא דאתית להכי אם כן ההיא דפרק א"נ נמי מיתבא שפיר שהרי התם נמי אקרא דולו תהיה לאשה קיימינן דפליג שמעון התימני ור"ש בן מנסיא דשמעון התימני ס"ל דאתא למעט אשה שאין בה הויה ור"ש בן מנסיא ס"ל דאתא למעט אשה שאינה ראוי' לקיימה ואם כן איך אפשר לאוקמא בממאנת הא

ממאנת דרבנן היא ואצטריך קרא לדרבנן הא ליכא למימר דודאי ר"ש בן מנסיא דדריש אשה הראויה לקיימה לאו מיתורא דקרא הוא דדריש הכי לומר דקרא אתא למעט אשה שאינה ראויה לקיימה דהיינו בעולה לכ"ג כי היכי דנימא דאצטריך קרא לדרבנן אלא ממשמעותא הוא דנפק' ליה תהיה לשון קיום כמ"ש רש"י ז"ל שם וא"כ איכא למימר שפיר דקרא אתא למעט חייבי לאוין וכיוצא מטעמ' שאינן ראויין לקיימן אלא דכיון דקפיד קרא לומר דבעינן ראויה לקיימה ממילא ממעטינן נמי בעולה לכ"ג לדידן דתקנו רבנן נשואין בקטנה וליכא לאו דזונה אלא עשה מטעמ' דאינה ראויה לקיימה האמנם ראיתי להרב מש"ל ז"ל פ"א מה' נערה הלכה ה' שכתב דברים סותרים למ"ש שכתב שם אחר שהכריח דעת רבינו ז"ל דסביר' ליה דאפי' באיסורין דרבנן לא ישאנה מסוגיא דפרק רא"נ דאמרינן ממזרת ונתינה א"ב כו' וז"ל וכ"ת אם כן מה הקשו בגמר' לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מאי בינייהו ונדחקו בזה הרבה ולא מצאו אלא בעולה לכ"ג ומאי דוחקי' אימא דאיכ' בינייהו נתינה דהא פשיט' דאף ר"ע מודה דקדושין תופסין באיסורי דרבנן הא ל"ק כלל משום דהתם בקראי פליגי דשמעון התימני סביר' ליה דקרא אתא למעט אשה שאין לו בה הויה ור"ש בן מנסיא קאמר דאתא למעט אשה שאינה ראויה אלמא בכונת הכתוב פליגי ואיכ' נפקותא ד"ת בינייהו א"ד יע"ש ואם כן לפי דעתי ז"ל לא ידענ' מאי ק"ל הכא אדברי רש"י ז"ל דלוקמא בממאנת והניח דבריו בצ"ע הא ממאנת דרבנן ואצטריך קרא לדרבנן אתמהה עוד הקשה הרב הנזכר וז"ל וא"ת לר"א דאית ליה פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה האי דאצטריך רחמנ' לומר גבי כ"ג והוא אשה בבתוליה יקח למעט בעולה האי בעולה דמיעט רחמנא ה"ד אלימא בעולה דהיתרא כגון שנתקדשה ונבעלה ת"ל משום אלמנה או גרושה ואי דנבעלה בזנות ת"ל משום דעשאה זונה ובשלמא א"ת דנבעלה באונס או שלא כדרכה לא עשאה זונה ניחא דאצטריך קרא להכי אכן כפי מ"ש דאפי' באונס עשאה זונה קרא ל"ל ודוחק בעיני לומר דלא אתא קרא אלא למעט מוכת עץ את"ד יע"ש וכונתו מבוארת דליכא למימר דאצטריך קרא לממאנת וכדאמרינן בפרק הע"י דנשואי קטנה אינן אלא מדרבנן כמ"ש אך מ"ש דדוחק הוא לומר דאצטריך קרא למעט מוכת עץ לא ידעתי איך עלה בדעתו ז"ל לומר כן שהרי בפ' הע"י אמרינן דר"א דס"ל דבוגרת כשרה לכ"ג דריש בתוליה ואפי' מקצת בתולים ואייתר ליה בבתוליה למעוטי נבעלה שלא כדרכה הרי בהדיא דקרא אצטריך לר"א למעוטי בעולה שלא כדרכה וא"כ הדק"ל ושוב ראיתי להרשב"א ז"ל שם שהק' כן והניחו בצ"ע ולדעתי נראה דל"ק דמצינן למימר דקרא אצטריך למעוטי היכא דנבעלה בקידושין ונמצאו קדושי טעות כגון קדשה ונמצא איילונית וכיוצא דמשום בעולה איכא

ומשום זונה ליכא כיון דנבעלה לשם קידושין דפשיט' ודאי דלא גרע מממאנ' ותלמודא דקאמר משכחת לה בממאנת חדא מנייהו נקט וה"ה קדושי טעו' אלא מיהו אכתי קשה למאי דפריך התם בפ' הע"י אמאי דמשני ורב דאמר כר"א אי כר"א מאי אירייא משום בעול' כו' דאדפריך לרב דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה תיקשי ליה אדר"א גופיה דלמאי אצטריך קרא דבבתוליה למעוטי נבעלה שלא כדרכה ת"ל משום זונה ואי ס"ל דקרא אצטריך למעוטי נבעלה בקדושי טעות א"כ מה"ט נמי לא תיקשי לרב ואפשר ליישב ע"פ מ"ש הרב החידושין ז"ל משם רבו ז"ל דמשכחת לה בעולה דלא הויה זונה בכ"ג דקא קני בתולה בביאה דזונה לא הויא דלשם קדושין בעל ובעולה הויא משום דבגמר ביאה קונה כדאסיקנא בפ"ק וא"כ איכא למימר דלר"א ל"ק ליה משום דאיכא למימר דקרא אצטריך למעוטי דכ"ג שקדש בביאה שלא כדרכה דמשום זנות ליכא כיון דלשם קדושין בעל אמנם לרב דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה ק"ל שפיר דלישנא דרב משמע בהדיא דנבעלה מאחר שלא כדרכה קאמר דפסולה לכהן גדול כנ"ל נכון עוד נסתפק הרב הנז' אם הדבר תלוי דוקא בקדושין דכל שלא קדש' אפי' שמיחדה לעצמו לשם פלגש חשיב' זונה א"ד דוקא כשאינו מיחדה לעצמו אלא דרך זנות בא עליה הוא דעשאה זונה אבל פלגש לא חשיבה זונה כו' יע"ש ומדברי הרשב"א ז"ל נראה לע"ד דס"ל דאפי' בפלגש חשיבה זונה ממ"ש בפרק הע"י וז"ל בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין ק"ל האי שלא כדרכה ה"ד אי בשנבעלה לאיש ת"ל לר"א משום זונה כו' ואי בממאנ' נשואי קטנה דרבנן הן ולא בא הכתוב למעט ביאה שע"י נשואין דרבנן וצ"ע עכ"ל ואם איתא מאי ק"ל אימא דאצטריך קרא למעט פלגש אלא משמע ודאי דסבירא ליה דאפי' פלגש עשא' זונה כנ"ל עוד כתב הרב הנז' ז"ל ולעיקר הקושיא שכתבנו דלר"א למאי אצטריך עשה דבתוליה נראה דלק"מ משום דאיצטריך לעבור עליו בעשה ול"ת ונ"מ דאם נפלה יבמה לכ"ג מן הנשואין דאיכא עשה ול"ת ובעל דכ"ג לא נפטרה צרתה הואיל ולא קנה מה"ת קנין גמור דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה אבל אם נפלה מן האירוסין ובא עליה נפטרה צרתה א"ד ז"ל ובאמת שדבריו ז"ל מצודקים עד שיש לתמוה על הרשב"א ז"ל בחי' שהניח קושי' זו בצריך עיון שהרי אצטריך קרא לעבור עליו בעשה ולא תעשה ונ"מ ליבם ואולם אחר החיפוש מצאתי שתירוץ הרב ז"ל לא יתכן לפי מ"ש התוס' ז"ל בר"פ יש מותרות ד"ה והא כוליה פרקין ל"ת הוא וז"ל פי' בקו' כגון ממזרת לישראל וחללה לכהן ואין נראה דבחלל' נמי איכ' עשה דקדושים יהיו אלא איסור ממזרת קאי כו' יע"ש והנראה שדעתם ז"ל דאע"ג דבפ"ב דיבמות ד"ך הוה בעי רבא למימר דאלמנה מן הארוסין נמי עשה ול"ת הוא דכתיב קדושים יהיו ופרכינן עלה

ממזרת מאי איכא למימר דכתיב והתקדשתם א"ה כל התורה נמי ומסקינן דה"ט גזירה ביאה א' אטו ביאה שנייה וה"נ מסקינן התם דאלמנה מן האירוסין מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי ל"ת ומ"ד אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי ל"ת כיון דאפשר בחליצה יע"ש הרי מבואר דאלמנה מן האירוסין ליכא אלא ל"ת ועשה דקדושים יהיו לא חשיב עשה ואפ"ה ס"ל ז"ל דדוקא גבי אלמנה לא חשיב עשה דקדושים יהיו עשה משום דעשה דקדושים יהיו לא קאי אלא אאשה זונה וחללה לא יקחו דכתיב גבי כהן הדיוט דסמיך לי' אבל גבי אלמנה לכ"ג בתר דהכי לא קאי וזה מבואר וא"כ לפי דבריהם ז"ל לא יתכן תירוץ זה דאצטריך קרא דבתוליה לעבור עליו בעשה ול"ת ונ"מ שלא יהיה פוטרת צרתה שהרי בלאו הכי איכא עשה דקדושים יהיו ואפשר שזה היתה דעת הרשב"א ז"ל ומכח זה הניח הדבר בצ"ע כנ"ל ודוק עוד כתב הרב הנז' וז"ל ודע דהא דאמרינן דלר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה הוא דוקא לפוסלה לכהן אבל לא נפסלה מן התרומה דלא קרינן ביה כי תהיה לאיש זר כן כתבו התוס' פרק אלמנה לכ"ג דס"ט ד"ה לא פוסלין והוא חדוש גדול בעיני עכ"ל ואני אומר שדברי התוס' במחלוקת הוא שנוי ועיקר דין זה הוא תלוי על מ"ש התוס' בפרק החולץ דמ"ד ד"ה קרא נמי שהקשה משם ר"י דמנ"ל דזונה אסורה בתרומה דאשה זונה לא יקחו כתיב אבל לתרומה לא אשכחן והיה נראה לר"י דמכי תהיה לאיש זר הוא דנפ"ל דזונה אסורה בתרומה כו' והאריכו בענין זה ובס"ד כתבו וז"ל ולעיל בסוף ד"א הביא ר"י דכל הנך דע"י קדושין כיון דלא הוי זר אצלה מעיקרא לא הוי בכלל לאיש זר וזונה דפסולה לתרומה משום דכללה קרא בהדי חללה להכי פסולה כחללה א"ד יע"ש וא"כ נראה דמ"ש בפרק אלמנה לכ"ג דלר"א דס"ל דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה לא מיפסלה לתרומה היינו משום דס"ל כשיטת ר"י דמעיקרא דטעמא דזונה דמיפסלה לתרומה הוא משום דנפ"ל מקרא דכי תהיה לאיש זר ולהכי פנוי הבא על הפנויה דלא קרינן ביה לאיש זר לא מפסלה לתרומה אמנם לפום מסקנת ר"י דס"ל דטעמא דזונה משום דכללה קרא בהדי חללה נראה ודאי דלר"א כיון דפנוי הבא על הפנויה היינו זונה דכתיבה בתורה מפסלה נמי לתרומה כיון דכללה קרא בהדי חללה וזה פשוט גם מדברי הריטב"א בחי' כ"י נראה שדעתו דלר"א מיפסלה נמי לתרומה ממ"ש בפ' ד"א דל"ד גבי ההיא דפרכינן התם והא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה הקש' וז"ל ומיהו קשה לוקמא כגון שנבעלה קודם לכן ביאת זנות ולא לפסולים להם דא"כ הרי נפסלה באותו ביאה מן התרומה ואלו מתני' קתני ואם היו כהנות נפסלו מן התרומ' מיהו לוקמא דנבעלה לכשר לה דלא אשכחן בהדיא מאן דאית ליה פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא לר"א ולא קיימא לן כותיה עכ"ד יע"ש עוד כתב הרב הנז'

וז"ל שוב ראיתי להרשב"א בתשו' סימן אלף רל"ו שכתב וא"נ הוה מצי לתרוצי הא דרב בשנבעל' באונס וכל שבאונס לא הויה זונה כדאמר רבא כו' נראה שכוון הרב ללישנא דרבה פרק הע"י דנ"ו דקאמר אלמא באונס לא קרינן ביה זונה ותמהני דרבה לא אמרה אלא בא"א שנבעלה דסבירא ליה דכל שלא נבעלה לפסול לה אלא מחמת שהיא אשת איש כל שהוא באונס לא הוה זונה כיון דמותרת היא לבעלה ישראל אבל בעיקר זונה דהיינו שנבעלה לפסול לה פשיטא דאף באונס חשיבה זונה ומשנה שלימה שנינו פ"ק דכתובות אמר"י מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר רי"בן אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה הרי מבואר דביאת הפסולים פוסלים אפי' באונס וא"כ הוא הדין פנוי הבא על הפנויה לר"א כו' ושוב ראיתי הדבר מבואר בדברי ה"ה פי"ח מה' א"ב דין ו' ולא ידעתי מה יענה הרשב"א ביום שידובר בו סוגייא דפרק הבע"י ד"ס דאיכא מ"ד דטעמא דראב"י דאית ליה אנוס' חברו הולד חלל משום דס"ל כר"א דפנוי הבא על הפנוי' עשא' זונה הרי דפשיט' ליה דלר"א אף באונס עשאה זונ' ודברי הרשב"א צריכים תלמוד אלו ת"ד ואנכי הרוא' שזו מחלוקת ישנ' לרבנן קמאי דקמאי הלא המה הרז"ה והרמב"ן במלחמותיו כי הנה הרז"ה ז"ל כתב וז"ל מיהו ע"כ לא פליג רבא אלא באשת ישר' מתוך שהותרה לבעל אבל בשאר חייבי כריתות ובכל נבעלה לפסול לה מודה דאפי' באונס מפסלה ומעשה דתינוקת כו' והרמב"ן השיג עליו דכיון דבשאר חייבי כריתות אפי' באונס נפסלה לכהונה לכ"ע מה נשתנית זו כו' והאריך בדבר ובס"ד כ' אבל מפני שמדברי בעל המאור נראה שלא עלה לו פירוש השמועה כהוגן אנו צריכין לפרש דלישנא דרבה כל חייבי כריתות שנאנסו בכלן כהן לוקה משום זונה וה"ה לאשת ישראל שנאנסה לרב עמרם דלית ליה מגו שכהן לוקה משום זונה וללישנא בתרא דרבא כל באונס לא קרינן ביה זונה הלכך בכולן אין לוקין עליהם משום שמות הללו אלא פסולים לכהונה משום ובת כהן כי תהיה לאיש זר כו' ולכהונה ק"ו מתרומה כדאמרינן התם וכפרש"י ז"ל עכ"ד הנה מבואר שדברי הרשב"א בתשו' הן הן דברי הרמב"ן ז"ל וההיא מעשה דתינוקת דק"ל להרב כבר ישבו הרמב"ן דההיא לאו משום זונה מפסלה דכל שבאונס לא חשיבא זונה אלא משום קרא דובת כהן וכיון שכן גבי פנוי הבא על הפנויה לר"א כיון דלא חשיבה לאיש זר כמ"ש התוספ' פשיטא ודאי דלא מפסלה לכהונה כיון דלא חשיבה זונה ומקרא דובת כהן נמי לא ממעיט וההיא דאנוס' חבירו דק"ל נרא' דלא ק"מ דאיכא למימר דלאיכ' מ"ד התם דטעמא דראב"י משום דס"ל כר"א ס"ל כלישנא קמא דרב' דכל שבאונס קרוי זונה אמנ' ללישנא בתרא דקי"ל כותיה ה"נ דלא מפסל' וזה מבואר ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה ודע שכפי שיטת

הרשב"א והרמב"ן מקום יש ליישב מה שהקש' התוספות בפרק החולץ דף מ"ד ע"ב ד"ה ה"נ שהק' למאי דפריך בפ' אלמנה ואימ' נבעל' לפסול לה חייבי כריתות ל"ל קרא דובת כהן לחייבי כריתות כיון דבחייבי כריתות הויא זונה וזונ' אסור' בתרומ' והאריכו ליישב קו' זו ובס"ד הניחו בתימ' לשיטת ר"י שם ע"ש אכן לדברי הרמב"ן יש ליישב דסוגיי' דהתם אתיא כלישנא בתר' דרבא דכל באונס לא חשיב' זונה ומש"ה אצטריך שפיר קרא דכי תהי' לאיש זר להיכא שנבעל' באונס דמשום זונה ליכא ודוק ודע שהרמב"ן כתב עוד בס"ד וז"ל ומסתבר' נמי דרב עמרם כהאי לישנא בתרא דרבי ס"ל לפיכך הוצרך לומר דאפי' נאנסה ברשות בעלה דרחמנ' אפקיה משום טומאה ונמצ' שאין עליה לא שם טומא' ולא שם זנות אפי"ה אסור' לכהונה כו' ובהלכות איתנהו לדרב עמרם ורבה אלמא לא פליגי עכ"ד ונראה שכונתו מבוארת דטעמא דרב עמרם דאמר אשת ישראל שנאנסה אפי' שמותרת לבעלה פסולה לכהונה לאו היינו משום זונה וכלישנא קמא דרבה אלא פסולה לכהונה משום קרא דכי תהי' לאיש זר וכו' מבואר מדברי רש"י ס"פ ד' אחין וכ"כ התוס' שם וז"ל פי' בקו' טעמא דשמעתין משום בת כהן כי תהי' לאיש זר ולזה כוון הרמב"ן ומעתה אני תמיה על ה"ה בפ' א' מה' א"ב דין כ"א שתמה על הר"א וז"ל ואני תמיה בדעת הר"א אחר שהוא סבור כלישנא בתרא למה לא השיגו פי"ח ועוד שממ"ש שם נראה בביאור שהוא סובר שאשת ישראל שנאנסה פסול' לכהונה ונרא' לדעתו שהוא סבור דהא דר"ע לא פליג' אלישנ' בתר' ואי אפשר להולמו דהא ודאי משום זונה א"א שנאנס' פסולה לכהונה כו'. וכן מתבאר מדברי רש"י ז"ל דהא דקתני פסולה לכהונה משום זונה קאמר א"ד והוא תימה שהרי מבואר מדברי רש"י דטעמיה דר"ע משום בת כהן כי תהי' לאיש זר וכמ"ש התוספ' והרמב"ן ועוד יש לתמוה אדק"ל על הר"א תיקשי ליה דברי הרי"ף בהלכות שהביא הא דר"ע ופסק כלישנא בתרא והוא מן התימה איך לא הזכירו על דל שפתיו וצ"ע:

הלכה ג

מכאן אמרו גוי או נתין וכן יבמה שבא עליה זר עשאה זונה. כתב ה"ה וז"ל ג"ז בכלל נבעלה בעילת זנות וכ"ש משאר חייבי לאוין דהא מספ"ל אי קדושין תופסים ביבמה כו' ויש לתמוה הן על רבינו הן על ה"ה שהרי בפ' קמא דיבמות דט"ו ע"ב אמרינן קא בעו מיני' צרות וקא פשיט להו בני צרות תרתי קבעו מיני' צרות מאי ואת"ל צרות כב"ה בני צרות דב"ה לב"ש מאי למאי נ"מ למפשט ולד מחזיר גרושתו מי קאמרינן ק"ו ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסור' שוה בכל אינו דין שבנה פגום א"ד איכא למיפרך מה לאלמנה שהי' מתחללת עצמ' וא"ל צרות מתיר' אני בני

צרות אני מעיד לכם כו' ופרש"י וז"ל היא עצמה מתחללת שאם מת כ"ג פסולה להדיוט כו' תאמר במחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו כו' בתרומה דבי נשא שאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקר' לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר מעיקרא הוא יעיי"ש הרי בהדיא דיבמה שבא עליה זר לא נתחללה בביאה זו מטעמא דלאו זר אצל' מעיקרא הוא וא"כ איך פסק רבינו דעשא' זונה ומהיותר תימא על ה"ה שכתב דזה נלמד מכ"ש דשאר חייבי לאוין דהא ליתא דשאר חייבי לאוין שאני דזר אצלה מעיקרא הוא ומאי כל שכן דקאמר וליכא למימר דרבינו פוסק כריב"ן דקאמר התם בדף י"ד ע"ב היאך הלכ' זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש ופירש"י דאע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתי בק"ו מאלמנה ופליג אדר' יהושע ולית ליה פירכא דמה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת יע"ש ורבי' ס"ל דטעמא דריב"ן הוא משום דס"ל דמחזיר גרושתו יבמה לשוק היא עצמה מתחללת וס"ל דלא בעינן זר אצלה מעיקרא ולא משום טעמא דלא חשיב להא פירכא כמ"ש רש"י וכן ראיתי בחי' הרמב"ן ביבמות פרק החולץ דמ"ד ע"ב שכתב דטעמא דריב"ן משום דלא משמע ליה היא תועב' אלא לצרה אבל בניה תועבין ואי משום פירכא שכן היא עצמה מתחללת ס"ל דאף זו נמי מתחללת ולית ליה הא דאמרינן פ' אלמנה לכ"ג דבעי' זר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק אלא כל שזר אצלה אפי' יבמה לשוק מתחללת יע"ש והא ליתא שהרי רבינו פי"ט הלכ' ה' כתב דכהן שבא על זקוקה ליבם ונתעברה מביאה ראשונ' הולד כשר ואי רבינו פסק כריב"ן היל"ל דהולד פגום לכהונ' גם ליכא למימר דס"ל לרבינו כמ"ש עוד הרמב"ן שם דהולד פגום דקאמר ריב"ן מזוהם קאמר משום לעז שהוא מטיפה אסורה אבל לא שיהי' פגום לכהונה ממש ומש"ה לא מסייעינן מינה לרב יוסף בפרק החולץ מדריב"ן עי"ש ומשום הכי כתב דהולד כשר דהא נמי ליתא חדא דאכתי הוה ליה לומר דהולד מזוהם כדקאמר ריב"ן ותו דאי ס"ל כן א"כ מנין לנו לומר דריב"ן ס"ל דיבמה לשוק היא עצמ' מתחללת ופליג אדר"י וההיא דפרק אלמנה לכ"ג דקאמר דבעינן זר אצלה מעיקרא ואמאי לא נימא דלא פליגי וק"ו דאלמנה נמי לא חשיב ליה משום פירכ' דמה לאלמנ' שכן היא עצמ' מתחללת כדסביר' ליה לר"י אלא דאפי"ה ס"ל דהולד מזוהם הוא ובא מטיפה אסור' והיה אפשר לומר דרבינו פסק כותיה דריב"ן בחד' וכותי' דר"י בחדא דלגבי היא עצמה פסק כריב"ן דהיא עצמה מתחללת ולא בעינן זר אצלה מעיקרא כמ"ש הרמב"ן ולענין הולד פסק כר"י משום דבפרק התנוקת דס"ט אמרינן דשאלו אנשי אלכסנדריא לר"י בת משולחת מהו שתנשא לכהן ופשיט להא מקרא דהיא תועבה ואין

בניה תועבין וא"כ ה"נ לענין יבמ' לשוק אע"ג דאיכא ק"ו מאלמנ' אפי"ה הולד כשר משום דאמרינן מחזיר גרושתו יוכיח דהיא עצמה מתחללת והולד כשר ומ"מ הנך רואה כמה מהדוחק בדרך זה דמי הכניסו להרמב"ן ז"ל בתגר זו ולא לפסוק כריב"ן או כר"י לגמרי בקוליהן ובחומריהן ובר מן דין דברי ה"ה אכתי מן המתמיהין שם שהרי כתב ז"ל לעיל מיניה בד"ה מפי השמועה וז"ל ודע שר"מ כשהזכיר נבעלה לאדם שהיא אסורה לינשא לו לא הוצרך להוציא המחזיר גרושתו משנשאת דהא ודאי לא פסל לה משום דלאו זר אצלה מעיקרא הוא לפי שלא אמרו זר אלא לתרומה אבל לכהונה כבר נפסלה מחמת שנתגרשה כו' יע"ש הנה מבואר מדבריו דס"ל דהא דאמרי' בפרק אלמנה לכ"ג דבעינן זר אצלה מעיקרא הלכת' פסיקת' היא וכיון שכן תימה על עצמך איך כתב דיבמ' שבא זר אצל' עליה עשא' זונה מק"ו דשאר חייבי לאוין הא יבמה לשוק הוה ליה כמחזיר גרושתו דלאו זר אצלה מעיקרא הוא דבחד מחתא מחתו להו בתלמוד פ"ק דיבמות ותו יש לתמוה על ה"ה שכתב דלא הוצרך להוציא מחזיר גרושתו משום דלא אמרו כן אלא לתרומה דאכתי מה יענה ה"ה ומ"ש רבינו פ"י מהל' תרומות הלכה י' וז"ל ולא הכהנת בלבד אלא אפי' לויה שנבעלה לאסור לה הואיל ועשאה זונה אסורה לאכול בתרומה וא"כ הי"ל לרבינו לפסוק דמחזיר גרושתו לא נפסלה לאכול בתרומה וכבר ראיתי למוהר"ד עראמה שתמה בזה והי' אפשר ליישב דבריו ע"פ מ"ש בשיטה מקובצת כ"י למס' יבמות פ' החולץ דמ"ד אההיא דאמרינן התם תני' המחזיר גרושתו והנוש' חלוצתו כו' וחכ"א כו' כשר' וולד' כשרי' וז"ל היא כשרה לתרומה איירי דלכהן אסור' דגרושה היא ור"ח פי' דקאי אקרובת חלוצתו לחודיה אבל מחזיר גרושה מתחללת לתרומה אפי' לרבנן דאמרי בנה כשר ולא נהירא דלקמן מוכח בהדיא דכשרה לתרומה דבעי' זר אצלה מעיקרא ורבינו מאיר מיישב פי' ר"ח דודאי היא פסולה אפי' לתרומה משום דטומאה כתיב בה ואפי' למאן דמוקי לה בסוטה מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשיטותו ואפי' למ"ד כיון דאיעקר איעקר ה"מ לפטור צרתה אבל היא גופא פשיטא דאהני בה לשון טומאה קצת לאוסרה בתרומ' כו' והא דפריך לקמן ואימא מחזיר גרושתו היינו שתהי' באזהרת לאו בתרומה מקרא דכי תהי' לאיש זר ומשני לאו זר אצלה מעיקרא הוא וליכא לאו ומיהו לעולם אסורה בתרומה מהאי קרא מדאפקיה בלשון טומא' הרא"ש עכ"ל וא"כ איכא למימר שאף דעת רבינו כן ומש"ה לא הוצרך להוציא בפ"ו מה' תרומות המחזיר גרושתו משום דבלא"ה אסור' בתרומ' מדאפקיה בלשון טומאה אלא שדברי ר"ח ור"מ תמוהים לע"ד דכיון דלפי' רבינו חננאל ז"ל היא כשרה דקתני בברייתא אקרובת חלוצתו דוקא קאי א"כ מאי פריך בפרק אלמנה לכ"ג ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו

כלומר שתהי' באזהרת לאו מקרא דכי תהי' לאיש זר ואימא ה"נ אלא משמע ודאי דס"ל לתלמודא דהיא כשר' דקתני בבריית' אמחזיר גרושתו נמי קאי ומשום הכי פריך ואימא כו' כמ"ש רש"י שם וצ"ע ועוד יש לדקדק על ה"ה דאכתי הי"ל לרבינו לאשמועינן דמחזיר גרושתו לא עשא' זונה אע"ג דכבר נפסל' לכהונה מחמת שנתגרש' דנ"מ למאי דקי"ל ופסקו רבינו פי"ז הלכה ט' דאש' שהית' אלמנ' וגרושה וחלל' זונה ובא עלי' כ"ג אח"כ לוקה ד' משום דשם זונה פוסל בישראל וא"כ הי"ל לאשמועינן דהמחזיר גרושתו לא עשאה זונה ואם בא עלי' כהן אח"כ אינו לוקה שתים ואפשר שלזה הית' כונת ה"ה במ"ש ומ"מ עדיין הי"ל לבאר כי על כן הנרא' לי אמת בדעת רבינו דס"ל דהא דאמרינן בפרק אלמנ' ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו ומשני לאיש זר אמר רחמנא למי שזר אצל' מעיקרא לאו הלכתא היא ואף תלמודא לא קאמר לה אלא אליבא דחכמים דר"ע בפ' החולץ דס"ל דהמחזיר גרושתו היא כשר' דאהא הוא דפרכינן ואימא נבעל' כו' כמ"ש רש"י ואהא הוא דמשנינן דס"ל לחכמים דר"ע דבעינן זר אצל' מעיקרא אמנם אנן בדידן לא קי"ל כותייהו והיינו כלפי מ"ש הרשב"א שם בראש הסוגי' אהא דאמרינן מנ"המ אמר ר"י א"ר ובת כהן כי תהי' לאיש זר כו' כיון שנבעלה לפסול לה פסל' וז"ל מסתבר' לי דהכא לישנא קייטא נקט והכי קאמר למ"ד אין זונה מחייבי לאוין מנ"ל דמפסלה אבל לדברי חכמים דבפ' הבע"י דגיורת משוחררת ושנבעלה בעילת זנות הויא זונ' וכ"ש לר"מ ן' חרש כו' פשיטא דפסל' משום דהו"ל זונה וזונ' בהדיא כתיבא אלא לר"א דאמר אין זונה אלא כשמה כלומר טועה מתחת בעל' וכאילו אמר תינח לרבנן דהוי לה זונה אלא לר"א מנ"ל כו' א"ד עי"ש וא"כ איכא למימר דהא דאמרינן בגמרא דמחזיר גרושתו לא נתחלל' משום דלאו זר אצל' מעיקרא אינו אלא אליבא דר"א דס"ל אין זונה מחייבי לאוין ונבעל' לחייבי לאוין דפסלה נפ"ל מקרא דכי תהי' לאיש זר הוא דבעינן זר אצל' מעיקרא וכן נמי חכמים דר"ע בפ' החולץ דס"ל דמחזיר גרושתו כשר' ס"ל כר"א דבעינן זר אצלה מעיקרא אמנם לדידן דקי"ל כחכמים דפ' הבע"י דיש זונה מחייבי לאוין ונבעלה לחייבי לאוין נפ"ל מקרא דזונה דכתיבה בהדי' פשיט' ודאי דלא בעי' זר אצל' מעיקרא שהרי לא נפ"ל מקרא דכי תהי' לאיש זר דנדרוש הכי מעת' מתרצתא היא ההיא דפ"ק דיבמות דאיכא למימר דהנהו דבעו מניה דר"י דס"ל דיבמה לשוק לא נתחלל' הוא משום דס"ל דבעינן זר אצלה מעיקרא כר"א וכחכמים דר"ע דס"ל הכי אמנם לפום מאי דקי"ל דיש זונה מחייבי לאוין לא בעינן זר אצלה מעיקרא ועוד י"ל מעין האמור דלרבינו קשיתיה מאי דהק' התוס' פ"ק דיבמות ד"ה נעשה כדברי ב"ש דבסוף נדה מסיק ר"י דולד מחזיר גרושתו כשר משום דהיא תועב' ואין בניה תועבין ולמה לי קרא כיון

דמיפריך ק"ו וליכא למימר דאתי למידק אבני יבמה לשוק דהא ר"י ס"ל דבני יבמה לשוק כשרים לכהונה משום פירכא שכן היא עצמ' מתחלל' והתוס' נדחקו בתי' קושיא זו דלר"י איצטריך היא תועב' דלא נימא בניה תועבין משום דכתיב ביה טומא' כעריות עיי"ש ועיין בהרב חי' הלכות ז"ל פ' החולץ דמ"ד מה שהק' שם בפשט' דשמעתתא וכנראה דאשתמיט מיניה דברי התוס' הללו ואולם רבינו ס"ל מכח קו' זו דודאי הנהו דשאלו לר"י ס"ל דמחזיר גרושתו ויבמה לשוק אינה מתחלל' משום דבעינן זר אצלה מעיקרא כדס"ל לחכמים דר"ע בפרק החולץ אמנם ר"י ס"ל דהיא עצמ' מתחלל' ולא בעינן זר אצלה מעיקרא אלא אפי' בסוף לאיש זר קרינן ביה וכדס"ל לריב"ן כמ"ש לעיל בשם הרמב"ן ומשום הכי קאמר להו דולד מחזיר גרושתו כשר מקרא דהיא תועבה ולא משום דמפריך ק"ו כדס"ל אינהו וכן נמי מאי דקאמר ר"י פ"ק דיבמות בני צרות מעיד אני בכם כו' לאו משום דמפריך ק"ו כדס"ל אינהו אלא ר"י לטעמיה אזיל דס"ל דולד מחזיר גרושתו כשר מקרא דהיא תועבה ומשום הכי גבי יבמה לשוק נמי ס"ל דהולד כשר אע"ג דאיכא ק"ו מאלמנה משום דאיכא למימר מחזיר גרושתו יוכיח ונמצא אם כן דרבינו ז"ל פסק כר"י ודחה סוגיא דפרק אלמנה לכ"ג דקאמר דבעינן זר אצלה מעיקרא משום דההיא סוגי' לא אצטריך אלא אליב' דחכמים דר"ע דס"ל דהמחזיר גרושתו כשרה ואהא הוא דפרכינן ואימא כו' ומשנינן דס"ל לחכמים דר"ע דבעינן זר אצלה מעיקר' אמנם אנן בדידן לא קיימא לן כוותייהו אלא כר"י דס"ל דהיא עצמה מתחללת וריב"ן נמי הכי ס"ל כמ"ש ור"ע נמי משמע דהכי ס"ל דלא בעינן זר אצל' מעיקרא דקאמר פרק החולץ דמחזיר גרושתו פסולה וכבר התוס' בד"ה היא כשרה נתקשו בזה ותי' דסוגיא דפרק אלמנה לכ"ג אתיא כרבנן ור"ע ס"ל לא בעינן זר אצלה מעיקרא כדאמרינן בפ"י יוחסין השתא ממזר הוי מיפסיל בביאתו מבעיא א"ד יע"ש אמנם רבינו לא ניחא לי' משום ה"ט שכתבו התוס' שהרי התוס' לקמן בפרקין בד"ה השתא ממזר כו' כתבו משם הר"ש מקוצי דלאו הא בהא תליא דאפשר דליהוי ממזר ואפ"ה אינו פוסל בביאתו והתם לא פריך אלא מכח קרא דכי תבעל יע"ש ואם כן הדרא קו' לדוכתי' דאמאי קאמר ר"ע דפסולה ומשום הכי ס"ל דר"ע נמי פליג וס"ל דלא בעינן זר אצלה מעיקר' אלא אפילו בסוף נמי לאיש זר קרינן ביה ומשום הכי פסק רבינו כותייהו כך נראה לי אמת ויציב בדעת רבינו ובהכי ניחא מה שכתב עוד רבינו בדין ד' הבא על אחת מהשניות כו' כגון הבא על חלוצתו כו' לא עשאה זונה שהרי אינה אסורה לו מן התור' ותמה על דבריו הרב בעל משנה למלך ז"ל בפרק ט' מהל' אלו דין ה' דמשמע מדבריו שאם היה אסורה מן התורה הי' עושה אותה זונה ואמאי והא לא הי' זר אצלה מעיקרא שהרי קודם החליצה

הית' ראוי' לו עי"ש שהניחו בצ"ע ולפי מ"ש דבריו ז"ל באו על נכון וראיתי למוהר"י צונצין ז"ל בספר נחלת יהושע סימן י"א שתמה על רבינו ז"ל שפסק דיבמה שבא עליה זר פסלה ופסק פי"ט דהולד כשר ששני דברים אלו יחדיו לא יכונו כיון דס"ל עשאה זונה איכא למילף מק"ו מאלמנה דהולד פגום וניחא ליה דכיון דרבינו ז"ל פסק בפט"ו דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומשמע דלגמרי קאמר אפילו לכהונה א"כ ק"ו פירכא הוא דאיכ' למיפרך נכרי ועבד הבא על בת ישראל יוכיח דאע"ג דאיסורו שוה בכל אין הולד פגום את"ד יע"ש. ולפי מ"ש אין כאן קו' כלל דרבינו ז"ל פסק כר"י דס"ל דהיא עצמה מתחללת ואפ"ה הולד כשר דילפינן ממחזיר גרושתו כמ"ש גם מ"ש דטעמיה דרבינו משום דאזיל לשיטתיה דס"ל כהנהו אמוראי דמכשרי בגוי ועבד לגמרי לא ידעתי מה יענה להטור ז"ל דבסי' ד' פסק דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום לכהונה כדעת אביו הרא"ש ז"ל ובסי' ז' פסק דהבא על יבמה לשוק אין הולד חלל חזר ובא עליה הולד חלל ועיין במרן הב"י ז"ל דא"כ קשה טובא דכיון דבסימן ז' פסק דהבא על יבמה לשוק עשאה זונה ונתחללה בביאתו הול"ל דהולד פגום מק"ו דאלמנה כדמוכח בגמ' גם אין לומר שדעת הטור ז"ל כמ"ש בדעת רבינו דס"ל דלרבי יהושע היא עצמה מתחללת ואפי"ה אין הולד פגום מק"ו דאלמנה משום דכיון דכתיב היא תועבה ואין בניה תועבין איכא למימר מחזיר גרושתו יוכיח ואם כן איך פסק דנכרי ועבד הולד פסול לכהונה והיינו משום ק"ו דאלמנה כמ"ש הרא"ש ואמאי לא נימא מחזיר גרושתו יוכיח וליכא למימר דהא לא חשיב פירכ' משום דאיכ' למימר מה למחזיר גרושתו שכן תפסי בה קדושין תאמר בנכרי ועבד וכמ"ש הב"ח ז"ל סימן ד' דלא אמרינן עמוני שנשא בת ישראל יוכיח דאע"ג דנתחללה בביאתו אפילו הכי הולד כשר מה"ט ע"ש דהא ליתא דא"כ גבי יבמה לשוק נמי לא חשיב פירכא מה"ט שהרי יבמה לשוק לא תפסי קדושין כמ"ש הטור סימן ו' יע"ש ושמא י"ל דגבי נכרי ועבד לא אמרינן מחזיר גרושתו יוכיח משום דאיכא למימר מה למחזיר גרושתו שכן יש להם היתר לבא בקהל וזה ודאי דוחק ועיין בספר בית שמואל ס"ד סק"ד ודע שהתוס' ז"ל פ' הבע"י דס"א נראה שחולקים על דעת רבינו שדחו פי' רש"י ז"ל שם דאין זונה אלא מחייבי כריתות דלא תפסי בה קדושין אבל מחייבי לאוין דתפסי קדושין לא הויא זונה ועיין במרן הב"י ז"ל סימן ו' שתמה על דבריהם וז"ל ואיני יודע היאך אפשר לדחות ברייתא זו דגר עמוני כו' דקתני בהדיא דחייבי לאוין פסלי מן הכהונה והיינו ודאי מטעם דעשאה זונה כו' יע"ש ועיין בהרב ח"ה ז"ל פ' המגרש דפ"ט ד"ה בעולה שהק' עוד לדבריהם ממתני' דפ"ק דכתובות דקתני ר"י ור"א אומרים דהרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראי' לדבריה דמוכח

בהדי' דנפסלה לכהונה מחייבי לאוין כו' דיש ליישב דאתי' כמ"ד דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קי"ל הכי ובהכי יתיישב נמי הך בריית' דגר עמוני כו' דלא תקשי לדברי התוס' כמ"ש הב"י א"ד יע"ש והם דברים תמוהים דמתניתין דפ"ק דכתובות ר"י היא ורבי יהושע ס"ל בהדיא בפ' החולץ דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד דלא כר"ע גם מ"ש דבריית' דגר עמוני אתיא כמ"ד אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוא תמוה שהרי בפרק אלמנה לכ"ג מבואר בהדי' דנפ"ל מקרא דכי תהי' לאיש זר ופרכינן ואימ' נבעלה לפסול לה חייבי כריתות ומשנינן כי תהי' אמר רחמנ' בהנך דאית בהו הויה והדר פרכינן ולר"ע כו' הרי בהדיא דבריית' זו אתיא ככ"ע גם בפ' האומר דס"ד אמתני' דקדשתי את בתי כו' פרכינן והרי בידו להשיאה לממזר ומשנינן כר"ע דאמר אין קדושין תופסין כו' והדר פריך והרי בידו להשיאה לחייבי עשה דתפסי בה קדושין הרי מבואר דאפי' למ"ד קדושין תופסין בחייבי לאוין אפ"ה נפסלה לכהונה מחייבי לאוין דאל"כ מאי פריך אדהוצרך לשנויי דמתני' כר"ע ואדרבה אי נמי דמתני' דלא כר"ע ניחא טפי ותו קשה עליו שהרי בריית' דגר עמוני קתני מצרי בהדי הנך דפסל מן הכהונה ואם כן ע"כ לפי דבריו ז"ל צריך לומר דס"ל לברייתא דאין קדושין תופסין בחייבי עשה כר' ישבב ואלו תלמודא מספ"ל בדר' ישבב אי לאפוקי מדר' סימאי הוא דאתא ובחייבי עשה לכ"ע תפסי קידושין אי טעמא דנפשי' קאמר ואפי' בחייבי עשה לא תפסי ומאי מספ"ל הא מהך בריית' מוכח בהדי' דטעמ' דנפשיה קאמר דאל"כ אמאן תרמייה סוף דבר שדבריו הן מן המתמיהים ולעיקר קו' מרן ז"ל עיין בספר חכמת שלמה בחידושי יבמות דף מ"ד ע"ב ד"ה ה"נ כו' ויתיישב ודוק:

הלכה כד

האב שאמר קדשתי את בתי כו' נאמן כו' נשבית ופדיתיה כו' אינו נאמן כו'. משנה פ' האומר דס"ד ופרכי' עלה בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא רישא בידו סיפא לאו בידו והדר פרכינן ולא והרי בידו להשיאה לחלל כו' ומשנינן אתיא כרבי דוסתאי דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללין כו' והדר פרכינן והרי בידו להשיאה לממזר ומשנינן כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הרי בידו להשיאה אלמנה לכ"ג כו' הניחא לר' ישבב אי לטעמא דנפשיה כו' אלא אמר רב אשי רישא רחמנא הימניה כו' בנשואין רחמנא לאב בשבויה לא הימניה עכ"ת הסוגי' ודע דמסוגיא זאת הק' הרב אהרן ששון ז"ל בקונטר' הן ישלח הובאו דבריו בס' מש"ל בפרק זה הלכה א' לדעת הראב"ד שכתב ה"ה ז"ל שם וז"ל וסבור הראב"ד שאין היקש זה אלא לתרומה דכשם דכ"ג פוסל את האלמנה מלאכול בתרומה כו' כך זרעו החלל פוסל אותה מהתרומה אבל לאסור כהונה

לא מצי לאקשויי כו' דהא זרעו מותר הוא אפי' בכהנת כו' יע"ש והוא תימא דהרי מסוגי' זו מבואר דחלל שנשא כשירה פסלה לכהונה מדקאמר והרי בידו להשיאה לחלל דקא פסלה מכהונה ואפי' את"ל דיש לדחות דמכהונה דקאמר לא קאמר מלהשיאה לכהונה אלא לדין כהונה דהיינו אכילת תרומה עם שהוא דוחק מלבד זה א"א לאומרו דע"כ אי ס"ל לתלמודא שאינו פוסלה לכהונה לא הוה מקשי מידי משו"ה לא מהימן לומר נשבית משום דשבויה פסולה לכהונה ולתרומה ואם היה משיאה לחלל לא היה פוסלה אלא לתרומה וא"כ אין בידו דאין סברא לומר דתלמודא מקשי דליהוי נאמן מיהא לפוסלה מן התרומה משום דבידו להשיאה לחלל ומתני' סתמא קתני אינו נאמן דמשמע דאינו נאמן לשום ענין דע"כ ס"ל לתלמודא דמיגו לחצי טענה לא אמרינן מדלא ק"ל לתלמודא דיהא נאמן מיהא לפוסלה לכהונה משום דבידו לקדשה ולגרשה אלא ע"כ ס"ל לתלמודא דכיון דבטענת נשבית ופדיתיה פוסלה מן הכהונה ומן התרומה אינו נאמן אפילו לפוסלה מן הכהונה משום מיגו דבידו לקדשה משום דהוי מיגו לחצי טענה וכמ"ש רש"י והר"ן ז"ל את"ד יע"ש מה שהאריך בזה ואי משום הא ודאי לא אריא דמצינן למימר שדעת הראב"ד ז"ל כדעת אחרים שכתב הר"ן שם דמשמע דס"ל דאמרינן מיגו לחצי טענה וכן מצאתי להרב החידושין ז"ל שכתב משם הראב"ד עצמו דלמאי דקס"ד השתא מתני' בבת כהן עסקינן ונאמן הוא לפוסלה מהכהונה משום מיגו דבידו לקדשה ולגרשה ואינו נאמן דמתני' היינו דוקא לתרומה יע"ש וא"כ היינו דק"ל לתלמודא דלפוסלה מן התרומה הרי בידו להשיאה לחלל דקא פסלה לכהונה כלומר מדין כהונה כמ"ש ז"ל ומ"מ הדבר הקשה הוא לשמוע מאין יצא לו להראב"ד לומר כן ולעייל פילא בקופא דמחט' מאחר דלישנא דקא פסלה לכהונה מבואר דהיינו לינשא לכהונה ומה גם דבריי' משוי חלל לאינך ועלה קאמר דפסלן דמשמע בין לתרומה בין לכהונה וכמו שהקשה ה"ה ז"ל והנראה שהכריחו לומר כן מההיא דגרסינן ס"פ האומר דס"ז ותו ליכא והרי חלל שנשא בת ישראל ויש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר והקשו התוס' ז"ל דמאי פריך דהתם מאי דהבן פסול לאו משום דאזלינן בתר הזכר לחודיה אלא משום דאמו פגומה שהחלל פסלה בביאתו והוי חללה כו' יע"ש אכן כפי דברי הראב"ד ז"ל הנה נכון דע"כ טעמא דחלל שנשא בת ישראל דהולד חלל הוא משום דאזלינן בתר הזכר דאי משום אמו לאו פגומה היא להינשא לכהונה ולא פסלה אלא לתרומה ואם כן בת חלל זכר אמאי פסולה לכהונה וזה ראיה נכונה לדעת הראב"ד ז"ל אך הדבר הק' הוא דבהדי' תנן פרק יש מותרות ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמתיהן חלל שנשא כשירה ויש לו אח כשר ואף שבירושלמי גריס גירסא אחרת ורבינו ז"ל הביא גירסת הירושלמי בפירוש

המשנה כבר צוחו עליה הנ"י והרשב"א איך תפס בגירסת הירושלמי הפך תלמודא דידן ובאמת שהוא דבר מתמיה על ה"ה ז"ל איך אשתמיט מיניה משנה שלימה ושוב ראיתי להרב מחנה אפרים ז"ל בחי' על רבינו שתפס עליו בזה ועוד הקש' עליו מדתנן בת חלל זכר פסולה לכהונה ובפי' אמרו כל שאי אתה נושא את בתו אי אתה נושא אלמנותו יע"ש כי על כן לפי חומר הנושא לדידי חזי לי לומר שדברי ה"ה ז"ל הללו שכתב בדעת הראב"ד לאו מילת' פסיקת' היא אליב' דכ"ע אלא אליב' דהלכתא דקי"ל כותיה דת"ק דאמר גר עמוני ומואבי כו' פסלן אבל לר"י דקאמר כל שזרעו פסול פוסל כל שאין זרעו פסול אינו פוסל מודה הוא דחלל שנשא כשרה פסלה לכהונה וטעמ' דמילת' שהרי אמרו בפ"י יוחסין דע"ה מאי איכא בין ת"ק לר"י אר"י מצרי שני א"ב ושניהם לא למדוה אלא מכ"ג באלמנה דת"ק סבר כי כ"ג באלמנה מה כהן גדול באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל בה אף כל שביאתו בעבירה פוסל ור"י סבר מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול ופוסל לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פוסל כו' וא"כ ס"ל להראב"ד ז"ל דלת"ק כיון שעיקר הפיסול תלי במה שביאתו בעבירה א"כ חלל שנשא כשירה כיון שאין ביאתו בעבירה אינו פוסל בה וקרא דלא יחלל זרעו מסתבר לאוקמיה דוקא לתרומה דכיון דחלל פסול לתרומה פוסלה בביאתו לתרומה אבל לפוסלה לכהונה כיון דחלל עצמו מותר בכהנת אין סברא שפוסל אותה במה שהוא מותר בה וכמ"ש ה"ה ז"ל אמנם לר"י דס"ל דעיקר הפיסול תלוי במה שזרעו פסול וטעמ' דביאתו בעבירה לא אהני ליה כלל שהרי מצרי שני אע"ג דביאתו בעבירה אפ"ה ס"ל דכיון שאין זרעו פסול אינו פוסל א"כ חלל שנשא כשירה כיון דזרעו פסול לכהונה כדתנן בת חלל זכר פסולה לכהונה פוסל אותה לכהונה דומיא דזרעו ובהכי מדוקדקים דברי ר"י דקאמר כל שזרעו פסול פוסל דלכאורה ק"ק דכיון דר"י לא את' לאפלוגי אלא אמצרי שני ומטעמ' דאין זרעו פסול א"כ לא הו"ל לר"י לומר אלא כל שאין זרעו פסול אינו פוסל דבהא הוא דפליג את"ק אבל כל שזרעו פסול פוסל אפילו ת"ק מודה אכן כפי מ"ש ניחא דר"י אתרווייהו פליג וקאמר דכל שזרעו פסול דהיינו חלל שנשא כשירה פוסל אותה לכהונה דומיא דזרעו ובגמ' כי פריך מאי איכא בין ת"ק לר"י ול"ק א"ב חלל שנשא כשירה לענין דפסולה לכהונה איכא למימר דתלמוד' אכל שאין זרעו פסול אינו פוסל דקאמר ר"י פריך דמשמע דאתא לאפלוגי את"ק בהא ואהא פריך דמאי איכא בין ת"ק לר"י הא כל הנהו דקתני זרעו פסול ומשני א"ב מצרי ב' דלת"ק פוסל כדתני סתמא מצרי ואדומי דמשמע אפי' מצרי שני ומעתה מתרצתה ההיא דפרק יש מותרות דההיא מתניתין אתייא כר"י דתני טעמא בזרעו פסול וכן ההיא דכל שאין אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו רשב"ג הוא

דקאמר לה ומשום דס"ל ג"כ כר"י דתלי טעמא משום זרעו פסול וכמבואר בגמרא שם וסוגיא דידן נמי מתרצתא היא ודקא פסלה לכהונה דקאמר דברים כפשטן ואליבא דר"י דקאמר ומשום דמתני' בפ' יש מותרות סתם לן כותיה וכי משני הא מני ר' דוסתאי היא לא מצי לשנויי הא מני ת"ק דר"י דס"ל דאינה פסולה לכהונה משום דאכתי קשיא ליה לענין תרומה דיהא נאמן במיגו דבידו להשיאה לחלל כנ"ל ליישב דבריו ז"ל. האמנם דברי ה"ה ז"ל יש בהן מן הקושי במ"ש עוד וז"ל ואפשר שהראב"ד ז"ל סבור שהנבעלה לחלל אסורה לכהונה ולא משום זונה כו' אלא משום חללה כו' וזה אפשר כו' ואין לי הכרח גמור מאיזה מין משניהם הוא כו' ואתמהא שהרי ברישׁ פרק יש מותרות אמרינן משום דבעי למתני חלל שנשא כשירה טעמא דנשא דשוייה חללה הרי להדיא דמשום חללה הוא דאסורה וממילא יש לתמוה על רבינו ז"ל שכתב דאיסורו משום זונה וצ"ע ועיין ברש"י ז"ל פ' יש מותרות ד"ה אח כשר שכתב וז"ל כהן אסור ליבמה משנתחללה בביאת חלל כדילפינן מבת כהן כי תהי' לאיש זר כו' יע"ש וצ"ע דחלל שנשא כשירה לא נפ"ל מקרא דובת כהן אלא מקרא דלא יחלל זרעו מה הוא פוסל אף זרעו פוסל וכדאית' בפרק אלמנה דף ס"ט דפרכינן התם א"ה חלל דלאו זר הוא לא ליפסול אמר קרא כו' יע"ש. ובמה שהקשו בגמרא והרי בידו להשיאה לממזר כתב הרב מש"ל ז"ל בהלכה הנז' דע"כ מאי דפריך בגמרא בידו להשיאה לממזר לממזר דאוריית' קאמר דאי לממזר דרבנן קאמר והויא פסולה כמו שבויה דהוי מדרבנן לדעת רבינו ז"ל א"כ מאי משני כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הא אפי' ר"ע לא אמר אלא בחייבי לאוין דאוריית' אבל ממזר דרבנן פשיטא ודאי דקידושין תופסין וע"פ זה הקשה לדעת רבינו דס"ל דשבויה פסולה דרבנן יע"ש שיש ליישב הקו' על נקלה כמו שיראה המעיין אך זו היא שקשה בעיני לדעת רבינו דא"כ כי משני כר"ע דאמר כו' אמאי לא פריך תלמוד' דאכתי בידו להשיאה לממזר דרבנן דקידושין תופסין בו ופסלה לכהונה ולתרומה ובשלמ' לדעת הסוברים דשבוייה הויא מדאוריית' כמו שנראה מדברי רש"י ז"ל בפרק הגוזל בההיא דנחיל של דבורים ועיין בהרב החבי"ב חא"ה סי' ו' יש לומר דמשום הכי לא פריך דבידו להשיאה לממזר דרבנן משום דהא לא חשיב מיגו דאיכא למימר דהאב רוצה לפוגמה יותר שתפסל מן התורה אכן לדעת רבינו ז"ל קשה והנה לכאורה היה נראה דהא ודאי בורכא היא שהרי ממזר דרבנן לא פסלה לכהונה ממ"ש רבינו בדין ד' הבא על א' מן השניות וכיוצא בהם לא עשה אותה זונה שהרי אינה אסורה להינשא לו מן התורה ומבואר כן פ' יש מותרות דאמרינן שניות מד"ס כו' היא כשירה וולדה כשר וכמ"ש ה"ה ז"ל שם א"כ משמע ודאי דהוא הדין לממזר דרבנן דלא פסלה דומיא דשניות כיון

שאינה אסורה להנשא לו מן התורה ומן התימא על הרב הנז' ז"ל אמאי הוצרך להכריח הדבר דע"כ מאי דפריך בידו להשיאה לממזר היינו ממזר דאורייתא ממאי דמשני כר"ע דאמר כו' והלא ממקומו הוא מוכרח דאי ממזר דרבנן קאמר לא פסלה לכהונה ומאי פריך כך היה נראה לכאורה האמנם הא ודאי ליתא שהרי נתין לדעת רבינו ז"ל שכתב בפי"ב מה' אלו דין כ"ב אין איסורו אלא מדרבנן וברייתי' בפ' אלמנה לכ"ג קתני נתין בהדי הנך דפסלם לכהונה והן אמת דאי משום הא היינו יכולים לומר דנתין אשגר' לישן הוא ואגב גררא דממזר תני לה כמ"ש ה"ה שם שלדעת הסוברים דנתין איסורו מדרבנן כ"מ שהזכירו נתינה אצל ממזרת אגב גררא תני לה דומיא דחלוצה אצל גרושה עי"ש אך זה ודאי לא יתכן שהרי רבינו ז"ל בפרק זה מני נתין בהדייהו ובדברי רבינו ז"ל פשיטא ודאי דלא יתכן לומר דאשגרת לישן קאמר דודאי דרך הפוסק לדקדק בלשונו שלא נטעה בו ושוב ראיתי למוהר"ר דוד עראמה ז"ל בחי' שכתב שם כלשון הזה או נתין כו' ואע"פ שלדברי הרב הם מד"ס הולד פסול וכן ממזר דרבנן משא"כ בשניות דהולד כשר ע"כ האמנם הרב ז"ל לא ביאר לנו מה טעם לחלק בין נתין לשניות מאחר שרבינו ז"ל תלי טעמא מפני שאינה אסורה להנשא לו מן התורה ואולי טעמא דמילת' דשניות אין איסורן מצד עצמם כלל אלא משום גדר וסייג לעריות משא"כ בנתין שגזרו עליהם מצד עצמם לפוסלם לבוא בקהל מפני אכזריות שהיה בהם והילכך עשאום כממזר דאוריית' וכן ראיתי בליקוטי מוהר"ב ז"ל בפרק אלו נערות אהא דפרכינן התם אלא שניות כיון דמדאוריית' חזיין ליה אמאי אין להם קנס שהקשה מההיא דאמרינן התם ממזרת ונתינה איכא בינייהו אלמא אף דאיסורם מד"ס אין להם קנס ותי' הרב ז"ל דיש לחלק בין איסור שניות שהם משום גדר וסייג לאיסור נתינה וכמ"ש ועיין בהרב מש"ל ז"ל פ"א מהלכות נערה בתולה הלכה ה' שהביא דברי מוהר"ב ז"ל וכתב שלא מצא לא טעם ולא ריח בחילוק זה ולדעתי חילוק זה יש לו סמוכות מדברי רבינו ז"ל הללו ודו"ק ועיין עוד שם במה שרצה להכריח דעת רבינו ז"ל שכתב שם דאפי' היתר אנוסה אסורה לו מדרבנן לא ישאנה ממ"ש בפרק אלו נערות ממזרת ונתינה א"ב והדבר מבואר שלדעת רבינו איסור נתינה מד"ס ואפ"ה אמרינן דלרשב"ם דדריש לקרא דולו תהיה לאשה בראויה לקיימה אי מיעוטא דנתינה משום דאינה ראויה לקיימה וכתב שזו ראיה שאין עליה תשובה לדעת הסוברים דאיסור הנתינה מד"ס יע"ש והן דברים תמוהים אצלי שהרי הרב ז"ל לעיל מזה דחה ראית הרב מוהר"א ששון ז"ל שהביא ראי' לדעת רבינו מברייתא דקתני פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וחלוצה איסורו מדרבנן ואפי"ה אינו חייב לנושאה וכתב עליו דלא מכרעא ראיה זו לפי שמצינו במקומות רבי' דתני

חלוצה ואשגרת לישן הוא ובר"פ אלו הן הלוקין תנן חלוצה לכהן הדיוט וכתבו התוס' ז"ל דהוי אשגרת לישן כו' יע"ש וא"כ היא גופא איכ' לדחויי לראיה זו שהביא הרב ז"ל דנתינה דקאמר בגמרא אשגרת לישן הוא ואגב גררא דממזרת נקט לה וכמ"ש ה"ה ז"ל שלדעת הסוברים דנתינה איסורו מד"ס כל מקום שהזכירו נתינה אצל ממזרת אגב גררא תני לה דומיא דחלוצה אצל גרושה וכ"כ התוספת בר"פ אלו נערות דהא דתנן בר"פ אלו הן הלוקין ממזרת ונתינה וכן הא דאמרינן בפרק יש מותרות ממזרת ונתינה א"ב מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא כו' אשגרת לישן הוא יע"ש ודבריו צ"ע ואיך שיהיה לדאתאן עלה הנה מבואר ממ"ש דנתין אע"ג דאין איסורו אלא מד"ס אפ"ה פסלה לכהונה וכיון שכן הדרא קושי' לדוכתין דאמאי לא פריך בידו להשיאה לנתין דקידושין תופסין בה לכ"ע וצ"ע ובמה שתי' בגמרא כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ראיתי למוהר"י ו' לב בשיטה כ"י כתב וז"ל וכן אין בידו למוסרה לזנות כדי שתפסל משום דקא עבר בלאו דלא תחלל את בתך להזנותה הילכך לאו בידו הוא והא דקאמר בידו להשיאה לממזר ופרש"י ז"ל ביד האב להשיאה לו בעבירה שנראה שאע"פ שהוא עובר בלאו שיכול להשיאה לו לא שהאב עובר כלל שהרי לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים אלא הממזר שהשיאה הוא שעובר בלאו עכ"ל והן דברים תמוהים דהא דאמרינן לא הוזהרו כשירות להינשא לפסולים היינו דוקא לפסולי כהונה אבל שאר פסולים שהאנשים הוזהרו מלישא אותן כגון ממזר וכיוצא אף נשים הוזהרו עליהם דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה כמ"ש רש"י ז"ל לקמן פרק ע"י דף ע"ג והוא מבואר ביבמות פרק יש מותרות ולעיקר קו' עיין בהרב החידושין ז"ל שתי' דלמוסרה לזנות לא זכי ליה רחמנא יע"ש ובמה שאמרו בגמ' הניחא לר' ישבב אי לטעמיה דנפשיה כו' הקשה הרב החידושין ז"ל דלר' ישבב נמי אכתי קשה דבידו להשיאה בעולה לכ"ג דאפילו רב ישבב מודה משום דהוי עשה שאינו שוה בכל כדאיתא פרק אלו נערות יע"ש מה שתי' ולדעתי ל"ק מידי דמבעולה ל"ק לן משום דמצינן לשנויי דמתני' כרבנן דראב"י ס"ל בפ' ע"י ד"ס דבעולה לכ"ג הולד כשר משום דאין חלל מחייבי עשה וכיון דהולד כשר לא נפסלה לכהונה דכל שנושא בתו אתה נושא אלמנותו וכן מבואר בפ' יש מותרות דף פ"ה דלרבנן דראב"י היא נמי לא נפסלה לכהונה יע"ש ודו"ק. ובמאי דאסיקו בגמ' אלא אמר רב אשי רישא כו' ראיתי להר"ן ז"ל שכתב וז"ל וא"ת ליהמניה כי אמר נשבית במגו דאי בעי אמר קדשתיה לפסול לה דמפסלה בהכי ומהימן דהא בנשואין הימניה רחמנא כו' וכתב עליו מוהרימ"ט ז"ל די"ל דהא לא חשיב מיגו משום דלא בעי מרע נפשיה שעשה איסור בידים אלא בעי לאורעי בתו לומר שהיא פגומה שנשבית יע"ש. ויש לדקדק עליו שא"כ

היכי פריך בגמ' והרי בידו להשיאה לממזר הא לא חשיב מיגו משום דקא מרע נפשיה ומשים עצמו רשע ושמא מגו דבידו אלים טפי ומהני אפי' במקום שמשים עצמו רשע דומה למ"ש הר"ן ז"ל בסמוך דמגו דבידו אלים טפי ואפי' במקום חזקה יע"ש. והנה מוהרימ"ט ז"ל כתב תי' זה מסברא דנפשיה כאלו היא דבר התלוי בסברא ויש לתמוה עליו דהא מילת' תלמוד ערוך הוא בפ' האיש מקדש ד"ן דאמרינן התם גבי הבא לי מן החלון דאינו נאמן לומר לא היה בלבי על זה במיגו דמזיד הייתי משום דאין אדם משים עצמו רשע וכתבו התוס' בפ"י דמציעא ובפ' חזקת הבתים דל"ג דלאו למימרא דאי אמר מזיד הייתי אינו נאמן דהא פשיטא דנאמן כדאיתא בכריתות אלא דלא חשיב מיגו משום דלא בעי למימר טענה דמשים ע"ר עליה גם בס' הכריתות הביא כלל זה ועיין בהרב יבין שמועה כלל תקס"ה ובהרב ש"ך בכללי מיגו יע"ש וא"כ הי"ל להרב ז"ל לתמוה על הר"ן דמאי ק"ל מאחר דכלל גדול בתורה הוא דאין אומרים מגו במקום שמשים עצמו רשע ולדידי דברי הר"ן ז"ל נכונים דאי משום שמע"ר אכתי יכול לומר קדשתיה והבעלתיה לפסול לה בשוגג שלא נודע לו עד שנבעלה לו דאין כאן מע"ר ובר מן דין נראה דתירוץ מוהרימ"ט ז"ל לא ניתן להיאמר כלל דנהי דקדשתיה לפסול לה כגון ממזר וכיוצא לא מהני משום דמע"ר מ"מ אכתי יהא נאמן במיגו דאי בעי אמר קדשתיה והבעלתיה לחלל דפסלה ואין כאן מע"ר שהרי לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים הן אמת שקו' זו גם כן קשה לתי' הר"ן ז"ל שתי' דבקדושי ביאת איסור לא אשכחן דהימניה דאכתי יהא נאמן במגו דקדשתי' והבעלתי' לחלל דכיון דאין כאן ביאת איסור משמע ודאי דמהימן שהרי הר"ן ז"ל תלי טעמא משום ביאת איסור וכן משמע מדברי ה"ה ז"ל פי"ח מה' אלו דין כ"ד שכתב משם הרשב"א ז"ל דבעלתיה ביאת איסור לא מהימן כו' יע"ש משמע דדוק' ביאת איסור הוא דאינו נאמן אבל קדשתיה לחלל דאין כאן ביאת איסור מהימן וכן בדין שאם נאמר דביאת איסור לאו דוקא אלא טעמא דמלת' דכל שפוסלה לכתובה ע"י דבורו לא מהימן א"כ ק' קדשתיה וגרשתיה נמי לא יהא נאמן מאחר שפוסלה לכהונה ולתרומה בבת ישראל גם ליכא למימר דמתני' ר"ד היא דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללים וכדאוקי' לה בגמ' דלתי' דרב אשי תו לא צרכינן להנהו אוקמתי כלל ותו שהרי הרי"ף ורבינו וכל הפוסקים ז"ל פסקו כהך מתני' אע"ג דלא קי"ל כרבי דוסתאי וצ"ע:

הגהות הרה"ג יוסף שאול נאטאנזאן - על שער המלך מ"ש על הרב המגיד ממשנה דריש פרק יש מותרות ל"ק דרבינו ז"ל לשיטתו דגרס במשנה שם כשר שנשא כשירה כמ"ש במשנה בירושלמי ועיין נמוק"י וחדושי רשב"א ודוק:

פרק יט

הלכה א

איזהו חללה כו' וכן א' מן הנשים האסורות לכהונה שנבעלה נתחללה. עיין ברש"י ז"ל פרק עשרה יוחסין דע"ה ע"א ד"ה מכ"ג שכתב דמדכתיב לא יחלל ולא כתיב לא יחל ב' חלולים במשמע אחד לה ואחד לזרעו ולכאורה דבריו תמוהים דמסוגיא דהתם דף ע"ז ע"ב משמע דממשמעות דלא יחלל נפ"ל הן אמת שדברי רש"י ז"ל הם תלמוד ערוך פ' קמא דתמורה דאמרינן התם בהדי' נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל ועיין בהרב חד"ה ז"ל פרק ד' מיתות דנ"א ע"א מה שיישב בזה ובפ"ק דיבמות דף ט"ו ע"ב ד"ה היא עצמה כתב רש"י ז"ל וז"ל דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו יע"ש. ודבריו תמוהים שדבריו סותרים למ"ש בפרק החולץ ובפרק עשרה יוחסין וסוגיא דתמורה וכבר תמה עליו בזה הרב הנזכר והניחו בצ"ע ולע"ד נראה ליישב ע"פ מ"ש התוס' פ"ק דתמורה ד"ה שאני התם וז"ל ונ"ל דהיינו מיתור הלמ"ד שניה אבל אין לומר דבלא הלמ"ד שניה מיתור נמי דרשינן הכי חילולים הוא עושה ואינו עושה ממזרות ותפסי בה קדושין דע"כ ממזרות ותפיסת קדושין אינן תלויין זה בזה שהרי אמר ר"י בפ' החולץ דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד אבל מחייבי כריתות אין הולד ממזר אע"ג דלכ"ע לא תפיס קדושין יע"ש ומה שיש לעמוד בדבריהם עיין בהרב צאן קדשים וא"כ י"ל דס"ל לרש"י דהא דנפ"ל בתמורה מיתורא דלא יחלל אינו אלא לאביי דס"ל התם כ"מ דא' רחמנא ל"ת אי עביד מהני אייתר לן לא יחלל אחד לו ואחד לה וכן נמי למאי דקי"ל כרבא דלא מהני אליבא דשמעון התימני דר"ע דס"ל דכל שלא תפסי קדושין הולד ממזר כמ"ש התוספות פרק החולץ דמ"ד ה"נ דאייתר לן יתורא דלמ"ד לאשמועי' דב' חלולים הוא עושה דאי לאשמועינן דתפסי בה קדושין מדכתיב לא יחל חלולים הוא עושה ואינו עושה ממזרים שמעינן לה דכיון דאין עושה ממזרים תפסי בה קדושין אמנם לר"י דס"ל דלאו הא בהא תלי' א"כ אצטריך לא יחל לאשמועינן דתפסי קדושין וא"כ מנ"ל דהיא מתחללת מש"ה הוכרח רש"י לומר בפ"ק דיבמות דנפ"ל מקרא דבעמיו משום דסוגיא דהתם קאי לרבי יאושע כדקאמר שאלו לר"י צרת הבת מהו והשיב להם ר"י צרות מתיר' אני בני צרות אני מעיד כו' והיינו משום דסביר' ליה דלא ילפינן מק"ו דאלמנה דבנה פגום משום דאיכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדקאמר התם ומ"ש רש"י ז"ל בפרק החולץ ובפרק ד' מיתות ועשרה יוחסין דנפ"ל מיתורא דלא יחלל היינו לפום מאי דקי"ל הלכתא כשמעון התימני כמ"ש התוספת פ' החולץ ד"ה שמעון: ועוד נראה ליישב דודאי היא עצמה דמתחללת נפ"ל מיתורא דלא יחלל אלא דק"ל לרש"י ההיא דאמרינן ס"פ

היה נוטל כהנת מתחללת כהן אינו מתחלל ונפ"ל התם מדכתיב זרעו זרעו מתחלל והוא אינו מתחלל ויש לדקדק דמאי חזית דדרשינן מיעוטא דזרעו למעוטי הוא שאינו מתחלל ויתורא דלא יחלל לרבו' היא עצמה שמתחללת ואמאי לא נימא איפכא וכבר מוהרימ"ט ז"ל בחידושיו לקדושין נתקשה בזה ותי' דמזרעו לא ממעיט היא גופא דגריעא מזרעו מק"ו אבל הוא עצמו לא אתי מק"ו דאמרינן הבא על הפסולות יוכיחו עי"ש ואין דבריו מובנים דהא אמרינן בפ"י יוחסין דף ע"ז ע"א דק"ו פירכא הוא דמה לחלל שכן יצירתו בעבירה גם מ"ש דהוא עצמו לא אתי בק"ו משום דאיכא למימר בא על הפסולות יוכיחו אינו מובן שהרי הא דאמרינן דבא על הפסולות אינו מתחלל היינו לפום קושטא דמילת' דדרשינן למעוטי הוא שאינו מתחלל אבל אנן ק"ל אעיקרא דמילתא דנדרוש איפכא וכ"ג הבא על האלמנה מתחלל ומכ"ש בא על הפסולות וא"כ משום הכי הוצרך רש"י ז"ל לומר דהיינו מדכתיב בעמיו דהיינו אשתו דמש"ה דרשינן דלא יחלל לרבות היא עצמה משום דסמיך אבעמיו דהיינו אשתו ובשיטה מקו' כ"י למס' יבמות בפרק החולץ כתב וז"ל פירש"י מדכתיב לא יחלל כו' ולעיל בסוף פ"ק פי' מדכתיב בעמיו ונ"ל דתרווייהו חדא הוא דמדכתיב לא יחלל משמע שני חלולים אחד לזרעו והאחר אינו ידוע על מי כתיב בעמיו לאשמועינן שאותו חלול האחר הוא אשתו דהיינו בעמיו עכ"ל ומ"ש הוא יותר נכון ודו"ק:

הלכה ג

ואם נשאת כו'. עיין בהרב המגיד ובמ"ש פ"י מהלכות אישות בקו' חופות חתנים:

הלכה כג

משפחה שנתערב בה ספק חלל כו' והוא הדין אם נתערב בה ספק ממזר כו'. כתב מרן הכ"מ ז"ל וז"ל אכולה מילתא דלעיל קאי שאם נתערב בה ספק ממזר אסור ישראל לישא מאותה משפחה לכתחילה ואם נשאת לא תצא מפני שהוא ס"ס ע"כ ומבואר היא שכונתו לומר דמיירי בבא לישא אשה מאותה משפחה דאסור משום ספק ממזר אבל בבא לישא אלמנה מאותה משפחה פשיטא ודאי דשרי דאשת ממזר היא ואף ע"ג דבבא על ספק חלל כתב מרן ז"ל לעיל מזה דאפי' אם נשא' תצא כיון דליכא חזקה דכשרות א"ל דדוקא ביחוסי כהונה החמירו טפי אבל בשאר יוחסין לא ועיין בהרב אליהו רבא אך ק"ל שהרי שתוקי ס"ס הוא ספק אי אזלי אינהו לגבה וכל דפריש מרובא פריש ואת"ל דהיא אזלה לגבייהו שמא לכשר נבעלה וכמ"ש הריטב"א ז"ל פרק י' יוחסין גבי ההיא דשתוקי גם המרדכי ז"ל בפרק החולץ כתב כן בהדיא משם רבינו ברוך וכבר כתבתיה בזה במקום אחר באורך ובפרק ט"ו מה' אלו דין כ"ג כתב רבינו ז"ל דשתוקי ואסופי אסורין לבא זה

בזה ואם נשאו לא יקיימו ומכ"ש שתוקי בישראל דס"ל דאם נשאת תצא וכ"כ ה"ה ז"ל בפי' באותו פרק הלכה כ"ט דשתוקי אסור בישראל ואם נשאת תצא ועיין במוהרש"ך סי' וא"כ איך כתב מרן ז"ל אם נשאת לא תצא מפני שהוא ס"ס ולולי דברי מרן ז"ל ממ"ש רבי' דאלמנת עיסה אם נשאת לא תצא לא תקשי לן דכיון דאפילו ביחוסי כהונה אמרינן דס"ס אם נשאת לא תצא מכ"ש בשאר יוחסין דיש לומר דבאלמנת עיסה דוקא התירו משום דאיכא חזקה דכשרות אבל כל דליכא חזקה אפילו בשאר יוחסין נמי החמירו ועיין בספר מוצל מאש שהביא ראיה לדברי הרא"ם ז"ל דס"ס בתרי גופים לא אמרינן ממאי דקי"ל כר"א דספקן בספקן אסור אפי' דאיכא ס"ס ספק אם הוא כשר או ממזר ואת"ל הוא ממזר שמא גם היא ממזרת וכפי מ"ש אין ראיה כלל דשאני הכא דמעלה עשו ביוחסין אפילו בס"ס וזה דבר מוכרח ממה שאסרו שתוקי בישראל כמ"ש ודוק וליישב דברי מרן ז"ל נר' לומר דס"ל לרבינו דשתוקי לא חשיב ס"ס שלא כדעת הריטב"א והמרדכי משום דכולה חדא ספק הוא שמא לכשר נבעלה שהרי כשאנו אומרים דאינהו אזלי לגבה וכל דפריש מרובה פריש היינו לומר דלכשר נבעלה וכי אמרינן תו את"ל היא אזלה לגבייהו שמא לכשר נבעלה היינו הך והרי זה דומה ממש למ"ש התוס' ז"ל פ"ק דכתובות גבי ההיא דפתח פתוח מצאתי דלא חשיב ס"ס לומר שמא כשהיא קטנה נבעלה ואת"ל כשהיא גדולה שמא באונס משום דשם אונס חדא הוא דפתוי קטנה אונס הוא ובהכי יש ליישב ג"כ מ"ש ה"ה ז"ל פט"ו מהל' אלו דין כ"ו דכי גזרו רבנן באסופי בחדא ס' בתרי ס' לא גזרו ותמה על הרב בעל אליהו רבא דהא שתוקי ס"ס היא ואפי"ה גזרו אכן כפי מ"ש ניחא דשתוקי לא חשיב ס"ס משום דכולה חדא ספק הוא משא"כ בההיא דאסופי דס"ס גמור הוא מיהו אכתי קשה לדברי ה"ה ז"ל ממ"ש כאן רבי' והוא הדין אם נתערב בה ס' ממזר וליכא למימר דגבי יחוסי כהונה החמירו טפי שהרי מדברי ה"ה ז"ל נרא' שהוא מפרש דברי רבי' ז"ל כמו שפי' מרן דלענין איסור ישראל לישא אשה מאות' משפחה מיירי ועיין בס' מחנה אפרים בהגהותיו על רבינו שהק' כן ולפי מ"ש הרב אליהו רבא ז"ל ליישב דברי ה"ה ז"ל באופן שהוא מפרש דברי רבינו ז"ל לענין איסורי כהונה אתי שפיר וא"נ י"ל דהכא לא חשוב ס"ס גמור משום דהו"ל ס' אחד בגוף וספק א' בתערובות דלא חשיב ס"ס לדעת ר"ת ז"ל וסיעתיה ועיין בספר בית שמואל ס"ק י"ד ובתשובת הרשב"א סי' ת"א ומשו"ה אסרו לכתחילה ודוק שוב נדפס ספר אורים גדולים למוהר"י זאבי ז"ל וראיתי לו שם בדמ"ב ע"ג שכ"כ דשתוקי לא חשיב ס"ס משום דכול' חדא ס' היא והביא ראיה מדברי התוס' שכתבנו ותמה על הריטב"א והמרדכי ז"ל מההיא דגרסינן פ"ק דכתובות די"ד רמי לה אביי לרבא ומי אמר ר"י אינה נאמנת

ורמינהו העיד ר"י על אלמנת עיסה שכשרה לכהונ' כו' אלא אמר רבא דר"ג אדר"ג ל"ק התם ברי הכא שמא דר"י אדר"י ל"ק התם חד ס' הכא תרי ס' ע"כ והשתא לפי דברי הריטב"א ז"ל קשה טובא שהרי ההוא דראוה מדברת אמרינן התם דלר"י ולר"א דפסולין אפי' ברוב כשרין אצלה שרוב אנשי אותה העיר משיאין לכהונה פוסלין וכיון שכן קשה דהיכי קאמר התם חד ס' הא הכא נמי תרי ס' נינהו שמא אזלי אינהו לגבה וכל דפריש מרובא פריש ואם ת"ל היא אזלה לגבייהו שמא לכשר נבעלה אלא ודאי דהא לא חשיב ס"ס א"ד יע"ש ובאמת שהיא קושיא חזקה ואפשר ליישב שאף הריטב"א אזיל ומודה דהא ודאי לא חשיב ס"ס משום דכולה חדא ס' היא וכההיא שכתבו התוספות ז"ל ואף הריטב"א ז"ל לא אמרה אלא בההיא דשתוקי והיינו כלפי מ"ש הפר"ח ז"ל בכללי ס"ס גם מוהר"י זאבי ז"ל סמוך ונראה דמ"ש התוס' דכל שהוא משם א' לא חשיב ס"ס אינו אלא כשאין כל א' מוסיף על חבירו אפילו כמלא נימא אמנם כשהספק האחר מוסיף על חבירו מקרי שפיר ס"ס עי"ש וא"כ בההיא דשתוקי דלעיל כתב רש"י ז"ל וז"ל רוב כשרים אצלה דכיון דמכירין את אמו שהיא פנויה רוב העולם כשרים אצלה שאין הרוב ממזרים שהולד מהם ממזר ואפילו נכרי ועבד אם בא עליה אין הולד ממזר ע"כ הנה מבואר מדבריו דבההיא דשתוקי אזלינן אחר רוב העולם וכן בדין שהרי לא ראינו שנבעלה בעיר כדי שנלך אחר רוב העיר וא"כ משמע דכשנאמר דאינהו אזלי לגבה ודאי דאזלינן אחר רובא דעלמא ורובא דעלמ' גוים נינהו ואף שהולד כשר מ"מ הרי היא נפסלה לכהונה כדקי"ל גוי ועבד הבא על ב"י פסלה ואף הולד איכ' מ"ד דפגום לכהונה וא"כ משו"ה חשיב ליה ס"ס כיון דהס' הראשון מוסיף על חבירו דלכשנאמר דאינהו אזלי לגבה הרי נפסלה לכהונה וכשנאמר שמא לכשר נבעלה הרי היא כשרה לכהונה אמנם בההיא דפ"ק דכתובות לר"י דפוסל אפילו ברוב כשרים אצלה לא חשיב ס"ס דכולה חדא ס' שהרי בין אם נאמר דאינהו אזלי לגב' וכל דפריש מרובא פריש הרי היא כשרה לכהונה שהרי רוב העיר משיאין לכהונה כנ"ל: כתב מוהרשד"ם ז"ל חא"ה סי' רל"ה שכפי מ"ש הריב"ש דכהני' בזמן הזה כיון שאין להם כתב היחס אינן כהנים ודאים נראה דמותר לישא שבויה דהוי ס"ס ספק אם הוא כהן או לא ואת"ל כהן שמא היא טהורה עי"ש ולכאורה יש להקשות עליו מאלמנת עיסה שכתב רבינו דאסור לכתחילה לישא אותה אע"ג דהוי ס"ס אמנם הא ודאי ל"ק מידי דדוקא בכהן ודאי עשו מעלה ביוחסין והחמירו אפילו בס"ס אבל היכא דעיקרא מספ"ל אי כהן הוא או לא בהא ודאי לא עשו מעלה ביוחסין אלא דאעיקרא דמילתא בס"ס שכתב הרב ז"ל ק"ל שהרי הו"ל ס"ס בתרי גופים וכל ס"ס בתרי גופים לא אמרינן כמ"ש הרא"ם ז"ל וכבר הארכתי בזה בכללי ספקא

דרבנן ועשיתי לו סמוכות מדברי התוס' פ"ק דיבמות יע"ש. כתב מוהר"י הלוי ז"ל סימן ל"ג הביאו הרב החבי"ב ז"ל חא"ה ס"י דס' שבויה שנשאת לכהן לא תצא ונראה שהדין עמו דכיון דס"ס הוא הו"ל כאלמנת עיסה שכתב רבינו דאם נשאת לא תצא מפני שהם ב' ספקות ואולם אחר ההשקפה נר' דשניא היא דא ואמינא לה ממ"ש האו"ה הביאו הפר"ח ז"ל בכללי ס"ס ס"ק י"ד וז"ל גבינות של ישראל שהיו בבית הגוי וספק אם נחלפו בגבינות הגוים כו' ויש להחמיר בס' חליפתם ואפילו אם היה רק ספק לנו אם מעמידין בקיבת נבלה לא היו ניתרין הכא מכח ס"ס ספק לא הוחלפו ואת"ל הוחלפו שמא לא העמידוה בקיבת נבלה דמאחר שאסרו חכמים גבינות הגוים מחמת אותו ס' ודאי איסור הוא והרי הוא כאלו ראינו בהדיא שהרי אם נודע לנו שהוחלפו היינו אוסרין בודאי מחמת גבינות הגוים וא"כ אינו ניתר מס"ס עד שיהיו ב' ספקות מלבד הס' הראשון שאסרו חכמים והא דאיסור דרבנן ניתר בספק א' היינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן משום גזרה אבל בגבינות הגוים וכיוצא שאף בלתי גזירת חכמים היה כאן חשש איסור תורה ע"י גזירת חכמים חשוב כאיסור ודאי א"ד ולזה הסכים הפר"ח שם עי"ש וא"כ נראה דדכוותא ממש בנדון דידן גבי שבויה לא חשיב ס' שבויה ס"ס לומר ספק נשבית ואת"ל נשבית שמא לא נטמאה דמאחר שאסרו חכמים שבויה מחמת ספק נטמאה חשיב כודאי איסור והרי הוא כאלו ראינו בהדיא שנטמאה ואינו ניתר בס"ס עד שיהיו ב' ספיקות מלבד הספק הראשון שאסרו חכמים גם מטעם ס' דרבנן נמי ליכא למימר דהיינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן משום גזירה משא"כ בשבויה דאף בלתי גזירת חכמי' יש כאן חשש איסור תורה כמ"ש האו"ה ומצאתי ראיה שאין עליה תשו' לזה מהא דגרסינן פרק האומר דף ס"ו גבי ההיא דינאי המלך דקתני ויבוקש הדבר ולא נמצא ופריך בגמ' ה"ד אי לימא דבי תרי אמרי אשתבאי ובי תרי אמרי לא אשתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני עי"ש בפירש"י והתוס' וקשה טובא דמאי פריך הא הו"ל ס"ס ספק נשבית או לא ואת"ל נשבית שמא לא נטמאה דמדאורייתא אפילו ודאי נשבית מותרת דאיסור שבויה אינו אלא מדרבנן כמ"ש הפוסקים ז"ל ואע"ג דלענין יחוסי כהונה קיי"ל דאפילו בס"ס אסור וכר"ג דקי"ל כותיה מ"מ ר"ג גופיה קאמר דמדינא שרי אלא שר"י ן' זכאי גזר שלא להושיב ב"ד על כך וא"כ בעובדא דינאי המלך דהוה תרי דרי מקמי תקנת ריב"ז פשיטא ודאי דס"ס ביוחסין שרי וא"כ מאי פריך מאי חזית כו' ותו דאף לאחר תקנת ריב"ז דמעלה עשו ביוחסין ה"ד לכתחילה שלא תנשא לכהן אבל אם נשאת לא תצא כמ"ש רבינו וא"כ פשיטא ודאי דאין הולד חלל והן אמת שכפי מ"ש הריטב"א ז"ל ל"ק מידי האמנם הרואה יראה שאף הריטב"א לא פי' כן אלא ליישב דברי התוס' ז"ל וכן

ראיתי בס' פני יהושע בשיטתו שנתעצם הרבה בקו' זו אכן כפי דברי האו"ה שכתבנו הנה נכון כנ"ל:

פרק כ

הלכה ה

כהן מיוחס כו' אין מעלין אותו ליוחסין. כתב ה"ה וכבר שאלוהו המפרשים למה צריך שום עדו' להשיאו אשה כו' ונ"ל שקו' זו הכריחו לרבינו לומר כו' ואף עפ"י שכל המשפחות בחזקת כשרות ה"מ במי שיש לו חזקת משפחה כו' הנה הר"ן ז"ל פ"ב דכתובות הק' קו' המפרשים הלזו אברייתא דקתני אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה וז"ל ואיכא למידק דהיכי מודו דאינו נאמן להשיאו אשה הא קי"ל כרבנן דאמרי כל המשפחות בחזקת כשרות הן ואמרינן פ' החולץ זיל גלי או נסיב בת מינך אלמא לא חיישי לה משום פסולי קהל ולא חיישינן שמא פסול או גוי הוא והכי מוכח בריש פסחים גבי ההוא דהוה סליק ואכל פסחים בירושלים יע"ש ויש לי לדקדק עליו דבסוף פרק עשרה יוחסין אמתני' דתנן מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים כתב הר"ן שם וז"ל ולפי מה שכתבתי למעלה דאפילו לרבנן דאמרי כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות אפי"ה צריך לבדוק משום חללים שבה אתיא שפיר הך מתני' וגמ' דילן אבל לדברי האומרים דאפילו כהן אינו צריך לבדוק צ"ע למה צריך להביא ראיה על האשה ואפשר דנהי דס"ל לרבנן דכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ה"מ היכ' דאיכא חזקת משפחה אבל היכ' דליכא חז"מ לא עכ"ל הנה מבואר שדבריו ז"ל הן הן דברי ה"ה ז"ל שכתב כתי' הא' וכיון שכן ק"ט דאמאי לא תי' להיא דפ"ב דכתובות כתי' דהכא דאף ע"ג דקיימא לן כרבנן דכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ה"מ היכא דאיכא חזקת משפחה אבל היכא דליכא חזקת משפחה לא ומשו"ה קאמר דאינו נאמן להשיאו אשה וכתי' ה"ה ז"ל ובר מן דין ק"ט לדברי הר"ן ז"ל דפ' ע"י מה יענה להיא דפרק החולץ דאמרינן זיל גלי כו' הרי דאף ע"ג דליכא חזקת משפחה מסבי' ליה אשה ומוקמינן ליה בחזקת כשר שממנו הביא ראיה בפ"ב דכתובות ואשר אני אחזה לומר שאף הר"ן ז"ל לא כתב בפ' ע"י דהיכא דליכא חזקת משפחה לא מוקמינן ליה בחזקת כשר אלא דוקא גבי פיסול חללות דבהכי מיירי מתני' דהתם כמ"ש הר"ן דאם נאמר דבפיסול חללות אפילו רבנן מודו א"ש מתני' ואהא הוא שכתב דאפי' לדעת האומרים דאפילו בפיסול חללות אמרי' כל משפחות וכו' ה"ד היכא דאיכא חזקת משפחה אבל היכא דליכא חזקת משפחה חיישינן בפיסול חללות אבל גבי פיסול קהל אפי' דליכא

חזקה מוקמינן בחזקת כשרות מטעמא דמכירים ישראל ממזרים שביניהם והיינו ההיא דפרק החולץ דאמרי' זיל גלי כנ"ל ואולם לדעת ה"ה ז"ל דס"ל דאפי' בפיסולי קהל כל דליכא חזקת משפחה חיישינן לה צ"ע מה יענה להה"א דפרק החולץ וראיתי להב"ח ז"ל חלק א"ה סימן ב' שייחס סברא הלזו שכתב ה"ה ז"ל בדעת הרמ"ה שכתב שם הטור וכתב דההיא דזיל גלי י"ל דה"ק דמ"מ טוב לו הגלות אולי תנשא לו אשה כשרה דיעבד כו' יע"ש ואפשר שכן דעת ה"ה ז"ל עוד ראיתי לו שם שהכריח שכן דעת הטור ז"ל ממ"ש בסי' ג' בלשון רבי' דאב שאמר על בנו שהוא כהן שאינו נאמן ליוחסין וה"ט כמ"ש ה"ה וכן ממ"ש ברא"ש סי' הנז' מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה וע"כ דהיינו משום דלא אמרינן כל משפחות בחזקת כשרות הן אלא דוקא בדאיכא חזקת משפחה אבל מי שאין לו חזקת משפחה שבא ממדינת הים לא וכ' דלפי"ז ודאי ה"ה איש נכרי שבא מארץ רחוקה ואמר ישראל אני כיון דאין לו חזקת משפחה צריך ראיה דשמא גוי או עבד הוא וכדברי הרמ"ה ואין ס' שאלו הבין הטור ז"ל כמ"ש לא השיג עליו א"ד יעי"ש וכונת דבריו לומר דמה שהשיג הטור על דברי הרמ"ה וכ' ול"נ דלישנא דכל משפחות כו' לא משמע כדבריו הוא משום שהבין הטור ז"ל בדעת הרמ"ה דס"ל דאף ע"ג שיש לו חזקת משפחה שמכירין את בני משפחתו אפי' הכי בעי' שיש לו חזקת כשרות וכמדוקדק מדבריו שכתב דהיינו מאן דאית ליה חזקת כשרות ומש"ה השיג עליו אמנם היכא דליכא חזקת משפחה כלל כגון שבא מארץ רחוקה ה"נ דמודה הטור דל"מ כמ"ש בסי' ג' ולדידי מן המתמיהין שדעת הטור מבואר הוא דס"ל דאפילו היכא דליכא חזקת משפחה שבא מארץ רחוקה לא חיישינן שמא נתין וממזר הוא וממקום שבא הב"ח ז"ל הדבר מוכרח ממ"ש בריש סי' ג' מי שבא ואמר כהן אני כו' אין מעלין אותו לכהונה כו' אבל אוסר עצמו בגרושה כו' והשתא אם איתא לדעת הב"ח ז"ל מאי אוסר בגרושה דקאמר הא אפילו בשאר נשים דעלמא אסור מכיון דבא מארץ רחוקה חיישינן שמא גוי או ממזר הוא וכן מבואר ג"כ ממ"ש בי"ד סימן רס"ח וז"ל ומה שצריך עדות כו' אבל לא הכרנוהו שהי' גוי ובא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני נאמן ואם אמ' נתגיירתי ביני ובין עצמי אינו נאמן כו' אבל נאמן על עצמו כו' ליאסר בבת ישראל ע"כ הרי מבואר דס"ל דכל שלא הכרנוהו שהיה גוי נאמן לומר נתגיירתי בב"ד פ' ומותר בבת ישראל ולא חיישינן שמא נתין או ממזר הוא ואם כן ק"ו הדברי' באומר שישראל גמור הוא שהוא נאמן אף על גב דלית ליה חזקת משפחה והדבר תמוה איך אשתמיט מהב"ח ז"ל כי ע"כ נראה בדעת הטור ז"ל כמ"ש בדעת הר"ן דס"ל דלענין פסולי קהל ודאי דאפילו דלית ליה חזקת משפחה לא חיישינן לה מטעמא דמכירים

ישראל ממזרים שביניהם וקלא אית לי' אפילו ממקום למקום ולענין פסולי כהונה דוקא בדאיכא חזקת משפחה לא חיישינן אבל כל דליכא חזקת משפחה חיישינן משום חללות והיינו מה שפסק כלשון רבינו ז"ל בסימן ג' דמי שבא ואמר זה בני כהן אינו נאמן ליוחסין דהיינו לענין שתהא בתו כשרה לכהונה כפי' ר"ת ובהכי ניחא ג"כ מה שפסק בס"סי הנז' מתניתין דמי שיצא הוא ואשתו ממ"ה והדבר תמוה שהרי כפי מה שפסק בסי' ב' דאפילו בפסולי כהונה אמרינן כל משפחות בחזקת כשרות הן למאי הלכתא כתב דצריך להביא ראיה על האש' אלא ה"ט כמ"ש דהתם מיירי בפסולי כהונה וכל דליכא חזקת משפח' חיישינן לה כנ"ל אמת ויציב וראיתי להרב בית שמואל ס"ג סק"ה שכתב וז"ל הוציאוני מבית הספר דאל"כ חיישינן שמא עבד הוא כ"כ התוספו' פ"ב דכתובות דכ"ו ובטור השמיט זאת וכתב בח"מ הטעם כיון דקי"ל כל משפחות בחזקת כשרות הן לא חיישי' שמא עבד הוא והטור ס"ל אפי' מי שאין לו משפחה ידועה לא חיישינן והרמב"ם שכתב כלשון המשנה מוכח דס"ל כתי' הראשון של ה"ה דכל שאין לו משפחה ידועה חיישינן שמא עבד או ממזר הוא והמחבר סתם ופסק כוותיה ש"מ מי שאין לו משפחה ידועה חיישינן שמא עבד או ממזר הוא את"ד ז"ל ומתוך מ"ש יתבאר לך ביטול דבריו שהרי מרן בראש ס' הנז' כתב כלשון הטור ז"ל דמי שבא ואמר כהן אני כו' אוסר עצמו בגרושה ואם איתא אפילו בכל הנשים שבעולם אסור שמא ממזר הוא הן אמת דקו' הלזו ג"כ ק"ל לתי' ב' שכתב ה"ה ז"ל שדעת רבינו כדעת הרמ"ה דכל שאין לו חזקת משפחה חיישינן לנתין ולממזר שהרי דברי הטור ז"ל דריש סי' ג' הן הן לשון רבינו ז"ל שכתב בפרק זה דין י"ג וכיון שכן ק' מאי אוסר בגרושה דקאמר ואפשר ליישב לדעת ה"ה ז"ל דודאי דאפילו בכל הנשים דעלמא נמי אסור ולא הוצרך רבינו לומר דאוסר עצמו בגרושה אלא לאשמועינן דאם נשא גרושה לוקה על פיו ולא חשיבא התראת ספק כמ"ש ה"ה ז"ל ואמנם להטור ומרן לא יתכן תי' זה שהרי כיון דבזמן הזה לא נפקא לן מידי לענין מלקות למאי הלכתא הוצרכו לאשמועינן דלוקה ומה שהכריח ממה שהעתיק והוציאוני מבית הספר כלשון רבי' דס"ל כדע' הרמ"ה וה"ה כתי' הראשון נראה לע"ד דאין ראיה כלל דמעולם לא כתבו ז"ל דאפילו בשאין לו חזקת משפחה לא חיישינן שמא עבד או ממזר הוא אלא דוקא בטוען ודאי דקים ליה בנפשיה דישראל כשר הוא משום הכי לא חיישינן לה ונאמן על ידי עצמו מה שאין כן ההי' דבית הס' דאיהו לא קים ליה בנפשיה אם הוא כשר או פסול אלא שבא להעיד בגדלו מה שראה בקטנו בהא ודאי פשיטא דחיישינן שמא עבד הוא וזה דבר מוכרח שהרי התוספו' שם באותו פרק דכ"ד ע"א ד"ה אבל אינו נאמן דחו פי' רש"י מכח ההיא דפרק החולץ דזיל גלי כו' יע"ש אשר מבואר

דס"ל דאפילו בשאין משפחתו ידועה לא חיישי' לספק ממזרות ונתינות ובדף כ"ו כתבו דנקט מבית הספר שלא לומר שהוא עבד ולפי דברי הרב בית שמואל נמצאו סותרין את עצמם בתוך כ"ד ולא חשו עצמם ליישב ההיא דהחולץ אלא הדבר מוכרח כמ"ש כן נ"ל. ואולם אכתי פש גבן ליישב לדעת הרמ"ה ולתי' הראשון שכתב ה"ה ז"ל מה יענו להההיא דאמרינן התם בפרק החולץ דמ"ז מעשה בא' שבא לפני רבי יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי כו' אמר לו נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך אלמא דבנים ממילא כשרים הן ולא בעי ראי' וכבר הביאו ראיה לזו הרא"ש בר"פ י' יוחסין והתוס' שם בפ' החולץ ד"ה במוחזק לך ומהתימה על הב"ח ז"ל איך לא חש ליישב סוגייאות הלזו לדעת הרמ"ה ז"ל וכבר ראיתי למוהרימ"ט ז"ל ח"א סימן קמ"ט שפירש דברי הרמ"ה הללו כדרך שפי' הב"ח דלא בא לאפוקי אלא משבא מארץ רחוק' שאין משפחתו ידועה לנו שיש לחוש שמא עבד הוא וכתב דההיא דפרק החולץ דידיע לן שהיה גוי ואין ס' אלא אם נתגייר בב"ד אלו דבריו יע"ש ובאמת שדבריו מן המתמיהין ולא ידענא מאי אידון ביה דכיון דההיא מיירי בידיע לן שהיה גוי כ"ש דקשה טפי לדעת הרמ"ה דכיון דאפילו בידיע לן שהיה גוי נאמן לומר שנתגייר בב"ד כ"ש במי שאומר שהוא ישראל גמור ואין אנו יודעים בו שום פיסול שיהא נאמן הרי לדעת רבוותא ס"ל דכל שאנו יודעים שהיה גוי אינו נאמן לומר שנתגייר בב"ד וכל שאין אנו יודעים שהיה גוי הוא נאמן כמבואר שם עיין בטור י"ד סי' רס"ח וכמו כן ק"ל למ"ש התו' בפרק החולץ דמ"ה ע"א ד"ה זיל איטמר שהק' שם דהא בעי ראיה כדאמרינן פ"ב דכתובות דמעלין מתרומ' ליוחסין ותירץ וז"ל וי"ל דהתם להשיא בתו לכהן העובד ע"ג המזבח כמו שמוכיח שם ר"ת א"נ התם כר"מ אבל ח"א כל המשפחות בחזקת כשרות כו' ע"ש אשר נראה מדבריהם דס"ל כתירוץ השני דההיא דפ"ב דכתובות דאינו נאמן ליוחסין כפירש"י ז"ל דהיינו משום חשש ממזרות אלא דההיא ברייתא אתיא אליבא דר"מ וכמו כן כתב הר"ן בפ"ב דכתובות בשם יש מי שתירץ והדבר קשה דאכתי מה יענו להההיא דנאמן אתה לפסול את עצמך כו' שהרי ר"י הוא דקאמר ולפי תירוץ זה ר"י נמי על כרחין כר"מ ס"ל דלא אמרינן כל משפחות בחזקת כשרות הן כדקאמר התם ר"י אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה ואשר אני אחזה ליישב דאפי' לר"מ דס"ל דכל המשפחות לאו בחזקת כשרות הן ובעו בדיקה ה"ד לעניין להשיאו אשה לכתחילה אבל כל שעבר ונשא לא חיישי' להוציאה מידו ובפרק ע"י דע"א פרכי' התם הא גופא קשיא אמרת מוחזק לפסול פסול הא סתמא כשר והדר תני מוחזק לכשר כשר הא סתמא פסול אמר ר"ה כו' ל"ק כאן להשיאו אשה כאן להוציא אשה מידו ע"ש א"כ איכ' למימר דעובדא דר"י

מעשה שהיה בשכבר היו הוא ובניו נשואין ומש"ה קאמר דנאמן לפסול את עצמו כו' ועוד אפשר לומר שלדעת הרמ"ה ולחד תי' שכתבו התו' ס"ל דההיא דר"י מיירי בשידוע לנו שהיה גוי ונתגייר דמהשתא יכול לישא ישראלית וליכא תו למיחש לא משום עבד ולא משום ממזר אלא שלא היו יודעים אם נתגייר בב"ד ולכך קאמר דאינו נאמן לפסול את בניו משום דכיון דיודעים הם שנתגייר אמרינן ודאי שנתגייר בב"ד כדינו ואפשר שלזה היתה כונת מוהרימ"ט ז"ל וחיסור לשון נפל בדבריו וצ"ל בידיע לן שהיה גוי ונתגייר ומ"מ אכתי דברי התוספות בפ' החולץ מוקשי' הן בעיני שהרי מבואר מדברי' שם בדף מ"ו שהן מפרשי' ההיא דר"י כפשטיה וכמו שהביאו ממנה ראיה וא"כ קש' טובא איך בדף מ"ה העלימו עיניהם מההי' דר"י ועוד תמיהא מילתא שהרי הר"ן ז"ל הביא תי' הלזו משם יש מי שתי' כו' וז"ל והא ודאי ליתא דהא התם מוקמינא למתני' דהנושא אשה כהנת כר"מ ופרכי' עלה ואיהי נמי תבדוק בדידי' ופרקינן לא הוזהרו כשרו' להינשא לפסולין כלומר לפיסולי כהונה וכיון שלא הקפידה תורה ליחוסן רבנן נמי לא עבוד מעלה לאצרוכינהו בדיקה ואפי' מחמת ממזרות אלמא לר"מ אשה אינה צריכה בדיקה ע"ש וכיון שכן ק"ט מה יענו לקושית הר"ן הלזו הן אמת שדברי הר"ן ז"ל הללו הם תמוהים בעיני שדבריו סותרים למ"ש פ' ע"י אמתני' הלזו אחר שהביא פירש"י כתב וז"ל כן פירש"י ז"ל והוא דרך הרמב"ם אבל בנוסחאו' שלנו כתוב לויים וישראלים ולפי פי' משנתנו כך הנושא אשה כלומר כו' ובהכי א"ש מאי דפרכינן ואיהי נמי תבדוק בדידי' כלומ' אה"נ דאיהי נמי בדקה בדידי' משום פסולי קהל אלא מש"ה לא תנייא מתני' משום דאינו דומה בדיקת' לבדיקתו דאיהי לא בדקה אלא משום פסולי קהל כו' ע"ש באורך שהחזיק בגירסא הלזו ועשה לה סמוכות מהירושלמי יע"ש וכן הוא דעת הרמב"ן ז"ל שם במלחמותיו וא"כ מבואר הוא דעת מי שתי' שכתב בפ' שני דכתובות הוא משום שהן גורסים במשנתינו לויים וישראלים כמו שכתבו הר"ן והרמב"ן ז"ל ואיך דחה דבריהם בשתי ידי' דכ' דהנכון כפירוש ר"ת גם הרז"ה ז"ל שם בלשון אחרון סובר כדעת הרמב"ן דאיהי נמי בדקה בדידיה שכתב וז"ל וי"ל דכי תנן במתני' צריך לבדוק בכל אדם שנינו דהא אוקימנא בשקרא ערער ובדין הוא דאיהי נמי בדקה בדידיה אלא דשייורי שייר לאשמועינן שהיא אינה צריכה לבדוק כו' ע"ש אלא שאני תמיהא עליו שמתוך דבריו מבואר שהוא גורס במשנתינו לוייה וישראלית כגי' רש"י ז"ל ממ"ש בלשון ראשון דמתני' מיירי בכהן הנוש' דכיון שכן קשה איך אפשר לומר לגירס' זו דאיהי נמי בדק' בדידי' משום פסולי קהל והא דלא קתני משום דשייורי שייר דהניחא רישא דמתני' דהנוש' כהנת אמנם אכתי תקשי מסיפא דקתני לוייה וישראלית

כו' דאיירי לענין פסולי קהל דאיהי נמי תבדוק בדידיה כדפריך תלמודא ארישא ואולי נאמר דאסיפא ל"ק ליה לתלמודא משום דאיכא למימר דאיידי דקתני רישא הנושא כהנת לאשמועינן דלא הוזהרו כשרות כו' תני נמי בלוייה וישראלי' וע"פ האמור י"ל דהתוס' ז"ל פ' החולץ הוו גרסי כגירס' הר"ן והרמב"ן ז"ל ומש"ה כתבו דההוא דהתם כר"מ דלר"מ אפי' איהי נמי בדקה בדידיה מכל מקום אכתי קוש' קמייתא קשיא ואשר אני אחזה לפ' דבריהם בשנדקדק במ"ש בראש אמיר וז"ל זיל איטמר וישאוך אשה מיוחסת דלכאור' אין להם מובן למה זה הוצרכו להציע כן ובפשי' היה להם להק' מההיא דכתובות כי ע"כ נראה לי ודאי דודאי ס"ל להתוס' ז"ל דלענין פסולי קהל לכ"ע אפי' לר"מ אשה אינה צריכה בדיקה כמ"ש הר"ן אלא דמשמע להו דמדנסיבו ליה עצה רבה ור"י ואמרו זיל גלי סתמא משמע דס"ל דאפילו אשה מיוחסת דהיינו בדוקה מארבע אמהו' ולענין שיהא בתו כשרה לכהונה יכול ליקח דאל"כ הי"ל ליתן לו עצה טובה שלא יקח אשה מיוחסת פן יבדקו אחריה ותגלי חרפתו ולא יקח אלא ישראלית סתמא וכבר מפורש ובא פירוש זה להתוס' ז"ל פרק ע"י דע"ח ע"א ד"ה כאן להשיאו אשה שכתבו וז"ל פי' מיוחסת מד' אמהות דאי משום ישראלית בלא"ה מותר בישראלית כדאמרי' כו' זיל גלי אלמא משמע דבמקום שאין מכירין אותו נותנים לו ישראלית כו' ואולם התוס' בפ' החולץ לא ניחא להו בהכי מהכרח שכתבנו וזה שכתבו וישיאוך אשה מיוחסת כלומר בדוקה מד' אמהות שיהא בתו כשרה לכהונה והיינו דק"ל מההיא דפ"ב דכתובות ותי' דההיא מיירי להשיא בתו לכהן העובד ע"ג המזבח דבהא אפי' רבנן דר"מ מודו דבעי בדיקה דמעלה עשו בעבודת מזבח אי משום דזר העובד במית' דחמירא ואי משום דעבודת צבור שאני וכמ"ש הב"ח ז"ל וכמ"ש לקמן אמנם כל דליכא עבודת מזבח וכגון בזה"ז לא חיישינן לה ומותרת להנשא לכהן ולא חיישינן משום חללות וחזרו ותי' עוד דאפילו נימא דההיא דפרק ב' דכתובות איירי לענין שאסורה בתו להשיא לכהן משום חשש חללות ואפי' בזה"ז דליכא עבודת מזבח ההיא דהתם אתייא אליבא דר"מ אמנם לחכמי' אפי' משום חללות לא חיישי' ומהשתא ההיא דר"י ל"ק להו כלל משום דהתם לענין שיהא אסור בבת ישראל הוא דקא' דנאמן לפסול את עצמו ולא לפסול את בניו וכל שבפסולי קהל לא חיישינן לכ"ע זה הנ"ל אמת ויציב בכונת דבריהם ובהכי ניחא לי מה שהיה נראה לדקדק בדבריהם בתירוץ הראשון שכתבו משם רבינו תם דההיא דכתובות איירי להשיא בתו לכהן העובד על גבי המזבח ומבואר מדבריהם דלפי תי' זה ההיא דכתובות אתייא אפי' כרבנן דר"מ ממה שכתבו בתי' הב' א"נ דהתם כר"מ כו' משמע דלפי תי' הא' אתייא כרבנן דר"מ ואלו בכתובות ד"ה ואינו נאמן כתבו משם ר"ת דהתם מיירי להשיא בתו

לכהן ומשמע מדבריהם דאף להשיא בתו לכהן שאינו עובד ע"ג המזבח חיישינן משום איסור חללות מדלא כתבו להשיא בתו לכהן העובד ע"ג המזבח ובס"ד כתבו לתירוץ ר"ת דכול' סוגי' דהתם אתייא אליבא דר"מ ונמצאו דברי ר"ת סותרים לכן כפי מ"ש י"ל כמ"ש בכתובות היינו ממש כא"נ שכתבו התו' בפ' החולץ ושני התי' הללו הן הן מדברי ר"ת ז"ל כנ"ל ולענין הלכה הנה לענין פסולי קהל דעת כל הפוסקים ס"ל דאפי' מי שאין לו חזקת משפחה כגון שבא מארץ רחוקה אמרינן כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות זולתי דעת הרמ"ה שכתב הטור ז"ל ולחד תי' שכתב הוא ז"ל בדעת רבינו ודלא כהרב ב"ש ובס' בי"ה שיחסו סבר' הלזו לדעת מרן והטור ז"ל דליתא כמ"ש ולענין פסולי כהונה דעת הר"ן ז"ל בס"פ ע"י דכל שאין לו חזקת משפחה חיישינן וכן הוא דעת הטור ז"ל כמו שהוכחנו מדבריו וכן נראה לי להוכיח שכן דעת הרי"ף והרא"ש ז"ל ממה שהשמיטו מתני' דהנושא אשה כהנת והביאו מתני' דמי שיצא הוא ואשתו למ"ה ואי ס"ל כדעת הרמב"ן שכתב הר"ן דכי אמרי' זו דר"מ אבל ח"א כל המשפחות היינו דוקא לענין פסולי קהל א"כ הי"ל להביא מתני' דהנושא אשה כהנת אלא מוכרח הדבר לומר דאפי' לענין פסולי כהונה אמרי' כל משפחו' כו' מיהו דוקא היכא דאיכא חזקת משפחה אמנם כל דליכא חזקת משפח' חיישינן לפסולי כהונה ומה"ט הוצרכו להביא מתני' דמי שיצא הוא ואשתו ממ"ה ואולם מדברי התו' בפ"ב דכתובות ד"ה הנז' מבואר דס"ל דאפי' היכא דליכא חזקת משפחה לא חיישינן לפסולי כהונה לרבנן דקי"ל כוותייהו ממה שהוצרכו לאוקמי סוגיא דהתם כר"מ ואם איתא אפי' כרבנן דר"מ א"ש דהתם כיון דליכא חזקת משפחה חיישי' לה וכן מבואר ג"כ מדברי הנ"י ז"ל שכתב בפרק החולץ גבי ההיא דנכרי ועבד הבא עב"י וז"ל ודע' הרי"ף ז"ל דמדחזי' לגמ' בתר הכי דקא' דהולד כשר ול"ק הולד פגום שאינו פגום והכי מסתבר מדקאמר בסוף שמעתין ואף רב כו' משמע שהיה מותר לכהונה מדלא חייש לפיסול כהונה דהא קי"ל שאין הכהן צריך לבדוק אלא במי שקרא עליו ערער כו' יע"ש ולפי דעתו ז"ל לא ידעתי לאיזה תכלית הביא הרי"ף ז"ל מתני' דמי שיצא הוא ואשתו למ"ה ואי ס"ל להנ"י שהרי"ף ז"ל הביאה לענין שיהא כשר לעבוד על גבי המזבח ולעלות לדוכן בזה"ז דס"ל דלענין זה אפי' רבנן מודו וכדעת ר"ת א"כ ה"נ הי"ל להביא מתני' דהנושא אשה כהנת וכעת צ"ע: והיכא דאיכא חזק' משפחה דעת הרמב"ן דלענין פסולי כהונה חיישינן משום איסור חללות שבה וכתב דהא דאמרי' זו דר"מ כו' לא קאי אלא אפסולי קהל ומטעמא דמכירים ישראל ממזרים שביניהם גם הטור ז"ל סי' ב' יחס סברא הלזו לדעת ר"ת ז"ל ותמה עליו שהרי מסקינן בגמ' אר"י אמר רב זו דברי ר"מ אבל ח"א כו' ומרן הב"י ז"ל כתב שאין זו הכרע דאיכא למימר

דכי בעינן קריאת ערער דוקא לחשש ממזרות כו' אבל בחשש חללות אפי' לא קרא עליו ערער כמ"ש הר"ן יע"ש וראיתי להפרישה ז"ל שתמה עליו דלפי זה צריך לאוקמי דפלוגתייהו דר"מ ורבנן בחשש ממזרות כיון דבחשש חללות אפי' רבנן מודו ובהדיא ס"ל לר"ת דלכ"ע לא חיישינן לממזרות ממה שהוצרך לאוקמי ההיא דפרק ב' דכתובות דאינו נאמן להשיאו אשה משום חללות ואליבא דר"מ מבואר דמשום חשש ממזרו' לא חיישי' אפי' לר"מ וכמו שהוכיח מההיא דמשני התם לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין והר"ן ז"ל כתב כן משם הרמב"ן משום דס"ל דלר"מ חיישינן משום ממזרות וגרס במתני' לויים וישראלים כמבואר בדבריו במלחמותיו אמנם לדעת ר"ת ז"ל לא יתכן תירוץ זה ובאמת שהדבר מתמיה על מרן ז"ל איך יצא מפה קדוש ועל כן הנראה אצלי שדברי מרן ז"ל נכוני' והוא דודאי אפי' לדעת ר"ת דס"ל דלחשש ממזרות לא חיישי' ה"ד בישראל וא"נ באשה כהנת דלא הוזהרו משו' חללות לא עבוד רבנן מעלה משום ממזרות גרידי' אמנם בכהן ודאי דה"נ לר"מ חיישי' משום ממזרות וזה דבר מוכרח ממתני' דקתני לויה וישראלית מוסיפין עליהן והתם לא שייך אלא חשש ממזרות וכמו שהכריחו התו' שם ובפ"ב דכתובו' וא"כ איכא למימר שפיר דכי קאמר בגמ' זו דר"מ אבל ח"א כו' לא קאי אלא אבדיקה דכהן משום ממזרות דר"מ ס"ל דבכהן כיון שתקינו לבדוק משם חללות תקינו ג"כ משום ממזרות ולרבנן אפי' בכהן לא תקנו לבדוק אלא משום חללות ומ"ש ר"ת דלחשש ממזרו' לא חיישינן לכ"ע ה"ד באשה כהנת או ביש' דוקא כנ"ל נכון:

פרק כא

הלכה א

כל הבא על הערוה כו' או שחבק ונשק כו'. כתב ה"ה ז"ל ולפי דעת רבינו ז"ל מ"ש ביבמות הראה זו הכנסת עטרה מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור י"ל דפטור משום ביאה קאמר אבל מחמת קריבה שאפי' המחבק לוקה לא הוצרכו לומר שהמנשק באבר אותו מקום לוקה כו' יע"ש וק"ל טובא דבפ"ק דיבמות בסוגייא דעליה פרכינן התם טעמא דכתיב עליה הא לא"ה הו"א אחות אשה מתייבמת מ"ט דאמרי' אתי עשה ודחי לא תעשה אימור דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה ל"ת גרידא לא תעשה שיש בו כרת מי דחי ושקיל וטרי טובא התם והשתא לדעת רבינו בפשיטות הו"ל לתלמודא להקשות דקרא דעליה ל"ל אי משום דאתי עשה כו' אימור דעשה דחי ל"ת היכא דבעידנא דקא מיעקר לאו מקיים עשה הכא בעידנא דקא מעקר לאו דהיינו משעת נשיקה לא מקיים עשה עד גמר ביאה דאיכא הקמת שם וכמו כן כתבו התוספ' ז"ל בפרק השולח גבי מי

שחציו עבד דלא אתי עשה דפ"ו ודחי ל"ת דלא יהיה קדש משום דמשע' הראה עבר הלאו ועש' דפ"ו לא מקיים עד גמר ביא' יע"ש וכבר אפשר ליישב שדעת רבינו ז"ל כמ"ש הנ"י בפ"ב דמציעא אההיא דאמרינן התם טעמא דכתב רחמנא אני ה' כו' איכא דמקש' ל"ל הך טעמא ת"ל דבעידן דמעקר לאו לא מקיים עשה דהשבה ותי' הרנב"ד דה"נ בשעת שעבר לאו מקיים עשה דהא מתעסק הוא במצות השבה בשעת עקירת הלאו ואע"פ שלא גמר המצוה עד שישיב לבעליו מקרי שפיר בעידנא יע"ש וא"כ דכוותא נמי איכא למימר הכא דאע"ג דמשעת הראה עבר על הלאו חשיב שפיר בעידנא כיון דמשעת הראה מתעסק הוא במצות יבום והנראה דהתוספו' ז"ל פרק השולח הם חלוקים עם דעת הר"ן: ואולם לדעת רבינו לא נפלאת היא לייחס סברא זו האמנם ראיתי לה"ה פי"א מה' גזילה ואבידה דף י"ח שכתב וז"ל ומ"ש שאין עשה דוחה ל"ת ועשה היא כגיר' ההלכות אבל אמת שאין אנו צריכין לכך דת"ל דבעידנא דקא עייל בבית הקברות לא מקיים מ"ע כו' יע"ש הנה מבואר שחולק על דעת הר"ן ולפי דעתו ז"ל לא ידעתי מה יענ' למה שהקשי' כפי מה שהחזיק הוא ז"ל סברת רבינו וצ"ע:

טעם המלך א) לכאורה כל עיקר הדברים צריכין ביאור מרווח דהנה רבינו שם עיונו על הרמב"ם ולא קשי' ליה סתמא דבתחלת ביאה עובר על איסור עריות ובסוף ביאה מקיים העשה דזה ליתא דהא כמו בכל העריות המערה והגומר שוין נינהו כמו כן נמי ביבמה כדאיתא במתני' בריש פרק הבא על יבמתו אחד המערה וא' הגומר וכן אמרינן שם בגמרא (נ"ה ב') יבמה ליבם מנלן אתיא ביאה ביאה וא"כ בין למ"ד הראה זו הכנסת עטרה ובין למ"ד הראה זו נשיקה שוין המה לפום ריהטא ולא קשיא ליה לרבינו זולת לדעת הר"מ דפוסק דאף למ"ד הראה זו הכנסת עטרה היינו דוקא לחייב על ביאת האיסור אבל לאו דקורבא לכ"ע חייב בנשיקת האבר וא"כ שפיר לכאורה קשיא דלפ"ז אין העשה והלאו באין כאחד דהעשה היא בהכנסת עטרה והלאו עובר בשעת נשיקת האבר. ואולם לפי"ז יש להבין כונת רבינו מאי קשיא ליה דלמא רוצה הש"ס לעיל להקשות אף למ"ד הראה זו נשיקת האבר ולפ"ז שניהן באין כאחת דבשעה שעובר על הלאו מקיים העשה דהא להך מ"ד היינו הראה ויבמה נקנית בהראה ואולם רבינו המחבר הורה לן במלה אחת שכתב עוד כונה אחרת דהא כתב משעת נשיקה לא מקיים עשה עד גמר ביאה דאיכא הקמת שם ומשמע לפ"ז אף למ"ד נשיקה זו הראה אפ"ה גבי יבמה אף שקונה אותה בהראה זו ואין מחלקין בין הראה להראה מ"מ העשה של יבמה יבוא עליה להקים שם לאחיו בישראל אינו מקיים אלא בביאה הראויה להקמת זרע ואולם לפ"ז לכאורה אף בלא דעת הרמב"ם קשי' כקושית הרב ז"ל דהא כ'

המש"ל פט"ו מהלכות אישות הלכה ד' דאף אי הראה אינו אלא הכנסת עטרה נמי אינו מקיים העשה אלא בגמר ביאה דבהראה זו נמי אינה מתעברת והעלה שם כן בשם הר"ן והריטב"א עיש"ה ולפ"ז לכ"ע קשי' למה לא הקשה הש"ס הא לא הוי בעידנא דהא הלאו של ביאת איסור של עריות עובר משעת הראה ואף למ"ד משעת הכנסת עטרה והעשה של יבום בענין שבעינן הקמת זרע אינו מקיים עד גמר ביאה ולפ"ז י"ל גרגיר אחד דהתוס' והר"ן לשיטתייהו אזלי דיעוין במש"ל היטב דהביא דהתוספות חולק בזה וס"ל דלא בעינן ביאה הראויה להקמת זרע אלא דמהאי להקים זרע בישראל ממעטי' רק סריס ואילונית דאינן ראוין כלל להקמת זרע ועיין בתוספות ביבמות (ק' ב') ד"ה אטו ובהר"ן פרק קמא דקדושין חולק ע"ז וסובר דבעינן ביאה הראויה להקמת זרע ודוקא בסוף ביאה מקיים העשה עיין שם בהר"ן בדף (י' א') ולפ"ז י"ל דהר"ן והתוס' לשיטתייהו אזלי דלדעת תוס' דבעינן בכל גוונא בעידנא כדכ' תוס' פ' השולח ואשר הביאן רבינו פה ל"ק קושייתינו דתוס' לשיטתייהו אזלי דסוברין דבתחלת ביאה מקיים העשה והר"ן דחולק על זה וסובר דבסוף ביאה מקיים דוקא העשה וא"כ לא הוי בעידנא הא הר"ן סובר דבכה"ג מקרי בעידנא כיון דצריכה תחלת ביאה לסוף ביאה: